

იურისტის ბიბლიოთეკა

დავით ქავეკაშვილი

**ევროკავშირის
საავტორო
სამართალი**

თბილისი 2015

**ავტორი მადლობას უხდის „ბონა კაუზას“ ხანგრძლივი
თანამშრომლობისათვის და ამ წიგნის გამოცემაში
განეული დახმარებისათვის**

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
ლალი ქელდიშვილი

ISBN 978-9941-9362-8-9

გამომცემელი: იურიდიული ფირმა
„ბონა კაუზა“
თბილისი, 2015 წ.

გამომცემლისგან

მსოფლიოში გლობალიზაციის განუზრეგლი განვითარების პროცესში, რომლის მონაწილეც ჩვენი ქვეყანაც არის და რომელიც განსაკუთრებით იგრძნობა კომერციული ურთიერთობებისა და ეკონომიკური საქმიანობის ყველა სფეროში, ერთერთი გადამწყვეტი მნიშვნელობა სამართლის პარამონიზაციამ შეიძინა. საქართველო მჭიდროდ თანამშრომლობს ევროკავშირთან და იტვირთა მის სამართალთან საკუთარი, ეროვნული სამართლის შეთანწყობის ვალდებულება.

გამომცემლობამ “ბონა კაუზა” გადაწყვიტა თავისი წვლილი შეიტანოს აღნიშნულ საქმეში და ქართველ კანონშემოქმედებს, მეცნიერებს, მაგისტრატ სტუდენტებს, დოქტორანტებს, აგრეთვე ადვოკატებს და სხვა პრაქტიკოს სპეციალისტებს თანამედროვე კვლევებზე დამყარებული ლიტერატურა წარუდგინოს.

ამ წიგნის მკითხველისათვის მიწოდებით “ბონა კაუზა” იწყებს ევროკავშირის სამართლისადმი მიძღვნილ გამოცემათა სერიას “ევროკავშირის სამართალი”. აღნიშნული სერიის პირველი წიგნი “ევროკავშირის სააექტორო სამართალი” წარმოგვიდგინა ინტელექტუალური სამართლის დარგის ჩვენი ქვეყნის ცნობილმა მეცნიერმა, დავით დამუკაშვილმა. მასში მოცემულია ევროკავშირის ერთიან სივრცეში მოქმედი სააექტორო სამართლებრივი ურთიერთობების მომწესრიგებელი ყველა დირექტივის დაწვრილებითი ანალიზი, რომლებიც, ქართულის უქონლობის გამო, ინგლისური ტექსტების სახით არის ნაშრომს დართული. ავტორი დაგვიჩვენა უახლოეს ხანში გამოსაცემად მოგვაწოდოს კომერციული აღნიშვნების, საპატენტო, მეცნარეთა ახალი ჯიშების სამართლის მომცველი ნაშრომები, რომლებიც დაასრულებს მთლიანობაში აღებულ ევროკავშირის ინტელექტუალური სამართლის თანამედროვე მდგომარეობისა და განვითარების მიმართულებების გაშუქებას.

გამომცემლობა “ბონა კაუზა” მზადყოფნას გამოთქვამს ითანამშრომლოს ყველა ქართველ სამართალმცოდნე მეცნიერთან, ვისაც კი ევროკავშირის სამართლისადმი მიძღვნილი ნაშრომების გამოქვეყნების სურვილი ექნება.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

თავი პირველი.....	6-23
ინტელექტუალურ უფლებათა დაცვა ევროკავშირის დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულების მიხედვით	6
თავი მეორე.....	24-41
ევროკავშირის საავტორო სამართალი.....	24
§1. 2009 წლის 23 აპრილის №2009/24/EC დირექტივა კომიუტაციული პროგრამების სამართლებრივი დაცვის შესახებ	25
§2. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2006 წლის 12 დეკემბრის № 2006/115/EC დირექტივა გაქირავების უფლებაზე და თხოვების უფლებაზე, აგრეთვე, საავტოროსთან მომიჯნავე ზოგიერთ უფლებებზე ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში	42
§3. 1993 წლის 27 სექტემბრის № 93/83/ EEC საბჭოს დირექტივა თანამგზავრული მათემატიკისა და საკაბელო რეტრანსლაციისათვის გამოყენებაზე საავტორო და მომიჯნავე უფლებებთან დაკავშირებული ზოგიერთი ნაწილის კოორდინირების შესახებ	56
§4. 1993 წლის 29 ოქტომბრის №93/98/ EEC საბჭოს დირექტივა საავტორო და ზოგიერთი მომიჯნავე უფლებების დაცვის ვადის პარამონიზაციის შესახებ	68
§5. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 1996 წლის 11 მარტის №96/9/EC დირექტივა მონეტარულ გაზების სამართლებრივი დაცვის შესახებ	79
§6. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2001 წლის 22 მაისის №2001/29/EC დირექტივა ინფორმაციულ საზოგადოებაში საავტორო და მომიჯნავე უფლებების ზოგიერთი ასპექტის პარამონიზაციის შესახებ	94
§7. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2001 წლის 27 სექტემბრის №2001/84/EC დირექტივა ხელშეკრულების დამანი ნაწარმოების ავტორის სასარგებლოდ ხელახალ გაყიდვასთან დაკავშირებული უფლების შესახებ	113
§8. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2012 წლის 25 ოქტომბრის 2012/28/EU დირექტივა ოგონ ნაწარმოებთან ზოგიერთი სახის ნებადართული გამოყენების შესახებ	121
დანართი (დირექტივების ინგლისური ტექსტები).....	135

თავი პირველი

ინტელექტუალური უფლებათა დაცვა ავროკავშირის დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულების მიხედვით

ევროპა მეორე მსოფლიო ომის დასრულებისთანავე მივიდა ამ კონტინენტის ქვეყანათა თანამეგობრობის შექმნის აუცილებლობის დასკვნამდე, რაც ბელგიის, გერმანიის, იტალიის, ლუქსემბურგისა და საფრანგეთის მცდელობით დაგვირგვინდა 1957 წლის 25 მარტს რომში დადებული ხელშეკრულების მიღებითა და ამოქმედებით. ევროპის ეკონომიკური თანამეგობრობის შესახებ რომის ამ ხელშეკრულებამ (European Economic Community Treaty of Rome - შემოკლებით "EEC") სამართლებრივი საფუძველი მისცა ევროპის თანამეგობრობის განვითარებას, რის შედეგადაც ევროპის თანამეგობრობამ, ამჟამად, ეკონომიკური სივრცის სახელმწიფოთა კავშირის ნამდვილი სახე მიიღო. სადღესოდ, ევროკავშირად გარდაქმნილი ევროპის ქვეყნების თანამეგობრობა ერთიან საქმიანობას ეწევა პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და წევრთა შორის შეთანხმებული სხვა მიმართულებებით. ევროპის კავშირის არსებობა და საქმიანობა ნათლად აჩვენებს მთელ მსოფლიოს, რომ კარჩაკეტილი ნაციონალიზმის უარყოფით შესაძლებელია დამკვიდრდეს მშვიდობა და კეთილდღეობა. ევროპის თანამეგობრობის არსებობა მთელი მსოფლიოსათვის საუკეთესო მაგალითია მშვიდობიანი თანაარსებობის კუთხით იმ გაგებით, რომ ეროვნული თავისებურებების პატივისცემასთან ერთად მიღწეული იყოს ზესახელმწიფოებრივი მიზნები. პოლიტიკურთან, სამეცნიეროტექნოლოგიურთან, სოციალურთან და სამართლებრივთან ერთად ევროპის თანამეგობრობის სახელმწიფოთა საზღვრებში წარმატებით ფეთქავს ერთიანი ეკონომიკური სივრცის სული, მოქმედებს ერთიანი საბაჟო, ვალუტა და სხვ. თანამეგობრობის არსებობა იმდენად სწორი მიმართულებით განვითარდა და იმდენად მიმზიდველი აღმოჩნდა, რომ მას მიუერთდა ევროპის ყველა წამყვანი ქვეყანა ესპანეთის, ინგლისის, პორტუგალიის, სკანდინავიური ქვეყნების ჩათვლით. მისადმი მიერთებას ცდილობს სხვა ქვეყნებიც, რომლებიც საკუთარი სუვერენიტეტის დაცვასაც კი უკავშირებენ ამ კავშირში შესვლას. საქართველოც მიიღტვის ევროკავშირის შემადგენლობაში აღმოჩენისაკენ, რაც ახლო

მიზნად იქცა მას შემდეგ, რაც ხელი ასოცირების ხელშეკრულებას მოეწერა. მან მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა ევროკავშირის ერთიან სამართლებრივ აქტებთან საკუთარი კანონმდებლობის მიახლოებისა და შეთანაწყობის ვალდებულებათა შესასრულებლად, თუმცა ამ მიმართულებით გასაკეთებელი ჯერ კიდევ ბევრია.

ამჟამად არსებული ევროპის სახელმწიფოთა ერთიანი კავშირი სამართლებრივად დაფუძნდა 1992 წელს მასტრიხტში დადებული და იმავე წლის 1 ნოემბერს ამოქმედებული ახალი ხელშეკრულებით (Treaty on European Union, შემოკლებით “TEU”), რომელიც ხშირად „მასტრიხტის ხელშეკრულებად“ მოიხსენიება. მასტრიხტის ხელშეკრულებამ სამართლებრივად განამტკიცა ცნება “ევროპის კავშირი” (European Union). ამ ხელშეკრულებით ევროპის ეკონომიკური თანამეგობრობა გასცდა პირვანდელ მიზნობრივ საზღვრებს და ეკონომიკურიდან, თითქმის, ყოვლისმომცველ ევროპის თანამეგობრობად გადაიქცა. მასტრიხტის ხელშეკრულებას ინგლისური შემოკლებული დასახელებითაც იცნობენ: E.C. Treaty. ხელშეკრულების ამსტერდამში გადასინჯვის შემდეგ, რაც სახელმწიფოთა შორის თანამედროვე სინამდვილეში არსებულ ურთიერთობებში ახალი მიმართულებების მოწესრიგების საჭიროებამ წარმოაჩინა, ახალი ხელშეკრულება დაიდო და მას ამსტერდამის ხელშეკრულება ეწოდა (The Amsterdam Treaty), რომელიც განიხილება მასტრიხტის ხელშეკრულების ამსტერდამის დამატებით ხელშეკრულებად (amending Treaty to the Maastricht Treaty) და მას უბრალოდ, “ამსტერდამის ხელშეკრულებად” მოიხსენიებენ (Amsterdam Treaty). მნიშვნელოვანი ცვლილებები შემდეგ წლებშიც მოხდა, მაგალითად, 2002 წელს, მაგრამ ამ წიგნის მიზნებიდან გამომდინარე მასზე და ევროკავშირის განვითარებასთან დაკავშირებულ სხვა აქტებზე ყურადღებას აღარ შევაჩერებთ. აღვნიშნავთ მხოლოდ იმას, რომ ევროპის კავშირი იმ სახით, რა სახითაც სადღეისოდ მოქმედებს წარმოადგენს ევროპის ერთიანი ბაზრის ქვეყნებისა და თავისუფალი ვაჭრობის სივრცის ქვეყნების კავშირს. ისლანდია, ლიხტენშტაინი, ნორვეგია და შვეიცარია არ შედიან ევროკავშირში, თუმცა მისი მოკავშირენი არიან, რადგან გაწევრიანებულნი არიან 1960 წელს სტოკჰოლმში დაფუძნებული “ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციაში” (The European Free Trade Association). ეს ის ქვეყნებია, რომლებიც მიზეზთა გამო არ არიან ევროპის

ერთიანი ბაზრის ქვეყანათა თანამეგობრობის სივრცეში, თუმცა აქვთ დადებული ცალკე ხელშეკრულებები და, მართალია პარალელურად და დამოუკიდებლად, მაგრამ აღნიშნულ თანამეგობრობასთან შეთანხმებული სამართლებრივი წესრიგით ცხოვრობენ. ფაქტობრივად, ამ ქვეყნებსა და ევროკავშირს შორის დამყარებული “ევროპის ეკონომიკური კავშირის” არსებობით გადაჭრილია მოქალაქეთა გადაადგილების, საქონლის თავისუფალი მიმოქცევისა და ეკონომიკური თუ პოლიტიკური, აგრეთვე, მთელი ევროპის ქვეყნებისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის მქონე სხვა პრობლემები. დღევანდელი მდგომარეობით ევროპის კავშირი შედგება ერთიანი ბაზრის ქვეყნების თანამეგობრობის 28 და თავისუფალი ვაჭრობის სივრცის 4 წევრი სახელმწიფოსაგან.

ეკონომიკურ უფლებათა შორის ინტელექტუალურ-სამართლებრივი უფლებები იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ ისინი ცალკე მოწესრიგებისა და ზედამხედველობის საგანდაა აღიარებული. ისინი საერთაშორისო მრავალმხრივი ხელშეკრულებების ყურადღების საგანია ყოველთვის და გამონაკლისი არც ევროპის კავშირის განხილული ხელშეკრულებებია. ვერც ერთი ქვეყანა ვერ ელირება. ევროკავშირში მოხვედრას, თუ ინტელექტუალური საკუთრება არ ექნება დაცული ევროპის თანამეგობრობის მოთხოვნების შესაბამისად.

როგორც ვიცით, ზოგადი გაგებით, ინტელექტუალურ-სამართლებრივი უფლებები პირად არაქონებრივ და ქონებრივ (ეკონომიკურ) უფლებებს მოიცავს. ცნების გაგების კუთხით, ევროკავშირის სამართლებრივ მიდგომაზე, პასუხს უნდა ვეძიოთ რომისა და მასტრიხტის ხელშეკრულებების ნორმებით შემოთავაზებული ტერმინების არსის წიაღში. უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ევროკავშირის ერთიანი სამართალი დაარსებიდანვე ყურადღებას ქონებრივ უფლებებზე ამახვილებდა ძირითადად, ხოლო პირად არაქონებრივ უფლებებზე ზრუნვას, როგორც წესი, ეროვნულ კანონმდებლობას ანდობდა. ვითარება არც სადღეისოდ შეცვლილა. ეს მიდგომა გასაგებიც არის - საქმიანობის ამჟამინდელი სიფართოვის ევროკავშირი ზომ მაშინდელი ევროპის ეკონომიკური თანამეგობრობის სამართალმემკვიდრე სუბიექტია. რომისა და მასტრიხტის ხელშეკრულებები, განსაკუთრებით ამსტერდამში შეტანილი ცვლილებებისა და დამატებების შემდეგ, როგორც მეცნიერები უთითებენ, ერთმანეთისაგან ნორმათა რიგითობითაც განსხვავდება, რამაც მათი გადა-

ნომრაც გამოიწვია. ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებული უფლებები არეკლილია 10 მუხლში. რომის/ამსტერდამის ხელშეკრულებათა მიხედვით ეს მუხლებია: 30/28; 36/30; 85/81; 86/82; 173/230; 175/232; 177/234; 189/249; 222/295; 235/308.

ევროკავშირის ერთიანი კანონმდებლობა ტერმინს „ინტელექტუალური საკუთრება“ არ იყენებს. ეს ტერმინი გვხვდება ევროკავშირის კონსტიტუციაში, რომელსაც, როგორც ვიცით, ძალაში შესვლისათვის ჯერ კიდევ დიდი ძალისხმევა ელის და მასზე უფრო მეტად ყურადღების გამახვილება უპრიანი მაშინ იქნება, როდესაც ის იურიდიულ ძალას შეიძენს. რომისა და მასტრიხტის ხელშეკრულებებში „ინტელექტუალური საკუთრების“ ნაცვლად ტერმინები „სამრეწველო საკუთრება“ და „კომერციული საკუთრება“ გვხვდება - მუხლი 30/28. ამ ნორმით სამრეწველო და კომერციული საკუთრება მოხსენიებულია საქონლის თავისუფალ გადაადგილებაზე მიმართულ შეზღუდვებთან დაკავშირებით, ევროკავშირის ერთიანი საბაჟო სივრცის არსებობის გათვალისწინებით, მაგრამ მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ, რომ ეს შეზღუდვები არ უნდა გაიგებოდეს ევროკავშირის სივრცეში ინტელექტუალური უფლებების დაცვის მკაცრ ან შენიღბულ უარყოფად. ევროპის სასამართლომ ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 90-იან წლებში განმარტა ტერმინებით „სამრეწველო საკუთრება“ და „კომერციული საკუთრება“ მოცული შინაარსი. ისინი მოიცავს უფლებებს, დაკავშირებულს პატენტებთან (გამოგონებებთან), სამრეწველო დიზაინებთან, სასაქონლო ნიშნებთან, საავტორო უფლებებთან და მცენარეთა ჯიშებთან. მომსახურების ნიშნებთან და გეოგრაფიულ აღნიშვნებთან მიმართებით სასამართლოს მითითება არ მოუცია, მაგრამ, სავარაუდოა, რომ ისინი სასაქონლო ნიშნების ანალოგიით კომერციულ საკუთრებას არიან მიკუთვნებული. აქედან, შეგვიძლია გამოვიტანოთ დასკვნა, რომ ევროკავშირის კანონმდებლობით “ინტელექტუალური საკუთრება” დაყოფილია “სამრეწველო” და “კომერციულ” საკუთრებად. პირველს, ანუ სამრეწველო საკუთრებას უნდა მიეკუთვნოს უფლებები, რომლებიც დაკავშირებულია ინტელექტუალური შემოქმედების შედეგის სხეულევან ნივთად დამზადებასთან ან ასლის კეთებასთან, ანუ, ამ ნიშნით თუ გამოგოფთ, სამრეწველო საკუთრება მოიცავს გამოგონებებს (პატენტებს), დიზაინებსა და ნაწარმოებებს. კომერციული საკუთრება კი ისეთ ობიექტებს მოიცავს, რომლებიც უშუალოდ მონაწი-

იღებოს კომერციულ ბრუნვაში როგორც მომხმარებელთა მოზიდვის საშუალებანი, ესენია: სასაქონლო და მომსახურების ნიშნები, გეოგრაფიული და სხვა სახის კომერციული აღნიშვნები.

ევროპის ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი წარმოდგენილია ევროპის თანამეგობრობის ერთიანი ბაზრის, ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის სივრცისა და ევროპის ქვეყნების სამართლებრივი აქტებით (ევროპის ერთიანი კანონმდებლობა), ასევე, საერთაშორისო ხელშეკრულებებით (კონვენციებით) და ეროვნული საკანონმდებლო აქტებით. ამ წიგნის მიზნებიდან გამომდინარე ევროპის სახელმწიფოთა ეროვნულ კანონმდებლობაზე ყურადღება არ იქნება გამახვილებული. განხილვის საანი ევროკავშირის სივრცეში მოქმედი მრავალმხრივი ხელშეკრულებები (კონვენციები) და ერთიანი საკანონმდებლო აქტები იქნება. სანამ უშუალოდ ინტელექტუალურ უფლებათა სფეროში მოქმედ აქტებს განვიხილავდეთ მოკლედ და ზოგადად დავახასიათებთ ევროკავშირის სამართლებრივ აქტებს, ამასთან, მრავალმხრივი ხელშეკრულებების მოქმედების თავისებურებებს არ შევეხებით.

როგორც ვიცით, ევროკავშირის ორგანოთა მიერ გამოცემული სამართლებრივი აქტებია: დანაწესი (Regulation), დირექტივა (Directive), გადაწყვეტილება (Decision), შეხედულება (Opinion) და რეკომენდაცია (Recommendation). ბოლო ორი სახის აქტი სახელმწიფოებს არ ავალდებულებს. მავალდებულებელი აქტებია: დანაწესი, დირექტივა და გადაწყვეტილება. დანაწესი და დირექტივა ევროკავშირის სივრცეში მოქმედი ნორმატიული აქტებია, ხოლო გადაწყვეტილება ინდივიდუალური აქტია, რის გამოც მათი მნიშვნელობა ინტელექტუალური უფლებების მოქმედებასა ან ნამდვილობაზე ნაკლები ძალის მქონეა, შესაბამისად, ამ ნაშრომში გადაწყვეტილებებზეც ყურადღება აუცილებლობის შემთხვევაში თუ გამახვილდება.

ევროკავშირის ნორმატიული აქტები, თავის მხრივ, იყოფა პირდაპირი და ირიბი მოქმედების აქტებად. პირდაპირი მოქმედებისაა დანაწესი, რომელიც ავალდებულებს ევროკავშირის სახელმწიფოებს „მთელი თავისი არსითა და ძალით“, რადგან პირდაპირაა გამოსაყენებელი. ირიბი (არაპირდაპირი) მოქმედებისაა დირექტივა, რომელიც ავალდებულებს სახელმწიფოებს არა ნორმის პირდაპირი ძალით, არამედ იმ მიზნის მიღწევის აუცილებლობის გარდაუვალობით, რომელიც უნდა მიიღწეს

ვეროკავშირის მთელ სივრცეში. ამ მიმართებით ვეროკავშირის ქვეყნებს უფლება აქვთ თავად აირჩიონ ღირეპტივის გამოყენების სახე და მეთო-
დი. ამ მხრივ საყოველთაო მეთოდათ მიჩნეულია ვეროკავშირის ღირეპ-
ტივის ეროვნულ ნორმებში ჩართვა, რაც თავიდან ააცილებს იმის გარკვევის
საჭიროებას, თუ რამდენად და სამართლებრივად რა ფარგლებში მო-
ქმედებს ვეროკავშირის ესა თუ ის ღირეპტივა.

ინტელექტუალურ უფლებათა სამართლის სფეროში მოქმედებს
როგორც დანაწესები, ისე ღირეპტივები. საქართველოს ინტელექტუ-
ალურ-სამართლებრივ კანონებში ასახულია ორივე აქტის მოთხოვნები
და ცალკე აღებულ შემთხვევებში წარმოვადგენთ ხოლმე ასეთი ასახ-
ვის არსობრივი შესაბამისობის ჩვენებულ შეხედულებას.

წარმოადგენს რა ეკონომიკურ ბრუნვაში საქონელმომოქცევაზე და
კონკურენციაზე ზეგავლენის ძალზე მძლავრ სამართლებრივ საშუალებ-
ბას, ერთ-ერთი უპირველესი ამოცანა გახდა ევროპაში ინტელექტუა-
ლური სამართლის თითქმის ყველა არსობრივი (მატერიალური) და
ზოგიერთი პროცედურული ნორმის ჰარმონიზაცია. 1992 წლიდან ამ
ამოცანას უკლებლივ ყველა სახელმწიფომ გაართვა თავი და საკუთარ
ეროვნულ კანონებში შესაბამისი ცვლილებები შეიტანა, თუმცა, რიგი
საკითხებისა დარჩა ეროვნული თავისებურებების დალდასმული, რის
გამოც ხშირ შემთხვევაში მაინც მოითხოვს ევროპის ერთიანი კანონმ-
დებლობის არსთან მათი შესაბამისობის საზღვრების დადგენას. ჰარმო-
ნიზაციის პროცესი, ძირითადად ღირეპტივების ეროვნულ საკანონმდებ-
ლო ნორმებში ასახვით გამოიხატა, რომელიც ინსტიტუციონალური
პრინციპით მიმდინარეობდა. სხვაგვარად ვერც იქნებოდა, რადგან აქტები
ინტელექტუალურ უფლებათა სამართლის ინსტიტუტების მიხედვით
გამოიცემოდა. ამიტომაც, საავტორო სამართალში საკუთარი აქტებია
ძალაში, ხოლო სამრეწველო საკუთრებაში კი საკუთარი.

დანაწესები მხოლოდ სამრეწველო საკუთრების სფეროში მოქმე-
დი აქტებია და ისინი მატერიალურთან ერთად, პროცედურული ნორმე-
ბის ერთობლიობას წარმოადგენს. ღირეპტივები, როგორც წესი, მატერი-
ალურ-სამართლებრივი მოთხოვნებით შემოიფარგლება და ინტელექტუ-
ალურ უფლებათა სამართლის ყველა ინსტიტუტის ნორმათა მიმართ
აყალიბებს ერთიანი მიზნის მიღწევისადმი მოთხოვნებს.

ამ წიგნის გამოცემის დღისათვის ძალაშია ევროკავშირის შემდეგი აქტები:

I. დანაწესები (Regulations)

1. 2009 წლის 6 მაისის №469/2009 დანაწესი სამედიცინო პროდუქტების დამატებითი დაცვის სერტიფიკატის შესახებ (Regulation (EC) No 469/2009 of the European Parliament and of the Council of 6 May 2009 Concerning the Supplementary Protection Certificate for Medicinal Products) (ამ დანაწესის მიზნებისათვის აუცილებელია ადამიანისათვის განკუთვნილი სამედიცინო პროდუქტის სასაქონლო ბრუნვაში დაშვების ღირექტივის 65/65/EEC და ვეტერინარული პროდუქტის დაშვების ღირექტივის 81/851/EEC მხედველობაში მიღება);

2. 2011 წლის 1 ივნისის №538/2011 დანაწესი, რომლითაც შეტანილია ცვლილებანი “№607/2009 დანაწესში, რომლითაც იყო დადგენილი ცალკეული დაწვრილებითი წესები “დაცული წარმოშობის დასახელებებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნების, ტრადიციული ტერმინების, ღვინის სექტორის ცალკეული პროდუქტების შესახებ” №479/2008 დანაწესის იმპლემენტაციისათვის (Comission regulation (EU) No 538/2011 of 1 June 2011 amending Regulation (EC) No 607/2009 laying down Certain Detailed Rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 479/2008 as regards protected designations of origin and geographical Indications, Traditional Terms, Labelling and Presentation of Certain Wine Sector Products);

3. 2008 წლის 29 აპრილის დანაწესი №479/2008 “ღვინის ბაზრის ერთიანი ორგანიზების შესახებ”, რომლითაც შეტანილია ცვლილებანი დანაწესებში: №1493/1999, №1782/2003, №1290/2005, № No 3/2008 და რომლითაც გაუქმებულია დანაწესები: № No 2392/86 და №1493/1999 (Council Regulation (EC) No 479/2008 of 29 April 2008 on the Common Organisation of the Market in Wine, amending Regulations (EC) No 1493/1999, (EC) No 1782/2003, (EC) No 1290/2005, (EC) No 3/2008 and repealing Regulations (EEC) No 2392/86 and (EC) No 1493/1999

4. 2012 წლის 21 ნოემბრის დანაწესი №1151/2012 სოფლის მეურნეობისა და კვების პროდუქტების ხარისხობრივი სქემების შესახებ (Regulation (EU) No 1151/2012 of the European parliament and of the Council of 21 November 2012 On Quality Schemes for Agricultural Products and Foodstuffs);

5. 2009 წლის 26 თებერვლის დანაწესი №207/2009 ევროკავშირის სასაქონლო ნიშნის შესახებ (Council Regulation (EC) No 207/2009 of 26 February 2009 on the Community Trade Mark);

6. 1995 წლის 13 დეკემბრის №2868/95 დანაწესი ევროკავშირის სასაქონლო ნიშნის შესახებ №40/94 დანაწესის გამოყენების წესების თაობაზე (Comission Regulation (EC) No 2868/95 of 13 December 1995 implementing Concil Regulation (EC) No 40/94 on the Community trade mark);

7. 1995 წლის 13 დეკემბრის დანაწესი №2869/95 შიდა ბაზრის (სასაქონლო ნიშნები და დიზაინები) კარმონიზაციის უწყებისათვის გადასახდელი საფასურების შესახებ (Comission Regulation (EC) No 2869/95 of 13 December 1995 on fees payable to the Office for Harmonization in the Market (Trade Marks and Designs));

8. 1994 წლის 27 ივლისის დანაწესი №2100/94 ევროკავშირში მცენარეთა ჯიშებზე უფლებების შესახებ მასში ცვლილებების შემტანი 1995 წლის 25 ოქტომბრის დანაწესის №2506/95 გათვალისწინებით (Council Regulation (EC) No 2100/94 of 27 July 1994 on Community Plant Variety Rights as amended by Council Regulation (EC) No 2506/95 of 25 October 1995);

9. 1994 წლის 12 დეკემბრის დანაწესი №6/2002 ევროკავშირის დიზაინის შესახებ (Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December the 2001 on Community Design);

10. 2002 წლის 21 ოქტომბრის № 2245/2002 დანაწესი № 6/2002 ევროკავშირის დიზაინების შესახებ დანაწესის გამოყენების წესების თაობაზე (2245/2002 Comission Regulation (EC) No 2245/2002 of 21 October 2002 implementing Council Regulation (EC) No 6/2002 on Community designs);

11. 2002 წლის 16 დეკემბრის დანაწესი №2246/2002 შიდა ბაზრის (სასაქონლო ნიშნები და დიზაინები) კარმონიზაციის უწყებისათვის ევროკავშირის დიზაინების რეგისტრაციისათვის გადასახდელი საფასურების შესახებ (Commision Regulation (EC) No 2246/2002 of 16 December 2002 on the fees payable to the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs) in respect of the registration of Community designs);

12. 2012 წლის 17 დეკემბრის №1257/2012 დანაწესი ერთიანი საპატენტო დაცვის შექმნის სფეროში გაძლიერებული კოოპერაციის ცხოვრებაში გატარების შესახებ (Regulation (EU) No 1257/2012 of the European parliament and of the Council of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of unitary patent protection);

13. 2012 წლის 17 დეკემბრის №1260/2012 დანაწესი ერთიანი საპატენტო დაცვის შექმნის სფეროში გაძლიერებული კოოპერაციის ცხოვრებაში გატარების შესახებ, თარგმანთან დაკავშირებული საჭირო ღონისძიებების თაობაზე (Council Regulation (EU) No1260/2012 of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of creation of unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements);

14. 1994 წლის 27 ივლისის დანაწესი ინტელექტუალურ საკუთრებითი უფლებების საბაჟოზე უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით (Council Regulation (EC) No 6249/13 of 27 July 1994 concerning customs enforcement of intellectual property rights);

15. 2012 წლის 19 აპრილის №469/2009 დანაწესი შიდა ბაზრის (სასაქონლო ნიშნები და ღიზანიები) კარმონიზაციის უწყებისათვის ინტელექტუალურ საკუთრებითი უფლებების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტის დაკისრების შესახებ, ინტელექტუალურ საკუთრებითი უფლებების დარღვევაზე კერძო და საჯარო სექტორების წარმომადგენლების ევროპის დამკვირვებელად გაერთიანებულად ჩართვის ჩათვლით (Regulation (EC) No 469/2009 of the European Parliament and of the Council of 19 April 2012 on entrusting the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs) with tasks related to the enforcement of Intellectual Property Rights, including the assembling of public and private-sector representatives as a European Observatory on Ifringment of Intellectual Property Rights)

II. ღირექტივები (Directives)

1. 2009 წლის 23 აპრილის №2009/24/EC ღირექტივა კომპიუტერული პროგრამების სამართლებრივი დაცვის შესახებ (Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the Legal Protection of Computer Programs);

2. 2006 წლის 12 დეკემბრის №2006/115/EC ღირექტივა გაქირაებისა და თხოვების უფლებებზე, აგრეთვე, სავტოროსთან დაკავ-

შირებულ ზოგიერთ უფლებებზე ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში (Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on Rental Right and Lending Right and on Certain Rights Related to Copyright in the field of Intellectual Property);

3. 1993 წლის 27 სექტემბრის №93/83/EEC დირექტივა ზოგიერთი წესის კოორდინირების შესახებ, რომლებიც ეხება საავტორო და მომიჯნავე უფლებებს და რომლებიც გამოსაყენებელია თანამგზავრული მაუწყებლობისა და საკაბელო გადაცემისათვის და ხელახალი საკაბელო გადაცემისათვის (Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the Coordination of Certain Rules Concerning Copyright and Rights Related to Copyright Applicable to Satellite Broadcasting and Cable Retransmission Broadcasting and Cable Retransmission).

4. 2006 წლის 12 დეკემბრის დირექტივა №2006/116/EC საავტორო და ზოგიერთი მომიჯნავე უფლების დაცვის ვადის ჰარმონიზაციის შესახებ (Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights);

5. 1996 წლის 11 მარტის დირექტივა №96/9 მონაცემთა ბაზების სამართლებრივი დაცვის შესახებ (Directive 96/9 of the European parliament and Council of 11 March 1996 on the Legal Protection of Databases);

6. 1998 წლის 6 ივლისის დირექტივა №98/44/ EC ბიოტექნოლოგიური გამოგონებების სამართლებრივი დაცვის შესახებ (Directive 98/44/EC of the European Parliament and of the Council of 6 July 1998 on the Legal Protection of Biotechnological Inventions);

7. 2008 წლის 22 ოქტომბრის დირექტივა №2008/95/ EC წვერი ქვეყნების სასაქონლო ნიშნებთან დაკავშირებული კანონების დაახლოების შესახებ (First Directive 2008/95/EC of the the European Parliament and of the Council of 22 October 2008 to Approximate the Laws of the Member States Relating to Trade Marks);

8. 1998 წლის 13 ოქტომბრის №98/71/ EC დირექტივა დიზაინების სამართლებრივი დაცვის შესახებ (Directive 98/71/EC of the the European Parliament and of the Council of 13 October 1998 on the Legal Protection of Designs);

9. 2001 წლის 22 მაისის №2001/29/EC დირექტივა ინფორმაციულ საზოგადოებაში საავტორო და მომიჯნავე უფლებების ცალკეული

მიმართების ჰარმონიზაციის შესახებ (2001/29/EC Directive of the European Parliament and of the Council of 22 May on the Harmonization of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society);

10. 2001 წლის 27 სექტემბრის დირექტივა №2001/84/EC ხელისუფლების ნაწარმოების ავტორისათვის განკუთვნილ, ხელახალ გაყიდვასთან დაკავშირებული უფლების შესახებ (Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the Resale Right for the benefit of the Author of a Work of Art);

11. 2012 წლის 25 ოქტომბრის №2012/28/EU დირექტივა ობოლ ნაწარმოებთა ზოგიერთი სახის ნებადართული გამოყენების შესახებ (Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works);

12. 2004 წლის 29 აპრილის დირექტივა №2004/48/EC ინტელექტუალურ საკუთრებითი უფლებების უზრუნველყოფის შესახებ (Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April on the enforcement of intellectual property rights).

დირექტივებთან მჭიდრო კავშირის გამო მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მივუთითოთ: „წევრი ქვეყნების სასარგებლო მოდელებთან დაკავშირებული კანონების დაახლოების შესახებ დირექტივისათვის შეთავაზებანი” (Proposals for a Directive approximating the Laws of the Member States in relation to Utility Models);

III. ევროკავშირის ხელშეკრულებები (კონვენციები)

1. 1963 წლის კონვენცია გამოგონების პატენტებზე არსობრივი საპატენტო სამართლის უნიფიცირების შესახებ (სტრასბურგის საპატენტო კონვენცია) (the 1963 Convention on the Unification of Substantive Patent Law on Patents for Invention (Strasbourg Patent Convention));

2. 1973 წლის კონვენცია ევროპის პატენტების გაცემის შესახებ (the 1973 Convention on the Grant of European Patents (the European Patent Convention, in short “EPC”))

3. ევროსაბჭოს შეთანხმება №20013/C/175/01 ერთიანი საპატენტო სასამართლოს შესახებ (Concil Agreement on a United patent Court (2013/C 175/01)).

განხილულის შემდეგ მიზანშეწონილია წარმოვადგინოთ ინტელექტუალურ უფლებათა სფეროში მოქმედი ევროკავშირის სამართლებრივი

აქტების უზოგადესი დახასიათება. ზემოთ განხილულიდან ნათლად ჩანს, რომ ევროკავშირის სივრცეში ინტელექტუალური უფლებები მოწესრიგებას დაექვემდებარა ინსტიტუტების მიხედვით. მიზანი ან უფლებათა ერთგვაროვნების მიღწევა ან ერთიანი უფლებების შემოღება იყო.

საავტორო სამართლის სფეროში ერთიანი სამართლებრივი აქტით მოწესრიგებული ერთიანი უფლებების შემოღება, როგორც ჩანს, საჭიროდ არ იყო მიჩნეული. ამიტომ, ევროკავშირის საავტორო სამართალი პარმონიზებული ეროვნული საავტორო სამართლებრივი აქტებით არის წარმოდგენილი და წესრიგდება მხოლოდ ღირეპტივებით.

სხვა ვითარებაა სამრეწველო საკუთრების სფეროში. ის ამჟამად უკვე მთლიანადაა წარმოდგენილი ერთიანი სამართლებრივი აქტებით მოწესრიგებული ერთიანი უფლებებით. ევროკავშირის სივრცეში მოქმედებს ერთიანი სასაქონლო ნიშნის სამართლებრივი უფლებები, ერთიანი ღიზინუფლებები და სულ მალე ამოქმედდება ერთიანი პატენტი - იგი უკვე შემოღებულია, მაგრამ, როგორც ვიცით, ამოქმედებისათვის საჭირო პროცედურები საბოლოოდ ერთიანი საპატენტო სასამართლოს შესახებ შეთანხმების ამოქმედებასთან ერთად უნდა დასრულდეს. მიჩნეულია, რომ, თუ არ იარსებებს ერთიანი საპატენტო სასამართლო, მაშინ ერთიანი პატენტის მოქმედება ქმედითი ვერ იქნება.

ერთიანი სამართლებრივი აქტებითაა მოწესრიგებული მცენარეთა ჯიშების დაცვაც.

განხილულის შემდეგ ამ ნაშრომის ამავე ნაწილში მიზანშეწონილია წარმოვადგინოთ ევროკავშირის ინტელექტუალურ უფლებათა სამართლებრივი სისტემა. იგი ორი შემადგენლისაგან შედგება: სამართლებრივი აქტებისა და უფლებამოსილ ორგანოთა წყობისაგან.

სამართლებრივი აქტებიდან, იერარქიული პირამიდის სათავეში ევროკავშირის ერთიან აქტებს აქვს მიჩენილი ადგილი, რომლებიც გამოიცემა რომის (ამსტერდამის) ხელშეკრულების ნორმებზე დაყრდნობით. თვით ამ სადამფუძნებლო ხელშეკრულებების უპირატესი ძალა ეროვნული საკანონმდებლო აქტების მიმართ აღიარებულია ევროპის თანამეგობრობის სასამართლოს ადრინდელი გადაწყვეტილებებით, მაგალითად, 1964 წელს განხილული საქმის „Costa v. ENEL“ მიხედვით გადაწყდა, რომ იტალიის კანონი, თუნდაც უფრო გვიანდელი, ექვემდებარება ევროკავშირის ერთიან საკანონმდებლო აქტს, რომლის

უპირველეს სახელ ევროპის თანამეგობრობის დაფუძნების (რომის/ამსტერდამის) ხელშეკრულება წარმოადგენს და, შესაბამისად, ერთიან აქტებს, გამოცემულს მისი ნორმების მიხედვით აქვს უპირატესი იურიდიული ძალა. ფაქტობრივად, ევროკავშირის ერთიანი საკანონმდებლო აქტები (განსაკუთრებით პირდაპირი მოქმედების ძალის მქონე) ევროპის ზესახელმწიფოებრივი სამართლებრივი აქტების სისტემას ქმნის. სადღეისოდ ეს ვითარება კამათს აღარ იწვევს.

ამ იერარქიაში, ქვემდებარეობით მეორე ადგილი უნდა მიენიჭოს დანაწესებს (პირდაპირი მოქმედების აქტებს), შემდეგ ადგილზე ღირექტივები უნდა განლაგდეს (რომლების ნორმებსაც აქვს პირდაპირი მოქმედება ეროვნული საკანონმდებლო ნორმების განმარტებისათვის - ანუ, ბუნდოვანი ეროვნული ნორმა უნდა განიმარტოს ღირექტივის ნორმატიული არსისა და იმ მიზნის შინაარსის გათვალისწინებით, რაც ამ ღირექტივითაა დასახული. სხვა აქტებიდან გამოსაყოფია გადაწყვეტილებაც, რომელიც, თუმცა ინდივიდუალური აქტია, მაგრამ მავალდებულებელია, რის გამოც ის, შესაბამის შემთხვევაში, ეროვნულ ნორმაზე მალა დგას. სხვა აქტებს: შეხედულებებსა და რეკომენდაციებს სამართლებრივი ძალა რადგან არ გააჩნია სამართლებრივი სისტემის შემადგენელი ნაწილი ვერ იქნება.

საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რომლებიც იღება ევროკავშირის სახელით რომის (ამსტერდამის) ხელშეკრულების 310-ე მუხლის ძალით მიჩნეულია პირდაპირი მოქმედების აქტებად და ერთიან სამართლებრივ ზეეროვნულ წყაროთა რიცხვს ეკუთვნის თუნდაც, რომ ის დადებული იყოს ევროკავშირის არაწევრ ქვეყანასთან. ეს აზრი ასევე განტკიცებულია ევროპის თანამეგობრობის სასამართლოს გადაწყვეტილებით 1990 წელს - საქმეზე „Sevince v. Staatssecretaris van Justitie“, რომლის მიხედვითაც ევროკავშირის მიერ თურქეთთან დადებული ხელშეკრულება აღიარებულია პირდაპირი მოქმედების აქტად.

სისტემურ იერარქიაში საკუთარი ადგილი ეროვნულ სამართლებრივ აქტებს უკავია, რომლებსაც ღიდი მნიშვნელობა აქვს მოცემულ ქვეყანაში მომხდარ სამართალდარღვევათა შემთხვევაში. ეროვნული აქტების იურიდიული ძალაც, ბუნებრივია, იმ ქვემდებარეობით უნდა განიხილებოდეს, როგორიც მათ მოცემული ქვეყნის სამართლებრივ სისტემაში უკავია. ეროვნული აქტების კონკრეტული ჩამონათვლის წარმოდგე-

ნა ამ ნაშრომს გადატვირთავდა (მის მიზნებსაც გასცდებოდა), რის გამოც მიზანშეუწონლად მივიჩნიეთ.

ინტელექტუალურ უფლებათა სამართლებრივი სისტემის შემდეგი შემადგენელი ნაწილია ორგანიზაციათა სისტემა, რომლებიც უზრუნველყოფენ უფლებათა მოპოვებასა და მოწესრიგებას. როგორც ვიცით, ევროკავშირის სივრცეში თანაარსებობს უფლებათა ორი სახე: ერთიანი უფლებები და ეროვნული უფლებები. ისინი მოქმედების ტერიტორიით განსხვავდება. ერთიანი უფლება ევროკავშირის ყველა ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედებს, ხოლო ეროვნული უფლებები მხოლოდ იმ ქვეყნის ტერიტორიაზე, სადაც მათი მოპოვება შედგა. უფლებამოსილი ორგანიზაციები, რომელთა გადაწყვეტილებების საფუძველზეც მოიპოვება უფლება, ერთმანეთის ქვემდებარე არ არის.

ევროკავშირის სივრცეში მოქმედებს ერთიანი პატენტის გამცემი ორგანო - ევროპის საპატენტო უწყება (ადგილსამყოფელი აქვს მიუნხენში, გერმანია) და სასაქონლო ნიშნებისა და დიზაინების მარეგისტრირებელი უწყება, რომელსაც ეწოდება შიდა ბაზრის ჰარმონიზაციის უწყება (Office for Harmonization in the Internal Market, ამ უწყებას შემოკლებით "OHIM" ასახელებენ ხოლმე უცხოენოვან ლიტერატურაში), ჩვენ მას, შემდგომ, მეტი მოხერხებულობისათვის, მოვიხსენიებთ სასაქონლო ნიშნების უწყებად.

უფლებათა მოწესრიგების უზრუნველყოფის სისტემაში მოქმედებს სასამართლო და ადმინისტრაციული უფლებამოსილების ორგანოები. ეს ორგანოებიც, ეროვნულ და ერთიან სივრცეში მოქმედების თვალსაზრისით, ერთმანეთზე დამოკიდებულნი არ არიან. მათი გადაწყვეტილებები დამოუკიდებელი აქტებია. ევროკავშირის ერთიან სივრცეში უფლებამოსილი ორი სასამართლო მოქმედებს: პირველი ინსტანციისა და უმაღლესი ინსტანციისა (წარმოდგენილ სისტემაში არ ვიხილავთ ადამიანის უფლებათა და სისხლის სამართლის სფეროში არსებულ სასამართლოებს). სასამართლო ორგანოთა რიცხვში ერთიანი საპატენტო სასამართლო ჩადგება უახლოეს მომავალში.

უმაღლესი ინსტანციის სასამართლოს წარმოადგენს ევროპის თანამეგობრობის სასამართლო (European Court of Justice - შემოკლებით „ECJ“). ეს სასამართლო უმაღლესი ორგანოა, რომლის გადაწყვეტილებებსაც უზენაესი ძალა აქვს ევროკავშირის სამართალთან დაკავშირე-

ბული ყველა საკითხის მიმართ. იგი არ არის სააპელაციო ორგანო, იგი მოწოდებულია განმარტოს ევროკავშირის კანონმდებლობა. აქედან გამომდინარე ეროვნულ დონეზე წარმოქმნილ უთანხმოებებს ევროკავშირის სამართლებრივ აქტებთან დაკავშირებით ის არ განიხილავს. მას შეიძლება მიემართოს მხოლოდ ცალკეული დამოუკიდებელი განცხადებით, რომელშიც მოცემული იქნება თხოვნა ამა თუ იმ ერთიანი სამართლებრივი აქტის ნორმის განმარტების შესახებ. ევროპის თანამეგობრობის (ევროკავშირის) სასამართლო შედგება ყოველი ქვეყნისაგან წარგზავნილი თითო მოსამართლისაგან და 8 გენერალური მოსამართლისაგან, რომელთა ამოცანაც არის დაეხმაროს სასამართლოს აღძრული საქმის დასაბუთების საქმეში. ამ სასამართლოს განსაკუთრებული როლი აკისრია - უზრუნველყოს ინტელექტუალურ უფლებათა შეწონასწორებული მოქმედება, საქონლის თავისუფალი გადაადგილების პრინციპის ცხოვრებაში გატარებასთან ერთად.

პირველი ინსტანციის სასამართლო დაფუძნდა 1988 წელს. მისი მოქმედების სფეროს ეკუთვნის ისეთი საქმეების განხილვა, რომლებიც გამომდინარეობს კომისიის გადაწყვეტილებებიდან და რომლებიც ეკუთვნის რომის/ამსტერდამის ხელშეკრულებების კონკურენციის შესახებ ნორმების იმპლემენტაციასთან დაკავშირებულ საჩივრებს, აგრეთვე, ეს სასამართლო განიხილავს სასაქონლო ნიშნების უწყების გადაწყვეტილებების მიმართ საჩივრებს. კერძოდ, ამ სასამართლოს იურისდიქციას ეკუთვნის: ფიზიკური ან იურიდიული პირების მიერ აღძრული საქმეები, დაკავშირებული ევროკავშირის ორგანოთა გადაწყვეტილებებთან; კომისიისა და საბჭოს წინააღმდეგ სახელმწიფოების მიერ აღძრული საქმეები; ევროკავშირის სასაქონლო ნიშნებთან და დიზაინებთან (უფლებების მოპოვებასთან) დაკავშირებული საქმეები და სხვ.

პირველი ინსტანციის სასამართლო საქმეებს იხილავს 5 ან 3 მოსამართლისაგან შემდგარი კოლეგიის მეშვეობით. ზოგჯერ, სიმარტივიდან გამომდინარე, საქმეს ერთი მოსამართლეც იხილავს, ხოლო რთულ შემთხვევებში იქმნება დიდი პალატა 13 მოსამართლის შემადგენლობით. საქმეთა უმეტესი წილი - 80%-მდე 3 კაციათი კოლეგიის მიერ განიხილება. განსაკუთრებით რთულ შემთხვევებში საქმე შეიძლება განიხილებოდეს ყველა მოსამართლისაგან შემდგარი კოლეგიის მეშვეობითაც.

სასამართლო სისტემაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ეროვნულ სასამართლოებს, რომლებიც განიხილავენ დავებს უფლებათა დარღვევის შესახებ. მათი გადაწყვეტილებები ევროპის ერთიან სასამართლო ინსტანციებში არ საჩივრდება.

ორგანიზაციათა სისტემის განხილვის დასასრულებლად საჭიროა შევეხოთ ევროკავშირის ორგანოებს, რომლებსაც ამ სისტემაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. ევროპის თანამეგობრობის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებიდან გამომდინარეობს უფლებამოსილებანი, რომლებიც აქვთ თვით ევროკავშირის ორგანოებს, ესენია: გაერთიანებული ევროპის საბჭო (შემდგომ „ევროსაბჭო“); პარლამენტი (შემდგომ „ევროპარლამენტი“); კომისია (შემდგომ „ევროკომისია“).

ევროსაბჭო არის სამართლებრივი აქტების შემომღები უმაღლესი ორგანო. ევროკავშირის სამართლებრივი აქტები მიიღება ევროპარლამენტის აზრის გათვალისწინებით და მასთან ერთობლივი საქმიანობის შედეგად, მაგრამ გადაწყვეტილების გამომტანი ორგანო ევროსაბჭოა. იგი შედგება კავშირში შემაჯავლი ქვეყნების წარმომადგენლებისაგან. შესაბამის შემთხვევებში, საბჭო მოქმედებს მხოლოდ კომისიის მიერ შემუშავებული რეკომენდაციების ფარგლებში და გადაწყვეტილებას ღებულობს ხმათა ერთსულოვნების პრინციპზე. ზოგადი წესით კი სამართლებრივი აქტები მიიღება ხმათა კვალიფიცირებული უმრავლესობით, ამასთან, საფინანსო ურთიერთობათა და საქონლის თავისუფალი გადაადგილების სფეროში აქტები მიიღება მხოლოდ ხმათა ერთსულოვნების პრინციპზე დაყრდნობით.

ევროპარლამენტი - ეს ორგანო თავდაპირველად არსებობდა ასამბლეის სახით და შედგებოდა კავშირის წევრთა პარლამენტის წარმომადგენელთაგან. ამჟამად იგი არჩეული ორგანოა და შედგება 754 პირდაპირი წესით არჩეული პარლამენტარიისაგან. მისი ამოცანაა დაკვირვებისა (ზედამხედველობის) და საკონსულტაციო ფუნქციების შესრულება. სამართლებრივი აქტების მიღებისა და ამოქმედების საქმეში მას მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია იმ გაგებით, რომ ყველა აქტი გაივლის მის ხელში, იგი საკუთარ შეხედულებას შეიმუშავებს და აცნობებს ევროკომისიასა და საბჭოს. სამართლებრივი აქტები, დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით, მისი აზრის გათვალისწინებით მიიღება.

ევროკომისია - შედგება ყოველი წევრი სახელმწიფოს მიერ წარგზავნილი თითო, ანუ, სადღესოდ, 27 წევრისაგან, რომლებსაც ამტკიცებს ევროპარლამენტი ევროსაბჭოს წარდგინებით. ეს კომისია უზრუნველყოფს რომის (ამსტერდამის) ხელშეკრულებათა ძალზე მნიშვნელოვან მოთხოვნათა შესრულებას. კერძოდ, იგი ამ ხელშეკრულებისა და საბჭოს გადაწყვეტილებების გამოყენებას ადევნებს თვალს და უზრუნველყოფს აღსრულებას. ეს კომისია შეიმუშავებს შეხედულებებსა და რეკომენდაციებს, რომლებსაც იოურიდიული ძალა არა აქვს, მაგრამ მათი გათვალისწინების გარეშე შესაბამისი ღონისძიებები არ ხორციელდება. იგი სწავლობს ეროვნული კანონების შესაბამისობას ევროკავშირის მოთხოვნებთან და ღებულობს საჭირო ზომებს, ჰარმონიზაციის უზრუნველსაყოფად. განსაკუთრებულ როლს ასრულებს ეს ორგანო კონკურენციის, საქონლის თავისუფალი გადაადგილებისა და ინტელექტუალურ უფლებათა სამართლის სფეროში სამართლებრივი წესრიგის დამყარების საქმეში.

ამ მიმოხილვის შემდეგ მიზანშეწონილად მივიჩნიეთ გავაშუქოთ ევროკავშირში ინტელექტუალურ უფლებათა დაცვის აქტუალობა და სამართლებრივი საფუძვლები.

ევროკავშირის ამოქმედებამ აჩვენა მრავალი ხელშეშლელი გარემოება, რომლებიც ბაზრის მოთხოვნილებათა უზრუნველყოფას აბრკოლებდა. მაგრამ მათ გამოკვეთა ესაჭიროებოდა, რათა დასახულიყო აღმოფხვრის გეგმა. ინტელექტუალური უფლებები ამ პრობლემათა წარმომქმნელ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სამართლებრივ საშუალებად იყო მიჩნეული, რაც გამოდინარეობდა საკითხის მრავალმხრივი შესწავლის შედეგებიდან.

ევროკავშირის საბჭოს მრავალი დეკლარაცია ჰქონდა გამოცხადებული შიდა ბაზრის მოწესრიგებულ ფუნქციონირებასთან დაკავშირებით. მოვიტანთ იმ ყველაზე მნიშვნელოვან დეკლარაციებს, რომლებიც გახდა საფუძველი შიდა ბაზრის მოქმედების შესწავლისათვის და შესაბამისი ზომების მიღებისათვის. აღნიშნული დეკლარაციების ამონარიდებს წარმოვადგენთ ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით.

1982 წლის დეკემბერი (კოპენჰაგენი): „ევროპოს საბჭო ... ავალდებულებს წევრებს: 1983 წლის მარტის ბოლომდე მიიღონ გადაწყვეტილება შიდა ბაზრის გაძლიერებისათვის ევროკომისიის მიერ შეთავაზებული უპირატესად გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ“;

1984 წლის ივნისი (ფონტენბლო): „იგი (ევროსაბჭო) თხოვს საკუთარ წევრებსა და კავშირის წევრ სახელმწიფოებს დროულად (იგულისხმება დროის გაწელვის გარეშე) წარმოადგინონ შესწავლის შედეგები, ახლო მომავალში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ ... ადამიანთა მიერ თანამეგობრობის შიგნით არსებული საზღვრების გადაკეთვისას ყველა წესისა და საბაჟოზე შესასრულებელი ფორმალობების თავიდან აცილებისათვის”;

1984 წლის დეკემბერი (დუბლინი): „ევროსაბჭო ეთანხმება იმას, რომ შესაბამისი წარმონაქმნის მეშვეობით: ... გადადგამს შიდა ბაზრისათვის დასრულებული სახის მისაცემად საჭირო ნაბიჯებს, ევროპის სტანდარტების გამოყენების ჩათვლით”;

1985 წლის მარტი (ბრიუსელი): „ევროსაბჭო განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს შემდეგ მოცემულ... ქმედებებზე: ა) 1992 წლისათვის ერთიანი დიდი ბაზრის ჩამოყალიბებისკენ მიმართულ ქმედებებზე, რის შედეგადაც წარმოიქმნება წარმოების, კონკურენციისა და ვაჭრობის წამახალისებელი უფრო ხელსაყრელი გარემო: იგი მოუწოდებს კომისიას შეიმუშაოს დაწერილობითი გეგმა საგანგებოდ შედგენილი განრიგით, მომავალ შეხვედრაზე წარმოსადგენად”.

ამ დეკლარაციებიდან ნათლად ირკვევა, რომ ევროკავშირის წარმატებული არსებობისათვის აუცილებელი იყო ევროკავშირის სახელმწიფოთა საზღვრების არსებობის პირობებში ადამიანთა თავისუფალი გადაადგილებისა და ერთიანი ისეთი ბაზრის ჩამოყალიბების უზრუნველყოფა, სადაც თავისუფლად გადაადგილდებოდა საქონელი. 1985 წლისათვის ნათლად გამოიკვეთა, რომ 320 მილიონიანი მოსახლეობისათვის ერთიანი ბაზრის ჩამოყალიბება მოითხოვს ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების თანხმობას ყველა დამაბრკოლებელი გარემოების აღმოფხვრის აუცილებლობის შესახებ. შესაბამისად, აღნიშნულ გარემოებათა რიცხვს მიეკუთვნა წესების ჰარმონიზაცია (გაერთგვაროვნება), კანონმდებლობისა და გადასახადების დაახლოება, საფინანსო თანასაქმიანობის გაძლიერება და ევროპელი მოქმედი მეწარმეების საერთო საქმიანობისათვის საჭირო, ირიბი საშუალებების გაძლიერება.

თავი მეორე

ევროკავშირის საავტორო სამართალი

ევროკავშირის ერთიან სამართლებრივ აქტად არც ერთი საავტორო სამართლებრივი დანაწესი არ შემოუღია. საქმე ის არის, რომ დანაწესები მოქმედებს მთელს ტერიტორიაზე და აფუძნებს ერთიანი ძალის მქონე ინტელექტუალურ უფლებებს, მათი მოპოვების პროცედურების ჩათვლით. ასეთი საკითხების მოწესრიგება საავტორო სამართლებრივ ურთიერთობებში დღის წესრიგში არა დგას, რადგან ევროკავშირის ყველა ქვეყანა ლიტერატურასა და ხელოვნებას მიკუთვნებული ნაწარმოებების დაცვის ბერნის კონვენციის მხარეა. ამ კონვენციის უმნიშვნელოვანესი ნორმა კი ის არის, რომ ნაწარმოები, შექმნილი რომელიმე მხარე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, ავტომატურად (ყოველგვარი ფორმალობების გარეშე) დაცულია სხვა სახელმწიფოების მიერაც.

ევროკავშირის ქვეყნების კანონმდებლობა სრულად ასახავს საავტორო უფლებათა სფეროში მოქმედ მთავარ საერთაშორისო ხელშეკრულებათა მინიმუმ მოთხოვნებს და, ზოგ შემთხვევებში, უფრო ფართო და ხელსაყრელ სტანდარტებსაც აწესებს. მხედველობაში, უპირველეს ყოვლისა, ბერნისა და რომის კონვენციები, აგრეთვე, TRIPIS-ი გვაქვს, რომელთა ეგიდითაც დადებულია სხვადასხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებები. რადგან ევროკავშირის საერთაშორისო ხელშეკრულებების წარმოდგენა ამ ნაშრომის მიზანს არ შეადგენს და იმის გათვალისწინებით, რომ, როგორც ზემოთ აღინიშნა, საავტორო სამართლის სფეროში დანაწესები ევროკავშირის არ შემოუღია, ნაშრომის ამ ნაწილში განხილული იქნება ევროკავშირის სიერცეში მოქმედი ღირეპტივები. მათ განხილვას ქრონოლოგიური წესით ვთავაზობთ მკითხველს.

დასაწყისში გვსურს ღირეპტივების დადების მიზნების ზოგადი შენიშვნები წაეუმძღვაროთ ცალკე აღებულ ღირეპტივების განხილვას.

პარმონიზაციის მიღწევისათვის გაკუთვნილი საავტორო სამართლის სფეროში მოქმედი ღირეპტივები ემსახურება ევროკავშირის ერთიანი ბაზრის დაუბრკოლებრივ ფუნქციონირებას და მიზნად იმ მიზეზების აღმოფხვრას ისახავს, რომლებიც კონკურენციის წარმართვასა და განვითარებას ხელს შეუშლის. ღირეპტივები ემსახურება, აგრეთვე, ისეთი პირობების დაფუძნებას, რომლებიც ინვესტიციების ჩამდებ პირებს

რწმენას შემატებს, რომ მათი ინტელექტუალური შენატანი არ იქნება დაუსჯელად ხელყოფილი ბაზარზე მოქმედი არაკეთილსინდისიერი სუბიექტების მიერ. როგორც ცნობილია, ქონებრივი ურთიერთობების მოწესრიგება, რომლებშიც საავტორო უფლებათა ობიექტი ერთვის, როგორც წესი, არ მოითხოვს საგანგებო ყურადღების გამახვილებას საავტორო პირად არაქონებრივ უფლებებზე, შესაბამისად, ღირექტივები, ძირითადად, განსაკუთრებული უფლებების ჰარმონიზაციის მოთხოვნების დაწესებით შემოიფარგლა.

**§1. 2009 წლის 23 აპრილის №2009/24/EC დირექტივა
კომპიუტერული პროგრამების სამართლებრივი დაცვის
შესახებ**

(DIRECTIVE 2009/24/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL
OF 23 APRIL 2009 ON THE LEGAL PROTECTION OF COMPUTER PROGRAMS)

კომპიუტერული პროგრამების ჰარმონიზებული დაცვის უზრუნველყოფად 1991 წლის 14 მაისს იყო მიღებული სპეციალური ღირექტივა №91/250/EEC “კომპიუტერული პროგრამების სამართლებრივი დაცვის შესახებ”, რომელიც გაუქმდა და შეიცვალა ამავე დასახელების 2009 წლის №24/EC დირექტივით. იმავედროულად, ცვლილება შევიდა 1993 წლის 29 ოქტომბრის №93/98/EEC დირექტივაში საავტორო და ზოგიერთი მომიჯნავე უფლების დაცვის ჰარმონიზაციის შესახებ - გაუქმდა მე-11 მუხლი. ანალიზს გავაგრძელებთ მოქმედი - 2009 წლის დირექტივის განხილვით.

2009 წლის დირექტივის წინამორბედი, ჰარმონიზაციის საშუალებათაგან ევროკავშირის მიერ 1991 წელს გამოქვეყნებული №91/250/EEC დირექტივა, იყო პირველი აქტი, რომელმაც საავტორო სამართლისათვის არატრადიციული ობიექტის დაცვის უზრუნველყოფა დაავალდებულა ევროკავშირის ქვეყნებს. დირექტივის შემოღებამდე კომპიუტერული პროგრამა ევროკავშირის 7 ქვეყნის საავტორო სამართლით იყო დაცული, სადაც სამისო ნორმები განსხვავებული სამართლებრივი სიმკაცრისა იყო. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელი იყო ტექნოლოგიური მიღწევების ამ უაზლესი ობიექტის თავისებურებანი. გადაწყდა დირექ-

ტივაში ასახულიყო ყოველივე აღნიშნული, რაც შესრულდა უშუალოდ ღირეკტივის ნორმებშიცა და მის სადეკლარაციო ნაწილშიც შესაბამისი ტექსტის გათვალისწინებით.

ევროკავშირის კომისიის “შეთავაზებებისა და ეკონომიკური და სოციალური კომიტეტის” აზრის გათვალისწინებით იმის შესახებ, რომ კომპიუტერული პროგრამები ძალზე დიდი მნიშვნელობისაა მრეწველობის განვითარებისათვის, აგრეთვე, ევროპარლამენტთან თანამშრომლობის შედეგად გამოქვეყნებული მიდგომის მიხედვით, ღირეკტივის სადეკლარაციო ნაწილში ჩაიწერა „...კომპიუტერული პროგრამები, მოქმედი კანონმდებლობის ამჟამინდელი მდგომარეობით, არ არის გამოკვეთილად დაცული ევროკავშირის ყველა ქვეყანაში, ზოლო იქ სადაც დაცვა არსებობს მოთხოვნები განსხვავებულია; ცალკეულ განსხვავებებს პირდაპირი უარყოფითი გავლენა აქვს კომპიუტერული პროგრამების ერთიანი ბაზრისათვის, რაც შეიძლება კიდევ უფრო გაძლიერდეს ამ სფეროში ახალი ეროვნული ნორმების შემოღების შემთხვევაში”. ცხადია, ღირეკტივის მთავარ მიზნად სწორედ ამ უარყოფითი გავლენის მქონე არსებითი განსხვავებების აღმოფხვრისაკენ მიმართულ ღონისძიებათა გატარებაა გამოცხადებული. შესაბამისად, სადეკლარაციო ნაწილში დასახელებულია განსაზოციელებელი ღონისძიებები. მათ რიცხვშია: კომპიუტერული პროგრამების დაცვა საავტოო სამართლით; ისინი დაცული უნდა იყოს როგორც ლიტერატურული ნაწარმოები, დაცვის საგნობრივი არსისა და სუბიექტის გამოკვეთით; უნდა იყოს სამართლებრივად გამოამკარავებული თუ რას წარმოადგენდეს განსაკუთრებული უფლებები, რომლებიც საშუალებას მისცემს მათ მფლობელებს ნება დართონ ან აკრძალონ პროგრამის გამოყენებასთან დაკავშირებული უნებართვო მოქმედებები. ამასთანავე, გამოცხადებულია, რომ განსაზღვრული უნდა იყოს ამ უფლებათა მოქმედების ხანგრძლივობა. სადეკლარაციო ნაწილის ამ მონაკვეთზე დაყრდნობით ღირეკტივაში ჩამოყალიბებულია შესაბამისი მოთხოვნები და მოცემულია მატერიალური ის ნორმატიული დებულებები, რომლებიც აუცილებლად უნდა იყოს ერთგვაროვნულად ასახული ეროვნულ კანონმდებლობაში. ამ მიმართებით გამოსაყოფია ცნებების „კომპიუტერული პროგრამა” და მასთან დაკავშირებული ტერმინების (მაგალითად, „ინტერფეისი”), აგრეთვე, ნაწარმოების დაცვისუნარიანობის კრიტერიუმის „ორიგინალობის” არსობრივი ფარგლები. ღირეკ-

ტივის დეკლარაციულ ნაწილში ცხადი მითითება არსებობს იმაზე, რომ კომპიუტერული პროგრამების სამართლებრივი სხვა ფორმით დაცვა სრულიად დასაშვებია. მაგრამ, აღნიშნულია, რომ ხელშეკრულებით დაცვა ვერ შეცვლის საკანონმდებლო დანაწესებით უზრუნველყოფილ დაცვას.

განხილულის შემდეგ გაეაგრძელებთ 2009 წლის ღირეპტივის მუხლობრივ გაშუქებას და, იმავდროულად, საქართველოში არსებულ საკანონმდებლო ვითარებას შევადარებთ.

დაცვის ობიექტი.

პირველი მუხლი მთავარ მოთხოვნას აყალიბებს. ამ მუხლის პირველი პუნქტით კავშირის ქვეყნები დავალდებულებულნი არიან: „...დაიცვან კომპიუტერული პროგრამა საავტორო სამართლით, ლიტერატურული ნაწარმოების სახით. ამასთან, კომპიუტერული პროგრამა უნდა იყოს მიკუთვნებული ლიტერატურულ ნაწარმოებათა რიცხვს ბერნის კონვენციის გაგების შესაბამისად. მოთხოვნილია, რომ ... ტერმინი „კომპიუტერული პროგრამა“ უნდა მოიცავდეს მის მოსამზადებელ საპროექტო მასალასაც“.

ღირეპტივის მთავარი ეს მოთხოვნა ასახულია საქართველოს კანონში საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ, რომლის მე-ნ მუხლის პირველ პუნქტში, რომელიც განსაზღვრავს თუ რა ეკუთვნის ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებს მითითებულია, რომ ლიტერატურულ ნაწარმოებს წიგნთან, ბროშურასთან და სტატიასთან ერთად წარმოადგენს კომპიუტერული პროგრამაც. საქართველოს ამ კანონის მე-4 განმარტებითი მუხლის კ) პუნქტში მოცემულია კომპიუტერული პროგრამის შემდეგი განსაზღვრება: „კომპიუტერული პროგრამა“ – ინსტრუქციითა ერთობლიობა სიტყვების, კოდების, სქემების ან მანქანით წაკითხვადი სხვა ფორმით, რომელიც საშუალებას იძლევა ამოქმედოს კომპიუტერი განსაზღვრული შედეგების მისაღწევად. ტერმინი მოიცავს კომპიუტერული პროგრამის დიზაინის მოსამზადებელ მასალას“. ჩვენი ქვეყნის კანონი იძლევა კომპიუტერული პროგრამის განსაზღვრებას მაშინ, როდესაც ასეთი განსაზღვრება ღირეპტივაში მოცემული არ არის, რაც მისაბაძი მაგალითი უნდა იყოს ქართველი კანონმდებლისათვის. საქართველოს კანონში კომპიუტერული პროგრამის ასეთი განსაზღვრების მოხვედრა ამერიკის შეერთებული შტატების კანონმდებლობასთან

მიახლოების სურვილით შეიძლება აიხსნას, თუმცა რამდენად სასარგებლოა ეს, ან რამდენად სწორად არის გადმოცემული, საკითხავია. ვფიქრობთ საპეციალისტებმა ნათლად იციან თუ რა არის კომპიუტერული პროგრამა და მისი ნორმატიული განსაზღვრების აუცილებლობა არ არსებობს. მითუმეტეს რომ საკითხავია: პროგრამა ინსტრუქციათა თუ ბრძანებათა ერთობლიობაა?. ვისი და რა ინსტრუქციების შესრულება იგულისხმება კანონმდებელმა მოცემული განსაზღვრებით?. სხვათაშორის, არც ინტელექტუალური საკუთრების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ შეთანხმება (TRIPS-ი) არ იძლევა ასეთ განსაზღვრებას. უფრო მეტი გაურკვევლობაა სიტყვების „კომპიუტერული პროგრამის დიზაინი“ ჩართვით ამ მუხლში. ღირეპტივის ინგლისურ ტექსტში მოცემულია რომ ტერმინი: „კომპიუტერული პროგრამა“ უნდა მოიცავდეს მოსამზადებელ, ანუ საპროექტო მასალას „the term ‘computer programs’ shall include their preparatory design material.“ როგორც ვხედავთ საუბარი არა კომპიუტერული პროგრამის დიზაინზეა, არამედ პროგრამის შემუშავებისას მომზადებულ საპროექტო მასალაზეა (design material), რომელიც შემდგომ შეიძლება პროგრამად მოგვეცვლინოს. ანუ დიზაინის მნიშვნელობა „გარეგნული სახელ“ კი არ უნდა იყოს აღქმული, არამედ სპროექტო დოკუმენტაციად. ინგლისური ტექსტით ეს ასეა გადმოცემული: „this term also includes preparatory design work leading to the development of a computer program provided that the nature of the preparatory work is such that a computer program can result from it at a later stage“

განხილული მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტები აწესებს კომპიუტერული პროგრამის დაცვის არსობრივ საზღვრებს, რის თანახმადაც პროგრამა უნდა იყოს დაცული ნებისმიერი ფორმით მისი გამოხატვის სახით, მათ შორის, საკუთრივ კომპიუტერში (მექანიკურ მოწყობილობაში, ინგლისურად “hardware“-ში) ჩართული სახით. ამასთან, დაცვას მოკლებულია ალგორითმი, პროგრამირების ენა და ლოგიკა. იმის გამო, რომ თავად პროგრამის განსაზღვრება არ არის ღირეპტივაში მოცემული, ამ საკითხს პირდაპირ ეხება სადეკლარაციო ნაწილი. ალგორითმი, პროგრამირების ენა და ლოგიკა დაცული არ არის იმდენად, რამდენადაც წარმოადგენს იდეებისა და პრინციპების ანაკრებს, რაზეც, ზოგადი წესის თანახმად, საავტორო უფლება არ ვრცელდება. ამასთანავე მე-3 პუნქტი ეხება დაცვისუნარიანობის კრიტერიუმს და მისი მოთხოვნაა

პროგრამა იყოს დაცული თუკი ის წარმოადგენს საკუთრივ ავტორის ინტელექტუალურ ქმნილებას. სხვა კრიტერიუმის დაწესება დაუშვებელია. ამ მოთხოვნით მოიხსნა კონტინენტური ევროპის საავტორო უფლებათა და კოპირაიტის სამართლისეულ კრიტერიუმებს შორის არსებული სხვაობის გამო, დაცვის საგნის განსაზღვრისადმი მიდგომიდან გამომდინარე სხვადასხვაგვარი შეფასების საშიშროება. კომპიუტერული პროგრამის დაცვისუნარიანობის კრიტერიუმი „ორიგინალობა“ უნდა განისაზღვროს ერთნაირი სიმკაცრით და არ უნდა ჰქონდეს მნიშვნელობა მას გერმანელი მოსამართლე შეაფასებს თუ ინგლისელი. მითითება შემოქმედებით დონეზე დარჩენილია, მაგრამ საკმარისია მტკიცებოდეს, რომ პროგრამა მოცემული ადამიანის მიერ არის შექმნილი, რათა ის „ორიგინალურ ქმნილებად“ გამოცხადდეს. ამ მიმართებით სადეკლარაციო ნაწილში ნორმატიული მოთხოვნის მსგავსი მითითება არსებობს, რომ არც ხარისხობრივი და არც ესთეტიკური ხასიათის შეფასება არ უნდა ჩაუტარდეს კომპიუტერულ პროგრამას, რომ ის დაცვის საგნად იყოს მიჩნეული („...in respect of criteria to be applied in determining whether or not computer program is an original work, no tests as to the qualitative or aesthetic merits of the program should be applied“).

საქართველოს კანონი საავტორო და მოძიჯნავე უფლებების შესახებ ამ თავისებურებების გადმომცემ მოთხოვნებს არ მოიცავს, რაც საეჭვოს ხდის მის შესაბამისობას ევროკავშირის სამართალთან, ჰარმონიზაციის თვალსაზრისით. შესაბამისად, საკითხის განხილვისას ქართველ მოსამართლეს მოუწევს იხელმძღვანელოს ეროვნული მოთხოვნებით. დიდი ალბათობაა რომ შედეგი განსხვავებული დადგეს, რადგანაც ჩვენი ქვეყნის კანონისეული კრიტერიუმი გერმანული სამართლის მსგავსი არის-საა, რაც უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებითაც დადასტურდა საქმესთან „მანჯგალაძე - კოკა-კოლას წინააღმდეგ“ დაკავშირებით, რომელიც ეხებოდა ამ ცნობილი კომპანიის ლოგოტიპის თაობაზე დავას და, რომელიც ერთ-ერთ სამაგალითო გადაწყვეტილებადაც კი იქნა აღიარებული, მათ შორის, მეცნიერთა, აგრეთვე, გერმანელ და ინგლისელ პრაქტიკოს მოსამართლეთა მიერ. კრიტერიუმის შეფასებასთან დაკავშირებულ ვითარებას ვერც TRIPS-ზე მითითება შეცვლის, რადგან ამ ხელშეკრულების მე-10 მუხლის პირველი პუნქტი არსებითად უფრო „რბილ“ შეფასებაზე სავალდებულო მითითებას არ შეიცავს. მასში

ნათქვამია მხოლოდ, რომ კომპიუტერული პროგრამა დაცული უნდა იყოს ბერნის კონვენციის მოთხოვნათა შესაბამისად, რაც ლიტერატურულ ნაწარმოებს წაეყენება.

კომპიუტერული პროგრამის ავტორი (პროგრამისტი)

დირექტივის მე-2 მუხლი დასათაურებულია „ავტორობა კომპიუტერულ პროგრამაზე“. იგი აწესებს ავტორად (პროგრამისტად) მიჩნევისადმი მოთხოვნებს, რაზეც დამოკიდებულია საავტორო უფლებების ფლობის საკითხის გარკვევა იმ შემთხვევაშიც, როდესაც პროგრამა სამსახურთან დაკავშირებული ურთიერთობების შედეგად იქმნება. მიუხედავად იმისა, რომ ავტორობის დადგენა ავტორობის უფლების განსაზღვრის ტოლფასია, ეს ნორმა პირად არაქონებრივ უფლებათა შემადგენლობაზე არანაირ მითითებას არ შეიცავს. შესაბამისად, ამავე მუხლშია მოცემული ის მოთხოვნები, რომლების არსებობაც განაპირობებს მხოლოდ განსაკუთრებულ უფლებათა ფლობის სუბიექტის გარკვევას. განსახილველი ნორმის მთავარი მნიშვნელობა ის არის, რომ დაშვებულია პროგრამის ავტორად იურიდიული პირის აღიარებაც. ამ მუხლის არსი კოპირაიტის სამართლის გავლენითაა შემოღებული, რაც უადვილებს ისეთ ქვეყნებს როგორც ინგლისსა, ევროკავშირის მოთხოვნებთან ეროვნული სამართლის პარმონიზაციას. მითითებულია, რომ იურიდიული პირის ავტორად (პროგრამისტად) აღიარება დასაშვებია მაშინ, როცა ეროვნული კანონი ამას ითვალისწინებს. საქართველოში არსებული ნორმების მიხედვით ამ ვითარებას ადგილი არ შეიძლება ჰქონდეს, რადგან ზოგადი ნორმის გარდა სხვა წესი არ არსებობს და ავტორად (პროგრამისტად) მხოლოდ ფიზიკური პირი მიიჩნევა. დირექტივის განსახილველი მუხლი თანაავტორობაზე მითითებასაც მოიცავს და დასაშვებად თვლის ავტორად ფიზიკურ პირთა ჯგუფის აღიარების შესაძლებლობას. პირველი პუნქტის ბოლო წინადადება აზუსტებს, რომ პროგრამისტად მიიჩნევა ის პირი, რომელმაც ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნათა თანახმად, შექმნა ქმნილება (პროგრამა). მე-2 პუნქტის მიხედვით ჯგუფის მიერ შექმნილ პროგრამაზე განსაკუთრებული უფლებები ეკუთვნის ჯგუფში შემავალ პირებს თანაზიარად. მე-3 პუნქტი ეხება პროგრამაზე უფლებების მფლობელობას, როდესაც პროგრამა იქმნება შრომითი ურთიერთობების შესრულების შედეგად და მითითებულია, რომ ასეთ შემთხვევაში ყველა ქონებრივი (განსაკუთრებული) უფლება დამსაქმებელს ეკუთვნის.

ღირეკტივის განხილული მუხლი არ აწესრიგებს ვალდებულებით სამართლებრივ, კერძოდ, სახელშეკრულებო დავალებასთან დაკავშირებით, პროგრამის შექმნის შემთხვევაში, უფლებათა ფლობის საკითხს, რადგან ის ეხება მხოლოდ შრომის სამართლისეულ სახელშეკრულებო ურთიერთობებს. შესაბამისად, ვეთანხმებით მეცნიერთა მიერ ამ ნორმასთან დაკავშირებით გამოთქმულ აზრს, რომ, თუ ხელშეკრულებით ეს საკითხი პირდაპირ არ იქნება მოწესრიგებული, მაშინ ყველა უფლება პროგრამისტის ფლობის საგანია. ამ კუთხით, ღირეკტივისაგან განსხვავებულია საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის ნორმა, რომლის მიხედვითაც საპირისპირო წესია განმტკიცებული: სახელშეკრულებო ურთიერთობისას (შრომის სამართლებრივ ურთიერთობისასაც) ყველა ქონებრივი უფლება სახელშეკრულებო შემკვეთს (დამსაქმებელს) ეკუთვნის. მოვიტანთ თავად ამ ნორმის - მე-16 მუხლის პირველი პუნქტის ტექსტს, რომელიც იმპერატიული ძალისაა და სხვაგვარი წესის გათვალისწინებას ხელშეკრულებით (მათ შორის, შრომის ხელშეკრულებით) კრძალავს. „ქონებრივი უფლებები დასაქმებულის ან შემკვეთის მიმდებარე მიერ შექმნილ ნაწარმოებზე, რომელიც დაკავშირებულია სამსახურებრივი მოვალეობის ან შეკვეთის შესრულებასთან (სამსახურებრივი ნაწარმოები), ეკუთვნის შესაბამისად დამსაქმებელს ან შემკვეთს, თუ ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული“. ეს ნორმა მკაცრი კრიტიკის ღირსია პოლიტიკური გაგებითაც - იგი 2010 წელს გაჩნდა კანონში „ნაციონალური ხელისუფლების საკანონმდებლო რეფორმატორობის“ შედეგად, რამაც შემოქმედი ადამიანი „მონად“ აქცია - მას ჩამოერთვა წმიდათაწმიდა უფლება - გახდეს საკუთარი შემოქმედებითი შედეგის მესაკუთრე, როდესაც მისი შემოქმედება არ არის დამოკიდებული სხვა პირთა საქმიანობაზე და მათთან დაკავშირებული ურთიერთობების განხორციელებაზე. ამ ნორმის შედეგად, თუ ადამიანი იქნება რომელიმე პირთან სახელშეკრულებო ურთიერთობებში ჩაბმული, მიუხედავად იმისა შემკვეთისაგან დამოუკიდებლად შექმნის ნაწარმოებს თუ არა (მათ შორის, პროგრამას), ყველა განსაკუთრებული უფლება სახელშეკრულებო სამუშაოთა შესრულების შემკვეთის კუთვნილება გახდება. მაგალითად, წარმოვიდგინოთ, რომ რომელიმე შპს-მ დაავალა კომპიუტერული ქსელის გაშენება, ხოლო მისმა პროგრამისტმა გადაწყვიტა საკუთარი განსხვავებული პროგრა-

მის დაწერა, რომელიც უზრუნველყოფს რაიმე ფუნქციის ახლებურად შესრულებას. მიუხედავად იმისა, რომ მოცემული პროგრამა არ შედის შესასრულებელ სამუშაოთა რიცხვში განსაკუთრებული უფლებები მაინც შემკვეთის საკუთრება იქნება, ხოლო პროგრამისტს არ შეეძლება გამოიყენოს საკუთარი შემოქმედების შედეგი სხვა ანალოგიური სამუშაოს შესრულებისას. აშკარაა საქართველოს საავტორო სამართლის ამ ნორმის შეუსაბამობა კომპიუტერული პროგრამების შესახებ დირექტივის განხილულ მოთხოვნებთან.

დაცვის უფლების სუბიექტი

მე-3 მუხლის სათაურია „დაცვის მოსარგებლენი“. დაწესებულია, რომ საავტორო უფლებათა დაცვის შესაძლებლობით შეიძლება ისარგებლოს ნებისმიერმა ფიზიკურმა თუ იურიდიულმა პირმა, რომელიც ეროვნული საავტორო სამართლის სუბიექტია. ფაქტობრივად, ნორმა საავტორო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ წესს გამოხატავს და მისი დირექტივაში ჩართვა განპირობებულია მხოლოდ იმითი, რომ ხაზგასმული იყოს ამ წესის მიმართ რაიმე გამოწვევის დადგენის დაუშვებლობა. გარდა ამისა, ეს ნორმა ცხადს ხდის, რომ ევროკავშირის ერთიან სამართლებრივ სივრცეში მოქმედ ნებისმიერ სუბიექტს შეუძლია ნებისმიერ ქვეყანაში დაიცვას საავტორო უფლებები და მიმართოს ამ ქვეყანაში არსებულ ყველა საშუალებას. ნორმა დაფუძნებულია საერთაშორისო სამართლის ზოგად და საავტორო სამართლისეულ პრინციპებზე. საქართველოს კანონმდებლობა ამ წესთან სრულ შესაბამისობაშია.

განსაკუთრებული უფლებების ფარგლები

მართალია, მე-4 მუხლი დასათაურებულია „აკრძალული ქმედებები“, მაგრამ იგულისხმება იმ აკრძალვების ჩამონათვალი, რომლებიც შეიძლება გამოიყენოს განსაკუთრებული უფლების მფლობელმა და, რომლებიც საავტორო უფლებით არის მოცული, ანუ, ფაქტობრივად დადგენილია საავტორო უფლებათა ქვემდებარე, კომპიუტერულ პროგრამაზე შემოქმედებების ნაირსახეობა, აგრეთვე, ამ უფლებათა შემადგენელი იურიდიული მნიშვნელობის მოქმედებათა შემადგენლობა, რომლებზეც უნდა იყოს მიღებული უფლებათა მფლობელის ნებართვა. დირექტივის ამ ნორმით განსაზღვრულია საავტორო განსაკუთრებული უფლებების საგნობრივი და სამართლებრივი მოქმედებების ფარგლები. აღნიშნულის შესაბამისად განსაკუთრებული უფლების მქონე პირის განმგებლობაშია:

ა) კომპიუტერული პროგრამის სრული ან ნაწილობრივი, განუწყვეტელი ან დროებითი კვლავწარმოება (რეპროდუცირება), რომელიც ზორციელდება ნებისმიერი ფორმითა და საშუალებით. აქვე აღნიშნულია, რომ, რადგან პროგრამის ჩატვირთვა, მონიტორზე გამოტანა, ფუნქციონირება, გადაცემა და შენახვა საჭიროებს კვლავწარმოებას, უფლების მფლობელის ნებართვა აუცილებელია;

ბ) პროგრამის სხვა ენაზე გადატანა, მისადაგება (ადაპტაცია), სისტემური განლაგება (დაყენება) და სხვაგვარი ცვლილება, აგრეთვე, ასეთი ქმედებების შედეგის კვლავწარმოება (ამასთან, მითითებულია, რომ უფლების აკრძალვითი მხარის გამოყენებისას არ უნდა შეილახოს ცვლილებების გამკეთებელი პირის უფლებები);

გ) ნებისმიერი სახით მომხმარებლისათვის მიწოდება (გავრცელება), პროგრამის დენის ან ასლის გაქირავების ჩათვლით (გავრცელების ეს უფლება ამოიწურება პირველი მართლზომიერი ქმედების განხორციელებით, თუმცა ნორმაშივე ხაზგასმამა, რომ ამოწურვა არ ეხება გაქირავების უფლებას);

უნდა აღინიშნოს, რომ ღირეპტივით მოცემული განსაკუთრებული უფლების ფარგლები ძალზე ფართოა და, ალბათ ამიტომაც, ამოწურვის პრინციპით არის მოცემული, რაც განპირობებულია თავად პროგრამის საგნობრივი არსით. აქედან გამომდინარე, მითითება იმაზე, რომ კომპიუტერული პროგრამის საავტორო უფლების მფლობელს უნდა ეკუთვნოდეს კანონით განსაზღვრული ნებისმიერი განსაკუთრებული სხვა უფლება, როგორც ეს საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონში გვაქვს, არის ზედმეტი, რადგან, ცხადია, რომ შეუძლებელია, მაგალითად, კომპიუტერული პროგრამის დადგმა სცენაზე, ან თარგმნა და ა.შ. ამიტომ, ჩვენი ქვეყნის ეროვნული კანონის მე-19 მუხლის მიმართ, რომელიც კომპიუტერულ პროგრამაზე საავტორო უფლებათა განმსაზღვრელი სპეციალური მუხლია, სწორედ ეს შენიშვნა უპირველესად მართებული. ამ მუხლის პირველი პუნქტის ა) ქვეპუნქტში დაშვებულია ტერმინოლოგიური ორი ხარვეზი. ნორმა, რომელიც აწესებს უფლების მფლობელის უფლებამოსილებებს, შემდეგი ტექსტითაა მოცემული “კომპიუტერული პროგრამის ავტორი ამ კანონის მე-18 მუხლით განსაზღვრულ უფლებებთან ერთად სარგებლობს განსაკუთრებული უფლებით, განახორციელოს, ნება დართოს ან აკრძალოს:

ა) კომპიუტერული პროგრამის რეპროდუცირება ნებისმიერი საშუალებითა და ფორმით, მთლიანად ან ნაწილობრივ. თუ ასეთი რეპროდუცირება ესაჭიროება კომპიუტერული პროგრამის ჩატვირთვას, ჩვენებას, მუშაობას, გადაცემას (ტრანსმისიას) ან შენახვას, აუცილებელია ავტორის თანხმობა.” აქ ნორმის არსს ავიწროებს გამოყენებული ტერმინი „ჩვენება”. კომპიუტერული პროგრამის ჩვენება კი არ არის ნაგულისმეობი ღირეპტივადი, არამედ მისი გამოტანა (გამოსახვა) მონიტორზე (ეკრანზე). სულაც არ არის აუცილებელი, რომ ეკრანზე გამოტანილი პროგრამა საჩვენებლად იყოს გამოსახული. ეკრანზე გამოტანა აკრძალული უნდა იყოს მაშინაც, როდესაც სხვა პირს არ ეჩვენება ის. მეორე შენიშვნა გვაქვს ტერმინთან „მუშაობა”. გარდა იმისა, რომ „კომპიუტერული პროგრამის მუშაობა” უზერხულად ჟღერს ის ზუსტად არ გამოსცემს ინგლისური ტექსტის (დელნის) არსს. იქ ნაგულისმებია პროგრამის ფუნქციონირება და ამ ამოცანის შესასრულებლად მზადყოფი მდგომარეობის უზრუნველყოფა. ამიტომ არსის უფრო ზუსტად გამოსახატავად უმჯობესია უცხოური სიტყვა „ფუნქციონირება” იყოს გამოყენებული ტერმინად, რადგან ეს ის შემთხვევა არის, როდესაც უმჯობესია დავესესხოთ სხვა ენას და გამოვიყენოთ უცხოური სიტყვა. აკრძალულ ქმედებათაგან გამონაკლისები (უფლებათა შეზღუდვა)

მე-5 მუხლის სათაურიდანვე ირკვევა, რომ ის აწესებს იმ გამონაკლისს ქმედებებს, რომლებიც არ არის მოცული განსაკუთრებული უფლებებით. ღირეპტივით გათვალისწინებული განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვები ეფუძნება ბერნის კონვენციის პრინციპს, რომელიც სამი პირობით გამოიხატება: 1. შეზღუდვა უნდა შემოიფარგლებოდეს ზოგიერთი განსაკუთრებული შემთხვევით; 2. შეზღუდვა არ უნდა აბრკოლებდეს ქმნილების ჩვეულებრივ გამოყენებას; 3. შეზღუდვა უსაფუძვლოდ არ უნდა ლახავდეს უფლების მფლობელის იურიდიულ ინტერესს. ღირეპტივის განსახილველი ნორმა დისპოზიციურია და ხელშეკრულებით სხვა პირობების დადგენის უფლებას იძლევა. თავიდანვე ნათელი ხდება, რომ განსაკუთრებული უფლების მფლობელს არ შეუძლია მოითხოვოს მისგან ნებართვის აღება, თუ პროგრამის მართლზომიერი შემძენი მოქმედებს შეძენილი პროგრამის დანიშნულებისამებრ გამოყენების (სარგებლობის, ფუნქციონირების) უზრუნველყოფის მიზნით. ამ მოქმედების

შესრულება ნებართვას არ მოითხოვს მაშინაც, როდესაც პროგრამული უზუსტობების გამოსწორებაა მიზნად დასახული. მე-2 პუნქტის მიხედვით უფლების მფლობელი ვერ აკრძალავს პროგრამის სათადარიგო (სარეზერვო) ასლის (დუბლიკატის) გაკეთებას ხელშეკრულებით, თუკი ასლი საჭიროა პროგრამის დანიშნულებისამებრ გამოყენებისათვის. მე-3 პუნქტი აწესებს, აგრეთვე, პროგრამის მართლზომიერი მფლობელის უფლებას არ ითხოვოს ნებართვა იმ მოქმედებისათვის, რომლებიც ესაჭიროება, რათა დააკვირდეს, შეისწავლოს ან გამოსცადოს პროგრამა იმისათვის, რომ გაერკვეს თუ რა პრინციპებზე და იდეებზეა აგებული ის.

უფლებათა შეზღუდვის სპეციალური სახეა კომპიუტერული პროგრამის მართლზომიერი მფლობელისათვის (შემძენისათვის) მე-ნ მუხლით გათვალისწინებული დეკომპილირების უფლება. ამ მუხლით უფლების მფლობელის ნებართვა საჭირო არ არის, როდესაც მართლზომიერი მფლობელი კლავაწარმოებს საწყის ტექსტს და გადააქვს ის პროგრამირების სხვა ენაზე (გარდაქმნის), რაც გარდაუვლად აუცილებელია იმ ინფორმაციის გამოსატანად, რომელიც საჭიროა დამოუკიდებლად შექმნილი კომპიუტერული პროგრამის სხვა პროგრამებთან ფუნქციონალური შეთანაწყობისათვის. ამ მოქმედების მართლზომიერებისათვის, ღირექტივია ამავე მუხლით აღგენს შემდეგ პირობებს:

- დეკომპილირება უნდა განახორციელოს ლიცენზიატმა ან კომპიუტერული პროგრამის ასლის გამოყენების უფლების მქონე სხვა პირმა, ან მათი სახელით მოქმედმა პირმა;

- ფუნქციონალური შეთანაწყობისათვის ინფორმაციის გამოტანა არ უნდა იყოს თავისუფლად შესაძლებელი (readily available) ზემოთ აღნიშნულ პირთათვის;

- აღნიშნული მოქმედებები არ უნდა სცილდებოდეს დედანი პროგრამის იმ ნაწილებს, რომელთა გარდაქმნაცაა გარდაუვლად აუცილებელი ფუნქციონალური შეთანაწყობის მიღწევისათვის.

განხილული მუხლის პირველი პუნქტით მითითებული მოქმედებების განხორციელებას დამატებით შემოფარგლის ამავე მუხლის მე-2 პუნქტი. ის ეხება დეკომპილირების შედეგად გამოტანილი ინფორმაციის გამოყენებას და დაუშვებლად თვლის სხვა მიზნით გამოყენებას, კერძოდ, არ შეიძლება აღნიშნული ინფორმაციის გამოყენება:

- დამოუკიდებლად შექმნილი პროგრამის ფუნქციონალური შეთანაწყობის მიღწევის გარდა სხვა მიზნებისათვის;

- სხვა პირობების გადასაცემად, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც საჭიროა ზემოთ მითითებული შეთანაწყობის მიღწევისათვის გამოყენება;

- გამოხატული სახით არსებითად მსგავსი გაუმჯობესებული კომპიუტერული პროგრამის შექმნისათვის, ასლების გამოცემისათვის (დამზადებისათვის) ან ვაჭრობისათვის, ან ნებისმიერი სხვა მოქმედებისათვის, რასაც მოჰყვება საავტორო უფლებების დარღვევა.

მესამე პუნქტით მითითებულია, რომ უყულებათა შემზღუდავი ზემოთ აღნიშნული პირობები არ უნდა განიმარტოს ისე, რომ შეიძლოს ბერნის კონვენციით გათვალისწინებული განსაკუთრებული უფლებები, რომლებიც ეკუთვნის ლიტერატურულ ნაწარმოებზე საავტორო უფლებათა მფლობელს.

პროგრამისტის საავტორო უფლებების განხილული შეზღუდვების დაწესების საჭიროება და მიზნები კარგად ირკვევა ღირებულების სადეკლარაციო ნაწილის ტექსტიდან. შეზღუდვებს ადგილი შეიძლება ჰქონდეს: "... როდესაც პროგრამის კლავწარმოება ტექნიკურად საჭიროა მართლზომიერი შემძენის მიერ მისით სარგებლობისათვის; მართლზომიერად შეძენილი პროგრამის ჩამოტვირთვა და მონიტორზე გამოტანა, აგრეთვე, მასში არსებული შეცდომების გამოსწორება არ შეიძლება აიკრძალოს ხელშეკრულებით; როდესაც ხელშეკრულებით სპეციალური სხვა პირობები არ არის გათვალისწინებული, ნებისმიერი მოქმედება მიმართული შეძენილი პროგრამის ასლის დანიშნულებით გამოყენებისაკენ შეიძლება განხორციელდეს შემძენის მიერ; როდესაც პირს აქვს კომპიუტერული პროგრამის გამოყენების უფლება, მას არ შეიძლება აეკრძალოს პროგრამის ფუნქციონირებაზე დაკვირვება, შესწავლა ან ცდების ჩატარება, თუ ასეთი მოქმედებით არ დაირღვევა საავტორო უფლებები; როდესაც არსებობს ისეთი პირობები, რომ მე-4 მუხლის ა) და ბ) პუნქტების მიხედვით არის აუცილებელი პროგრამის საწყისი ტექსტის კლავწარმოება და მისი ფორმის გარდაქმნა დამოუკიდებლად შექმნილი პროგრამის სხვა პროგრამასთან ფუნქციონალური შეთანაწყობისათვის; როდესაც, ზემოთ აღნიშნულის გათვალისწინებით, განხილული პირობების არსებობისას მხოლოდ კლავწარმოება და გარდაქმნა კომპიუტერული პროგრამის გამოყენების უფლების მქონე პირის ან მისი

სახელით მოქმედი პირის მიერ არის მართლზომიერი და კეთილსინდისიერი საქმიანობის შესაბამისი; როდესაც შესაძლო შეზღუდვების მიზანი არის სხვადასხვა მწარმოებლის მიერ გამოშვებული კომპიუტერული სისტემის ყველა კომპონენტის ისეთი ურთიერთშეკავშირება, რაც უზრუნველყოფს მათს ერთობლივ ფუნქციონირებას; როდესაც საავტორო უფლებათა ნორმების შეზღუდვა არ გამოიყენება ისე, რომ შეილახოს უფლების მფლობელის კომპიუტერული პროგრამით კანონისმიერი სარგებლობის მართლზომიერი ინტერესები”.

საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ საქართველოს კანონითაც არის დაწესებული ღირეპტივიდან გამომდინარე უფლებების შეზღუდვები, რომელთა შესაბამისობა ღირეპტივის ნამდვილ არსთან დამატებითი შესწავლის საგანია, ღირეპტივის ზემოთ მითითებული ნორმებისა და სადეკლარაციო ნაწილის გათვალისწინებით. მკითხველს რომ გაუადვილდეს ეროვნული ნორმების შედარება ღირეპტივის მოთხოვნებთან აქვე მოგვაქვს ქართული საავტორო სამართლისეული სპეციალური ნორმები. „მუხლი 28. კომპიუტერული პროგრამისა და მონაცემთა ბაზის მფლობელთა უფლებების შეზღუდვები

1. პირი, რომელიც მართლზომიერად ფლობს კომპიუტერული პროგრამის ან მონაცემთა ბაზის ეგზემპლარს, უფლებამოსილია ავტორის ან საავტორო უფლების სხვა მფლობელის თანხმობისა და მისთვის საავტორო ჰონორარის გადახდის გარეშე;

ა) შეიტანოს კომპიუტერულ პროგრამაში ან მონაცემთა ბაზაში ცვლილებები, რომლებიც აუცილებელია მომხმარებლის ტექნიკურ საშუალებათა ფუნქციონირებისათვის, აგრეთვე, განახორციელოს კომპიუტერული პროგრამის ან მონაცემთა ბაზის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული ნებისმიერი მოქმედება, მათ შორის, ჩაწერა და კომპიუტერის მეხსიერებაში შენახვა (ერთი კომპიუტერისათვის ან ქსელის ერთი მომხმარებლისათვის), აშკარა შეცდომების გასწორება, თუ საავტორო ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული;

ბ) დაამზადოს კომპიუტერული პროგრამის ან მონაცემთა ბაზის სარეზერვო ეგზემპლარი იმ პირობით, რომ იგი განკუთვნილია მხოლოდ არქივისათვის და მართლზომიერი მფლობელის დაკარგული, განადგურებული ან სარგებლობისათვის გამოუსადეგარი ეგზემპლარის შესაცვლელად.

2. კომპიუტერული პროგრამის ან მონაცემთა ბაზის სარეზერვო ეგზემპლარი არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ამ მუხლის პირველი პუნქტით დადგენილი წესებისაგან განსხვავებული მიზნით და უნდა განადგურდეს კომპიუტერული პროგრამის ან მონაცემთა ბაზის მფლობელობის უფლების შეწყვეტისთანავე.

მუხლი 29. კომპიუტერული პროგრამის თავისუფალი გამოყენება (დეკომპილირება)

პირი, რომელიც მართლზომიერად ფლობს კომპიუტერული პროგრამის ეგზემპლარს, უფლებამოსილია ავტორის ან საავტორო უფლების სხვა მფლობელის თანხმობისა და მისთვის საავტორო პონორარის გადახდის გარეშე განახორციელოს კომპიუტერული პროგრამის დეკომპილაცია (კვლავაწარმოოს და გარდაქმნას ობიექტური კოდი საწყის ტექსტში), აგრეთვე დაავალოს დეკომპილირება სხვა პირებს იმ შემთხვევაში, როცა ეს აუცილებელია მის მიერ დამოუკიდებლად შექმნილ კომპიუტერულ პროგრამასა და სხვა პროგრამებს შორის ურთიერთმოქმედების უნარის მისაღწევად, შემდეგი პირობების დაცვით:

ა) ეს მოქმედებები განახორციელა პირმა, რომელსაც ჰქონდა პროგრამის ეგზემპლარის გამოყენების უფლება, ან მისი სახელით სხვა პირმა, რომელსაც ჰქონდა შესაბამისი ნებართვა;

ბ) ურთიერთმოქმედების უნარის მისაღწევად საჭირო ინფორმაცია სხვა წყაროებიდან აღრე არ ყოფილა ხელმისაწვდომი მისთვის;

გ) ეს მოქმედებები ეხება დეკომპილირებული პროგრამის იმ ნაწილებს, რომლებიც აუცილებელია ურთიერთმოქმედების უნარის მისაღწევად;

დ) დეკომპილირების შედეგად მიღებული ინფორმაცია გამოყენებული იქნება მხოლოდ დამოუკიდებლად შექმნილ კომპიუტერულ პროგრამასა და სხვა პროგრამებს შორის ურთიერთმოქმედების უნარის მისაღწევად. ეს ინფორმაცია არ შეიძლება გადაეცეს სხვა პირებს ან გამოყენებულ იქნეს ახალი კომპიუტერული პროგრამის შესამუშავებლად, რომელიც არსებითად მსგავსია დეკომპილირებული პროგრამისა, ან სხვა ისეთი მოქმედების განსახორციელებლად, რომელიც არღვევს საავტორო უფლებას.”.

დაცვის სპეციალური ზომები

ღირექტივის მოთხოვნები ჰარმონიზაციისადმი დაცვის ზომებსაც შეეხო, რადგან ევროკავშირის ქვეყნებს შორის ამ სფეროშიც არსებობ-

და მნიშვნელოვანი განსხვავებები. აღნიშნული მდგომარეობის გამოსასწორებელი მოთხოვნები მე-7 მუხლით განმტკიცდა. პირველი პუნქტი ქვეყნებს ავალდებულებს ეროვნულ კანონმდებლობაში შეიტანონ პასუხისმგებლობის შესაბამისი ზომები საავტორო უფლებების ხელმოყოფ პირთა მიმართ და ჩამოთვლის დასჯად ქმედებებს. ასეთად გამოცხადებულია შემდეგი მოქმედებები: კომპიუტერული პროგრამის ისეთი ასლების ჩართვა ბრუნვაში, რომლებიც პირმა იცის ან უნდა იცოდეს (არსებობს გარემოება, რომელიც გონივრული განსჯის შედეგად იძლევა ვარაუდს), რომ ამ ასლების არსებობა საავტორო უფლებათა დარღვევას უკავშირდება; ასეთი ასლების ფლობა კომერციული მიზნით; ნებისმიერი გზით ბრუნვაში ჩართვა ან კომერციული მიზნით ფლობა ნებისმიერი იმ საშუალებისა, რომელიც ხელს უწყობს უნებართვო მოცილებას ან გვერდის ავლას ტექნიკური მოწყობილობისა, რომელიც გამოიყენება კომპიუტერის პროგრამის დაცვისათვის, თუ ეს წარმოადგენს ასეთი მოქმედების ერთადერთ მიზანს. მე-2 პუნქტით მოთხოვნილია, რომ საავტორო უფლების დარღვევით კელაქწარმოებული ასლი ექვემდებარება დაყადაღებას (ჩამორთმევას). მე-3 პუნქტი ამავე სამართლებრივი ზომის გატარებას ითვალისწინებს უნებართვო ქმედებისას გამოყენებული, პირველი პუნქტით მითითებული საშუალებისათვის.

ღირექტივის ეს მოთხოვნები ასახულია საქართველოს კანონში საავტორო და მომხმარებელი უფლებების შესახებ, ოღონდ გამოყენებულია ტერმინი „ტექნოლოგიური საშუალება“ ნაცვლად „ტექნიკური საშუალებისა“ (მე-4 მუხლის ტ) და ტ1) პუნქტები), აგრეთვე, 58-ე მუხლის მე-3 პუნქტის დ) ქვეპუნქტი, 59-ე მუხლის მე-3 პუნქტი, მე-60 მუხლის მე-4 პუნქტი, 61-ე მუხლის მე-3 პუნქტი. საკითხი, თუ რამდენად შეესაბამება ეს ნორმები განსახილველ ღირექტივას დამატებითი შესწავლის ღირსია, რაც ამ ნაშრომის მიზანს არ წარმოადგენს.

დაცვის ზანგრძლივობა

მე-8 მუხლი ადგენს, რომ კომპიუტერული პროგრამა უნდა იყოს დაცული პროგრამისტიის სიცოცხლეში და არა ნაკლებ 50 წლის განმავლობაში, მისი (ბოლოს გარდაცვლილი თანავტორის) გარდაცვალების დღიდან. თუკი პროგრამისტიის ვინაობა უცნობია (პროგრამისტიის სახელის მითითების გარეშეა კომპიუტერული პროგრამა გამოშვებული) ან ფსევდონიმის აღნიშნით არის საჯაროდ ცნობილი, მაგრამ ამ ფსევ-

დონიში ურთიერთობებში წარმომდგარი პირი უცნობია, ან, თუ პროგრამისტად დასახელებულია იურიდიული პირი, მაშინ დაცვის ხანგრძლივობის 50 წლიანი ვადა უნდა აითვალოს კომპიუტერული პროგრამის მართლზომიერად საჯაროდ გამოტანის დღიდან. ამასთანავე, მითითებულია, რომ დაცვის ხანგრძლივობის დენა უნდა დაიწყოს მითითებული ფაქტის წარმოშობის დროის მომდევნო წლის პირველი იანვრიდან. ამ მუხლის მე-2 პუნქტი უშვებს, რომ ქვეყნებმა შეინარჩუნონ დაცვის უფრო ხანგრძლივი ვადა, თუ ღირექტივის ამოქმედებისათვის მათ ჰქონდათ დადგენილი, სანამ არ მოხდებოდა უფრო ზოგადი აქტით ამ ვადის ჰარმონიზება, რაც შემდგომ სპეციალური ღირექტივით გაკეთდა კიდევაც.

საქართველოში საავტორო უფლებები დაცულია ზოგადი ნორმით 70 წლის განმავლობაში, განსაზღვრული ღირექტივით მითითებული ნორმის შესაბამისი წესით, განურჩევლად მათი ობიექტისა

მე-9 მუხლით განმტკიცებულია კომპიუტერული პროგრამის სხვა სამართლებრივი საშუალებით დაცვის შესაძლებლობა საავტორო უფლებებით დაცვასთან ერთად. აღსანიშნავია, რომ არ დაიშვება მე-6 მუხლის და მე-5 მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტის საწინააღმდეგო პირობების ხელშეკრულებით დადგენა, ხოლო, თუკი ასეთი რამ იქნება სახეზე, მაშინ ხელშეკრულების ეს პირობები ბათილია. ამ მუხლის მე-2 პუნქტით მითითებულია, რომ ღირექტივის მოთხოვნები გამოიყენება 1993 წლის პირველ იანვრამდე შექმნილი კომპიუტერული პროგრამების მიმართაც ისე, რომ ადრინდელი ურთიერთობების განხორციელებას არ შეეშალოს ხელი, ამასთან, ეს თარიღი აღებულია იმის გამო, რომ ქვეყნებს ამ დროის დადგომისათვის დაევალა ღირექტივის მოთხოვნების შესაბამისი კანონების, კანონქვემდებარე წესებისა და ადმინისტრაციული ზომების შემოღება, რაც განხორციელდა კიდევაც.

გვინდა აღვნიშნოთ, რომ განხილულ ღირექტივას დიდი მნიშვნელობა მიენიჭა, რაზეც ისიც მოწმობს, რომ ეროვნულ კანონთა გარდა მისი დებულებები აისახა მრავალმხრივ სხვა ხელშეკრულებებშიც, მათ შორის, TRIPS-ში. გარდა ამისა, ამ ღირექტივის ძალა ევროკავშირის გარეთ მდგომმა ქვეყნებმაც მართებულად ცნეს და საკუთარი კანონმდებლობა მას მიუახლოვეს. საქართველოშიც განხორციელდა ასეთი მიახლოების მცდელობა, თუმცა გარკვეული ხარვეზები (ზოგზე მიუთითეთ,

ზოგი კი, ჩვენი აზრით, უფრო დაწვრილებით შესწავლას მოითხოვს) ჯერ კიდევ დარჩენილია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ნორმატიული აქტები

1. საქართველოს კონსტიტუცია
2. საქართველოს კანონი საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ
3. The 1991 Directive on the Legal Protection of Computer Programs
4. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works

სამეცნიერო ლიტერატურა

5. Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, WIPO Publications No 615 (E), Geneva, 1998
6. Intellectual Property in Europe by Guy Tritton, Richard Davis, Michael Edengborough, James Graham, Simon Malynicz, Azhley Roughton, Second Edition, London, Sweet&Maxwell, 2002
7. International Copyright. Principles, Law and Practice, by Paul Goldstein, Oxford University Press, 2001
8. Fundamentals of United States Intellectual Property Law: Copyright, Patent, and Trademark, by Sheldon W. Holpern, Greig Allen Nard, Kenneth L. Port, Kluwer Law International, New York, 1999
9. დავით ძამუკაშვილი, ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი, თბილისი, პერიდიანი, 2012
10. დავით ძამუკაშვილი, პარიზის კონვენცია, ბერნის კონვენცია, თბილისი, გლობალ პრინტი, 2000
11. Georgian Law on Author's Rights and Neighbouring Rights, by David Dzamukashvili, Roman Shengelia, Sandro Jorbenadze, Tbilisi, Intelekti, 2005

**§2. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2006 წლის 12 დეკემბრის
№ 2006/115/EC დირექტივა გაქირავების უფლებაზე და
თხოვანის უფლებაზე, ავრთვე, საავტოროსთან მომიჯნავე
ზოგიერთ უფლებაზე ინტელექტუალური საკუთრების
სფეროში**

**(DIRECTIVE 2006/115/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL
OF THE 12 DECEMBER 2006 ON RENTAL RIGHT AND LENDING RIGHT AND ON
CERTAIN RIGHTS RELATED TO COPYRIGHT IN THE FIELD OF INTELLECTUAL
PROPERTY)**

ევროკავშირის საქმიანობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიმართულებაა კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია, ხოლო განსახილველი დირექტივის ამოქმედება ამ კურსისადმი ერთგულების გამოვლინებაა იმ პრობლემური საკითხების მიმართ, რომლებიც ახლავს ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალს, კერძოდ, საავტორო სამართალს. გაქირავების დირექტივა (შემოკლებულად ასე მოვიხსენიებთ შემდგომში განსახილველ ამ დირექტივას) პირველად შემოღებული იყო 1992 წლის 19 ნოემბერს №92/100/EEC სახით და რამდენიმეჯერ შეიცვალა, ხოლო 2006 წელს ახალი, კოდიფიცირებული ტექსტით შემოღების შედეგად გაუქმდა, მასთან ერთად გაუქმდა საავტორო და ზოგიერთი მომიჯნავე უფლებების მოქმედების ვადის ჰარმონიზაციის № 93/98/EEC დირექტივის მე-11(2) მუხლი, აგრეთვე, ასეთივე ბედი ეწია საავტორო უფლებისა და ზოგიერთი მომიჯნავე უფლებების ცალკეული საკითხების ჰარმონიზაციის შესახებ № 2001/29/EC დირექტივის მე-11(1) მუხლს.

გაქირავების დირექტივა ძირითადად მოითხოვს განსაკუთრებული (ქონებრივი) უფლებების მატერიალური ნორმების გაერთგვაროვნებას, მისი პირველი მოთხოვნაა ევროკავშირის ქვეყნებმა ეროვნული კანონმდებლობით გაითვალისწინონ საავტორო განსაკუთრებულ უფლებათა შორის გაქირავებისა და თხოვების უფლებები, იმ არსობრივი მოთხოვნების ფარგლებში, როგორსაც ის აყალიბებს მე-2 მუხლით.

გაქირავებისა და თხოვების უფლებების მოქცევა ევროკავშირის ყურადღების ცენტრში გამოწვეულია ახალი ტექნოლოგიების განვითარების ზემოქმედებით საავტორო სამართლებრივ ურთიერთობებზე და სურვილით, რომ არ დაიზარნონ შემოქმედების შედეგებზე აგებული ბიზნესის მქონე მეწარმენი, რომელთა მიღწევების ხარჯზეც შეიძლება მნიშვნელოვნად და უსაფუძვლოდ გამდიდრდნენ არაკეთილსინდისიერად მოსაქმე პირები, რაც სამწუხარო სინამდვილეს წარმოადგენს და ფარ-

თოდ არის გავრცელებული თანამედროვე მსოფლიოში. ამ მხრივ ორგანიზებულ დანაშაულსაც კი არ ერიდებიან სხვის ხარჯზე უსაფუძვლო გამდიდრების მსურველები - ინტელექტუალურ ქმნილებათა მეკობრენი. ევროკავშირმა სპეციალური შესწავლის შედეგად გადაუდებელ ამოცანად მიიჩნია საავტორო სამართლის სფეროში ზოგიერთი უფლებების ჰარმონიზაციის პრობლემის გადაჭრა, რაც ასახა საამისოდ შექმნილ პროგრამულ დოკუმენტში: “მწვანე საბუთი საავტორო სამართლისა და ტექნოლოგიური გამოწვევების შესახებ – საავტორო სამართლის სფეროში წამოჭრილი პრობლემები, რომლებიც მოითხოვს დაუყოვნებლივ მოქმედებას” (“Green Paper on copyright and challenge of technology – matters of copyright which require immediate action” (COM 88) 172 final of 23 August 1988). ამ საბუთის ერთ-ერთი სამიზნე იყო ევროკავშირის საავტორო სამართლის სივრცეში ჰარმონიზებული გაქირავებისა და თხოვების უფლებების დამკვიდრება, რადგან ევროკავშირის ქვეყნების ეროვნულ კანონებში მნიშვნელოვანი სხვაობები არსებობდა. ზოგ ქვეყანაში ამ უფლებების გამოყენების შესაძლებლობა საერთოდ არ არსებობდა, მაგალითად, იტალიასა და პოლანდიაში ხმოვან ჩანაწერებთან (ფონოგრამებთან) მიმართებით; გერმანიაში შესაძლებელი იყო მხოლოდ გასამრჯელოს მოთხოვნა, თუ უფლების მფლობელი აღმოაჩენდა, რომ მისი ფონოგრამა უნებართვო გაქირავების საგანი გახდა. დაახლოებით ასეთივე ვითარება იყო ვიდეოგრამაზე ჩაწერილ კინოფილმებთან დაკავშირებით და ა.შ. ამიტომ, გასაკვირი არ არის, რომ ევროკავშირის ქვეყნებში არსებული განსხვავებული სამართლებრივი ვითარების გამოსასწორებლად საავტორო უფლებათა სფეროში გამოცემულ ღირექტივათა შორის გაქირავების ღირექტივა ერთ-ერთი პირველი იყო. ამ მიზეზთა გამო 1992 წელს მიღებულმა გაქირავების ღირექტივამ განიცადა ცვლილებები და შესწორებები და საბოლოო სახით, რომელიც ამჟამად მოქმედებს, ჩამოყალიბდა 2006 წლის დექემბერში.

გაქირავების ღირექტივის დასაწყისშივე იგრძნობა აღწერილი ვითარების გამოსწორების მიზანდასახულობა. მასში მითითებულია, რომ მეკობრეობა საავტორო უფლებათა დარღვევის მზარდი საშიშროებაა, შესაბამისად, პრეამბულაში გამოკვეთილი მიზნებიდან ამ ვითარების აღკვეთისაკენ სწრაფვაც არის ნათლად გამოხატული. ამასთანავე, ხაზია გასმული იმ გარემოებაზე, რომ შემოქმედებითი საქმიანობით დაკავ-

ბული მეწარმენი თვითდასაქმებული პირები არიან და მათი უფლებების დაცვა განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს იმ ურთიერთობებში, რომლებშიც მათი შემოქმედების შედეგი თავისუფლად არის ხელმისაწვდომი. ამ ურთიერთობებში გაქირავებისა და თხოვნების განსაკუთრებული უფლებების არსებობა მიჩნეულია აუცილებელ დასაცავ საგნად, რამდენადაც მათ დიდი მნიშვნელობა აქვთ ავტორებისათვის, შემსრულებლებისათვის, აგრეთვე, ფონოგრამებისა და ვიდეოგრამების (კინოფილმის) ჩამწერათათვის (დამამზადებელთათვის).

პრემბულიდან გამომდინარე, ქმნილებათა დაცვა გაქირავებისა და თხოვნების საავტორო განსაკუთრებული უფლებების გარდა შეიძლება სათანადოდ განხორციელდეს საავტოროს მომიჯნავე უფლებების: ჩაწერის, გავრცელების, სამაუწყებლო გადაცემისა და მოსახლეობამდე დაყვანის, ანუ მომხმარებელამდე მიტანის (communication to the public) უფლებებთან ერთად.

გაქირავების ღირექტივის პირველი ნაწილი 6 მუხლისაგან შედგება და გაქირავებისა და თხოვნების საავტორო უფლებების მოწესრიგებას ეხება, მეორე ნაწილი, 4 მუხლისაგან არის შემდგარი, აწესრიგებს საავტოროს მონივნავე უფლებებს. მესამე ნაწილი კი ზოგადი დებულებების ამსახველი, გარდამავალი და დასკვნითი ნორმების მომცველი მუხლებისაგან შედგება.

პირველი მუხლი გამოკვეთს გაქირავების ღირექტივის მთავარ არსს – ის ავალებს ევროკავშირის ქვეყნებს გაითვალისწინონ გაქირავებისა და თხოვნების განსაკუთრებული საავტორო უფლებები. ამასთან, ამავე მუხლით ამ უფლების სამართლებრივი ფარგლების დამდგენი ნორმაა მოცემული, კერძოდ, მე-2 პუნქტი აღგენს, რომ განსხვავებით სხვა განსაკუთრებული უფლებებისაგან, გაქირავებისა და თხოვნების უფლებაზე არ ვრცელდება უფლების ამოწურვის პრინციპი. როგორც ვიცით, სამართლებრივ ნორმად ქცეული ამ პრინციპის მიხედვით განსაკუთრებული უფლებების ძალას ვეღარ გამოიყენებს უფლების მფლობელი მას შემდეგ, რაც მისი ნებით, ანუ, კანონზომიერად ერთხელ უკვე გაიყიდა ან სხვაგვარად გავრცელდა ნაწარმოების დედანი, ან მისი ასლები. სხვაგვარ გავრცელებად პირველი გაქირავება არ ითვლება, რამდენადაც გაქირავებაცა და თხოვბაც გავრცელებისაგან ცალკეულგომი, დამოუკიდებელი უფლებებია.

საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის შედარებისას გაქირავების ღირებულების განხილულ მოთხოვნებთან შევნიშნავთ, რომ ჩვენი ქვეყნის კანონი თხოვნების უფლების დამდგენ ან მომცველ ნორმას არ ითვალისწინებს, ის მხოლოდ გაქირავების უფლებას იცავს საავტორო უფლებების ობიექტებზეც და მომიჯნავე უფლებების ობიექტებზეც. ამ მხრივ აღსანიშნავია, რომ გაქირავების ღირებულების წინ შემუშავებული მწვანე საბუთიც არ ითვალისწინებდა თხოვნების უფლების დაწესებას საავტორო სამართალში. ეს უფლება მას შემდეგ არმოჩნდა ღირებულების პროექტში, რაც სპეციალისტმა საჭიროდ ჩათვალეს განესაზღვრად ორივე უფლების არსი, რადგანაც მათ შორის განსხვავებული გაგება არსებობდა. ასეა თუ ისეა, დღეს ევროკავშირის ყველა ქვეყანა ითვალისწინებს საავტორო სამართლებრივ კანონებში ორივე განხილულ უფლებას გაქირავების ღირებულებით მოცემულ არსობრივ ფარგლებში.

რაც შეეხება უფლებების ამოწურვას, საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონი მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით იძლევა საავტორო უფლებათა ამოწურვის ზოგად ნორმას, რომლის თანახმადაც: “საქართველოში ავტორის მიერ ან მისი თანხმობით ნაწარმოების ასლის პირველი გაყიდვით ამოიწურება საქართველოს ფარგლებში ავტორის უფლება მის შემდგომ გავრცელებაზე”. ამავე მუხლის მე-2 პუნქტის ბ) ქვეპუნქტით დადგენილია და განსაზღვრულია ნაწარმოების ორიგინალის ან ასლების გავრცელების უფლება, რომელიც ნიშნავს გავრცელებას “გაყიდვის ან საკუთრების სხვა ფორმით გადაცემის გზით (გავრცელების უფლება)”. ამ ნორმიდან გამომდინარე უფლებების ამოწურვა არ ეხება გაქირავების უფლებას, რადგან ასეთი ურთიერთობის დროს საკუთრების უფლების გადაცემა არ ხდება. გაქირავებისა და გავრცელების უფლებებთან, აგრეთვე, უფლებების ამოწურვასთან დაკავშირებით განხილული ნაირსახეობისა და არსის მქონე ნორმებია გამეორებული მომიჯნავე უფლებების ნაწილში. ასე რომ, შეგვიძლია დავასკვნათ, საქართველოს საავტორო სამართალი თხოვნების უფლებას არ ითვალისწინებს, გაქირავების უფლება კი ამ ორივე უფლებების ობიექტების მიმართ დაცულია. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ გაქირავების უფლება მომიჯნავე უფლებების ყველა ობიექტის მიმართ არის დაწესებული, ხოლო აღნიშნულისაგან განსხვავებით საავტორო

უფლებების მხოლოდ შემდეგ ობიექტებზეა გათვალისწინებული: ნოტებით გამოხატულ მუსიკალურ ნაწარმოებზე, აუდიოვიზუალურ ნაწარმოებზე, კომპიუტერულ პროგრამაზე, მონაცემთა ბაზაზე, ფონოგრამაზე ან ვიდეოგრამაზე ჩაწერილ ნაწარმოებზე. ამასთანავე, მე-18 მუხლის ამავე ნორმით – მე-5 პუნქტით დადგენილია, რომ გაქირავების უფლება საავტორო უფლებათა მფლობელს ეკუთვნის მიუხედავად იმისა, თუ ვისი კუთვნილებაა სანივთო საკუთრებითი უფლება ნაწარმოების ასლზე ან დელანზე.

გაქირავების ღირექტივის მე-2 მუხლი განსაზღვრებითია და იძლევა ამ ღირექტივის მიზნების შესაბამის გაქირავებისა და თხოვების უფლებათა სამართლებრივი არსის გაგებას, აგრეთვე, ფილმის განსაზღვრებას და ამ ობიექტთან დაკავშირებით აზუსტებს ავტორთა სუბიექტურ წრეს. ამ მუხლის პირველი პუნქტის ა) ქვეპუნქტის მიხედვით გაქირავება ნიშნავს პირდაპირი ან ირიბი ეკონომიკური ან კომერციული უპირატესობის მიღების მიზნით ნაწარმოების დედნის ან ასლის განსაზღვრული დროით გამოყენების შესაძლებლობის მიცემას მსურველისათვის. მომდევნო, ბ) ქვეპუნქტი იძლევა თხოვების განსაზღვრებას, რომლის მიხედვითაც ის ნიშნავს პირდაპირი ან ირიბი კომერციული უპირატესობის მიღების მიზნის გარეშე ნაწარმოების დედნის ან ასლის განსაზღვრული დროით გამოყენების შესაძლებლობის მიცემას, თუ ამ უფლებით მოსარგებლე პირი იქნება ორგანიზაცია, რომელიც საჯარო მომსახურებას ეწევა. ასეთი ორგანიზაცია ან დაწესებულება შეიძლება იყოს ბიბლიოთეკა ან მისი მსგავსი ფუნქციის შემსრულებელი სხვა პირი. აღსანიშნავია, რომ გაქირავებისა და თხოვების ღირექტივისეული განსაზღვრებები არსობრივად სრულად შეესაბამება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 531-ე და 615-ე მუხლით მოცემულ გაქირავებისა და თხოვების ცნებებს. აქედან გამომდინარე, საჭირო არ იყო გაქირავების განსაზღვრების მოცემა საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონში, რადგან ეს კანონიც კერძო სამართალს ეკუთვნის, ხოლო მასსა და სამოქალაქო კოდექსს შორის არსობრივი სხვაობა არ არსებობს.

საქართველოს საავტორო სამართლის შესაბამისობა გაქირავების ღირექტივისადმი, განხილული კუთხით, უნდა დადგინდეს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის მასთან შედარების საფუძველზე. ჩვენი ქვეყნის კანონის მე-4 მუხლი იძლევა გაქირავების გან-

საზღვრებას, კერძოდ, ვ) პუნქტის მიხედვით: “გაქირავება” – ნაწარმოების ან მომიჯნავე უფლების ობიექტის ორიგინალის ან ასლის ხელმისაწვდომობა დროის განსაზღვრულ პერიოდში სარგებლობისათვის მოგების მიღების მიზნით”. ამ ნორმისა და გაქირავების ღირებულების მე-2 მუხლის განსაზღვრების არსის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ქართული საკანონმდებლო ნორმა ბუნდოვანი და მცდარია, რადგან უმართებულოა გაქირავების გაიგივება ნაწარმოების ხელმისაწვდომობასთან. ჩვენი ქვეყნის კანონისუფლ განსაზღვრებას რომ გავყევით, მივალთ იმ დასკვნამდე, თითქოს ყველა გამოქვეყნებული ან გამოცემული ნაწარმოები, იმავდროულად, გაქირავებულიც არის. ამ აზრამდე, ბუნებრივია, ღირებულების განხილულ ნორმას სულაც არ მივეყვართ.

გაქირავების ღირებულების განსახილველი, მე-2 მუხლის მომდევნო, გ) ქვეპუნქტი იძლევა ფილმის განსაზღვრებას, რის თანახმადაც ეს ობიექტი არის კინემატოგრაფიული ან აუდიოვიზუალური ნაწარმოები, ან მოძრავი გამოსახულებები, მიუხედავად ხმოვანი თანხლებისა. საქართველოს კანონი საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ ასეთ ნორმას არ შეიცავს, თუმცა მე-4 მუხლის ბ) პუნქტი განსაზღვრავს აუდიოვიზუალურ ნაწარმოებს, რაც მოიცავს ღირებულების განხილული ნორმის არსს. ამასთან, გასარკვევია მართებულია, თუ არა აუდიოვიზუალური ნაწარმოების გაიგივება კინემატოგრაფიულთან, რამდენადაც ღირებულების ნორმა მათ ცალ-ცალკე მოიხსენიებს. გარდა აღნიშნულისა, გაქირავების ღირებულების მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტი ადგენს, რომ კინემატოგრაფიული ან აუდიოვიზუალური ნაწარმოების “მთავარი ღირებულება”, ანუ დამდგმელი რეჟისორი (principal director) უნდა განიხილებოდეს ავტორად ან ერთ-ერთ ავტორად. ნებადართულია ისეთი ნორმის შემოღება, რომლის მიხედვითაც სხვა ავტორები შეიძლება განიხილებოდეს მის თანავტორებად. საქართველოს კანონში დამდგმელი რეჟისორი აუდიოვიზუალური ნაწარმოების ავტორად არის დასახელებული, რომელიც მხოლოდ მე-15 მუხლში ფიგურირებს და გასარკვევია გაქირავების ღირებულებითა და ჩვენი ქვეყნის კანონით დასახელებული დამდგმელი რეჟისორი ერთდროივად სუბიექტებია თუ არა, საავტორო სამართლებრივი გაგებით.

გაქირავების ღირებულების მე-3 მუხლი ადგენს თუ ვინ შეიძლება იყოს გაქირავებისა და თხოვების უფლების მფლობელები და რას წარმოადგენს ამ უფლებათა საგანი. ამ მუხლის თანახმად უფლების მფლო-

ბელებია: ავტორი; შემსრულებელი; ფონოგრამის დამამზადებელი (მწარმოებელი); ფილმის პირველი აღბეჭდვის მწარმოებელი (დამამზედებელი). ამ სუბიექტების შესაბამისად არის მოცემული მათი უფლების საგანი: ნაწარმოების დედანი ან მისი ასლი; ინფორმაციის რაიმე მატარებელზე შესრულების აღბეჭდვა; ფონოგრამა; ინფორმაციის რაიმე მატარებელზე ფილმის დედნის ან ასლის პირველი აღბეჭდვა. ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით დაზუსტებულია, რომ გაქირავებისა და თხოვების უფლება არ ეხება შენობებსა და გამოყენებითი ხელოვნების ნაწარმოებებს. ცალკე ნორმით არის დადგენილი გაქირავების ღირებულების ნორმების ფარგლებში კომპიუტერული პროგრამის მოქცევის აუცილებლობა, კერძოდ, მე-4 მუხლით გამოცხადებულია, რომ კომპიუტერულ პროგრამაზე ამ ღირებულების დებულებები ვრცელდება ისე, რომ არ შეიღაზოს კომპიუტერული პროგრამების სამართლებრივი დაცვის შესახებ 1991 წლის ღირებულების მოთხოვნები.

სამართლებრივი სირთულეების თავიდან ასაცილებლად ღირებულებაში ჩაიდო ნორმა, რომლის მიხედვითაც დაწესებულია უფლებათა კანონისმიერი გადაცემა ფილმის დამამზადებლისათვის იმ შემსრულებლებისაგან, რომლებიც ფილმის შექმნაში ღებულობდნენ მონაწილეობას ხელშეკრულების ძალით. ეს ნორმა არ ეხება თხოვების უფლებას, ანუ, ასეთი გადაცემის საგანი მხოლოდ გაქირავების უფლებაა და მისი არსებობა საჭიროდ იქნა მიჩნეული, რათა შემსრულებლებისათვის ნათელი ყოფილიყო მათი უფლებების სამართლებრივი ჩარჩოები და ფილმის ჩვეულებრივ გამოყენებას უსაფუძვლოდ არ შეშლოდა ხელი. საქართველოს კანონი საავტორო და მოძიჯნავე უფლებების შესახებ 47-ე მუხლის მე-5 პუნქტით ითვალისწინებს აუდიოვიზუალური ნაწარმოების დამამზადებელთან ხელშეკრულების დადების შემთხვევაში იმ განსაკუთრებული უფლებების კანონის ძალით გადაცემას, რომლებიც ჩამოთვლილია ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით. უნდა ითქვას, რომ გაქირავების ღირებულებასთან შესაბამისობა ცალსახა არ არის და ეჭვებს ტოვებს, საკითხი დამატებით შესასწავლია. განსახილველი მუხლის მე-4 პუნქტი საკითხის გადაწყვეტისათვის უფლებათა გადაცემის მსგავსი ნორმის დაწესების შესაძლებლობას იძლევა ავტორებთან ხელშეკრულების დადების შემთხვევაშიც, რაც საქართველოს კანონში საკმარისი სიცხადით არის გამოკვეთილი.

გაქირავების ღირებულების შემოღების დროისათვის ევროკავშირის ბევრი ქვეყანა არ ითვალისწინებდა უფლებების განხილულ გადაცემას, სამაგიეროდ ითვალისწინებდა შემსრულებლების უფლებას გასამრჯელოს მიღებაზე, ანუ, შენიღბულად იძულებითი ლიცენზია იყო დაწესებული. ურთიერთობის ამ სამართლებრივი მოგვარების მართებულება გაქირავების ღირებულებამ გაიზიარა და განსახილველი მუხლის მე-6 პუნქტით დაადგინა, რომ ხელშეკრულებები, დადებული ფილმის დამამზადებელსა და შემსრულებელს შორის, სადაც გათვალისწინებულია მათთვის სამართლიანი ანაზღაურების მიცემა, დააკმაყოფილებენ გაქირავების ღირებულების მოთხოვნებს, მე-5 მუხლის მნიშვნელობის ფარგლებში. მე-5 მუხლი ეხება ავტორებსაცა და შემსრულებლებსაც და ანიჭებს მათ სამართლიანი გასამრჯელოს, ანუ, უფლების გამოყენებით მიღებული შემოსავლის ფარდი ოდენობით ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებას, როდესაც ამ სუბიექტებისაგან უფლებათა გადაცემა ფილმის დამამზადებლისათვის კანონის ძალიდან გამომდინარეობს. ამასთან, მე-2 პუნქტი არ უშვებს ამ უფლების უარყოფის შესაძლებლობას, ანუ ხელშეკრულებაში ვერ ჩაიდება გასამრჯელოს მოთხოვნის შესაძლებლობის საწინააღმდეგო ნორმა.

გასამრჯელოს მოთხოვნის უფლების განხორციელება შეიძლება მიენდოს კოლექტიურ საფუძველზე ქონებრივი უფლებების მმართველ ორგანიზაციას. საქართველოს კანონი საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ შეესაბამება გაქირავების ღირებულებას გასამრჯელოს მოთხოვნის უფლების დაწესების კუთხით, მაგრამ განხორციელების კუთხით ის შეუსაბამოა, რადგან იმპერატიულად ავალდებულებს ავტორებსა და შემსრულებლებს გასამრჯელოს მოთხოვნის უფლების მიზნობას ასეთი ორგანიზაციისათვის. ეს ნორმა ყოველმხრივ გაუმართლებელია, მათ შორის, საქართველოს კონსტიტუციასთან შესაბამისობის თვალსაზრისით და იმასაც უნდა გაეცვას ხაზი, რომ ამ უფლების სავალდებულო მიზნობის წესი არც ერთ ქვეყანაში არ მოქმედებს. განხილული მუხლის მე-4 პუნქტი ქვეყნებს აძლევს უფლებას დაადგინონ კოლექტიურ საფუძველზე მოქმედი ორგანიზაციების უფლებამოსილების ფარგლები გასამრჯელოს მოთხოვნის უფლების განხორციელებისათვის, აგრეთვე, დააწესონ თუ რომელი სუბიექტისაგან შეიძლება იყოს შეგროვებული გასამრჯელო. მოკლედ რომ ითქვას, ამ კუთხით საქართველოს საკანონმდებლო ნორმები დასაზუსტებელია და დასახვეწია.

გაქირავების ღირეპტივის მე-ნ მუხლი აწესებს ეეროკავშირის ქვეყნების შესაძლებლობას შეკვეცონ განსაკუთრებული უფლებები, მათგან ზოგიერთი უფლებამოსილების გამორიცხვის გზით. დამდგენილია განსაკუთრებული უფლებებისაგან საჯარო თხოვების უფლების გამოკლების შესაძლებლობა. ამ შემთხვევაში ავტორებს მაინც უნდა დარჩეს გასამრჯელოს მოთხოვნის უფლება. ეს შეიძლება შემდგენიარად განხორციელდეს: ზოგადად თხოვების აკრძალვის შესაძლებლობა უფლებათა მფლობელს შეიძლება არ მიეცეს, რაც იმას ნიშნავს, რომ, მაგალითად, ფონო ან ვიდეოგრამის მართლზომიერ შესაკუთრეს შეეძლება საჯარო ბიბლიოთეკას ათხოვოს ისინი, მაგრამ, ფონოგრამის ან ვიდეოგრამის დამამზადებელს კი არ ექნება გასამრჯელოს მოთხოვნის უფლება, არამედ მხოლოდ მათზე აღბეჭდილი ნაწარმოებების ავტორებს, კომპოზიტორს, სცენარისტს... და ა.შ. ეეროკავშირის ქვეყნებმა, ასეთი წესის შემოღებისას, ანგარიში უნდა გაუწიონ ადგილობრივი კულტურული განვითარებისათვის ხელშეწყობი პირობების გაძლიერებას. ფაქტობრივად, აღნიშნული ნორმა საავტორო იძულებითი ლიცენზიის დამდგენია, რომელიც ნაწილობრივ ანაზღაურებადია. ამასთან, გაქირავების უფლებისადმი ასეთივე მიდგომა დაშვებული არ არის. თუმცა განხილული მუხლის მე-3 პუნქტი იმასაც მიიჩნევს შესაძლებლად, რომ ზოგიერთი საჯარო მიზნების განმახორციელებელ დაწესებულებას თუ ეთხოვება ფონო ან ვიდეოგრამა, მაგალითად, საჯარო ბიბლიოთეკას, ის შეიძლება გასამრჯელოს გადახდისაგან საერთოდ განთავისუფლდეს კანონის ძალით.

მე-7 მუხლით იწყება გაქირავების ღირეპტივის II ნაწილი, ის მომიჯნავე უფლებებს ეხება. ეს ნაწილი აწესებს მომიჯნავე განსაკუთრებული უფლების სამართლებრივ ფარგლებს. ასეთი ნორმის საჭიროება იმითი არის განპირობებული, რომ მომიჯნავე უფლებები ეეროკავშირის ყველა ქვეყანაში არ იყო დაცული, ხოლო იმ ქვეყნებში კი, სადაც ისინი არსებობდა განსხვავებული იურიდიული წესრიგი იყო ჩამოყალიბებული. შესაბამისად, ერთდროულად გადაწყდა მომიჯნავე უფლებათა არსებობის ზოგადი საკითხი და ქარმონიზაციის პრობლემები.

მე-7 მუხლი ეხება შემსრულებლის უფლებას მისი შესრულების აღბეჭდვაზე და ვრცელდება ნებისმიერ ინფორმაციის მატარებელზე, მაგალითად, ფონო ან ვიდეოდისკზე შესრულების დატანაზე (“დატანის უფლება”, ინგლისურად, “fixation right”). ამ ნორმით შემსრულებელი

აღჭურვილია ნებართვის გაცემის უფლებამოსილებითაც და აკრძალვის უფლებითაც. ასეთივე უფლება დაწესებულია სამაუწყებლო ორგანიზაციებისათვის, მიუხედავად იმისა, თუ რა გზით გადაიცემა მოცემული სამაუწყებლო ორგანიზაციის გადაცემა – სადენებით, უსადენოდ, თანამგზავრით თუ კაბელით. არსობრივი გაგების კუთხით მნიშვნელოვანია განსახილველი მუხლის მე-3 პუნქტი, რომელიც საკაბელო დისტრიბუტორს არ ანიჭებს განხილულ უფლებებს, როდესაც ის დაკავებულია მხოლოდ სამაუწყებლო ორგანიზაციის გადაცემის უბრალო რეტრანსმისიით (გადაცემის ქსელში გაერცელებით, გატარებით, ანუ უზრუნველყოფს გადაცემის მხოლოდ ტექნიკურ განხორციელებას)

მე-8 მუხლი ასევე შემსრულებელს ეხება და პირველი პუნქტით აწესებს, რომ იგი უნდა იყოს აღჭურვილი გადაცემის განსაკუთრებული უფლებით, ანუ შემსრულებელს უნდა ჰქონდეს ერთპიროვნული უფლება ნება დართოს და აკრძალოს მისი შესრულების გადაცემა სამაუწყებლო საშუალებებით, ოღონდ ეს უფლება უნდა ვრცელდებოდეს უსადენო საშუალებებით გადაცემაზე. ამგვარად იმიტომ გადაწყდა უფლების დაწესება, რომ აქამდე ყველა ქვეყანა უკვე იცავდა ჩვეულებრივი, სადენიანი გადაცემების უფლებას, ჯერ კიდევ იმ დროიდან, როდესაც უსადენო მაუწყებლობა ტექნიკურად არ იყო შესაძლებელი. ამიტომ ამ უფლების შემოღება ტექნოლოგიური მიღწევებისადმი კანონმდებლობის შეხამებით არის გამოწვეული, თანამედროვე ხანაში ამოქმედებული ახალი საავტორო ან მომიჯნავე სხვა უფლების მსგავსად.

პირველი პუნქტითვე დადგენილია, რომ შემსრულებელს გადაცემის უფლების გარდა უნდა ეკუთვნოდეს განსაკუთრებული უფლება მისი შესრულების მოსახლეობამდე, ანუ მომხმარებელამდე (მოსახლეობის დაინტერესებულ ჯგუფამდე) მიტანაზე (დაყვანაზე). როგორც ვიცით, ამ უფლებას ინგლისურად სპეციალური ტერმინი აქვს “the right of communication to the public”. ტერმინიდან გამომდინარე ამ ცნებას აქვს ზოგადი და ვიწრო გაგებები. ზოგადად ეს უფლება ნიშნავს შემსრულებლის უფლებას ნება დართოს ან აკრძალოს მისი ნაწარმოების, ფონოგრამის, სამაუწყებლო გადაცემის შესრულების მიტანა პირთა დაინტერესებულ ჯგუფამდე ისე, რომ მათ აღიქვან იქ სადაც იმყოფებიან, მაგალითად სასტუმროში, ან სხვაგან. ზოგადი ამ უფლების ქვემდებარე საჯარო შესრულება, სამაუწყებლო საშუალებებით საჯარო გადაცემა,

სადენიანი საშუალებებით მომხმარებლის გარკვეულ ჯგუფამდე მიტანა და გადაცემის პირდაპირი, უშუალოდ მომხმარებელამდე მიტანა ისე, რომ მას შეეძლოს ამ გადაცემის აღქმა ადგილზევე. სადენიანი საშუალებით მომხმარებელამდე მიტანა მოიცავს აღნიშნული ობიექტების ხმოვანი ან გამოსახულებების სახით კაბელით მიტანას. გადაცემის მიტანა მომხმარებელამდე ისე, რომ მათ მისი მიღება შესძლონ, მოიცავს ზემოთ აღნიშნული ობიექტების მიტანას რადიო- ან ტელემიმედების საშუალებით ისეთ ადგილას, სადაც ნებისმიერ პირს, რომელიც საცხოვრებელი ბინის ფარგლებს გარეთ იმყოფება შეუძლია აღიქვას ობიექტი, მაგალითად, სიმღერა სასტუმროს ჰოლში.

გაქირავების ღირებულების განსაზღვრული ნორმითვე დადგენილია, რომ მომხმარებელამდე მიტანის განსაკუთრებული უფლება არ ვრცელდება იმ შემთხვევებზე, როდესაც შესრულება სპეციალურად სამაუწყებლო მიზნებით წარიმართება (წარმოადგენს სამაუწყებლო შესრულებას), აგრეთვე, როდესაც მისი მომხმარებელამდე მიტანა ხდება წინასწარ გაკეთებული ჩანაწერიდან. ანუ, ამ დანაწესის ძალით შემსრულებელს არ შეუძლია აკრძალოს ჩაწერილი შესრულების საჯარო გადაცემა.

განსაზღვრული, მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტი აწესებს, რომ მომხმარებელმა უნდა გადაიხადოს ერთჯერადი, სამართლიანი ოდენობის გასამრჯელო, რომელიც უნდა განაწილდეს შემსრულებელსა და ფონოგრამის დამაზადებელს შორის, იმ შემთხვევაში, როდესაც ფონოგრამა გამოიცემა კომერციული მიზნებისათვის, კვლავიწარმოება (რეპროდუცირდება) ან გამოიყენება უსადენო სამაუწყებლო გადაცემის დროს და მომხმარებელამდე მიტანის ნებისმიერი შემთხვევის დროს. ამასთანავე ნორმა ადგენს ქვეყნების შესაძლებლობას დაადგინონ აღნიშნული გასამრჯელოს განაწილების პირობები შემსრულებელსა და ფონოგრამის დამაზადებელს შორის, თუ მათ შორის არ დადებულია ხელშეკრულება.

გაქირავების ღირებულების მე-8 მუხლის მე-3 პუნქტი სამაუწყებლო ორგანიზაციებისათვის განსაკუთრებული უფლების მინიჭებას ითვალისწინებს, რომელიც ვრცელდება მათი გადაცემების ხელახალ გადაცემაზე უსადენო სამაუწყებლო საშუალებებით, აგრეთვე, მომხმარებელამდე მიტანაზე, თუ გადაცემა მიიტანება იმ ადგილზე მყოფ მომხმარებელამდე, სადაც შესვლა (ყოფნა) ფასიანია, მაგალითად, კინოთატრის ჰოლი.

საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონითაც არის დაწესებული გაქირავების ღირექტივის მე-8 მუხლით გათვალისწინებული უფლებები, თუმცა მათი არსობრივი შესაბამისობა გაქირავების ღირექტივისადმი დაწვრილებითი ანალიზის გამოყენებით შედარებით შესწავლას მოითხოვს, რაც ამ ნაშრომის მიზანს არ წარმოადგენას და მკითხველსაც ამიტომ ამჯერად არ ვთავაზობთ.

გაქირავების ღირექტივის მე-9 მუხლი, მე-8 მუხლის მსგავსად აწესებს ზოგად მომიჯნავე უფლებას – გავრცელების, ანუ სადის-ტრიბუციო განაწილების განსაკუთრებულ უფლებას (distribution right), რომელიც გასხვისების პირობით (საზღაურის სანაცვლოდ) ხორციელდება. ეს უფლება ეკუთვნის შემსრულებელს, ფონოგრამის დამამზადებელს, ფილმის პირველ ჩამწერ პირს და სამაუწყებლო ორგანიზაციას. ჩამოთვლილი სუბიექტების უფლების ქვემდებარე შემდეგი ობიექტები: შესრულების ჩანაწერი, ფონოგრამა, ფილმის დედანი ან ასლი, მე-7 მუხლის მე-2 პუნქტით მითითებული გადაცემის ჩანაწერი. უფლების დაწესებასთან ერთად, ეს მუხლი მე-2 პუნქტით ადგენს, რომ გავრცელების უფლება არ ექვემდებარება უფლებათა ამოიწურვას ჩამოთვლილი ობიექტების პირველი მართლზომიერი გაყიდვით, რაც უფლების მფლობელის ან მისი ნებართვით ხორციელდება. შემდეგი პუნქტებით დადგენილია უკვე კარგად ცნობილი სამართლებრივი პირობები, მათ შორის, რომ გავრცელების უფლება შეიძლება გადაეცეს მესამე პირს, გასხვისებისა და დროებითი სარგებლობის ნებართვის (ნებაყოფლობითი, ანუ შეთანხმებაზე დამოკიდებული ლიცენზიის) გაცემის ჩათვლით.

გაქირავების ღირექტივის მე-10 მუხლი მნიშვნელოვანი იმ გაგებით არის, რომ გაირკვეს თუ რა ფარგლებში აქვთ უფლება ევროკავშირის ქვეყნებს დაადგინონ განხილული უფლებების შეზღუდვები. ამ მუხლით დადგენილი შეზღუდვები გარკვეულწილად ემსგავსება მე-6 მუხლით ევროკავშირის ქვეყნებისათვის მიცემულ უფლებას განსაკუთრებული უფლებების რიცხვიდან რომელიმე უფლებამოსილების გამოკლებაზე, თუმცა იურიდიული გაგებით მკვეთრად განსხვავებულ ნორმებთან გვაქვს საქმე. სხვაობა ის არის, რომ იზღუდება იმ უფლების მოქმედება, რომელიც კანონით გათვალისწინებულია, ხოლო კანონიდან გამოკლების შემთხვევაში, უფლება უბრალოდ არ არსებობს. განსახილველი მუხლის პირველი პუნქტით დაწესებულია უფლებათა შეზღუდვის შემდეგი სახე-

ები: პირადი სარგებლობისათვის გამოყენება; მიმდინარე მოვლენების შესახებ მოკლე ამონარიდების გამოყენება; სამაუწყებლო ორგანიზაციის მიერ მოკლევადიანი ჩანაწერის გაკეთება საკუთარი საშუალებებითა და საკუთარი გადაცემების მიზნებისათვის; უშალოდ და მხოლოდ სასწავლო და სამეცნიერო მიზნებისათვის გამოყენება. განსახილველი მუხლის მე-2 პუნქტი საავტორო უფლებებთან შესაბამისობის მიღწევის ემსახურება და ადგენს, რომ ზემოთ მითითებული სუბიექტების განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვები შეიძლება იმავე არსობრივი და სამართლებრივი ჩარჩოებით გამოიხატოს, როგორითაც საავტორო უფლებათა შეზღუდვები არის გამოხატული. ამასთან, ხაზია გასმული იმ გარემოებაზე, რომ მონიჯნავე უფლებების ფარგლები არ შეიძლება გასცდეს შემსრულებლების, ფონოგრამის დამამზადებლებისა და მაუწყებლობის ორგანიზაციების დაცვის საერთაშორისო კონვენციის (რომის კონვენცია) ფარგლებს და ამ დებულების შესაბამისად, უნდა იყოს დაწესებული მათი ისეთი შეზღუდვები, რომლებიც არსობრივად იძულებით ლიცენზიას წარმოადგენს. მე-3 პუნქტი იძლევა შეზღუდვების დაწესების სამართლებრივ საფუძველს: განხილული შეზღუდვები შეიძლება იყოს დაწესებული მხოლოდ ზოგიერთი იმ შემთხვევისათვის გამოსაყენებლად, რომლებიც გაუმართლებლად არ უშლის ხელს დაცვის ობიექტის ნორმალურ (კანონისმიერ) გამოყენებას და უსაფუძვლოდ არ ეწინააღმდეგება უფლებათა მფლობელის იურიდიულ ინტერესს.

გაქირავების ღირეპტივის მე-11 მუხლით და მისი მომდევნო ნორმებით ჩამოყალიბებულია ზოგადი და გარდამავალი დებულებები. ყურადღებას გავამახვილებთ ზოგად დებულებებზე. გამოცხადებულია, რომ ეს ღირეპტივა ძალის მქონეა ყველა ნაწარმოების მიმართ, რომლებიც საავტორო უფლებით იყო დაცული, აგრეთვე, შესრულებების, ფონოგრამების, სამაუწყებლო გადაცემების და ფილმის პირველი ჩანაწერების მიმართ, რომლებიც იყო დაცული 1994 წლის პირველი ივლისის მდგომარეობით, თუ გაქირავების ღირეპტივის მოთხოვნებთან იყო ისინი შესაბამისობაში. ასევე, გამოცხადებული იყო, რომ ღირეპტივა ვრცელდებოდა აღნიშნული ობიექტების გამოყენების ნებისმიერ სახეზე, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა 1994 წლის პირველ ივლისამდე. ამ დებულების ფარგლებში, მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, ევროკავშირის ქვეყნებს მიეკათ უფლება ჩათვალოთ გაქირავების ღირეპტივასთან შესაბამისად

ის შემთხვევები, რომელთა დროსაც ობიექტები იყო მესამე პირთათვის გადაცემული გაქირავების ან თხოვების პირობით, 1994 წლის პირველ ივლისამდე. ამასთანავე, იმ ობიექტებზე უფლებების მფლობელებს, რომლებიც ციფრულად იყო ჩაწერილი, მიეცათ უფლება გაქირავების ფარგლების თანადი, სამართლიანი ოდენობის გასამრჯელოს მოთხოვნაზე, რაც უნდა ყოფილიყო უზრუნველყოფილი ევროკავშირის ქვეყნების კანონებში შესაბამისი ნორმების შეტანით.

გაქირავების ღირებულების მე-11 მუხლი სპეციალურად ადგენს პრეზუმფციას, რომლის მიხედვითაც, ივარაუდება, რომ უფლებათა მფლობელებმა, რომლებმაც შეიძინეს ახალი უფლებები, გაქირავების ღირებულების მოთხოვნების გათვალისწინების შედეგად ეროვნულ კანონებში ჩართული ნორმების მიხედვით და, რომლებმაც გაქირავების ნებართვა გასცეს, ახალი განსაკუთრებული უფლებების გამოყენების ნებართვაც გასცეს, ახალი ნორმების შესაბამისად.

გაქირავების ღირებულების მე-12 მუხლით განსაზღვრულია საავტორო და მომიჯნავე უფლებებს შორის ურთიერთდამოკიდებულება და დადგენილია, რომ მას საავტორო უფლებები არ შეუცვლია და, რომ ის არანაირად არ ვრცელდება საავტორო უფლებების დაცვაზე.

**§3. 1993 წლის 27 სექტემბრის № 93/83/ EEC საბჭოს დირექტივა
თანამგზავრული მაუწყებლობისა და საკაბელო
რეტრანსლაციისათვის გამოსაყენებელ საავტორო და
მოშივნება უფლებებთან დაკავშირებული ზოგიერთი ნების
კოორდინირების შესახებ**

**(COUNCIL DIRECTIVE 93/83/EEC OF 27 SEPTEMBER 1993 ON THE
COORDINATION OF CERTAIN RULES CONCERNING COPYRIGHT AND RIGHTS
RELATED TO COPYRIGHT APPLICABLE TO SATELITE BROADCASTING AND
CABLE RETRANSMISSION)**

თანამგზავრული მაუწყებლობისა და საკაბელო გადაცემების პროგრამებში საავტორო და მოშივნება უფლებებით დაცულმა ობიექტებმა მნიშვნელოვანი წილი დაიკავა 1980 წლიდან, ამასთან, დროთა განმავლობაში ვითარება არ შეცვლილა და მათმა წილმა აღნიშნულ პროგრამებში კი არ იკლო, არამედ უფრო გაიზარდა. ამას გარდა, ევროკავშირის ქვეყნების მოსახლეობის იმ დროისათვის ღიდმა ნაწილმა დაიყენა თანამგზავრული ტელევიზიის მისაღები საშუალებები და მიუერთდა საკაბელო გადაცემათა ქსელს (სადღეისოდ კი, ალბათ, ევროკავშირის ტერიტორიაზე, ოჯახი აღარ დარჩენილა აღნიშნულის გარეშე). აქედან გამომდინარე, ახალმა ვითარებამ წამოჭრა მრავალი სამართლებრივი პრობლემა, რომელთა გადაწყვეტაც ევროკავშირმა გადაუდებელ ამოცანად ჩათვალა. 1990 წლის დეკემბერში ევროკავშირის კომისიამ გამოაქვეყნა საგანგებოდ მომზადებული, სამართლებრივი მოწესრიგების მრავალი შეთავაზების შემცველი, სადისკუსიო საბუთი, სათაურით: “საავტორო უფლებები და მაუწყებლობა შიდა ბაზარზე” (Broadcasting and Copyright in the Internal Market)”. მასში აღინიშნა, რომ 1989 წელს ევროკავშირმა მიიღო დირექტივა №89/552/EEC “ტელევიზია საზღვრებს გარეშე (Television without Frontiers) და, მიუხედავად ამ მნიშვნელოვანი სამართლებრივი აქტის ამოქმედებისა გადაუჭრელი დარჩა ახალი ტექნოლოგიური სინამდვილით წარმოჩენილი იურიდიული პრობლემები. მასში არ იყო გადაწყვეტილი საავტორო უფლებებთან დაკავშირებული საკითხები, რომელთაგან უმნიშვნელოვანესი იყო თუ რომელი ქვეყნის კანონი უნდა ყოფილიყო გამოყენებული საავტორო უფლებათა დარღვევის იმ საქმეთა განსჯისას, რომლებიც დაკავშირებული იყო საზღვრებს გარედან თანამგზავრულ მაუწყებლობასთან ან კაბელით მიღებასა და განმეორებით გადაცემასთან. ამ და სხვა საკითხების მრავალმხრივი შესწავლის შედეგად 1991 წლის 22 ივლისს ევროკომისიამ ევროკავშირის

საბჭოს მიაწოდა შეთავაზებანი, “თანამგზავრული მაუწყებლობისა და საკაბელო რეტრანსლაციისათვის გამოსაყენებელ საავტორო და მომიჯნავე უფლებებთან დაკავშირებული ზოგიერთი წესის კოორდინირების შესახებ” ღირექტივის მისაღებად (შემდგომ ამ ღირექტივას შემოკლებსათვის თანამგზავრულ და საკაბელო ღირექტივად მოვიხსენიებთ). აღნიშნული საქმიანობა 1993 წელს დაგვირგვინდა განსახილველი ღირექტივის შემოღებით, რომელმაც პრობლემათა ძირითადი ნაწილი მოაწესრიგა, რითაც უზრუნველყო ევროკავშირის ბაზრის მოქმედების ძირითადი პრინციპი, რომელიც გამოიხატება საქონლისა და მომსახურების თავისუფალი გადაადგილებით, რაც, თავის მხრივ, თავისუფალ და კეთილსინდისიერ კონკურენციას მოითხოვს.

თანამგზავრული და საკაბელო ღირექტივის პრეამბულაში გამოხატულია ის მიზნები და როლი, რომელსაც იგი ემსახურება და ასრულებს. პრეამბულის მე-3 პუნქტში აღნიშნულია, რომ სატელევიზიო მაუწყებლობა, თანამგზავრულის ჩათვლით და საკაბელო გადაცემები, განმეორებითის ჩათვლით, განიხილება ევროკავშირის ძირითადი მიზნების მიღწევის ანგარიშგასაწევ საშუალებად, რომელსაც აქვს პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული და სამართლებრივი მნიშვნელობა.

თანამგზავრული და საკაბელო ღირექტივა დაყოფილია 4 ნაწილად, რომელთაგან ერთი მუხლისაგან შემდგარი I ნაწილი განსაზღვრებს გეოგრაფიულ, II ნაწილი თანამგზავრულ მაუწყებლობას ეხება, III ნაწილი საკაბელო განმეორებით გადაცემებს, ხოლო შემდეგი ნაწილის ნორმები ასახავს ზოგად და გარდამავალ დებულებებს.

I. განსაზღვრებები

ამ ნაწილში მოცემულია თანამგზავრული და საკაბელო ღირექტივის მიზნებისათვის და არსობრივი გაგებისათვის გამოსაყენებელი განსაზღვრებები. პირველი მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით: თანამგზავრი ნიშნავს ისეთ სიხშირეთა დიაპაზონში მოქმედ თანამგზავრს, რომელმაც ტელესაკომუნიკაციო კანონმდებლობის მიხედვით სიგნალები უნდა გადასცეს, რომლების მიიღებასაც შესძლებს მოსახლეობის განუსაზღვრელი წრე, ან, რომელსაც აქვს დანიშნულება ჩაკეტილად, უშუალოდ განსაზღვრულ ადგილზე, წერტილ-წერტილ მიაწოდოს მისაღები სიგნალი. მითითებულია ისიც, რომ სიგნალების ინდივიდუალური მიღების პირობები და გარემოებები ისეთივე უნდა იყოს, როგორითაც ხასი-

ათდება განუსაზღვრელი წრისათვის განკუთვნილი თანამგზავრული მაუწყებლობა. როგორც ვხედავთ, თანამგზავრი, რომელიც მაუწყებლობს განკუთვნილია მოსახლეობისათვის იმ სიგნალის მიწოდებისათვის, რომელიც შეიცავს საავტორო უფლებით დაცული ობიექტის მომცველ სატელევიზიო პროგრამას. ეს განსაზღვრება აზუსტებს ღირეპტივის მიზნებისათვის თანამგზავრის ცნებას, თუმცა საავტორო სამართალში, ზოგადი გაგებით, თანამგზავრი ნებისმიერ იმ მოწყობილობას ნიშნავს, რომელიც იმყოფება დედამიწის სივრცის გარეთ (კოსმოსში) და რომელსაც შეუძლია გადასცეს სამაუწყებლო პროგრამის მატარებელი სიგნალი.

პირველი მუხლის მე-2 პუნქტი ა) ქვეპუნქტით იძლევა განსაზღვრებას თუ რა არის თანამგზავრით მომხმარებლისათვის (მოსახლეობისათვის) მიწოდება სამაუწყებლო სიგნალისა, ანუ, პროგრამის მატარებელი სიგნალისა. ფაქტობრივად განსაზღვრულია თუ რას ნიშნავს მომხმარებელთან თანამგზავრული კავშირის დამყარება (communication to the public by satellite)). უფრო ზოგადად კი ინგლისურად გამოხატული ეს ცნება თანამგზავრული მაუწყებლობის მიწოდებად უნდა იყოს გაგებული, რომელიც ნიშნავს სამაუწყებლო ორგანიზაციის ზედამხედველობითა და პასუხისმგებლობით ნამოქმედარს, რითაც მოსახლეობისათვის შეთავაზებულია პროგრამის მატარებელი სიგნალის მიღება უწყვეტი თანამიმდევრობით მიწოდებული სახით, რის საშუალებითაც მყარდება კავშირი თანამგზავრსა და დედამიწას შორის, დედამიწაზე განლაგებული ტექნიკური საშუალებების გავლით მომხმარებელთან.

ამავე ნორმის ბ) ქვეპუნქტით გავრცობილია ა) პუნქტით განსაზღვრული ცნების არსი და დაზუსტებულია პირობა, რომლის მიხედვითაც: მომხმარებელთან თანამგზავრული კავშირი დამყარებულად მიიჩნევა ცალკე აღებულიად, კავშირის იმ მონაწილე ქვეყანაში, საიდანაც სამაუწყებლო ორგანიზაციის ზედამხედველობითა და პასუხისმგებლობით, თანამგზავრისაკენ აღმავალი და დედამიწისაკენ დაღმავალი პროგრამის მატარებელი სიგნალი ჩაირთო მომხმარებელთან კავშირის უწყვეტ თანამიმდევრობაში. ეს ნორმა ძალზე მნიშვნელოვანია საავტორო (მოძიჯნავე) უფლებათა წარმოშობის ქვეყნის განსაზღვრისათვის. რადგან სამაუწყებლო სიგნალის წარმოშობის ქვეყანად განისაზღვრა ის ქვეყანა, რომლის ტერიტორიაზეც იქმნება პროგრამა და საიდანაც სამაუწყებლო სიგნალი ჩაერთვის თანამგზავრთან უწყვეტი თანამიმდევრო-

ბის კავშირში. შესაბამისად ამისა, საავტორო სამართლისეული ზოგადი წესის მიხედვით, საავტორო (მომიჯნავე) უფლებაც ამ ქვეყანაში წარმოშობილად უნდა ჩაითვალოს.

გ) ქვეპუნქტით განსაზღვრულია, რომ კოდირებული პროგრამის მატარებელი სიგნალის შემთხვევაში მომხმარებელთან თანამგზავრულ დაკავშირებას აღგილი მაშინ აქვს, როდესაც სამაუწყებლო გადაცემის გასაშიფრი მოწყობილობა მიწოდებულია მომხმარებლისათვის თავად სამაუწყებლო ორგანიზაციის მიერ, ან მისი თანხმობით. თუ ეს პირობა დაცული არ იქნება, სახეზე უფლებათა დარღვევა იქნება. შესაბამისად, ეს ნორმა საშუალებას აძლევს სამაუწყებლო ორგანიზაციებს დიდი სიზუსტით ამოიცნონ კანონისმიერ მომხმარებელთა წრე და გაითვალონ მისაღები შემოსავალი, ან შეამოწმონ მიღებული შემოსავლის თანადობა გარემოებისადმი.

განსახილველი პირველი მუხლის მე-2 პუნქტის მომდევნო დ) ქვეპუნქტი იძლევა იმის განსაზღვრებას, თუ რომელი ქვეყანა უნდა ჩაითვალოს მომხმარებელთან კავშირის დამამყარებელ ქვეყნად, როდესაც პროგრამის მატარებელი სიგნალი ერთის თანამგზავრთან უწყვეტი თანამიმდევრობის კავშირში, ევროკავშირის გარე იმ ქვეყნის ტერიტორიიდან, რომელიც ვერ უზრუნველყოფს თანამგზავრული და სამაუწყებლო ღირეპტივით გათვალისწინებულ უფლებათა დაცვას. როდესაც პროგრამის მატარებელი სიგნალი გადაეცემა თანამგზავრს აღმაველი კავშირით (უკავშირდება “დედამიწა – თანამგზავრი” საკომუნიკაციო არხით), ევროკავშირის წევრი ქვეყნის ტერიტორიიდან, მაშინ, ამ ნორმის თანახმად, მომხმარებელთან თანამგზავრული კავშირი დამყარებულად მიიჩნევა ევროკავშირის მოცემული ქვეყნიდან. შესაბამისად, თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივის II ნაწილით გათვალისწინებული საავტორო და მომიჯნავე უფლებები უნდა შეეფარდოს იმ პირს, რომელიც ამოქმედებს აღმაველი სიგნალის გადამცემ სადგურს. (კვანძს). ანუ, თუ ეს პირი საავტორო და მომიჯნავე უფლებებით დაცულ პროგრამის მატარებელ სიგნალს კანონის მოთხოვნათა დაცვით აგზავნის, მაშინ ის უფლებათა დამრღვევად ვერ მიიჩნევა.

როდესაც თანამგზავრისათვის სამაუწყებლო პროგრამის მატარებელი სიგნალის გადაცემისათვის არ გამოიყენება ევროკავშირის ქვეყნის ტერიტორიაზე განლაგებული აღმაველი სიგნალის მიმწოდებელი სად-

გური, მაგრამ სამაუწყებლო ორგანიზაციას, რომელმაც დააეალა მომ-
ხმარებელთან თანამგზავრული კავშირის დამყარება, ადგილსამყოფელი
ევროკავშირის ქვეყანაში აქვს, მაშინ ამ სამაუწყებლო ორგანიზაციის
ადგილსამყოფელის ქვეყანა ითვლება მომხმარებელთან თანამგზავრული
კავშირის დამამყარებელ ქვეყნად და თანამგზავრული და სამაუწყებლო
ღირექტივის II ნაწილით გათვალისწინებული უფლებები უნდა შეეფარ-
დოს აღნიშნულ სამაუწყებლო ორგანიზაციას.

განსახილველი, პირველი მუხლის მე-3 პუნქტი განსაზღვრავს,
რომ, თანამგზავრული და საკაბელო ღირექტივის მიზნებისათვის, საკაბე-
ლო რეტრანსლაცია ნიშნავს ერთდროულ, უცვლელ და შეუმოკლებელ
განმეორებით გადაცემას კაბელით, ან მიკროტალღური სისტემით, რომე-
ლიც განკუთვნილია ევროკავშირის სხვა ქვეყნის ტერიტორიიდან თავდა-
პირველი გადაცემის მომხმარებლის მიერ მიღებისათვის, რომელიც ხორ-
ციელდება სადენით ან ეთერით, თანამგზავრის ჩათვლით. ამასთან, გადა-
ცემები შეიძლება იყოს სატელევიზიო ან სარადიო პროგრამის მომცე-
ლი, რომლის მიღებაც სურს მომხმარებელს. ამ განმარტებით ზაზგას-
მულია, რომ თანამგზავრული და საკაბელო ღირექტივა იმ საავტორო
სამართლებრივი პრობლემების მოგვარებას ისახავს მიზნად საკაბელო
გადაცემების მიმართ, რომლებიც თანამგზავრთან კავშირის შედეგად
მიღებული გადაცემების კაბელით გადაცემას ეხება და არა საკაბელო
ორგანიზაციის მიერ შექმნილ საკუთარი პროგრამების გადაცემას.

მე-4 პუნქტი განსაზღვრავს კოლექტიური საზოგადოების არსს
თანამგზავრული და საკაბელო ღირექტივის მიზნებისათვის. ამ ნორმის
მიხედვით კოლექტიურ საზოგადოებად გაიგება ნებისმიერი ორგანიზაცია,
რომელიც საავტოროს მომიჯნავე ყველა უფლებას მართავს ან ეწევა
ადმინისტრირებას. ამასთან, მის მიერ ამ საქმიანობის გაწევა უნდა იყოს
მისი არსებობის ერთადერთი მიზანი ან მისი არსებობის მთავარი მიზანი.
საქართველოში, ამ უფლებებს და საერთოდ ყველა საავტორო სამართ-
ლებრივ უფლებას ერთადერთი ორგანიზაცია მართავს. ვფიქრობთ სამარ-
თავად ერთ ხელში ყველა უფლების მოქცევა სამართლებრივად არ არის
სწორი, რადგან, მონოპოლიური მდგომარეობის დაკანონებას ნიშნავს ყვე-
ლა საავტორო სამართლებრივი უფლების კოლექტიური მართვის საქმეში.
რაც ეწინააღმდეგება ევროკავშირის ნებისმიერ ქვეყანაში არსებულ მდგო-
მარეობასა და სამართლებრივ წესრიგს.

თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივის პირველი მუხლი მთავრდება კინემატოგრაფიული და მისი მსგავსი, აუდიოვიზუალური ნაწარმოების მთავარი სუბიექტის – დამდგმელი რეჟისორის განსაზღვრებით. ამ ნორმის თანახმად კინემატოგრაფიული ან აუდიოვიზუალური ნაწარმოების დამდგმელი რეჟისორი (principal director) უნდა განიხილებოდეს ნაწარმოების ავტორად, ან ერთ-ერთ ავტორად. ევროკავშირის ქვეყნებს შეუძლიათ გაითვალისწინონ, რომ სხვა ავტორები განხილული იქნება მის თანაავტორებად. ამ ბოლო პირობით ხაზგასმა იმაზეა გაკეთებული, რომ ფილმის ან აუდიოვიზუალური ნაწარმოების მთავარი ავტორი დამდგმელი რეჟისორია, რადგან მხოლოდ ის ქმნის ასეთ ნაწარმოებს და არა სხვა ავტორები, მაგალითად, კომპოზიტორი. ამ საკითხს საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის მე-15 მუხლის პირველი პუნქტი ეხება, რომელიც სამაუწყებლო და საკაბელო ღირეპტივის განხილულ ნორმასთან არსობრივი სიზუსტით არ გამოირჩევა. მოვიტანთ ციტატას “1. აუდიო-ვიზუალური ნაწარმოების ავტორები (თანაავტორები) არიან: დამდგმელი რეჟისორი, სცენარის ავტორი, ღიალოგის ავტორი, ავტორი ტექსტიანი ან უტექსტო მუსიკალური ნაწარმოებისა, რომელიც შექმნილია სპეციალურად ამ აუდიოვიზუალური ნაწარმოებისათვის”. როგორც ვხედავთ, ყველა ჩამოთვლილი სუბიექტი თანაავტორად მოიხსენიება, რაც იმას ნიშნავს, რომ ისინი საავტორო უფლებათა გამოყენების თვალსაზრისით თანაბარ შესაძლებლობებს ფლობენ. გარდა ამისა, კინემატოგრაფიული ნაწარმოები ამ ნორმაში მოხსენიებულიც არ არის, ამიტომ რამდენად ეხება მას ეს ნორმა გარკვეული არ არის. საკითხს ვერც მე-4 ნორმის ბ) პუნქტი აწესრიგებს სრულად, მიუხედავად იმისა, რომ აუდიოვიზუალური ნაწარმოებისადმი კინემატოგრაფიული ნაწარმოებიცაა მიკუთვნებული. საქმე ის არის, რომ ინტელექტუალური საკუთრების სამართალში საყოველთაოდ მიღებული გაგებიდან გამომდინარე, აუდიოვიზუალურს შეიძლება მიეკუთვნოს მხოლოდ ის კინემატოგრაფიული ნაწარმოები, რომელიც მოძრავ სურათებიან გამოსახულებასთან ერთად ხმოვანიც არის. შესაბამისად ამისა, ცხადია, რომ თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივასთან შედარებით ქართული ნორმის არსი ვიწროა, რამაც პრაქტიკული პრობლემები შეიძლება შექმნას. შეიძლება ითქვას, რომ ამ ნაწილში საქართველოს საავტორო სამართალი ევროკავშირისას არ შეესაბამება.

II. თანამგზავრული მაუწყებლობა.

თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივის მეორე ნაწილი მოიცავს თანამგზავრულ მაუწყებლობასთან დაკავშირებულ 6 მუხლს. პირველ ადგილზე მყოფი მე-2 მუხლი ადგენს ზოგად ჩარჩოებს იმ უფლებამოსილებებისა, რომლებიც უნდა იყოს მოცული სამაუწყებლო უფლებით. დადგენილია, რომ ავტორს უნდა ჰქონდეს განსაკუთრებული უფლება, რომლის ძალითაც ის შესძლებს გასცეს მომხმრებლამდე საავტორო უფლებით დაცული ნაწარმოების თანამგზავრული მიწოდების ნებართვა იმ პირობებით, რომლებიც თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივის განსახილველი თავით არის გათვალისწინებული. აღნიშნული პირობების მიმოხილვას წარმოვადგენთ შესაბამისი ნორმების თანამიმდევრული განხილვით.

მე-3 მუხლი ადგენს სამაუწყებლო უფლების მოპოვების პირობებს. მისი პირველი პუნქტით გათვალისწინებულია, რომ კოლექტიური საზოგადოების მიერ სამაუწყებლო უფლების მართვის ნებართვა შეიძლება იყოს მოპოვებული მხოლოდ ხელშეკრულებით. მე-2 პუნქტი აზუსტებს, რომ კოლექტიურ საზოგადოებასა და სამაუწყებლო ორგანიზაციას შორის ხელშეკრულების პირობები შეიძლება გავრცელდეს ერთსადაიმაცე საავტორო სამართლებრივ უფლებათა იმ მფლობელთა იმ კატეგორიებზე, რომლების წარმომადგენლობასაც არ ახორციელებს კოლექტიური საზოგადოება (ანუ, რომლებთანაც ამ საზოგადოებას უფლებების მართვის ხელშეკრულება არ დაუდია), თუ თანამგზავრული მაუწყებლობის მომხმარებელს ერთდროულად სხვადასხვა არხებით აწოდებს გადაცემას დედამიწაზე განლაგებული ერთიდაიგივე მაუწყებელი. ამასთან, უფლების მფლობელს, რომელიც კოლექტიური საზოგადოების მიერ წარმოდგენილია უნდა ჰქონდეს კოლექტიური ხელშეკრულების პირობების გავრცელების გამორიცხვის შესაძლებლობა მის ნაწარმოებზე. მას უნდა შეეძლოს საკუთარი გადაწყვეტილებით მართოს თავისი უფლებები და მის ნებაზე უნდა იყოს დამოკიდებული კოლექტიურ მართვას აირჩევს, თუ არა. სამართლებრივი პრინციპის ამრეკლი ეს წესი პირდაპირ არის მითითებული განსახილველი პუნქტით. საქართველოში ამ მიმართებით ვითარება საწინააღმდეგოა. უფლებების მფლობელები, რომლებსაც ხელშეკრულება არ დაუდიათ, რის გამოც ისინი წარმომადგენლად არ ითვლებიან, იძულებულნი არიან კოლექტიური მართვის ორგანიზაციის

წესრიგს დაემორჩილონ. უფლებათა კოლექტიური მართვის ორგანიზაციებისათვის სასარგებლო ასეთი მონოპოლიური დანაწესი სამაუწყებლო და საკაბელო ღირეპტივით გათვალისწინებული არის, ოღონდ მხოლოდ ერთ შემთხვევაში: როდესაც საქმე კინემატოგრაფიულ ნაწარმოებსა და კინემატოგრაფიული პროცესის ანალოგიური პროცესით შექმნილ ნაწარმოებს ეხება. ასეთი ნაწარმოებები შეიძლება იყოს კინოფილმი და მოძრავსურათებიანი სხვაგვარი ნაწარმოები, მაგალითად, მულტიპლიკაციური, კლიპები და ა.შ. ასეთ წესს განხილული მუხლის მე-3 პუნქტი ადგენს.

მნიშვნელოვანია თანამგზავრული და სამაუწყებლო ღირეპტივის მე-4 პუნქტის მოთხოვნა, რომლის მიხედვითაც ქვეყანა, რომელსაც შემოღებული აქვს კოლექტიური მართვის ხელშეკრულების იმ ავტორზე გარცელების ნორმა, რომელთანაც მას არ დაუდია ხელშეკრულება, ვალდებულია აცნობოს შესაბამის იმ კომისიას, რომლის სამაუწყებლო ორგანიზაციაც აღნიშნული ნორმის ქვემდებარედ თვლის თავს. ასეთ შემთხვევაში, კომისია ვალდებულია ინფორმაცია საჯარო გახადოს ევროპის თანამეგობრობის C-სერიის ოფიციალურ ჟურნალში გამოქვეყნების გზით. განხილული ნორმების ანლიზით დავასრულებთ საავტორო უფლებათა მფლობელების მიმართა ევროკავშირის წესების გაშუქებას, რადგან დანარჩენი მათ აღარ ეხება.

თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივის მე-4 მუხლი მომიჯნავე უფლებებთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს აწესრიგებს. მომხმარებლისათვის თანამგზავრული მაუწყებლობის მიწოდების მიზნებისათვის შემსრულებელთა, ფონოგრამის მწარმოებელთა (დამამზადებელთა) და მაუწყებლობის ორგანიზაციის უფლებები დაცული უნდა იყოს გაქირავებისა და თხოვების ღირეპტივის მე-6, მე-7, მე-8 და მე-10 მუხლების დებულებებისა და პირობების დაცვით. მათ მიხედვით: შეიძლება გაქირავების უფლება არ არსებობდეს რომელიმე ქვეყანაში, მაგრამ ანაზღაურების უფლება მაინც უნდა ჰქონდეთ მიცემული ჩამოთვლილ სუბიექტებს (მე-6 მუხლი); ფონოგრამის მწარმოებლებსა და სამაუწყებლო ორგანიზაციებს უნდა ჰქონდეთ ჩანაწერის ან მისი ასლის და გადაცემის საინფორმაციო მატარებელზე დატანის განსაკუთრებული უფლება (დატანის უფლება, მე-7 მუხლი); შემსრულებელს უნდა ჰქონდეს სამაუწყებლო გადაცემის განსაკუთრებული უფლება (გადაცემის უფლება)

და მომხმარებელამდე მიწოდების განსაკუთრებული უფლება (communication to the public), ხოლო სამაუწყებლო ორგანიზაციები უნდა ფლობდნენ გადაცემის ხელახალი გადაცემის განსაკუთრებულ უფლებას (მე-8 მუხლი). აღნიშნული უფლებები შეიძლება დაექვემდებაროს მე-10 მუხლის უფლებათა შეზღუდვებს. თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივის განსახილველივე მუხლით განსაზღვრულია, რომ გაქირავებისა და თხოების ღირეპტივაში მითითებული ცნება “მაუწყებლობა უსადენო საშუალებებით” უნდა გაიგებოდეს, როგორც მომხმარებელამდე თანამგზავრული მიწოდების უფლების ობიექტის გამოშატველი ტერმინი, როგორც გათვალისწინებულია თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივით. ამასთან, მე-4 მუხლის ბოლო, მე-3 პუნქტი აწესებს, რომ შემსრულებლების, ფონოგრამის მწარმოებლებისა და მაუწყებლობის ორგანიზაციის უფლებების მოქმედება უნდა შეესაბამებოდეს გაქირავებისა და თხოების ღირეპტივის მე-2, მე-7 და მე-12 მუხლის პირობებს, ანუ, უნდა იყოს შესაძლებელი აღნიშნული ნორმებით დაწესებული ყველა უფლებისა და შეზღუდვის გამოყენება. დაწესებულია, აგრეთვე, რომ მომიჯნავე უფლებების განხორციელებით არ უნდა შეიბღალოს საავტორო უფლებები. აღსანიშნავია, რომ გაქირავებისა და თხოების ღირეპტივის მე-12 მუხლით გათვალისწინებული მომიჯნავე უფლებათა მფლობელის მიერ საავტორო უფლებათა პატივისცემის პრინციპის დაცვის აუცილებლობა გამეორებულია განსახილველი ღირეპტივის მე-5 მუხლით. ეს პრინციპი იმდენად ფესვგამდგარია საერთაშორისო თუ ეროვნული დონის საავტორო სამართალში, რომ მისი ჩაურთველობა განსახილველ ღირეპტივაში სამართლებრივად ვერ დააკნინებდა მას. საქართველოს საავტორო სამართალიც ითვალისწინებს ამ პრინციპის გამოშატველ ნორმას.

თანამგზავრული და საკაბელო ღირეპტივა დაცვის მინიმუმ ფარგლებს ეხება მე-6 მუხლით და აცხადებს, რომ მომიჯნავე უფლებათა მფლობელების წრე, გაქირავებისა და თხოების ღირეპტივით გათვალისწინებულთან შედარებით მეტი სიფართოვისა უნდა იყოს. ამასთან, ამ მუხლით უფლებათა ფარგლები არ არის განსაზღვრული, რომლებიც ევროკავშირის ქვეყნებს შეუძლიათ თავად დააწესონ აღნიშნული ნორმისა და პირველი მუხლით მოცემული თანამგზავრის, მომხმარებელთან თანამგზავრული კავშირის, გადაცემის თანამგზავრით გადაცემის, კოლექტიური საზოგადოებისა და სხვა განსზღვრებათა არსობრივი მოთხოვნების დაცვით.

თანამგზავრულ მაუწყებლობასთან დაკავშირებული ურთიერთობების მოწესრიგებისათვის, განსახილველი თავით, გათვალისწინებულია მე-7 მუხლით მოცული გარდამავალი დებულებები. იმის გამო, რომ ამ დებულებებს, ამჟამინდელი დროისათვის გარდამავალი მოწესრიგების მნიშვნელობა დაკარგული აქვთ ყურადღებას მხოლოდ ამ მუხლის ბოლო ნორმაზე შევაჩერებთ, რომელიც ადგენს ევროკავშირის ქვეყნის იურისდიქციის პირისა და სხვა ქვეყნის პირის მიერ ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულების (co-production agreement) დადებისადმი მოთხოვნებს. ასეთი შემთხვევისათვის, როდესაც ხელშეკრულება ითვალისწინებს გამოყენების უფლებამოსილებების ერთმანეთში გაყოფას გეოგრაფიული საზღვრების მიხედვით, მიუხედავად იმისა, თუ რა საშუალებით მიეწოდება მოსახლეობას დაცვის ობიექტი და, თუ გათვალისწინებულია ამ ობიექტის გაფლერების ენის უცვლელობა, დაწესებულია, რომ ნებართვის აღება აუცილებელია იმ თანაპროდიუსერისაგან (co-producer), რომლის ენაზეც უნდა ჟღერდეს დასაცავი ობიექტი.

III. საკაბელო განმეორებითი გადაცემა (cable retransmission)

თანამგზავრული და საკაბელო დირექტივის ეს ნაწილი მოიცავს ხუთი მუხლით ჩამოყალიბებულ მოთხოვნებს. დაწესებულია საავტორო და მოიჯნავე უფლებების დაცვის აუცილებლობა, როდესაც ევროკავშირის ტერიტორიაზე კაბელით გადაცემა სხვა ქვეყნიდან გავრცელებული პროგრამა, თუ ასეთი გადაცემა ზორციელდება საავტორო და მოიჯნავე უფლებების მფლობელებსა და საკაბელო ოპერატორს შორის დადებული ინდივიდუალური ან კოლექტიური ხელშეკრულების საფუძველზე. ამასთან, ნებადართული იყო, იძულებითი ლიცენზიის ეროვნული რეჟიმის სისტემის შენარჩუნება, რომელიც არსებობდა 1997 წლის 31 დეკემბრამდე.

ამ ნაწილში მოთხოვნილია და იმპერატიული ნორმა მოცემული მე-9 მუხლით, რომლის მიხედვითაც საავტორო და მოიჯნავე უფლებების მფლობელებმა საკუთარი უფლებამოსილებანი შეუძლიათ გამოიყენონ მხოლოდ კოლექტიური საზოგადოებების მეშვეობით. ამ პირობის გამოყენების სავალდებულებაზე მითითებულია იმ შემთხვევისთვისაც, როდესაც კოლექტიური საზოგადოებისათვის აღნიშნული უფლებამოსილებანი გადაცემული არ ყოფილა – მათი განხორციელების უფლება ეძლევა იმ კოლექტიურ საზოგადოებას, რომელიც მოცემული კატეგო-

რიის უფლებებს მართავს. თუკი ამ კატეგორიის მართვის ერთზე მეტი კოლექტიური საზოგადოება არსებობს, მაშინ უფლების მფლობელს უნდა მიეცეს ამ საზოგადოებათაგან აირჩიოს მისთვის სასურველი. ამასთან, მოთხოვნის წაყენების თვალსაზრისით ის უფლებათა მფლობელი, რომელმაც არ გადასცა უფლებამოსილებანი გათანაბრებულია უფლებამოსილებათა გადამცემ მფლობელთან. თუ ქვეყნის მიერ სხვა ვადა არ არის დაწესებული, მაშინ მოთხოვნის წაყენების შესაძლებლობა უნდა არსებობდეს არანაკლებ სამი წლის განმავლობაში, რომელიც აითვლება საკაბელო გადაცემის მომხმარებლისათვის მიწოდების დღიდან, რომელშიც გამოყენებულია დაცული ობიექტი.

უფლებათა მფლობელს, რომელმაც გასცა პირველი (საწყისი) გადაცემის ნებართვა ევროკავშირის რომელიმე ქვეყნის ტერიტორიაზე, არა აქვს უფლება განაცხადოს, რომ კოლექტიური საზოგადოებისათვის თანამგზავრული და საკაბელო ღირებულებით დადგენილი უფლებამოსილებანი გადაცემულად არ ითვლება და მას არ შეუძლია თავად (უშუალოდ, ინდივიდუალურად) მართოს საკუთარი საავტორო ან მომიჯნავე უფლებები. საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის შესაბამისობა ღირებულების ამ ნორმებისადმი შესასწავლია, რადგან, ნორმა, რომელიც უფლებათა გადაცემის განხილულ წესს ამკვიდრებს ბუნდოვანია და ეხება მხოლოდ უცნობ უფლებათა მფლობელების ნაწარმოებებს და საჯაროდ შესრულებულ ნაწარმოებებს. ის არ ვრცელდება კინემატოგრაფიულ ნაწარმოებებზე. მე-10 მუხლი აწესებს იმპერატიულ მოთხოვნას, დაკავშირებულს საკაბელო განმეორებით გადაცემაზე უფლებათა განხორციელებასთან დაკავშირებით, როდესაც განმეორებითი გადაცემა მოცემული საკაბელო მაუწყებლის კუთვნილებაა. ამასთან, მნიშვნელობა არა აქვს რა გზით მოიპოვა უფლებები საკაბელო ორგანიზაციამ აღნიშნულ განმეორებით გადაცემაზე. მოთხოვნილია, რომ ევროკავშირის ქვეყნებს არა აქვთ უფლება შემოიღონ ნორმა, რომელიც, აღნიშნულ ურთიერთობებზე გაავრცელებს თანამგზავრული და საკაბელო ღირებულების მე-9 მუხლს.

თანამგზავრული და საკაბელო ღირებულების მე-11 მუხლი მნიშვნელოვანი და საყურდღებოა ჩვენი ქვეყნისათვისაც, რადგან ის აწესებს ქვეყნების ვალდებულებას უზრუნველყონ მედიატორის მეშვეობით სადაო საკითხების მოგვარება, როდესაც უთანხმოება ან დავა წამოიჭრება

საკაბელო განმეორებითი გადაცემის გავრცელებაზე უფლებამოსილების მიცემასთან დაკავშირებით, თუ არანაირი შეთანხმება არ დადებულა. მხარეებს უნდა ჰქონდეთ უფლება მიმართონ ერთს ან მეტ მედიატორს, რომლების ძირითადი ამოცანა უნდა იყოს მოლაპარაკებების სწორი და სამართლიანი წარმართვა, რასაც, აგრეთვე, უნდა შეუწყონ ხელი. ამასთანავე, მათ უფლება უნდა ჰქონდეთ შეიმუშაონ მხარეთათვის მისაღები შეთავაზებანი. მხარეებს უნდა მიეცეს არაუმეტეს 3 თვისა, რათა გამოხატონ დამოკიდებულება მედიატორთა შეთავაზებების მიმართ და, თუ მათგან რომელიმე არ უარყოფს შეთავაზებებს ამ 3 თვის განმავლობაში, მაშინ ისინი ითვლება მიღებულად. განსახილველი მუხლის მე-4 პუნქტით დაწესებულია მედიატორების მიმართ ჩვეულებრივი მოთხოვნა, კერძოდ, ისინი უნდა იყვნენ დამოუკიდებელნი და მიუკერძოებელნი.

მე-12 მუხლით მთავრდება თანამგზავრული ღირებულების მატერიალური ნორმები. მოთხოვნილია, რომ ევროკავშირის ქვეყნები ვალდებული არიან სამოქალაქო ან ადმინისტრაციული სამართლით უზრუნველყონ საკაბელო განმეორებით გადაცემასთან დაკავშირებული მოლაპარაკებების ჩატარება კეთილსინდისიერ გარემოში, რათა გამოირიცხოს მათი წარმართვის გაუმართლებელი დაბრკოლებანი. ამ მუხლის მე-2 პუნქტით დაწესებული იყო ევროკავშირის იმ ქვეყნის დროებითი უფლება, რომლის ძალითაც შეეძლება შეინარჩუნოს განხილული საკითხების მოგვარების ორგანო, რომლის სახეც განსხვავებულია ღირებულებაში მითითებულისაგან. მე-14 მუხლის გარდამავალ პირობებში არსებული, ამ ვითარებისათვის გამოსაყენებელი წესის თანახმად, მე-12 მუხლის მე-2 პუნქტს ძალა დაეკარგა 2003 წლის პირველ იანვარს.

**§4. 1993 წლის 29 ოქტომბრის №93/98/EEC საბჭოს დირექტივა
საავტორო და ზოგიერთი მომიჯნავე უფლებების დაცვის
ვადის ჰარმონიზაციის შესახებ
(COUNCIL DIRECTIVE 93/98/EEC OF 29 OCTOBER 1993 HARMONIZING THE TERM
OF PROTECTION OF COPYRIGHT AND CERTAIN RELATED RIGHTS)**

საავტორო უფლებების დაცვას ევროპაში ჩაეყარა საფუძველი და ამჟამად კარგად განვითარებულ სამართლებრივ ინსტიტუტს წარმოადგენს. სწორედ ევროპის ქვეყნები იყვნენ და ღღესაც არიან მართლწესრიგის სრულყოფის შემთავაზებელნი ძირითადი ინტელექტუალური უფლებებისა და მათი შეზღუდვების, აგრეთვე, დაცვის უზრუნველყოფის სამართლებრივი წესრიგის ჩამოყალიბების საქმეში. ევროპის ქვეყნების მჭიდრო სავაჭრო ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობების ისტორიული ხასიათიდან გამომდინარე, ისინი იბულებულნიც კი იყვნენ სწრაფვა ჰქონოდათ ინტელექტუალური უფლებების გაერთგვაროვანებისაკენ. გარკვეული შედეგები იქნა მიღწეული მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულებების მიღების შედეგად, რომელთა შემოღების წამოწყება კვლავ ევროპას უკავშირდება. თავად ამ ხელშეკრულებების დასახელებიდანაც ნათლად ჩანს ეს ვითარება, მაგალითად: ლიტერატურული და მხატვრული ნაწარმოებების დაცვის ბერნის კონვენცია (შემოკლებით მოიხსენიებენ ბერნის კონვენციად), შემსრულებლების, ფონოგრამის დამაზადებლებისა და მაუწყებლობის ორგანიზაციების დაცვის საერთაშორისო კონვენცია (რომის კონვენციად მოიხსენიებენ). ამ საერთაშორისო აქტების ამოქმედებით გარკვეული ერთგვაროვანება იქნა მიღწეული მსოფლიოს მასშტაბით. შეთანხმების ერთ-ერთი ძირითადი საკითხი საავტორო და მომიჯნავე უფლებათა დაცვის ხანგრძლივობის უმცირესი ვადა იყო. როგორც ცნობილია ბერნის კონვენციამ საავტორო განსაკუთრებული უფლებების მოქმედების ასეთ ვადად ავტორის სიცოცხლეს მიმატებული 50 წელი დააწესა, ხოლო რომის კონვენციით შემსრულებლის განსაკუთრებული უფლებების ძალაში ყოფნა განისაზღვრა სულ მცირე 20 წლით.

მიუხედავად ზემოთ აღნიშნულისა, ევროპის კავშირში შემავალი ქვეყნების კანონები საავტორო და მომიჯნავე განსაკუთრებული უფლებების დაცვის განსხვავებულ ვადებს ითვალისწინებდა, რაც სერიოზულ წინააღმდეგობებს წარმოშობდა. საკმაოდ ხშირი იყო შემთხვევები, როდესაც

ერთ ქვეყანაში ნაწარმოები აღარ იყო დაცული მაშინ, როდესაც სხვა ქვეყანაში მასზე დაცვის ვადები არ იყო ამოწურული. ევროკავშირი ამ ვითარებით იმდენად იყო შეწუხებული, რომ გადაწყვიტა სპეციალური ღირექტივა შემოეღო, რომლის მოგვარების ძირითადი საზრუნავი საავტორო განსაკუთრებული უფლებების მოქმედების ხანგრძლივობა იქნებოდა. ევროკომისიის დავალებით შემუშავდა სპეციალური შეთავაზებები, რომელთა მრავალმხრივი განხილვების შემდეგ მომზადდა საავტორო და მომიჯნავე უფლებების დაცვის ვადის ჰარმონიზაციის ღირექტივის პროექტი, რომელიც სამოქმედოდ შემოღებულ იქნა როგორც 1993 წლის 29 ოქტომბრის №93/98/EEC ღირექტივა (მას ინგლისურად “Terms Directive” იცნობენ, ჩვენც მივბაძეთ და შემოკლებისათვის “ვადების ღირექტივად” მოვიხსენიებთ ხოლმე).

ვადების ღირექტივის შემოღების ძირითადი 4 მიზეზი დასახელდა ევროკავშირის კომისიის მიერ. მათგან უმნიშვნელოვანესი იყო საავტორო და მომიჯნავე უფლებების დაცვის განსხვავებული წესრიგი, რომელიც ერთიანი საბაზრო სივრცის არსებობას ანგარიშგასაწევ საფრთხეს უქმნიდა. ყველა თანხმდებოდა იმაზე, რომ უნდა ყოფილიყო უზრუნველყოფილი ევროკავშირის სასაქონლო მიმოქცევისა და ქონებრივ უფლებათა მოქმედების საერთო სივრცე, რაც ერთიანი ბაზრის ფუნქციონირების გარანტია იქნებოდა იმის უზრუნველყოფით, რომ აღმოიფხვრებოდა საზღვრების გადაკვეთისას თავისუფალი და კეთილსინდისიერი ვაჭრობის (კომერციული საქმიანობის) ხელშეშლელი სამართლებრივი გარემოებები. ფაქტობრივად, საავტორო და მომიჯნავე უფლებების დაცვის განსხვავებული ვადები ანადგურებდა ერთიანი ბაზრის კონცეფციას, რადგან მოცემული ვადების მიხედვით ნაწევრდებოდა უფლებათა მოქმედების საბაზრო სივრცე. ასეთი ვითარება კი ხელს უწყობდა საავტორო და მომიჯნავე უფლებათა ობიექტების მეკობრულ ვაჭრობას, რამაც ღირექტივის მიღების წინა წლებში უსაფუძვლო (სხვის ხარჯზე) გამდიდრების მსურველთა სასარგებლოდ ხელსაყრელი, ხოლო მთლიანობაში ალბულის საზოგადოებისათვის საგანგაშო მდგომარეობა შექმნა. იმის გათვალისწინებით, რომ ვითარება არ განსხვავდებოდა სასაქონლო (ნივთიერ საქონელს ვგულისხმობთ) და მომსახურების ბაზარზე (მათ შორის, კულტურული მომსახურება – კინო, შესრულება და სხვ.), აგრეთვე, სამაუწყებლო და მედია სივრცეში, არსებული ვი-

თარების მიმოხილვის გაგრძელებას აღარ გავყვებით და საკუთრივ ღირეპტივის განხილვაზე გადავალთ.

უნდა აღინიშნოს, რომ 1993 წლის №93/98/EEC ღირეპტივამ ორჯერ განიცადა ცვლილება, რაც აისახა 2006 წლის № 116/EC და 2011 წლის № 77/EU ღირეპტივებში. 2006 წლის ცვლილების შედეგად გაუქმდა ვადების ღირეპტივის პირვანდელი ტექსტი და “ინფორმაციულ საზოგადოებაში საავტორო და მომიჯნავე უფლებების ზოგერთი კუთხით პარმონიზაციის შესახებ” 2011 წლის №2001/29/EC ღირეპტივის მე-11(2) მუხლი. 2011 წლის ცვლილებები გამოწვეული იყო შემსრულებელთა და ფონოგრამის მწარმოებელთა უფლებების ერთგვაროვანების მიღწევისა და ამერიკის შეერთებული შტატებში მოქმედი ამავე უფლებების უფრო მეტ ზანგრძლივობასთან დაახლოების სურვილით. ანალიზს გავაგრძელებთ ვადების ღირეპტივის 2011 წლის კოდიფიცირებული ტექსტის მიხედვით, რომელიც არის ამჟამად იურიდიული ძალის მქონე.

უფლებათა ვადის ღირეპტივამ სადეკლარაციო ნაწილით ახსნა ის მიზნებიცა და მნიშვნელობაც რაც მისი შემოღებით უნდა ყოფილიყო განპირობებული. ამ ნაწილის მე-10 პუნქტი იუწყება, რომ: “თანამეგობრობის სამართლებრივი წესრიგით დაცულ საერთო პრინციპთაგან ერთ-ერთია დადგენილ უფლებათა მიმართ სათანადო პატივისცემა. შესაბამისად ამისა, თანამეგობრობის კანონმდებლობით დადგენილ საავტორო და მომიჯნავე უფლებათა მოქმედების ვადებს არ შეიძლება ჰქონდეს ისეთი ზემოქმედება, რითაც შემცირდება უფლებათა მფლობელების დაცვა თანამეგობრობის სივრცეში, რითაც ისინი სარგებლობდნენ №93/98/EEC ღირეპტივის შემოღებამდე. გარდამავალი ზომების გამოყენების დროს უარყოფითი გავლენის მინიმუმამდე დაყვანისათვის და შიდა ბაზრის მწყობრი მოქმედებისათვის, დაცვის აღნიშნული ვადები უნდა გაიზარდოს”. მე-11 პუნქტით დაზუსტებულია, რომ: “საავტორო და მომიჯნავე უფლებების დაცვის დონე უნდა იყოს მაღალი, რადგან ეს უფლებები არის ფუნდამენტური ინტელექტუალური ქმნილებებისათვის. მათი დაცვით უზრუნველყოფილი ხდება შემოქმედებითობის შენარჩუნება და განვითარება ავტორთა, კულტურული ინდუსტრიის, მომხმარებელთა და მთლიანობაში აღებული საზოგადოების ინტერესების გათვალისწინებით”.

თავდაპირველად განვიხილავთ ვადების ღირებულების ზოგად დებულებებს, რომლებიც მოცემულია მე-8 და მე-9 მუხლებში. მე-8 მუხლი აყალიბებს საავტორო და მომიჯნავე განსაკუთრებული უფლებების მოქმედების ვადების ათვლის წესს და მოითხოვს, რომ ათვლა დაიწყოს იმ წლის პირველი იანვრიდან, რომელიც მოსდევს დამდგარი ფაქტის (ავტორის გარდაცვალება, პირველი გამოცემა, შესრულება და ა.შ.) თარიღს. საქართველოს კანონი საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ ვადების ათვლის ამ წესს სრულად ითვალისწინებს 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტით.

ვადების ღირებულებაში სპეციალური მე-9 მუხლია გათვალისწინებული, რომლის მიხედვითაც კიდევ ართი ზოგადი დებულებაა წესად ქცეული. მინიშნებულია, რომ პირადი არაქონებრივი უფლებების დაცვა ღირებულების სფეროს სცილდება და, რომ მისი ნორმებით არ შეიძლება შეიბღალოს აღნიშნული უფლებებით სარგებლობის წესრიგი. დანარჩენი მიზნები და მისწრაფებანიც არეკლილია ღირებულების სადეკლარაციო ნაწილში და სხვა ნორმებში.

პირველი მუხლი აგვარებს მთავარ პრობლემას და პირველივე პუნქტით აწესებს საავტორო განსაკუთრებული უფლებების მოქმედების ერთგავროვანი ვადის შემოღების მოთხოვნას. ამ ნორმის მიხედვით, ბერნის კონვენციის განსაზღვრების შესაბამის ნაწარმოებებზე უნდა ვრცელდებოდეს აღნიშნული უფლებები და მათი მოქმედება უნდა გრძელდებოდეს ავტორის სიცოცხლეს დამატებული 70 წელი, მიუხედავად იმისა, თუ როდის გამოქვეყნდა დასაცავი ნაწარმოები. ამ მუხლის დანარჩენი პუნქტების წესები სადღეისოდ უკვე საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმებს წამოადგენს და საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის ნორმებიც მათთან შესაბამისობით გამოირჩევა. ვადების ღირებულებითა და საქართველოს საავტორო უფლებათა შესახებ კანონით დადგენილია, რომ ერთობლივი შემოქმედების ნაწარმოების შემთხვევაში (თანაავტორობით შექმნილი ნაწარმოები) განსაკუთრებული უფლებების 70-წლიანი ვადა უნდა აითვალოს ბოლო ავტორის გარდაცვალების დღიდან; როდესაც ნაწარმოების ავტორი უცნობია (უცნობი ფსევდონიმის ჩათვლით), მაშინ განსაკუთრებულ უფლებათა მოქმედების 70 წელი უნდა გამოითვალოს გამოქვეყნების დღიდან და ეს წესი მოქმედებს მანამ, სანამ ავტორი საკუთარი სურვილით

თავად არ გამოამჟღავნებს ვინაობას; როდესაც საავტორო განსაკუთრებული უფლებების მფლობელი იურიდიული პირია, მაგალითად, გამომცემელი, მაშინ განსაკუთრებული უფლებების მოქმედების 70 წლიანი ვადა გამოითვლება ნაწარმოების გამოქვეყნების დღიდან. ამასთან, ვადების ღირეპტივის პირველი მუხლის მე-4 პუნქტის ეს პირობა არ უნდა ბლალავდეს ნაწარმოების იმ ნაწილების ავტორის ინტერესებს, რომლებზეც განსაკუთრებულ უფლებებსაც ფლობს იგი; როდესაც ნაწარმოები ერთმანეთის გამაგრძელებული ცალკეული ტომებისაგან ან სხვაგვარი დამოუკიდებელი ნაწილებისაგან შედგება, მაშინ, განსახილველი მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, 70 წელი უნდა აითვალოს ყოველი ასეთი ნაწილის გამოქვეყნების დღიდან. პირველი მუხლის დამამთვარებელი მე-ნ პუნქტი მნიშვნელოვანია ჩვენი ქვეყნის საავტორო სამართლის დახვეწის კუთხით იმდენად, რამდენადაც მისით დაწესებული ნორმა საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონში ასახული არ არის, ანუ ჩვენი ქვეყნის კანონით არ არის დაწესებული, რომ, როდესაც ნაწარმოების საავტორო განსაკუთრებული უფლებებით დაცვის ვადა არ აითვლება ავტორის გარდაცვალების დღიდან და ის არ გამხდარა მოსახლეობისათვის ხელმისაწვდომი (არ გამოქვეყნებულა) შექმნიდან 70 წლის განმავლობაში, მაშინ განსაკუთრებულ უფლებებს იურიდიული ძალა აღარ უნდა ჰქონდეს.

ვადების ღირეპტივის მე-2 მუხლი ეხება კინემატოგრაფიულ ნაწარმოებს და შემოსახლვრავს ასეთი ნაწარმოების ავტორთა წრეს იმ სავალდებულო პირობით, რომ დამდგმელი რეჟისორი აუცილებლად უნდა იყოს ავტორად ან თანავტორად მიჩნეული. შესაბამისად, რადგან კინემატოგრაფიული ნაწარმოები, ყოველთვის წარმოადგენს თანავტორობით შექმნილ ქმნილებას, მითითებულია, რომ განსაკუთრებულ უფლებათა დაცვის 70 წელი უნდა აითვალოს დამდგმელი რეჟისორის, ან სცენარისტის, ან დიალოგის ავტორის ან ამ ფილმისათვის საგანგებოდ შექმნილი მუსიკის კომპოზიტორის გარდაცვალების დღიდან. ამასთან, ეს წესი ძალას ინარჩუნებს მაშინაც, როდესაც, თავად ფილმში აღნიშნული პირები შეიძლება არ იყვნენ მითითებული თანავტორთა რიცხვში. საქართველოს კანონთან საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ მიმართებით უნდა ითქვას, რომ გასაანალიზებელია თუ რამდენად ეთნადება იგი ვადების ღირეპტივის ამ ნორმას, რადგან ღირეპტივისეული ბოლო პირობა მასში მი-

თითებული არ არის, ხოლო კომპოზიტორის ნაცვლად (დირექტივაში სწორედ ტერმინი “კომპოზიტორი” არის გამოყენებული) მითითებულია ტექსტიანი ან უტექსტო მუსიკალური ნაწარმოების ავტორი.

ვადების დირექტივის მე-3 მუხლი მომიჯნავე უფლებების ვადის განმსაზღვრელ ნორმას აწესებს. ის მნიშვნელოვანწილად ეყრდნობა სადეკლარაციო ნაწილის მე-8 და მე-17 პუნქტებს, სადაც აღნიშნულია, რომ მომიჯნავე უფლებათა დაცვისათვის ევროკავშირის ზოგიერთმა წევრმა სახელმწიფომ შემოიღო 50 წლიანი დაცვის ხანგრძლივობა, ზოგიერთს კი ამგვარი ნორმა არ დაუწესებია. შესაბამისად, მე-17 პუნქტით მითითებულია, რომ განსხვავებების თავიდან აცილებისათვის საჭიროა უფლებათა დაცვის ერთიანიგეე პირობების უზრუნველყოფა. მითითებულია, რომ საამისოდ უნდა იყოს მათი დაცვის ხანგრძლივობის ერთიანი ვადა შემოღებული და დაცვის უზრუნველმყოფი ერთგვარი პირობები დაწესებული, უფლებათა ვადების ათვლის ჩათვლით.

აღნიშნული პრინციპების გათვალისწინებით, დირექტივის მე-3 მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრულია, რომ შემსრულებელთა უფლებები ამოიწურება შესრულების დღიდან 50 წლის გასვლის შემდეგ. ამასთან, თუ შესრულება აღბეჭდილია და მართლზომიერად გამოქვეყნებულია ან მოსახლეობამდე დაყვანილი აღნიშნული ვადის განმავლობაში, მაშინ 50 წელი ამოიწურება პირველი გამოქვეყნების ან პირველად მოსახლეობამდე დაყვანის დღიდან იმის გათვალისწინებით, თუ რომელი ვადაა წინმსწრები. როგორც ვხედავთ, პირველ რიგში მომიჯნავე უფლებათა ყველაზე მაღალი დონის შემოქმედებით გამორჩეული სუბიექტის უფლებათა დაცვის ხანგრძლივობა გაზარდა დირექტივამ, რითაც შემოქმედთა ინტერესების პრიორიტეტული გათვალისწინების ევროკავშირის ერთგულება დაადასტურა.

ვადების დირექტივის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტი ეხება ხმოვანი ჩანაწერის (ფონოგრამის) მწარმოებლების უფლებათა ხანგრძლივობას და მითითებულია, რომ ის უნდა შეადგენდეს 50 წელს პირველი აღბეჭდვის დღიდან ათვლით. ამასთანავე, თუ ფონოგრამა მართლზომიერად გამოქვეყნდა აღნიშნული დროის განმავლობაში, მაშინ უფლება ძალას კარგავს პირველი მართლზომიერი გამოქვეყნების დღიდან 50 წლის გასვლის შემდეგ. ასევე, შემსრულებლის განსაკუთრებული უფლებების მსგავს პრინციპზე დაყრდნობით დადგენილია, რომ, თუ ფონოგრამა

მართლზომიერად არ გამოქვეყნდა მითითებული დროის განმავლობაში, მაგრამ მართლზომიერად მიეწოდა მომხმარებელს, მაშინ დადგენილი 50 წლიანი ვადა ამოიწურება პირველი მიწოდების დღიდან. ამავე მუხლის მიხედვით ვადების ღირებულების მე-2 პუნქტით დადგენილი ეს წესი არ ვრცელდება უწინ ამოწურულ უფლებათა მოქმედებაზე და მითითებულია, რომ 2002 წლის 22 დეკემბრის შემდეგ ისინი დაცვას აღარ ექვემდებარება, ანუ ხელახლა ამოქმედების (“უფლებათა გაცოცხლების”) პრინციპი ამ ნორმით უარყოფილია. აქცენტი გაკეთებულია ისეთ შემთხვევაზე, როდესაც რომელიმე ქვეყანაში დაცვის უფლებათა ვადის ამოწურვის გამო ფონოგრამის მწარმოებელთა განსაკუთრებული უფლებების დაცვა შეწყდა №93/98/EEC ღირებულების წესრიგის გათვალისწინებით, რომელიც მოქმედებდა 2001 წლის ინფორმაციულ საზოგადოებაში საავტორო და მომიჯნავე უფლებების ზოგიერთი კუთხით პარმონიზაციის შესახებ №29/EEC ღირებულებით მასში ცვლილების შეტანამდე. ასეთი რამ იმ ქვეყანაში მოხდებოდა, სადაც დაცვის ხანგრძლივობა ნაკლები ვადით იყო განსაზღვრული, მაგალითად, უდრიდა რომის კონვენციით გათვალისწინებულ 25 წელს.

ვადების ღირებულების მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტი ეხება ფილმის ალბეჭვდის მწარმოებლის უფლებების ვადას, რომელიც შემსრულებლისა და ფონოგრამის მწარმოებლის უფლებების 50 წლიანი ვადის ტოლია და უნდა აითვალოს პირველი ალბეჭვდის დღიდან. ამასთან, ზემოთ განხილული ნორმების პრინციპის დაცვით განსაზღვრულია, რომ სხვა შემთხვევებში ამ უფლებების მოქმედება შეწყდება ალბეჭდილი სახით ფილმის პირველი გამოცემის ან მომხმარებელამდე მიტანის დღიდან. ამ ნორმით განსაზღვრულია ფილმის მნიშვნელობის ფარგლები და მითითებულია, რომ “ფილმი” ნიშნავს კინემატოგრაფიულ ან აუდიოვიზუალურ ნაწარმოებს, ანდა მოძრავ სურათებიან ნაწარმოებს ხმის თანხლებით ან უამისოდ.

ვადების ღირებულების მე-3 მუხლის მე-4 პუნქტი მომიჯნავე უფლებათა ბოლო სუბიექტის, მაუწყებლობის ორგანიზაციის უფლებების დაცვის ვადასაც 50 წლით განსაზღვრავს, რომლის ათვლაც პირველი გადაცემის დღიდან იწყება. ამასთან მნიშვნელობა არა აქვს რა გზით გავრცელდა სამაუწყებლო ორგანიზაციის მოცემული გადაცემა – სადენებით, თუ უსადენოდ, საკაბელო, თუ თანამგზავრული მაუწყებლობით.

ევროკავშირის მთელს ტერიტორიაზე მოქმედი ვადების ღირებულების განხილული მუხლის ნორმა გათვალისწინებულია საქართველოს კანონის საავტორო და მოძიჯნავე უფლებების შესახებ 57-ე მუხლით, თუმცა შედარებითი ანალიზი გასაკეთებელია, რათა გაირკვეს შესაბამისობის ხარისხი, რაც მიზნად ამ ნაშრომში დასახული არა გვაქვს. შედარებისას განსაკუთრებით ყურადღება უნდა გამახვილდეს ფილმის ალბეჭდვის მწარმოებლის უფლებათა დაცვის მატერიალურ სამართლებრივ შინაარსზე, რადგან ჩვენი ქვეყნის კანონი განსხვავებულ სუბიექტს ასახელებს უფლებათა მფლობელად – ვიდეოგრამის დამამზადებელს. ეს სუბიექტი არ ფიგურირებს არც რომის კონვენციისა და არც ევროკავშირის სამართლებრივი აქტების და არც სხვა საერთაშორისო დონეზე მოქმედ ნორმატიულ ტექსტებში.

ვადების ღირებულების მე-4 მუხლი ეხება საავტორო განსაკუთრებულ უფლებათა მოქმედების ვადის განმავლობაში გამოუქვეყნებელ ნაწარმოებთან დაკავშირებულ უფლებებს. დაწესებულია, რომ იმ პირმა, რომელმაც პირველად გამოაქვეყნა ასეთი ნაწარმოები ან მოსახლეობამდე დაიყვანა ის, უნდა მიიღოს უფლებათა დაცვით უზრუნველყოფილი სარგებელი, რომელიც იქნება ავტორის ეკონომიკურ უფლებათა ეკვივალენტური. ასეთი სარგებლის მიღების უფლება უნდა მოქმედებდეს არანაკლებ 25 წლის განმავლობაში პირველი გამოქვეყნების ან მოსახლეობამდე დაყვანის დღიდან. საქართველოს საავტორო და მოძიჯნავე უფლებების შესახებ კანონი ორი ნორმით ეხება ვადების ღირებულებით შემოთავაზებულ უფლებათა მფლობელის უფლებების განსაზღვრას. ჩვენი ქვეყნის აღნიშნული კანონის მე-18 მუხლის მე-8 პუნქტით დადგენილია, რომ პირს, რომელიც საავტორო უფლებათა ვადის გასვლის შემდეგ გამოსცემს ან საჯაროდ პირველად გაცნობს საზოგადოებას ნაწარმოებს, რომლის გამოცემა ან საჯარო გაცნობა მანამდე არ მომხდარა, ეკუთვნის საავტორო განსაკუთრებული უფლებები, ზოლო ამ უფლებათა მოქმედების ვადა განსაზღვრულია 32-ე მუხლის მე-6 პუნქტით და ის შეადგენს 25 წელს, გამოცემის ან საჯარო გაცნობის ფაქტის დადგომის თარიღიდან. აღნიშნული ნორმების შესაბამისობა ვადების ღირებულების მე-4 მუხლთან გამოსაკვლევია, რადგან ღირებულების ამ ახალი უფლების სუბიექტს ეძლევა “ეკონომიკური, ანუ ქონებრივი უფლებები” და არა განსაკუთრებული საავტორო უფლებები. მეცნიერულ ლიტერატურაში

განხილული პირველი გამოქვეყნების (მოსახლეობისათვის პირველი მიმწოდებლის) უფლებას “გამოქვეყნების” უფლება ეწოდება (და არა გამოქვეყნების განსაკუთრებული უფლება). გარდა ამისა, ვფიქრობთ, ტერმინოლოგიური შესაბამისობა სხვა მხრივაც არის გამოსაკვლევია, კერძოდ, მართებულად არ გამოიყურება ღირეპტივის ტექსტში გამოყენებული “communication to the public” ტერმინის შესატყვისად ჩვენი ქვეყნის კანონისეული, ქართული ტერმინის “საჯარო გაცნობა” გამოყენება. საერთოდ საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებათა კანონის ტერმინები ფართო შესწავლის საგნად გვესახება როგორც თანამედროვე საერთაშორისო ტერმინოლოგიასთან შესაბამისობის კუთხით, ასევე არსობრივი გაგების კუთხით.

ვადების ღირეპტივის მე-5 მუხლი აწესებს ევროკავშირში შემავალი ქვეყნების ღისპოზიციურ უფლებას მიანიჭონ დაცვა საყოველთაო კუთვნილებაში მყოფი ნაწარმოებების კრიტიკულ და სამეცნიერო ხასიათის გამოცემებს. ამ უფლების მოქმედების ხანგრძლივობის ვადა განსაზღვრულია არაუმეტეს 30 წლით ასეთი, გამოცემების პირველი მართლზომიერი გამოცემის დღიდან. ვადების ღირეპტივის სადეკლარაციო ნაწილში აღნიშნულია, რომ ქვეყანა, რომელიც ასეთ უფლებას აწესებს ვალდებულია აცნობოს ამ ფაქტის შესახებ ევროკავშირის კომისიას. ამასთან, სადეკლარაციო ნაწილის ბოლო პუნქტი იმასაც აცხადებს, რომ პატივი უნდა ეცეს იმ სუბიექტთა უფლებებს, რომლებსაც ხელი მიუწვდებათ საყოველთაო კუთვნილების ნაწარმოებზე. საქართველოს კანონით საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ ასეთი უფლება დაწესებული არ არის.

ვადების ღირეპტივის მე-6 მუხლი ეხება ფოტოგრაფიული ნაწარმოების დაცვას, მისი არსობრივი გაგება მნიშვნელოვანია ქართული საავტორო სამართლის პრაქტიკისათვისაც. ცნობილია ამ ობიექტთან დაკავშირებით გერმანელი ფოტოგრაფის როლფ შრადეს მიერ საქართველოში გამართული დავები იმ გამომცემლების წინააღმდეგ, რომლებმაც ისტორიის სახელმძღვანელო წიგნებში საილუსტრაციო მასალად გამოიყენეს საქართველოს კულტურული ძეგლების მის მიერ გადაღებული ფოტოგრაფიები. დავების გარკვეული წილი უზენაეს სასამართლოშიც გაგრძელდა და განსხვავებული შედეგებით დასრულდა, რადგან მხარეებმა და სასამართლოებმა განსხვავებულად და, უმეტეს შემთხვევებში,

სწორად ვერ გააარკვიეს ასეთი ობიექტის დაცვასთან დაკავშირებული მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმების არსი. ვადების ღირებულებამ დააუღლებულა ევროკავშირის ქვეყნები უზრუნველყონ ისეთი ფოტოგრაფიული ნაშრომების დაცვა საავტორო უფლებებით, რომლებიც ნაწარმოების მიმართ ბერნის კონვენციის მოთხოვნებს შეესაბამება. აქედან გამომდინარე საავტორო უფლებებით დაცული შეიძლება იყოს მხოლოდ ისეთი ფოტოგრაფიები, რომლებიც ნაწარმოებად განიხილება და დააკმაყოფილებს ორიგინალობის კრიტერიუმს. ამასთან, ზედმეტად მკაცრი მოთხოვნები რომ არ ყოფილიყო დაწესებული ქვეყნების მიერ განისაზღვრა, რომ ორიგინალობის მოთხოვნისადმი შესაბამისობა დაკმაყოფილებულად უნდა ჩათვლილიყო იმ შემთხვევაში, როდესაც დამტკიცდებოდა, რომ ფოტონაშრომი ავტორის (ნიშანდობლივია, რომ სიტყვა ფოტოგრაფი არ არის ნახმარი) პიროვნული (ავტორისმიერი) ინტელექტუალური ქმნილება იყო ბერნის კონვენციის გაგებით. სხვა მოთხოვნების დაწესება დაუშვებლად გამოცხადდა. ამასთან, ქვეყნებს მიეცათ შესაძლებლობა საავტორო უფლებათა დაცვას სხვა ფოტოგრაფიებიც დაუქვემდებარონ. მე-7 მუხლის ეს რედაქცია საერთო სამართლისა და კონტინენტური ევროპის სამართლის კომპრომისული ღონის მოთხოვნებს აწესებს საიმისოდ, რომ ფოტოგრაფია ფოტონაწარმოებად იქნეს მიჩნეული. საქართველოს კანონი საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ ფოტოგრაფიულ ნაწარმოებს არ ანსხვავებს სხვაგვარი ნაწარმოებებისაგან, რადგან განსხვავებული მოთხოვნები ნაწარმოების ამ სახისათვის დაწესებული არ არის. დასკვნა ერთია: ფოტოგრაფია დაცვას ექვემდებარება, თუ ის ავტორის ინტელექტუალური შემოქმედების შედეგია, ანუ ვადების ღირებულების მე-7 მუხლის მოთხოვნის შესაბამისი ინტელექტუალური ქმნილებაა.

ვადების ღირებულების მე-7 მუხლი აწესრიგებს ურთიერთობებს, როდესაც ერთ-ერთი მხარე (ურთიერთობათა პარტნიორი) არ არის ევროპის კავშირის ქვეყანა. ასეთ, შემთხვევაში გამოყენებულია ბერნის კონვენციის “ვადების შეფარდების” პრინციპი და, თუ არაწვერი ქვეყნის კანონმდებლობის მიხედვით საავტორო ან მომიჯნავე განსაკუთრებული უფლებები ნაკლები ვადით მოქმედებს, მაშინ მოცემულ ურთიერთობებში ამ უფლებათა მოქმედება შეწყდება არაწვერი ქვეყნის უფლებათა მოქმედების ვადის გასვლასთან ერთად, თუ ეს ვადა ნაკლებია ევროკავშირის

წევრ ქვეყანაში მოქმედ ვადასთან შედარებით. ამასთან, ღირეპტივა არ ეხება მხარეთა საერთაშორისო ურთიერთობებს და აღნიშნულია, რომ საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულებას არ შეიძლება დაბრკოლება შეექმნას.

ყურადსაღებია ვადების ღირეპტივის მე-10 მუხლით მოწესრიგებული, გარდამავალ ღრის მიმდინარე ურთიერთობები. პირველ რიგში გამოცხადებულია, რომ, თუ ნაწარმოები დაცული იყო და საავტორო ან მოპიჯნავე განსაკუთრებულ უფლებათა მოქმედების ვადა დაწყებული იყო 1995 წლის 1 ივლისის მდგომარეობით, მაშინ ღირეპტივის ძალით უფლებათა დაცვის ხანგრძლივობის შემცირება დაუშვებელია. ამდენად, თუ აღნიშნული თარიღისათვის ევროკავშირის რომელიმე ქვეყანაში ნაწარმოები დაცული იყო 70 წლიანი ვადით, მაშინ განსაკუთრებული უფლებების მოქმედება შეწყდება ამ ვადის გასვლასთან ერთად (ასეთივე წესი მოპიჯნავე უფლებებზე ვრცელდება), ხოლო დანარჩენ შემთხვევებში უნდა იყოს დაცული ვადების ღირეპტივის ნორმებით განტკიცებული, ჩვეულებრივი წესრიგი.

ვადების ღირეპტივის მე-10 მუხლის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი პირობაა ზოგიერთ ნაწარმოებზე ამოწურული განსაკუთრებული უფლებების “გაცოცხლების” შესაძლებლობა. ეს იმ შემთხვევაში იჩენს თავს, როდესაც განსაკუთრებული უფლებების მოქმედების ვადა ევროკავშირის წევრი ერთი ქვეყნის ტერიტორიაზე გასულია, ხოლო მეორე წევრ ქვეყანაში ჯერ კიდევ მოქმედებს, ეროვნული ნორმების მიხედვით. ასეთ შემთხვევასთან დაკავშირებით არსებობს ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე “Butterfly Music Srl. v. Carosello Edizioni Musicali E Discografiche Srl”, რომელმაც პრაქტიკული მიდგომა ჩამოაყალიბა ასეთი შემთხვევებით მოცული და თანმდევი ურთიერთობების მოწესრიგებისათვის. გარდა ამისა, აღნიშნული სახის ურთიერთობათა სამართლიანი მოწესრიგებისათვის მნიშვნელოვანია ვადების ღირეპტივის სადეკლარაციო ნაწილის 24-ე, 25-ე და 26-ე პუნქტების სახელმძღვანელო პრინციპების გათვალისწინება.

§5. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 1996 წლის 11 მარტის
№96/9/EC დირექტივა მონაცემთა ბაზების სამართლებრივი
დაცვის შესახებ

(DIRECTIVE 96/9/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF
11 MARCH 1996 ON THE LEGAL PROTECTION OF DATABASES)

მონაცემთა ბაზები აღიარებულია საავტორო სამართლისეულ ისეთ
ობიექტად, რომელიც ნებისმიერი თანამედროვე, განსაკუთრებით საინ-
ფორმაციო ბაზრის სიცოცხლისუნარიანობის მთავარი საშუალებაა,
რომელიც მრავალ სხვა სფეროში გამოიყენება. ფაქტობრივად არ დარ-
ჩენილა დარგი, სადაც მონაცემთა ბაზებით არ სარგებლობენ. ასეთი
ვითარება სულ უფრო იზრდება, რადგან მიმდინარეობს საინფორმაციო
ტექნოლოგიებისა და ტექნიკის არნახული ხარისხობრივი განვითარება.
ყოველი ახალი კომპიუტერი, მონაცემთა ბაზებში წვდომისა და ინფორ-
მაციის მოძიების გარეშე თუ განვიხილავთ მას, ჩვეულებრივ საბუღალ-
ტრო საანგარიშოს შეიძლება შედარდეს. ამიტომაც არის მიჩნეული,
რომ კომპიუტერულ ქსელებს აცოცხლებს ცალკეულ მონაცემთა (ინ-
ფორმაციის) და მათი ერთობლიობის მიმოცვლით. შესაბამისად, გან-
საკუთრებულად მნიშვნელოვანია ელექტრონული მონაცემთა ბაზების
სამართლებრივი დაცვის უზრუნველყოფა.

ევროპის კავშირმა ყველაზე ადრე იგრძნო, რომ, თუ ვერ მიიღწე-
ვდა მონაცემთა ბაზების ქმედით და ერთგვაროვან, თანამედროვე მოთხ-
ოვნებზე აგებულ სამართლებრივ დაცვას, მაშინ დიდი დაბრკოლება
შექმნებოდათ მის ქვეშევრდომ იურიდიულ თუ ფიზიკურ პირებს ე.წ.
“ონ-ლაინ საქონლის” და მომსახურების მიღების კუთხით. როგორც
ვიცით, “ონ-ლაინ საქონელი” სხვადასხვაგვარ მონაცემებს წარმოად-
გენს. ამ ამოცანის უზრუნველყოფას ხელს უშლიდა მონაცემთა ბაზე-
ბის დაცვის განსხვავებული სამართლებრივი წესრიგი და მატერია-
ლურ-სამართლებრივი ნორმები. მართალია, ევროკავშირში შემაჯავლი
თითქმის ყველა ქვეყანა უზრუნველყოფდა მონაცემთა ბაზების დაცვას
საავტორო სამართლით, მაგრამ ეს ხორციელდებოდა განსხვავებული
არსობრივი გაგებით. უფლებათა დაცვაც სხვადასხვაგვარი ხარისხისა
იყო და რაც ერთ ქვეყანაში შეიძლებოდა მიღწეულიყო, მეორე ქვეყა-
ნაში ვერ მიიღწეოდა. განსხვავებული იყო სამოსამართლო სამართ-
ლის შედეგებიც.

რადგან, არსობრივი ბუნებიდან გამომდინარე ყველა მონაცემთა ბაზა ვერ იქნებოდა საავტორო სამართლის ობიექტი, მრავალ შემთხვევაში არ იყო შესაძლებელი ყველა სახის მონაცემთა ერთობლიობის დაცვა. ზოგ ქვეყანაში, თითქმის არ არსებობდა საავტორო სამართლის მოთხოვნათა შესაბამისი მონაცემთა ბაზების დაცვის უზრუნველყოფი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ნორმები. ამგვარი გარემოება განსაკუთრებით აბრკოლებდა მონაცემთა ბაზებიდან უნებართვოდ ამოკრებილი ნაწილის კანონისმიერი მფლობელის უფლებების დაცვას მართლსაწინააღმდეგო მოსარგებლეებისაგან.

წარმოდგენილი ზოგადი მიმოხილვა მონაცემთა ბაზების სამართლებრივი დაცვის შესახებ განსახილველი დირექტივის (შემოკლებით - სათვის "მონაცემთა ბაზების დირექტივად" მოვიხსენიებთ) მიღების განმაპირობებელი ვითარების წარმოჩენას ემსახურებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ სადღეისოდ არავის აღარ ეპარება ეჭვი მონაცემთა ბაზების დაცვის ერთიანი სამართლებრივი აქტის საჭიროებაში, მიზანშეწონილი იქნება მონაცემთა ბაზების დირექტივის სადეკლარაციო ნაწილის ზოგიერთი იმ პუნქტის გაშუქება, რომლებიც ნათლად წარმოაჩენს თავის დროზე ამ დირექტივის შემოღების აუცილებლობას.

სადეკლარაციო ნაწილის მე-7 პუნქტით აღნიშნულია, რომ, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის საწინააღმდეგო ჰარმონიზებული კანონმდებლობისა და, სამოსამართლო სამართლის არ არსებობის გამო, დამატებითი ზომების გატარება მოითხოვება, რათა აღიკვეთოს მონაცემთა ბაზის შიგთავსიდან უნებართვო ამოკრება-გადატანა და/ან შიგთავსის უნებართვო ხელახალი გამოყენება. მე-7 პუნქტით მითითებულია, რომ მონაცემთა თავმოყრა, სისტემიზაცია და მონაცემთა ბაზის შექმნა მოითხოვს მნიშვნელოვან ადამიანიურ, ტექნიკურ და ფინანსურ ინვესტირებას, ხოლო გამჟღავნებული მონაცემთა ბაზებისადმი წვდომა ან ასლის გადაღებისათვის საკმარისია მხოლოდ შეუდარებლად უფრო მცირე თანხის გაღება, ვიდრე ბაზის დამოუკიდებელ შექმნას დასჭირდება. აქედან გამომდინარე, მე-8 პუნქტით მინიშნებულია, რომ საჭიროა შემქმნელთა და სხვა მფლობელთა უფლებების დაცვაზე ზრუნვის აუცილებლობა, რადგან კანონსაწინააღმდეგო ქმედებების შედეგად წარმოქმნილ, აღნიშნულის მსგავს გარემოებას, უფლებათა მფლობელთათვის, უარყოფითი ეკონომიკური და ტექნიკური შედეგი მოსდევს. აღნიშნულ შედეგზე

განსაკუთრებული ყურადღებაა გამახვილებული მე-12 პუნქტში, სადაც მითითებულია, რომ მონაცემთა ბაზების თავმოყრისათვის, სისტემატიზაციისათვისა და შექმნისათვის საჭირო ინვესტირების სურვილს არ გამოავლენენ მეწარმენი მანამ, სანამ არ იქნება უზრუნველყოფილი შემქნელთა უფლებების დაცვის სტაბილური და ერთგვაროვანი სამართლებრივი რეჟიმი. გარდა ამისა, მე-6 – მე-8 პუნქტების აზრი და შედეგები შეჯამებულად გამოთქმულია მე-9 პუნქტში, რომლის მიხედვითაც მონაცემთა ბაზები წარმოადგენს ევროპის კავშირის ქვეყნების საინფორმაციო ბაზრის მაცოცხლებელ საშუალებას, ზოლო იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული საშუალება უამრავ სხვა სფეროში გამოიყენება, მონაცემთა ბაზების ბაზარზე მიმოქცევის მართლსაწინააღმდეგო დაბრკოლება ევროკავშირის ერთიანი ბაზარზე საქონლისა და მომსახურების თავისუფალ გადაადგილებას მნიშვნელოვან ზიანს აყენებდა და აყენებს. ბუნებრივია, ამ ვითარების გამოსწორებაც ევროკავშირის ერთიან სამართლებრივ წესრიგსა და მისი დაცვის უზრუნველყოფას მოითხოვს. სადეკლარაციო ნაწილის დანარჩენი პუნქტები სხვა სპეციფიკურ საკითხებს ეხება, რომლების მოწესრიგებაც მიღწეულია ღირეპქტივის ნორმებით და ჩვენც საკუთრივ ამ უკანასკნელთა ანალიზზე გადავალთ.

მონაცემთა ბაზების ღირეპქტივა სტრუქტურულად 4 ნაწილად არის დაყოფილი. I ნაწილი მონაცემთა ბაზის არსობრივ და დაცვის სამართლებრივ ფარგლებს ეხება. II ნაწილი საავტორო უფლებებით დაცვის მოთხოვნებს აყალიბებს. III ნაწილი საავტორო უფლებებით დაუცველ მონაცემთა ბაზების დაცვის სპეციალური სამართლებრივი წესრიგის დამკვიდრებაზეა მიმართული. IV ნაწილი ზოგად მოთხოვნებს მოიცავს, რომლებიც ემსახურება I – III ნაწილების ნორმების უზრუნველყოფას.

მონაცემთა ბაზების ღირეპქტივის I ნაწილი სულ ორი მუხლისაგან შედგება. პირველი მუხლის პირველი პუნქტი ყველაზე პრინციპულია მონაცემთა ბაზების დაცვის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით, რადგან, როგორც ცნობილია, მონაცემთა ბაზა, ფოტოგრაფიული ნაშრომის მსგავსად შეიძლება ექვემდებარებოდეს საავტორო უფლებებით დაცვას და შეიძლება არც კი ექვემდებარებოდეს. ამ კუთხით, ყველაფერი დამოკიდებულია მონაცემთა ბაზის არსობრივ მხარეზე. თუ ის, როგორც საავტორო უფლებათა დაცვის ობიექტი ორიგინალური ქმნილება იქნება,

ანუ დააკმაყოფილებს ბერნის კონვენციით განმტკიცებულ ორიგინალობის კრიტერიუმს, მაშინ საავტორო უფლებებით დაცვა უზრუნველყოფილი იქნება. მაგრამ, თუ ის ამ კრიტერიუმს ვერ დააკმაყოფილებს, მაშინ ვერ იქნება საავტორო უფლებებით დაცული. ამიტომ, ყოველგვარი კითხვა რომ ყოფილიყო გამორიცხული ღირეპტივა თავდაპირველადვე მოითხოვდა, რომ ყველა სახის მონაცემთა ბაზა ყოფილიყო დაცული ევროპის კავშირში. ამასთან, დანარჩენი ნორმებით აღგენს იმ მოთხოვნებს, რომელთა შესრულებაც უზრუნველყოფს პირველი მუხლის პირველი პუნქტის ქმედითობისათვის საჭირო წესრიგს. წინასწარვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ღირეპტივით ყველა სახის მონაცემთა ბაზის დაცვის პრობლემის გადაწყვეტა ორგვარი სამართლებრივი წესრიგის დამკვიდრების საშუალებით მოხერხდა – ერთ შემთხვევაში შემოთავაზებულია საავტორო უფლებების სამართლებრივი წესრიგი, ხოლო მეორე შემთხვევაში – “*sui generis*”, ანუ, მონაცემთა ბაზების დაცვის თავისებური, სპეციალური სამართლებრივი წესრიგი, რასაც III ნაწილი დაეთმო.

პირველი მუხლის მე-2 პუნქტი ღირეპტივის მიზნების შესაბამის მონაცემთა ბაზის არსობრივ განსაზღვრებას გვთავაზობს, რომლის მიხედვითაც: “მონაცემთა ბაზა ნიშნავს დამოუკიდებელ ნაწარმოებთა, მონაცემთა ან სხვა მასალების ანაკრებს, განლაგებულს სისტემურად ან მეთოდოლოგიურად იმგვარად, რომ შესაძლებელი იყოს ინდივიდუალური წვდომა ელექტრონული ან სხვა საშუალებებით (For the purposes of this Directive, “database” shall mean a collection of independent works, data or other materials, arranged in systematic or methodological way individually accessible by electronic or other means.).

მონაცემთა ბაზების ღირეპტივის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტით გამოკვეთილია არსობრივი ის მხარე, რომ ღირეპტივა არ ეხება კომპიუტერულ პროგრამებს, რომლებიც გამოიყენება ელექტრონული მონაცემთა ბაზების შესაქმნელად ან მათთან მუშაობისათვის. ანუ, ამ პუნქტით გამოკვეთილია ნორმატიული ის მხარე, რომ კომპიუტერული პროგრამა მონაცემთა ბაზის შემადგენელი ნაწილი არ არის და ამიტომაც მონაცემთა ბაზების ღირეპტივით დაცული ვერ იქნება.

მონაცემთა ბაზების ღირეპტივის პირველი მუხლის მოთხოვნები დაცულია საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონით. ღირეპტივის მსგავსად პირველივე მუხლით მონაცემთა ბაზა

გამოცხადებულია კანონის დაცვის ზოგად საგნად, ზოლო მე-4 მუხლის ნ) პუნქტით მოცემულია ღირეპტივის განსაზღვრების შესაბამისი მონაცემთა ბაზის ჩენი ქვენის კანონისული განსაზღვრება და მითითებულია ღირეპტივით გათვალისწინებული კომპიუტერული პროგრამების გამორიცხვაზე მონაცემთა ბაზის დაცვის არიდან.

მონაცემთა ბაზების ღირეპტივის მე-2 მუხლი აწესებს მისი მოქმედების ფარგლების შეზღუდვას და უთითებს, რომ ღირეპტივის ძალით ეეროკავშირის თანამეგობრობის მოქმედი სამართლებრივი ნორმები ეერ შეილაზება, მათ შორის, რომლებიც ეება კომპიუტერული პროგრამების დაცვას, უფლებებს, დაკავშირებულს გაქირაებასთან, თხოვებასთან (როგორც ვიციტ, ამ უფლებების შესახებ ცალკე ღირეპტივა მოქმედებს) და საავტოროსთან დაკავშირებულ ზოგიერთ მომიჯნავე უფლებას, რომლებიც ინტელექტუალურ საკუთრებას ეკუთვნის. მონაცემთა ბაზების ღირეპტივა, მე-2 მუხლის მიხედვით, არც საავტორო და მომიჯნავე კანონმდებლობის შესაბამის უფლებების მოქმედებას ლაზავს.

II ნაწილი 4 მუხლიტ არის წარმოდგენილი და დასათაურებულია “Copyright”. ეს ნაწილი მონაცემთა ბაზებთან დაკავშირებულ საავტორო განსაკუთრებულ უფლებათა გაერთგავროვნების მოთხოვნებს აყალიბებს.

მე-3 მუხლის პირველი პუნქტი ადგენს საავტორო უფლებათა დაცვის სფეროსადმი მიკუთვნების არსობრივ კრიტერიუმს, რომლის დაკმაყოფილების შემთხვევაშიც მონაცემთა ბაზა დაცული იქნება. ამ ნორმას თუ ვთარგმნით ნათელი გახდება რა შემოქმედებითი ღონისაუნდა იყოს საავტორო უფლებებით დასაცავი მონაცემთა ბაზა. წარმოდგენთ ჩვენულ თარგმანს: “ამ ღირეპტივის შესაბამისად, მონაცემთა ბაზა, რომელიც მისი შიგთავსის შერჩევის ან განლაგების გამო წარმოდგენს საკუთრივ ავტორის ქმნილებას, თავისთავად (იმ სახით რა სახითაც არის შექმნილი) უნდა იყოს დაცული საავტორო უფლებებით. არანაირი სხვა კრიტერიუმი არ შეიძლება იყოს გამოყენებული ასეთი დაცვისადმი შესაბამისობის გასარკვევად”. ამ მოთხოვნით დაწესებულია “შემსუბუქებული სიმძიმის” კრიტერიუმი, რომლის მიხედვითაც ორიგინალობა დაკმაყოფილებულად უნდა ჩაითვალოს ნებისმიერ იმ შემთხვევაში, როდესაც მონაცემთა ბაზის შიგთავსის შერჩევა ან განლაგება მომდინარეობს საკუთრივ ავტორისაგან. კრიტერიუმის შესაფასებლად არ არის საჭირო რაიმე დამატებითი, მაგალითად, ესთეტიკური ან ხარის-

ხობრივი ღირსებებისადმი შესაბამისობის ძიება (ამ გარემოებაზე მითითებულია ღირეპტივის სადეკლარაციო ნაწილის მე-16 პუნქტში). კრიტერიუმის განსაზღვრის ასეთი მიდგომა უზრუნველყოფს მონაცემთა ბაზების დაცვას გერმანიაშიც, საფრანგეთშიცა და ღიდ ბრიტანეთშიც, მიუხედავად საავტორო უფლებათა სხვა ობიექტების მიმართ კრიტერიუმის განსაზღვრის მიდგომისადმი გასხვავებული სიმკაცრისა. გარდა ამისა, გვსურს აღვნიშნოთ, რომ მონაცემთა ბაზის შიგთავსი შეიძლება იყოს ნებისმიერი ინტელექტუალური შრომის შედეგითა თუ სხვაგვარი მონაცემით შექმნილი ან შერჩეული. ამ მხრივ ნორმის შინაარსს აზუსტებს მონაცემთა ბაზების ღირეპტივის სადეკლარაციო ნაწილის მე-17 პუნქტი, რომელიც უთითებს: “ტერმინი “მონაცემთა ბაზა უნდა გაიგებოდეს ისეთად, რომელიც მოიცავს ღიტერატურულ, მხატვრულ, მუსიკალურ ან სხვაგვარ ნაწარმოებთა ანაკრებს, ან სხვაგვარ ისეთ მასალათა ანაკრებს, როგორიცაა ტექსტები, ბერები, ციფრები, ფაქტები და სხვაგვარი მონაცემები; ასევე, ის (იგულისხმება ტერმინი) უნდა ფარავდეს დამოუკიდებელ ნაშრომებს, მონაცემებს ან სხვა მასალებს, რომლებიც სისტემურად და მეთოდოლოგიურად ისეა განლაგებული, რომ შესაძლებელი იყოს მათდამი ინდივიდუალური წვდომა”. აქედან გამომდინარე, გასაგებია მონაცემთა ბაზების ღირეპტივის სადეკლარაციო ნაწილის მე-17 პუნქტის დასკვნითი წინადადების მითითება, რომ თავად შიგთავსის ცალკე აღებული მასალის დაცვაზე მონაცემთა ბაზების ღირეპტივის მოქმედება არ შეიძლება გავრცელდეს და ის ვერანაირად ვერ შეეხება იმ უფლებებს, რომლებითაც დაცულია ცალკე აღებული ნებისმიერი მასალა. ეს პრინციპი ნორმატიულად არის განმტკიცებული მონაცემთა ბაზის ღირეპტივის მე-3 მუხლის მომდევნო პუნქტით, რომელიც აცხადებს, რომ ამ ღირეპტივით გათვალისწინებული საავტორო უფლებებით მონაცემთა ბაზის დაცვა არ შეიძლება გავრცელდეს მისი შიგთავსის დაცვაზე და დაუშვებელია ასეთმა დაცვამ ხელი შეუშალოს იმ უფლებების მოქმედებას, რომლებიც საკუთრივ შიგთავსს იცავს.

მონაცემთა ბაზების ღირეპტივის სადეკლარაციო ნაწილის მე-5 პუნქტის არსის გათვალისწინებით, მე-4 მუხლი ეხება მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლებათა ფლობის სუბიექტს. მისი პირველი პუნქტი იძლევა მომაცემთა ბაზის ავტორის განსაზღვრებას, რომელიც ევრდნობა კონტინენტური ევროპისა და საერთო სამართლის თანამედროვე,

საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს. შესაბამისად ამისა, ავტორად შეიძლება იყოს მიჩნეული ფიზიკური პირი (პირთა ჯგუფი), რომლის შემოქმედებითაც შეიქმნა მონაცემთა ბაზა და ის იურიდიული პირი, რომელიც ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოს კანონმდებლობით საავტორო უფლებათა მფლობელად შეიძლება იყოს მიჩნეული. ამავე მუხლიდან ირკვევა თუ ვის უნდა ეკუთვნოდეს საავტორო უფლებები, ცალკეულ შემთხვევებში. კერძოდ, იმ შემთხვევაში, როდესაც ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულია კოლექტიური ინტელექტუალური ნაშრომების დაცვა, მაშინ კოლექტიურად შექმნილ მონაცემთა ბაზაზე, ეკონომიკური (ქონებრივი) საავტორო უფლების მფლობელი შეიძლება იყოს ის პირი, რომელიც იქნება მიჩნეული ყველა სახის საავტორო უფლებათა მფლობელად. აღნიშნული ეხება ყველა შემთხვევას კოლექტივის ნებისმიერ შემადგენლობას, მასში შეიძლება შედიოდეს: ა) ორი ან მეტი ფიზიკური პირი; ბ) ორი ან მეტი ფიზიკური და იურიდიული პირი; გ) ორი ან მეტი იურიდიული პირი. მე-4 მუხლის ბოლო პუნქტის თანახმად, ფიზიკურ პირთაგან შემდგარი ჯგუფის მიერ ერთობლივად შექმნილ მონაცემთა ბაზაზე განსაკუთრებული უფლებები ამ ჯგუფში შემავალ პირებს ერთობლივად (თანაზიარად) ეკუთვნის.

მონაცემთა ბაზების ღირებულების მე-5 მუხლი დასათაურებულია “აკრძალული ქმედებები”. აქედანვე ნათელია, რომ, ფაქტობრივად, ეს მუხლი მონაცემთა ბაზაზე საავტორო განსაკუთრებული უფლებების იურიდიული ფარგლების გამომხატველი ნორმაა, რადგან, როგორც ცნობილია, საავტორო განსაკუთრებული უფლებების არსი (როგორც ნებისმიერი სხვა ინტელექტუალური განსაკუთრებული უფლებებისა) გამოიხატება აკრძალვითი უფლებამოსილებებით. იმ მონაცემთა ბაზებს, რომლებიც საავტორო უფლებებით დაცვის კრიტერიუმს არ პასუხობს ეს მუხლი არ ეხება, მათ მონაცემთა ბაზების ღირებულების მე-7 მუხლი იცავს. ამ ორი ნორმის მიხედვით განსხვავებული ტერმინები შეესატყვისება დასაცავ უფლებებს. საავტორო სამართლებრივი წესრიგით დასაცავ მონაცემთა ბაზებისათვის სამართლის ამ ინსტიტუტში მყარად დამკვიდრებული ტერმინი “განსაკუთრებული უფლებები” გამოსაყენებელი იმ არსითა და ფარგლებით, რა არსითაცა და ფარგლებითაც არიან ეს უფლებები ცნობილი, ხოლო *sui generis* წესრიგით დასაცავი მონაცემთა ბაზებისათვის ტერმინი “მონაცემთა ბაზის მკეთებლის უფლე-

ბები” უნდა იყოს გამოყენებული. ეს უფლებები და ქართული ტერმინოლოგიური პრობლემები უფრო დაწვრილებით, მე III ნაწილის ანალიზისას იქნება გაშუქებული. .

მონაცემთა ბაზების დირექტივის მიხედვით საავტორო განსაკუთრებული უფლებებით უნდა იყოს მოცული ის უფლებამოსილებანი, რომლებიც ავტორს აძლევს შესაძლებლობას აკრძალოს¹ მონაცემთა ბაზის:

ა) ნებისმიერი საშუალებითა და სახით დროებითი ან მუდმივი, სრული ან ნაწილობრივი კვლავწარმოება (რეპროდუცირება);

ბ) თარგმნა, ადაპტაცია, გადაკეთება (arrangement) და ნებისმიერი სხვაგვარი ცვლილება;

გ) საკუთრივ მონაცემთა ბაზის ან მისი ასლის მომხმარებლისათვის ნებისმიერი სახით მიწოდება (განაწილება). ევროპის თანამეგობრობის სიერცეში მონაცემთა ბაზის ასლის პირველი გაყიდვა უფლებათა მფლობელის მიერ ან მისი თანხმობით გამოიწვევს ამ ასლის გადაყიდვის აკრძალვის უფლების ამოწურვას თანამეგობრობის საზღვრებში;

დ) მომხმარებელამდე მიტანა, ჩვენება ან შესრულება;

ე) ბ) პუნქტით მითითებული ქმედებათა შედეგების კვლავწარმოება, გავრცელება (განაწილება), საჯარო გადაცემა (communication), ჩვენება ან შესრულება. (ნორმის ამ ნაწილის თარგმანი ჩვენებულია და შესრულებულია ინგლისური ტექსტიდან).

საავტორო სამართლისათვის ჩვეულებრივი უფლებების ამოწურვის პრინციპის გამოხატეველი ნორმაა მოცემული გ) პუნქტით. მისი არსი ის არის, რომ საავტორო უფლებათა დაცვის საგანი თუ მართლზომიერად გაიყიდა, მაშინ განსაკუთრებული უფლებების მფლობელი ამ ობიექტის გადაყიდვას ვეღარ აკრძალავს. აქვე დავძენთ, რომ ასეთივე ნორმა მონაცემთა ბაზის მკეთებლის უფლებებისათვისაც არის დადგენილი.

საქართველოს კანონი საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ მონაცემთა ბაზის დირექტივის განხილულ მოთხოვნებს შეიცავს, თუმცა შესასწავლია რამდენად ზუსტად არის ასახული მათი იურიდიული არსი, რადგან ვფიქრობთ, რომ გარკვეული ტერმინოლოგიური შეუსაბამებობე-

¹ ის, რომ ავტორს თავად შეუძლია ისარგებლოს და სხვას მისცეს საკუთარი ქმნილების გამოყენების ნებართვა, ვფიქრობთ ზაზგასმას არ საჭიროებს, მაგრამ ნორმაში საგანგებოდ არის ყურადღება გამახვილებული უფლების მფლობელის ამ შესაძლებლობაზე.

ბი გვხვდება ჩვენი ქვეყნის კანონში. მაგალითისათვის მხოლოდ ერთს დავასახელებთ, რადგან დაწვრილებით ტერმინოლოგიური ანალიზი ამ ნაშრომის მიზნებს სცილდება. მონაცემთა ბაზის ღირებულების განხილული მე-5 მუხლის დ) პუნქტში გამოყენებულია ტერმინი “arrangement”, საქართველოს კანონის მე-19 მუხლში ამ ტერმინის შესატყვისი სიტყვად ნახმარია “სისტემატიზება”. საქმე ის არის, რომ მონაცემთა ბაზა მათი სისტემატიზებული ერთობლიობაა და ის პირი, რომელსაც უნდა აეკრძალოს ამ მონაცემთა ბაზის მიმართ ქმედება სისტემატიზაციის ამოცანის წინაშე კი არა დგას, არამედ მას გადაკეთება სურს. ინგლისურად გამოყენებულ სიტყვას “arrangement” ინფორმაციასთან ერთად (მონაცემთა ბაზა მრავალფეროვანი ინფორმაციაა) მისი სტრუქტურული გადაკეთების, გადამუშავების მნიშვნელობა აქვს და არა სისტემატიზაციისა.

მონაცემთა ბაზების ღირებულება ითვალისწინებს მონაცემთა ბაზის სოციალურ და მეცნიერულ მნიშვნელობას, აგრეთვე, მისი მართლზომიერი მფლობელის უფლებას - ჰქონდეს შეძენილი მონაცემთა ბაზა მუშა გამართულ) მდგომარეობაში, და მე-ნ მუხლით იძლევა იმ ქედების ჩამონათვალს, რომელთა შესრულებასაც უფლების მფლობელის ნებართვა არ სჭირდება, ანუ, ადგენს უფლებათა შეზღუდვის შესაძლო ფარგლებს. პირველი პუნქტის თანახმად, მართლზომიერ მფლობელს უფლება აქვს განსაკუთრებული უფლებების მფლობელის ნებართვის გარეშე განახორციელოს მე-5 მუხლით განსაზღვრული ნებისმიერი ქმედება, რათა უზრუნველყოს მის მფლობელობაში მყოფი მონაცემთა ბაზის (ან ნაწილის) შიგთავსისადმი გამართული წვდომა და ნორმალური გამოყენება. ეს ნორმა იმპერატიულია და მისი არსი სრულიად გასაგებია, ლოგიკა, რომელზეც ის არის აგებული, ცხადია: ნებისმიერი შემძენი უფლებამოსილი უნდა იყოს თავადვე უზრუნველყოს შეძენილი პროდუქტის მუშაუნარიანობა და, თუ შეძენილია რაიმე პროდუქტი, რომელმაც უნდა შეასრულოს დანიშნულებისამებრი ფუნქცია, ამ ფუნქციის უზრუნველსაყოფად განსახორციელებელ ქმედებათა შესრულებაზე რაიმე დამატებითი ნებართვების მიღება არ შეიძლება იყოს დაწესებული.

მონაცემთა ბაზების ღირებულების მე-ნ მუხლის მე-2 პუნქტი დისპოზიციური ძალისაა და ადგენს, რომ ევროკავშირის წევრს სახელმწიფოებს შეუძლიათ დააწესონ მე-5 მუხლით გათვალისწინებული უფლებების

შეზღუდვები, ანუ, შესაძლებელია არ იყოს საჭირო განსაკუთრებული უფლებების მფლობელის ნებართვა იმ შემთხვევებში, როდესაც: ა) კეთდება არაუელექტრონული მონაცემთა ბაზის ასლი პირადი მიზნებისათვის; ბ) მონაცემთა ბაზა გამოიყენება მხოლოდ სასწავლო მიზნით ილუსტრირებისას ან მეცნიერული კვლევაძიებისათვის – ამ დროს სავალდებულოა წყარო დასახელდეს და ქმედების მიზანი არ უნდა იყოს კომერციული ხასიათისა; გ) როდესაც მონაცემთა ბაზა გამოიყენება საჯარო უსაფრთხოების, ადმინისტრაციული ან სასამართლო წარმოების უზრუნველყოფის მიზნებისათვის. აღნიშნული შეზღუდვები შეიძლება დაწესდეს იმ პირობით, რომ ეროვნული კანონმდებლობით დაწესებული სხვა საავტოროსამართლებრივი ტრადიციული შეზღუდვები არ შეეწინააღმდეგება ან არ შელახავს განხილულ შეზღუდვებს. მე-6 მუხლი მთავრდება ბერნის კონვენციის ერთ-ერთ ძირეულ პრინციპზე მითითებით: არ დაიშვება ისეთი შეზღუდვების დაწესება, რომელთა გამოც უსაფუძვლოდ დაბრკოლდება საავტორო უფლებათა მფლობელის ინტერესების მიღწევის შესაძლებლობა.

მონაცემთა ბაზების ღირექტივის III ნაწილი 5 მუხლისაგან შედგება და აწესებს მონაცემთა ბაზების დაცვის აზალ, სპეციალურ სამართლებრივ რეჟიმს, რომელიც უზრუნველყოფს საავტორო უფლებებით დაუცველი მონაცემთა ბაზების სამართლებრივ დაცვას. ამ ნაწილში მოცემულია დაცვის ობიექტის არსი, განსაზღვრულია უფლებები და მათი სამართლებრივი ფარგლები, აგრეთვე, ამ უფლებათა მოქმედება დროში.

მონაცემთა ბაზების ღირექტივის მე-7 მუხლით ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები დავალდებულნი არიან შემოიღონ სპეციალური უფლებები საავტორო უფლებებით დაუცველი მონაცემთა ბაზის დაცვისათვის და დაადგენილია პირობები, რომლებიც განსაზღვრავს დასაცავ მონაცემთა ბაზას, როგორც ობიექტს. ამ ნორმის თანახმად, სპეციალური უფლებით დაცულია ნებისმიერი მონაცემთა ბაზა, რომელიც შედგენილია (გაკეთებულია) ხარისხობრივად და რაოდენობრივად მნიშვნელოვანი შენატანის ხარჯზე. ამასთან, მონაცემთა ბაზა სპეციალური უფლებით დაცვას დაექვემდებარება, თუ დასტურდება, რომ მნიშვნელოვანი ოდენობის ან ხარისხის შენატანი გაღებულია მონაცემთა ბაზის შიგთავსის მოპოვებისათვის, მონაცემთა გამოსადგობის დადგენისათვის (ბაზის გა-

კეთების მიზნებიდან გამომდინარე) ან მონაცემთა ბაზისათვის საბოლოო სახის მიცემისათვის (გაკეთებისათვის). ამავე პუნქტში დასახელებულია სპეციალური უფლების ფლობის სუბიექტი – მონაცემთა ბაზის მკეთებელი (maker of a database). ეს სუბიექტი ავტორისაგან განსხვავდება იმით, რომ არ ეწევა საავტორო შემქნელობითი შემოქმედებითი საქმიანობის შესაფერის შემოქმედებით შრომას. მისი შრომა ჩვეულებრივი, სხეულებანი ნივთის გაკეთებისათვის საჭირო შემოქმედების მსგავს შემოქმედებას მოითხოვს. შესაბამისად, არ არის საჭირო ორიგინალობის ან ორიგინალობის ღონის შემოქმედებითი ღონის განმსაზღვრელი რაიმე მოთხოვნის დაწესება კრიტერიუმად. სწორედ ამის გამო გადაწყდა სპეციალური უფლების შემოღება იმ მონაცემთა ბაზების დაცვისათვის, რომლებიც წარმოადგენს არსებული მონაცემების ჩვეულებრივ ანაკრებს. ამ უფლებას მონაცემთა ბაზის მკეთებლის უფლება დაერქვა და არსობრივად ზუსტად განსაზღვრულ ვითარებაში გამოსაყენებელ ჩვეულებრივ უფლებას წარმოადგენს, რომელიც მიმართულია მკეთებლის ინტერესების დაცვისაკენ, უსაფუძვლოდ გამდიდრების მსურველთა მცდელობის აღსაკვეთად. ამასთან, უნდა ითქვას, რომ დაცულია მკეთებლის ფინანსური ინტერესების გარდა “მესაკუთრისათვის დამახასიათებელი ინტერესებიც”. მკეთებელი, მართალია, მონაცემთა ბაზის შიგთავსის ცალკეული არც ერთი ნაწილის მესაკუთრე არ არის, მაგრამ შიგთავსის ერთობლიობა მისი საკუთრებაა. შესაბამისად ამ ერთობლიობის დარღვევა უნდა იყოს განხილული მონაცემთა ბაზის მკეთებლის უფლებათა ხელყოფად, რაც გათვალისწინებულია კიდევაც მე-7 მუხლის პირველი პუნქტით. კერძოდ, აღნიშნულია, რომ ევროკავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ მონაცემთა ბაზის მკეთებლის უფლება შეეწინააღმდეგოს და აღკვეთოს მთლიანად შიგთავსის ან მისი არსებითი ნაწილის ბაზიდან უნებართვო ამოკრებას (ამოღებას) და/ან ხელახალ გამოყენებას. ამ უფლების არსობრივი განსხვავება საავტორო განსაკუთრებული უფლებებისაგან ის არის, რომ საავტორო უფლებებით აკრძალულია მონაცემთა ბაზიდან ნებისმიერი ნაწილის ამოკრება, მიუხედავად იმისა, წარმოადგენს თუ არა შერჩეული მონაკვეთი მონაცემთა ბაზის შიგთავსის არსებით ნაწილს.

მონაცემთა ბაზის ღირებულების მე-7 მუხლის მე-2 პუნქტი გასაზღვრავს პირველ პუნქტში გამოყენებულ ცნებებს. (ა) ქვეპუნქტით

განსაზღვრულია ცნება “extraction”, რომელიც საავტორო და მომ-
იჯნავე უფლებების შესახებ საქართველოს კანონის 54-ე მუხლში გად-
მოცემულია ტერმინით “ამოღება”. ქართულ ტერმინად შემოთავაზებუ-
ლი ეს სიტყვა ბოლომდე ვერ ასახავს ინგლისური სიტყვის არსს,
რადგან პირველი მნიშვნელობით რაიმესაგან რაიმეს “მოცილებას” უფრო
აღნიშნავს, ვიდრე უბრალოდ ამოღებას. მაგრამ, მთავარი ის არის, რომ
განსახილველი ინგლისური ცნება ინფორმაციასთან დაკავშირებით შერ-
ჩევასა და ასლის გაკეთებას ერთად მოიაზრებს, რასაც ქართული ტერ-
მინი არ მოიცავს. დასტურად მოვიტანთ მე-4 მნიშვნელობის ამონარიდს
ოქსფორდის უნივერსიტეტის მიერ სპეციალურად გამოცემულ, უცხ-
ოელთათვის შედგენილ სასწავლო ინგლისურ-ინგლისური ლექსიკონიდან,
სადაც სიტყვა “extract” განმარტებულია 4 მნიშვნელობით: “extract -
select and copy out words, examples, passages, etc (from a book)”. როგორც
ვხედავთ ინგლისური ტერმინი სრულად მოიცავს ინფორმაციასთან მუშაო-
ბის არსს. სიტყვა “ამოღება” კი უფრო ესატყვისება ინგლისური სი-
ტყვის პირველ მნიშვნელობას - ნებართვის მიღების გარეშე რაიმეს
ძალდატანებით მოპოვებას. შესაბამისად, ეთვლით, რომ სიტყვა “ამოლე-
ბა” უნდა იყოს გამოყენებული იქ სადაც ის გამოიყენება - სისხლის
სამართალში. ჩვენ შემთხვევაში კი საქმე უშუალოდ საინფორმაციო
პროდუქტთან გვაქვს და მასთან დაკავშირებით უფრო მისაღებად გვე-
სახება სიტყვის “ამოკრება” გამოყენება საკანონმდებლო საავტორო
სამართლებრივ ტერმინად. ჩვენ ამ ტერმინს ვამჯობინებთ და შემდგომ-
შიც გამოვიყენებთ გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ქართულ სა-
კანონმდებლო ნორმატიულ ცნებაზე გვექნება ყურადღება გამახვილებუ-
ლი. მონაცემთა ბაზების ღირექტივის შესაბამისად ამოკრება (ამოღება)
ნიშნავს (თარგმანი ჩვენი): “შენახვის სხვა საშუალებაზე მონაცემთა
ბაზის შიგთავსის სრული ან არსებითი ნაწილის, მუდმივ ან დროებით
გადატანას ნებისმიერი საშუალებით, ან სახით”. ამ განსაზღვრებასთან
შესაბამისობის შედარებისათვის მოვიტანთ ჩვენი ქვეყნის კანონისეულ
განსაზღვრებას, რომელიც მოცემულია 54-ე მუხლის მე-2 პუნქტით: “ამ
თავის მიზნებისათვის, ამოღება გულისხმობს მონაცემთა ბაზის მთლიანი

¹ A.S. Hornby with the assistance of Christina Ruse “Oxford student’s dictionary
of current english”, special edition for the USSR, Oxford University Press, Moscow
Prosveshennie Publishers, 1984, p. 218

შემცველობის ან მნიშვნელოვანი ნაწილის მუდმივად ან ღროებით გადატანას სხვა მატერიალურ მატარებელზე ნებისმიერი საშუალებითა თუ ფორმით”.

მონაცემთა ბაზების ღირექტივის მე-7 მუხლის (ბ) ქვეპუნქტით განსაზღვრულია ცნება “re-utilization”, რომელიც სააეტორო და მომ-იჯნავე უფლებების შესახებ საქართველოს კანონის 54-ე მუხლში გად-მოცემულია ტერმინით “ხელახალი გამოყენება”. ღირექტივის ამ ნორმ-ის თანახმად, ცნება “ხელახალი გამოყენება” არის (თარგმანი ჩვენია): “მონაცემთა ბაზის შიგთავსის სრული ან არსებითი ნაწილის მოსახლე-ობისათვის მიწოდების უზრუნველყოფის ნებისმიერი ფორმა მისი ასლების გავრცელების, იჯარის, ონ-ლაინ ან სხვა სახის გადაცემის მეშვეობით”. აქვე, შედარებისათვის კვლავ მოვიტანთ ჩვენი ქვეყნის კანონისეულ განსაზღვრებას: “ხელახალი გამოყენება გულისხმობს მატერიალური მატარებლის ან მისი ასლების საზოგადოებაში გავრცელებას, გაქირავე-ბას ან მფლობელობის სხვა ფორმით გადაცემას ანდა მონაცემთა ბაზის მთლიანი შემცველობის ან მნიშვნელოვანი ნაწილის საჯარო გაცნობას”. მონაცემთა ბაზების ღირექტივის მე-7 მუხლის განხილული ქვეპუნქტით მითითებულია, აგრეთვე, რომ მონაცემთა ბაზის ასლის პირველი გაყიდ-ვის შემდეგ უფლებათა მფლობელს ამოეწურება ხელახალი გაყიდვის აკრძალვის უფლება. ამავე ნორმაში ისიც არის მითითებული, რომ საჯარო გაქირავება (მაგალითად, ბიბლოთეკის მიერ კომერციული მიზ-ნის გარეშე გაქირავება) არ განიხილება ამოკრების ან ხელახალი გამოყენების აქტად. აღნიშნულიდან გამომდინარე ნათელია, რომ დამ-ატებით შესასწავლია თუ რამდენად შეესაბამება საქართველოს სააე-ტორო კანონისეული განხილული განსაზღვრებები მონაცემთა ბაზების ღირექტივისას.

მონაცემთა ბაზების ღირექტივის მე-7 მუხლის მომდევნო პუნ-ქტებით ხაზია გასმული, რომ მონაცემთა ბაზის მკეთებლის უფლება უნდა იყოს დაცული მთლიანობაში აღებული, თავად მონაცემთა ბაზის ან მისი შიგთავსის სააეტორო ან სხვა სახის უფლებებით დაცულობის-აგან დამოუკიდებლად. ამ სხვა უფლებების განხორციელებას მონაცემ-თა ბაზის მკეთებლის უფლების გამოყენებამ ხელი არ უნდა შეუშალოს. ხაზია გასმული, აგრეთვე იმაზე, რომ მონაცემთა ბაზის შიგთავსის არაარსებითი ნაწილის სისტემური (მრავალგზისი) ამოკრება ან ხე-

ლახალი გამოყენება არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს მონაცემთა ბაზის ჩვეულებრივ გამოყენებას და არ უნდა ლახავდეს მკეთებლის სამართლებრივ ინტერესებს. თუკი ეს პირობა ირღვევა, მაშინ დარღვევის გამოწვევი ყოველი ქმედება აკრძალულად არის გამოცხადებული. განხილული მუხლის ეს მითითებები, ფაქტობრივად, უფლებათა შეზღუდვის გარკვეულ პრინციპებს აყალიბებს და ისინი საგანგებოდ შემოსაღები არ იქნებოდა საქმე რომ მონაცემთა ბაზების არაარსებითი ნაწილის გამოყენებას არ ეხებოდეს, რაც ზოგადი წესით, არ იკრძალება.

მონაცემთა ბაზის III ნაწილის მე-8 მუხლი უფლებათა შეზღუდვების გამომხატველი ნორმებით არის წარმოდგენილი. ეს მუხლი დასათაურებულია “მართლზომიერი მოსარგებლის უფლებები და ვალდებულებები”. პირველი პუნქტით მითითებულია, რომ მართლზომიერად გავრცელებული მონაცემთა ბაზის მოსარგებლეს შეუძლია მის ზელთ არსებული მონაცემთა ბაზიდან ამოკრიბოს და ხელახლა გამოიყენოს ბაზის შიგთავსის არაარსებითი ნაწილი მიუხედავად იმისა, თუ რა მიზნები ამოძრავებს მას. ამასთან, არსებითობა ფასდება ზარისხობრივი ან ოდენობითი კუთხით. მომდევნო პუნქტებით გაცხადებულია, რომ მარლზომიერმა მოსარგებლემ თავის მოქმედებებით არ უნდა შეუქმნას დაბრკოლება მონაცემთა ბაზის ჩვეულებრივ გამოყენებას და უსაფუძვლოდ არ უნდა შელახოს მკეთებლის ინტერესები, აგრეთვე, არ უნდა დააბრკოლოს შიგთავსზე საავტორო უფლებების განხორციელება და არ უნდა შელახოს საავტორო უფლების მფლობელის უფლებები.

მონაცემთა ბაზების დირექტივის მე-9 მუხლის სათაურია: “გამონაკლისები *sui generis* უფლებიდან”. როგორც აღენიშნეთ, ეს მუხლიც უფლებათა შეზღუდვების დამდგენი მუხლია, ოღონდ მე-8 მუხლისაგან განსხვავებული კუთხით. ამ ნორმის მიხედვით დადგენილია ევროპის კავშირის წევრი სახელმწიფოების უფლებები და ვალდებულებები დირექტივის მოთხოვნათა შესრულებისათვის. განსაზღვრულია, რომ წევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ (მოვალენი არ არიან) დაუდგინონ მართლზომიერ მოსარგებლეს მე-8 მუხლით მითითებული მოქმედებების შესრულების შესაძლებლობა, მონაცემთა ბაზების მკეთებლისაგან ნებართვის მიღების გარეშე, თუ დაცული იქნება იქვე მითითებული პირობები. კერძოდ, მართლზომიერ მფლობელს უფლება აქვს ამოკრიბოს არაელექტრონული მონაცემთა ბაზის შიგთავსის არსებითი ნაწილი ან

მთლიანად შიგთავსი, თუ ასეთი ქმედება კერძო (პიროვნული მოთხოვნ-ნილებების) მიზნებს ემსახურება. ასევე, სასწავლო ჩვენების (ილუსტრირების) ან სამეცნიერო-შემკვნებითი მიზნებისათვის თუ ამოიკრიბება მონაცემთა ბაზის შიგთავსი, ან მისი არსებითი ნაწილი იმ ზომით, რომ დაკმაყოფილდეს აღნიშნული მიზნები. ასევე, შეიძლება დადგინდეს მონაცემთა ბაზის შიგთავსის ან მისი არსებითი ნაწილის უნებართვო ამოკრების შესაძლებლობა, ადმინისტრაციული ან სასამართლო პროცედურების დაუბრკოლებრივი შესრულების მიზნით. ყველა აღნიშნული ქმედება არ შეიძლება ატარებდეს კომერციულ ხასიათს.

მონაცემთა ბაზების ღირეკტივის III ნაწილი, გარდა *sui generis* უფლების მატერიალურ სამართლებრივი ფარგლების დადგენისა, მე-10 მუხლით აწესებს ამ უფლების მოქმედების დროის ფარგლებს. დადგენილია, რომ აღნიშნული უფლების მოქმედება იწყება მონაცემთა ბაზის გაკეთებიდან და გრძელდება 15 წელიწადს, იმ წლის პირველი იანვრიდან, რომელიც მოსდევს ბაზის კეთების დასრულებას. თუ ამ დროის განმავლობაში მონაცემთა ბაზა რაიმე სახითა და საშუალებით მიეწოდა მოსახლეობას (მომხმარებელს), მაშინ 15 წელი პირველი მიწოდების მომდევნო წლის პირველი იანვრიდან აითვლება.

მონაცემთა ბაზების ღირეკტივის მე-10 მუხლი, კადის დადგენის გარდა, შეიცავს მატერიალურ მოთხოვნასაც – მე-3 პუნქტის სახით, რომლითაც დადგენილია, რომ მონაცემთა ბაზის შიგთავსის არსებითი ცვლილება, რომელიც გამომდინარეობს დანამატების დაგროვებისაგან, შიგთავსისაგან მონაცემთა გამოკლებისაგან, ან გადაწყობა-გადასხვაფერებისაგან, განიხილება მონაცემთა ბაზის გაკეთების საქმეში ახალ ხარისხობრივ ან ოდენობრივ შენატანად, რის გათვალისწინებითაც ახალი ბაზის გაკეთების ფაქტი უნდა იქნეს აღიარებული. შესაბამისად, ასეთი მონაცემთა ბაზა საკუთარი უფლებით უნდა იყოს დაცული, რომელსაც ზემოთ განხილული წესით განსაზღვრული თავისი მოქმედების ვადა ექნება.

მონაცემთა ბაზების III ნაწილის განხილვას დავასრულებთ მე-11 მუხლით განსაზღვრულ *sui generis* უფლების სუბიექტებზე მითითებით. ამ უფლების სუბიექტი შეიძლება იყოს ევროპის კავშირის წევრი სახელმწიფოს ქვეშევრდომი ნებისმიერი პირი. აღნიშნულია, რომ მესამე პირებთან ხელშეკრულებით დაუშვებელია მე-10 მუხლით დადგენილი კადის გახანგრძლივება.

**§6. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2001 წლის 22 მაისის
№2001/29/EC დირექტივა ინფორმაციულ საზოგადოებაში
საავტორო და მომხმარებელ უფლებების ზოგირითი ასაქმის
ჰარმონიზაციის შესახებ**

**(DIRECTIVE 2001/29/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL
OF 22 MAY 2001 ON THE HARMONISATION OF CERTAIN ASPECTS OF
COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS IN THE INFORMATION SOCIETY)**

ციფრული ტექნოლოგიების ფეხმოკიდებამ და ფართო გავრცელებამ ძალზე გააადვილა საზოგადოებისათვის ინფორმაციის მიწოდება. კაცობრიობის ყოფაში შემოვიდა მსოფლიო განფენილობის კომპიუტერული საინფორმაციო ქსელები, რომელთა მეშვეობითაც შესაძლებელი გახდა ინფორმაციულ სივრცეშივე განხორციელებულიყო კომერციული ურთიერთობები. ეს ფაქტი იმდენად ღირსშესანიშნავი გახდა, რომ გაჩნდა ახალი ცნება “ინფორმაციული საზოგადოება”, რომლისთვისაც უაღრესად დიდი მნიშვნელობა შეიძინა ინმტელექტუალური უფლებების დაცვამ, წარმოიშვა ახალი კომერციული სივრცე, სადაც ტრადიციულად გაგებული საქმიანობის ტერიტორიული საზღვრები აღარ არსებობს. ამ ახალმა გარემოებამ, თავის მხრივ, გამოიწვია სამართლებრივი ნორმების შემდგომი ჰარმონიზაციის აუცილებლობა, რაც მთელი სივრცე-სივრცით შეიგრძნო ევროპის კავშირმა და ეკონომიკურად მოწინავე სხვა ქვეყნებმა.

ბრავალწლიანი ღონისძიებების გატარების შედეგად ევროკავშირმა სამოქმედოდ შემოიღო დირექტივა, რომელმაც დაავალდებულა ქვეყნები საავტორო უფლებათა შესახებ ეროვნულ კანონებში ცვლილებები შეეტანათ ზოგიერთი იმ კუთხით, რომლებიც ცივრულ სივრცეში უფლებების მოპოვების, განხორციელებისა და მართვის თავისებურებებს შეეხება. დირექტივის შემოღებას წინ უძღვოდა მეცნიერული და ანალიზური ხასიათის საექსპერტო საბუთების მომზადება, კერძოდ, შემუშავდა და გამოქვეყნდა ევროკავშირის 1995 წლის “მწვანე საბუთი ინფორმაციულ საზოგადოებაში საავტორო და მომხმარებელ უფლებების შესახებ” (Commission's Green Paper of 1995 on Copyright and Related Rights in the Information Society). ამის შემდეგ, 1997 წელს, კომისიამ შეიმუშავა ინფორმაციული საზოგადოების დირექტივის პირველი პროექტი, რომელიც 1999 წელს გადაშუშავდა და ცვლილებების გათვალისწინებით კვლავ განხილვის საგანი გახდა. საბოლოოდ, შეჯერებული სახე დირექტივის პროექტმა 2000 წელს მიიღო, რომელიც 2001 წლის 22 მაისს დამტკიცებულ

ღირეპტივად იქცა, იგი ძალაში ამავე წლის 22 ივნისს შევიდა. განსახილველ ღირეპტივას შემოკლებისათვის ამ ნაშრომში დასახელებით “ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივა” წარმოვადგენთ მითუმეტეს, რომ ასეთივე შემოკლებით მოხსენიება ის ინგლისურენოვან მეცნიერულ ლიტერატურაში.

მეცნიერები და სპეციალისტები გამოყოფენ ღირეპტივის შემდეგ მიზნებს: ა) ტექნოლოგიური განვითარებისადმი საავტორო და მოძივნავე უფლებების კანონმდებლობის მისადაგება; ბ) ევროკავშირის ინტელექტუალურ სამართალში ისმოს საავტორო უფლებების შესახებ (WIPO Copyright Treaty (WCT)) და შემსრულებელთა და ფონოგრამების მწარმოებელთა შესახებ (WIPO Performers and Phonograms Treaty (WPPT)) ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულება. საბოლოო მიზანი კი ევროკავშირის ფუნქციონირების უზოგადესი მისწრაფების უზრუნველყოფაა, რომელიც, იმავდროულად, თანამედროვე მდგომარეობის გათვალისწინებით, ეკონომიკური კეთილდღეობის მიღწევისაკენ არის მიმართულ. ამ ამოცანის მიღწევა შეუძლებლად მიიჩნევა ცოდნაზე დამყარებული ეკონომიკის გაძლიერებისა და ევროკავშირის ერთიან ტერიტორიაზე გაუმჯობესებული სამართლებრივი წესრიგის განმტკიცების გარეშე. ევროკავშირი მისწრაფის იქონიოს ცოდნაზე დამყარებული, მსოფლიოში ყველაზე დინამიური და კონკურენტული ეკონომიკა. აღარავინ დავობს, რომ ამ მხრივ, ინფორმაციული საზოგადოების ახალ სივრცესთან შესაბამისობაში მოყვანილ, საავტორო სამართლებრივი ნორმების მოქმედებას გადამწყვეტი მნიშვნელობაც კი ენიჭება.

ღირეპტივის სადეკლარაციო ნაწილში აისახა მისი მიზნები და აქცენტი გაკეთდა იმ თავისებურებებზე, რომლებიც ახასიათებს საავტორო უფლებების მოქმედებას ახალ გარემოში. კერძოდ, აღნიშნულ ნაწილში მითითებულია, რომ ტექნოლოგიურმა განვითარებამ ახალი პროდუქციის შექმნის, დამზადების (წარმოების) და სარგებლობის მიმართულებები გაამრავალფეროვნა და ამ ვითარებას უნდა მიესადაგოს საავტორო სამართალი, რისთვისაც ახალი ინტელექტუალურსამართლებრივი კონცეფციების შემუშავება საჭირო არ არის – საკმარისია ახალ გარემოსთან შეხამება, საავტორო სამართლის ობიექტების გამოყენების (სარგებლობის) ახალი სახეების გათვალისწინებით სამართლებრივი წესრიგის დამყარება.

ევროკავშირის ერთიან სივრცეში, ინტელექტუალური უფლებების სამართლებრივი წესრიგი, ღირეულების შემოღებამდე, მნიშვნელოვანი განსხვავებებით ხასიათდებოდა ეროვნულ დონეზე მოქმედი, ერთმანეთთან შეუჯერებელი ნორმების გამო და ამ სხვაობების აღმოფხვრა გახდა ღირეულების მთავარი ამოცანა. განსხვავებული წესრიგის არსებობას იწვევდა, აგრეთვე, ნორმათა არსის სხვადასხვაგვარი გაგება და მატერიალურ ნორმებში არაერთგვაროვანი ცნებებისა თუ ტერმინების გამოყენება. ღირეულების მოთხოვნათა შესაბამისი ნორმების ჩართვამ ეროვნულ კანონმდებლობაში ხელი შეუწყო ამჟამად უკვე ჰარმონიზებული სამართლებრივი წესრიგის განმტკიცებას ევროკავშირის ფარგლებში, რაც მისაბამია დანარჩენი მსოფლიოსათვისაც.

გამოცხადებულია, რომ საავტორო სამართლის ჰარმონიზაცია უნდა წარიმართოს უფლებათა დაცვის უზენაეს პრინციპებზე დაყრდნობით, რაც უზრუნველყოფს ავტორთა, შემსრულებელთა, მწარმოებელთა, მომხმარებელთა, კულტურის, მრეწველობისა და საზოგადოების შემოქმედებითი პოტენციალის განვითარებას, ცალკეულ შემოქმედთა ინტერესების გათვალისწინებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე ინფორმაციული საზოგადოების ღირეულების სადეკლარაციო ნაწილში მითითებულია, რომ ის ეფუძნება უფრო ადრე შემოღებულ შემდეგი ღირეულებების პრინციპებს: “კომპიუტერული პროგრამების შესახებ”, “გაქირავებისა და თხოვების უფლებების შესახებ”, “თანამგზავრული და საკაბელო მაუწყებლობის შესახებ”, “საავტორო უფლებების დაცვის ვადებისა და მონაცემთა ბაზების შესახებ” და ანვითარებს მათ ინფორმაციული საზოგადოების მოთხოვნილობებთან მისადაგების გზით.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეულების ერთ-ერთ წამყვან მიზნად გამოცხადებულია, აგრეთვე, ინტელექტუალური უფლებების დარღვევით წარმოებული და გასაყიდად გამოტანილი, მეკობრეული პროდუქციის გავრცელების უკუგდება, საავტორო უფლებათა მოქმედების ძლიერი წესრიგის ჩამოყალიბების მეშვეობით.

სადეკლარაციო ნაწილი მთავრდება იმაზე მითითებით, რომ ინფორმაციული საზოგადოების ღირეულების შემოღება დაკავშირებულია ისმოს შემსრულებელთა და ფონოგრამების შესახებ ხელშეკრულებების მოთხოვნათა დაკმაყოფილებასთან, რის გამოც მიზნად დასახულია “გაქირავებისა და თხოვების შესახებ” და “საავტორო უფლებების დაცვის

ვადების შესახებ” ღირეპტივებში ცვლილებების შეტანა, რაც შესრულებულია კიდეაც მე-11 მუხლის გათვალისწინებით.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივა შედგება სადეკლარაციო (პრეამბულის) და არსობრივი (მატერიალური) ნორმების შემცველი ოთხი ნაწილისაგან, რომლებიც დაჯგუფებულია გარკვეული სისტემის მიხედვით და დასათაურებულია: “მიზანი და მოცულობა”; “უფლებები და გამონაკლისები”; “ტექნოლოგიურ საშუალებათა დაცვა და უფლებათა მართვის ინფორმაცია”; “ზოგადი დებულებები”.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის პირველი ნაწილი მხოლოდ ერთ მუხლს მოიცავს, რომლის პირველი პუნქტიც დეკლარაციულია და გამოხატავს ღირეპტივის დანიშნულებისა და მიზნებისადმი ერთგულებას – განსაზღვრულია, რომ ის ეხება საავტორო და მომჩვენე უფლებების დაცვას ევროკავშირის შიდა ბაზარზე, ინფორმაციული საზოგადოების თავისებურებებზე განსაკუთრებული ყურადღების გამახვილებით. მე-2 პუნქტით განსაზღვრულია ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის დამოკიდებულება საავტორო უფლებათა სფეროში უკვე მოქმედი სხვა ღირეპტივებისადმი და გამოცხადებულია, რომ მის ნორმებს ძალა არა აქვთ მოქმედი ღირეპტივების წესების მიმართ, გარდა მე-11 მუხლით მითითებული შემთხვევებისა.

განსაკუთრებული ყურადღება მიქცეული რეპროდუცირების უფლების ფარგლებისადმი. ავტორებს, შემსრულებლებს, ფონოგრამის დამამზადებლებს, კინოფილმების პირველი ასლების მწარმოებლებსა და სამაუწყებლო ორგანიზაციებს, რომელთა განსაკუთრებული უფლებების სამართლებრივი მოცულობაც ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის ამოქმედებამდე იყო ჰარმონიზებული კომპიუტერული პროგრამებისა და მონაცემთა ბაზების ღირეპტივებით, განსახილველი ღირეპტივის შემოღების შედეგად მიეცათ უფრო გაფართოებული უფლებები, რადგან მითითებული ორი ღირეპტივის ნორმებით არ იყო გათვალისწინებული ელექტრონულ სივრცეში მოქმედების თავისებურებები.

II ნაწილი “უფლებები და გამონაკლისები” მოიცავს ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივით განსაზღვრულ კვლავწარმოების (რეპროდუცირების), მოსახლეობისათვის მიწოდების (მომხმარებლისათვის მიწოდების), გავრცელების (დისტრიბუციის) უფლებების დამწესებელ მე-2 – მე-5 მუხლებს.

კვლავწარმოების განსაკუთრებული უფლების მატერიალურ-სამართლებრივი ფარგლები ინფორმაციული საზოგადოების ღირექტივის მე-2 მუხლით არის მოცემული, რომლის თანახმადაც ევროკავშირის წევრი ქვეყნები ვალდებული არიან გაითვალისწინონ განსაკუთრებული უფლებები, რომლებითაც უფლებათა მფლობელები აღიჭურვება ნებართვის გაცემის ან აკრძალვის ერთპიროვნული (ექსკლუზიური) უფლებამოსილებებით. ამ მუხლით გათვალისწინებული განსაკუთრებული უფლებები უნდა მიეცეს: ავტორებს – საკუთარი ქმნილებების კვლავწარმოებაზე (რეპროდუცირებაზე, ანუ გამრავლებაზე); შემსრულებლებს – მათი შესრულებების ინფორმაციის მატარებელზე გადატანაზე; ფონოგრამის მწარმოებლებს – გამოშვებულ ფონოგრამებზე; ინფორმაციის მატარებელზე დატანილი ფილმების (ფილმის დენების) მწარმოებლებს – საკუთარი ფილმების დენებსა და ასლებზე; მაუწყებლობის ორგანიზაციებს – საკუთარი გადაცემების გადატანაზე ინფორმაციის მატარებელზე, მიუხედავად ამ გადაცემების გავრცელების საშუალებისა. როგორც ვხედავთ, ამ სუბიექტების განსაკუთრებული უფლებებიდან გამომდინარე უფლებამოსილებები ძალაშია ყველა გადაცემის მიმართ, რომლებიც ვრცელდება უსადენოდ (საეთერო მაუწყებლობა) და სადენების მეშვეობით – საკაბელო და თანამგზავრული მაუწყებლობის ჩათვლით. ამ ნორმით დაწესებული კვლავწარმოების განსაკუთრებული უფლება ძალზე დიდი სიფართოვით გამოირჩევა, მისი იურიდიული ძალა ვრცელდება ნებისმიერ მოქმედებაზე, რომლის შედეგადაც ნაწარმოები შეიძლება კვლავიწარმოებოდეს განურჩევლად იმისა თუ რა სივრცეში ზდება რეპროდუცირება on-line, თუ off-line რეჟიმით, მნიშვნელობა არა აქვს თუ რა სახის კვლავწარმოებული ასლი მიიღება – ისეთი, რომლის ხელით შეხება შესაძლებელია, თუ ისეთი, რომლის ხელით შეხებაც შეუძლებელია.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირექტივის მე-3 მუხლი ადგენს ქმნილების მოსახლეობისათვის მიწოდების განსაკუთრებული უფლებების ფარგლებს, რომელთან ერთადაც განსაზღვრულია ქმნილების გასაჯაროების უფლებაც. პირველი პუნქტი გამოკვეთს, რომ აღნიშნული განსაკუთრებული უფლებამოსილებანი ძალას ინარჩუნებს ნებისმიერ სივრცეში, სადენებიანი და უსადენო გავრცელების საშუალებებით წარმოქმნილი გარემოს ჩათვლით. განსაკუთრებული უფლებების მფლობელი ამ მუხლით აღიჭურვა უფლებამოსილებებით: აკრძალოს ან ნება ღართ-

ოს საკუთარი ქმნილებების მოსახლეობისათვის მიწოდება ისე, რომ მიწოდებულ ქმნილებაზე ხელი მიუწვდებოდეს მოცემულ პირს, მის მიერ არჩეულ დროსა და ადგილას. მე-2 პუნქტით დაზუსტებულია, რომ აღნიშნული უფლებამოსილებანი უნდა მიეცეს:

- შემსრულებლებს - მათი შესრულების ინფორმაციის მატარებელზე გადატანაზე;

- ფონოგრამის მწარმოებლებს – მათ მიერ გამოშვებულ ფონოგრამებზე;

- ინფორმაციის მატარებელზე დატანილი ფილმების მწარმოებლებს – საკუთარი ფილმების დედნებსა და ასლებზე;

- მაუწყებლობის ორგანიზაციებს – საკუთარი გადაცემების ინფორმაციის მატარებელზე გადატანაზე იმ შემთხვევებშიც, როდესაც გადაცემა ვრცელდება სადენიანი და უსადენო საშუალებებით, საკაბელო და თანამგზავრული მაუწყებლობის ჩათვლით.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივა პატივს სცემს უფლებათა ამოწურვის ზოგადი პრინციპის არსებობას საავტორო სამართალში, რომლის მიხედვითაც უფლების მფლობელს აღარ შეუძლია აკრძალოს მის მიერ ან მისი თანხმობით სამოქალაქო ბრუნვაში ქმნილების პირველად ჩართვის შემდგომი გავრცელება და განსახილველი მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტით ადგენს, რომ პირველი და მე-2 პუნქტებით დაწესებული უფლებამოსილებანი არ ექვემდებარება აღნიშნულ პრინციპს. ეს იმას ნიშნავს, რომ ელექტრონულ სივრცეში კვლავწარმოებისა და მოსახლეობისათვის მიწოდების უფლებებით შესაძლებელია აკრძალოს ქმნილების განმეორებითი კვლავწარმოება და მოსახლეობისათვის მიწოდება მიუხედავად იმისა, რომ პირველად ისინი შესრულდა განსაკუთრებული უფლებების მფლობელის მიერ ან მის მიერ გაცემული ნებართვით.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის ნორმები არამარტო პასუხობს თანამედროვე ხანის მაღალი დონის მოთხოვნებს, არამედ მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულებით დადგენილ მოთხოვნებზე უფრო მაღალი დონის დაცვასაც კი უზრუნველყოფს, რადგან კვლავწარმოებისა და მოსახლეობისათვის მიწოდების უფლება ბერნის კონვენციით გათვალისწინებულზე უფრო ფართო უფლებამოსილებებისაგან შემდგარი უფლებებია, ხოლო მომიჯნავე უფლებებთან მიმართებით, ეს უფლება დონითა და სიფართოვით აღემატება რომის, შემსრულებელთა და ფონო-

გრამის მწარმოებელთა უფლებების შესახებ კონვენციების, აგრეთვე, TRIPS-ის ხელშეკრულების სტანდარტებს¹.

ევროკავშირის ქვეყნებისაგან გავრცელების უფლების სავალდებულო დაწესებას ითხოვს ინფორმაციული საზოგადოების ღირებულების მე-4 მუხლი და პირველი პუნქტით იძლევა მისი სამართლებრივი ფარგლების განმსაზღვრელ ნორმას. ავტორებს მიეცათ უფლება საკუთარ ნებას დაუქვემდებარონ საკუთარი ნაწარმოებების ღირებულებისა თუ ასლების გავრცელება (დისტრიბუცია). მათ უფლება მიეცათ ნება ღირებულება ან აკრძალონ სავაჭრო ქსელში შეტანა და ნებისმიერი სხვა გზით და ნებისმიერი სახით ნაწარმოებების ისეთი გავრცელება, როდესაც ის სხვის ხელში გადადის. ეს უფლებამოსილებაც არ ექვემდებარება ამოწურვის პრინციპს, ანუ ერთხელ გაცემული გავრცელების ნებართვის შემდეგი ხელახალი უნებართვო გავრცელება (დისტრიბუცია) აკრძალულ აქტად მიიჩნევა.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირებულებით განსაზღვრული უფლებები გათვალისწინებულია საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ საქართველოს კანონით 2005 წლიდან. გავრცელების უფლებასთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მას ევროკავშირის ყველა ქვეყანაც კი არ ითვალისწინებდა საქართველომ ეს უფლება საკუთარ სამართლებრივ სივრცეში ჩართო, რითაც კიდევ ერთხელ გამოამჟღავნა ევროკავშირის სამართალთან ჰარმონიზაციისაკენ მისწრაფება. საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტის ბ) ქვეპუნქტით დაწესებული ნორმის მიხედვით, გავრცელების უფლება ფართოდ არის გადმოცემული და აკმაყოფილებს ამ უფლების მიმართ ღირებულების სტანდარტებს. ამავე სიფართოვის გავრცელების უფლება დაწესებულია ჩვენი ქვეყნის აღნიშნული კანონის მომიჯნავე უფლებების ნაწილშიც. მოსახლეობისათვის მიწოდების უფლებაც ასახულია საქართველოს საავტორო სამართლებრივ ნორმებში, მაგრამ მისი შესაბამისობა ღირებულებისადმი მოითხოვს სპეციალურ და დაწვრილებით შესწავლას მითუმეტეს, რომ მხოლოდ ერთ ნორმაში არ არის ის გამოხატული.

¹ Study on the implementation and effect in Member States' laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonization of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society. Executive Summary of final Report. Institute for Information Law, University of Amsterdam, The Netherlands, February 2007, p.4

საინფორმაციო საზოგადოების ღირეპტივის II ნაწილი მთავრდება უფლებათა შეზღუდვებისა და გამონაკლისების ფარგლების დამდგენი ნორმით, რომლის მიხედვითაც ევროპის კავშირის ქვეყნებს შეუძლიათ გაითვალისწინონ ეროვნულ კანონებში ღირეპტივის ამ ნორმით შეთავ-ზებული წესები. არსობრივი სარჩული ასეთი გამონაკლისებისა და შეზღუდვების დაწესებისათვის მოცემულია ღირეპტივის სადეკლარაციო ნაწილში. რადგან უფლებათა შეზღუდვების დასაბუთება მნიშვნელოვანია არა მარტო თეორიული თვალსაზრისით, არამედ პრაქტიკული კუთხ-ითაც, მიზანშეწონილი იქნება მათზე ყურადღების გამახვილება. სადეკლარაციო ნაწილის მე-40 პუნქტი განმარტავს, რომ ევროკავშირის ქვეყნების კანონებში შესატანი ნორმები, რომლებითაც იქნება საავტორო და მომიჯნავე უფლებათა შეზღუდვა-გამონაკლისები განსაზღვრული, დასაშვებია დაწესდეს ისეთი ორგანიზაციებისათვის, რომლების საქმიანობაც არ არის მოგებაზე მიმართული. ასეთად მოიაზრება საჯარო ხასიათის ბიბლიოთეკები და მსგავსი დაწესებულებები, აგრეთვე, არქივები. გარდა აღნიშნულისა, მითითებულია, რომ არ შეიძლება დაწესდეს შეზღუდვები ან გამონაკლისები, რომლებიც მოიცავს საავტორო ან მომიჯნავე განსაკუთრებული უფლებით დასაცავი ნაწარმოების ან სხვა ობიექტის on-line მიწოდებას. ყურადღება გამახვილებულია აგრეთვე, რომ ღირეპტივამ არ უნდა შეუშალოს ხელი ქვეყნებს იმ არჩევანის გაკეთებაში, რომლის შედეგადაც მათ შეძლებათ შეამცირონ ღირეპტივით გათვალისწინებული შეზღუდვებისა და გამონაკლისების ფარგლები, გაქირავებისა და თხოვების შესახებ 92/100/EEC ღირეპტივის მე-5 მუხლის შესაბამის საჯარო გაქირავების განსაკუთრებულ უფლებასთან დაკავშირებით.

სადეკლარაციო ნაწილის 45-ე პუნქტი იუწყება, რომ განსაკუთრებულ უფლებათა კანონისმიერმა შეზღუდვებმა და გამონაკლისებმა არ უნდა დააბრკოლონ მხარეთა ნების გამოვლენა სახელშეკრულებო განსაზღვრებების შედგენისას იმ ვალდებულებით ურთიერთობებზე გასაცვრელებლად, რომლებითაც დგინდება უფლებათა მფლობელთათვის სამართლიანი კომპენსაციის გაცემა. 50-ე პუნქტით ხაზი ესმის იმას, რომ ტექნოლოგიური საშუალებების გამოყენებაზე ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის წესრიგმა, რომლითაც დასაშვებია განსაკუთრებული უფლებების გამონაკლისებისა და შეზღუდვების დაწესება, უარყ-

ოფითად არ უნდა იმოქმედოს კომპიუტერული პროგრამების საავტორო სამართლებრივ დაცვაზე და არ უნდა შეაფერხოს ტექნოლოგიური საშუალებების განვითარება.. აღნიშნულია, რომ კომპიუტერული პროგრამების ღირეპტივით გათვალისწინებული განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვები ეხება მხოლოდ უშუალოდ კომპიუტერულ პროგრამებს.

მნიშვნელოვანია სადეკლარაციო ნაწილის 52-ე პუნქტი, რომელიც ყურადღებას კერძო პირის მიერ ასლების კეთებასთან დაკავშირებულ განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვებს ეხება. აღნიშნულია, რომ ასეთმა წესრიგმა ხელი უნდა შეუწყოს (და არა პირიქით) ნებაყოფლობით ასარჩევი საშუალებების გამოყენებას, განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვებისა და გამონაკლისების ნორმის მიზნების მიღწევაასათვის. თუკი გონიერული დროის განმავლობაში (იგულისხმება ღირეპტივის მოთხოვნების ეროვნულ კანონებში ჩართვის დრო) არ იარსებებს ისეთი საშუალებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ კერძო პირის მიერ საკუთარი მიზნებისათვის ნაწარმოების ან საავტორო და მომიჯნავე უფლების სხვა ობიექტის კვლავწარმოებას, რაზეც არ უნდა იყოს საჭირო განსაკუთრებული უფლების მფლობელის ნებართვა, მაშინ ევროკავშირის წევრ ქვეყნებს ექნებათ უფლება მიიღონ შესაბამისი სხვა ზომები, რომ უფლებათა შეზღუდვების მოსარგებლებმა მიაღწიონ კანონის შესაბამის მიზანს. ამასთან, უფლებათა მფლობელებს არ უნდა დაეკარგოს შესაძლებლობა ტექნოლოგიური საშუალებების გამოყენებით განახორციელონ მიზნობრივი ზედამხედველობა, რათა არ დაირღვეს მათი უფლებები. კერძოდ, უფლებათა მფლობელებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა ნებისმიერ დროს გამოიყენონ ისეთი ტექნოლოგიური საშუალებანი (მაგალითად, ასლად ქცეული ფურცლების რაოდენობის მთელელები), რომელთა მეშვეობითაც ეცოდინებათ თუ რა მოცულობით იქნება მათი ნაწარმოები ან სხვა ობიექტი კვლავწარმოებული. დაწესებულმა შეზღუდვებმა უფლებათა მფლობელებს არ უნდა შეუშალოს ხელი მიიღონ სამართლიანი კომპენსაცია.

როგორც ვიცით, ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივა გამორჩეული მნიშვნელობისაა ციფრულ სივრცეში ინტელექტუალური უფლებების მოქმედების კუთხით. ამ სივრცეში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ყურადღების მიქცევა შუალობითი ხასიათის უფლებათა დარღვევებზე, მაგალითად, როდესაც კვლავწარმოებენ გადაცემას, რომელიც,

თავის მხრივ, განხორციელებულია ფონოგრამის გადაცემიდან, ან მის საფუძველზე. ამ კუთხით სადეკლარაციო ნაწილის 59-ე პუნქტის არსის ცოდნა სასარგებლო. გამოცხადებულია, რომ განსაკუთრებული უფლებების მფლობელებს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა გამოიყენონ ეროვნული კანონმდებლობით დადგენილი სასამართლო აკრძალვები იმ პირების მიმართ, რომლებიც ელექტრონულ სივრცეში ხელს უწყობენ შუალობითი მოქმედებით უფლებათა დარღვევას. ანუ, გამოკვეთილია, რომ განსაკუთრებული უფლებები უნდა გავრცელდეს ელექტრონულ სივრცეში მოქმედ საშუაშეგო რგოლის საქმიანობაზეც.

სადეკლარაციო ნაწილის განხილული პრინციპული დებულებების შესაბამისობით არის ჩამოყალიბებული განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვებისა და მათი გამონაკლისების დამწესებელი დირექტივის ყველაზე მოცულობითი – მე-5 მუხლი. პირველი პუნქტი აწესებს, რომ კვლავწარმოების უფლების შეზღუდვები არ უნდა გავრცელდეს ისეთ დროებით კვლავწარმოებაზე, რომელიც ძალზე ხანმოკლეა ან შემთხვევითია, მაგრამ არის ციფრულ სივრცეში განხორციელებული ტექნოლოგიური პროცესის შემადგენელი ან არსებითი ნაწილი, თუ მისი ერთადერთი მიზანია გაატაროს ქსელში მესამე პირებისათვის შუამავალი რგოლის მეშვეობით მისაწოდებელი საავტორო სამართლის ობიექტი და უზრუნველყოს კანონისმიერი სარგებლობა. ამ ნორმის დამატებითი პირობა ის არის, რომ განხილულ დროებით კვლავწარმოებას არ უნდა ჰქონდეს დამოუკიდებელი ეკონომიკური მნიშვნელობა. განსახილველი მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი იძლევა კვლავწარმოების განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვებისა და გამონაკლისების შესაძლო ჩამონათვალს. მას მიეკუთვნება განსაკუთრებული უფლებების მფლობელის ნებართვის გარეშე განსახორციელებელი შემდეგი მოქმედებები:

– ფოტოგრაფიული ტექნიკის გამოყენებით კვლავწარმოება ქაღალდზე ან ინფორმაციის სხვა მატარებელზე, გარდა ცალკე გამოკვეთილი მუსიკალური ნაწარმოებისა. ამ მოქმედების შესასრულებლად ნებართვა საჭირო არ არის, მაგრამ უფლებათა მფლობელმა უნდა მიიღოს შესაბამისი კომპენსაცია;

– ფიზიკური პირის მიერ საკუთარი მოთხოვნების დაკმაყოფილებისათვის ინფორმაციის ნებისმიერ მატარებელზე კვლავწარმოება, თუ ეს მოქმედება არ ისახავს კომერციულ მიზანს, ხოლო უფლებათა

მფლობელი მიიღებს შესაბამის კომპენსაციას, მიუხედავად კვლავწარმოების მოცულობის მთვლელი ტექნოლოგიური საშუალების გამოყენებისა;

— საჯარო ბიბლიოთეკების, სასწავლო დაწესებულებების ან მუზეუმების, ან არქივების მიერ განხორციელებული კვლავწარმოება, თუკი ასეთი მოქმედება არანაირ ეკონომიკური ან კომერციული უპირატესობის მისაღწევ მიზანს არ ისახავს;

— ნაწარმოების ხანმოკლე ჩაწერა სამაუწყებლო ორგანიზაციების მიერ, საკუთარი საშუალებებით, თუ ასეთი ჩანაწერი განკუთვნილია საკუთარ გადაცემებში გამოსაყენებლად ხანმოკლე დროის გასვლამდე. გარდა ამისა, ხანმოკლე დროის გასვლამდე გაკეთებული ჩანაწერი შეიძლება იყოს დაცული ქვეყნის ოფიციალურ არქივში, თუ ის ატარებს განსაკუთრებული საბუთის მნიშვნელობას;

— სოციალური ფუნქციის მქონე დაწესებულებების მიერ კვლავწარმოება, რომელიც არ ისახავს კომერციულ მიზანს, მაგალითად, ჰოსპიტალებისა ან საპრობილექების მიერ. ამასთან, უფლებათა მფლობელებს უნდა მიეცეთ სამართლიანი გასამრჯელო.

მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი აწესებს ნორმას, რომლის მიხედვითაც განხილული განსაკუთრებული უფლებების გამონაკლისები ან შეზღუდვები შეიძლება დადგინდეს განსაზღვრულ შემთხვევებში, ესენია:

— მხოლოდ ილუსტრირებისათვის გამოყენება სწავლებისა და მეცნიერული შესწავლის დროს, თუკი ასეთ მოქმედებას არა აქვს კომერციული მიზანი, ამასთან, აუცილებელია ავტორის სახელისა და ინფორმაციის წყაროს მითითება;

— რეპროდუცირება ან მოსახლეობისათვის მიწოდება, თუ ყოველივე ეს სრულდება შეზღუდული უნარის მქონე ადამიანთა სასარგებლოდ, კვლავ იმ პირობის დაცვით, რომ ამ მოქმედებებს არ უნდა ჰქონდეს კომერციული ხასიათი;

— პრესაში რეპროდუცირება ან მოსახლეობისათვის მიწოდება მიმდინარე ეკონომიკური, პოლიტიკური ან რელიგიური საკითხების ამსახველი, ან მსგავსი ხასიათის საჯაროდ გამოქვეყნებული სტატიებისა, თუ ამ სტატიებთან მიმართებით არ არის სპეციალური გაფრთხილება, რომ მათი გამოყენება საავტორო უფლების ნებართვას მოითხოვს. გარდა ამისა, საგაყიდვლო დასესხების წყაროსი და ავტორის სახელის მითითება. ამ უკანასკნელი პირობის დაცვით დასაშვებია, აგრეთვე, მიმ-

დინარე მოვლენების ამსახველი ინფორმაციის გამოყენება ინფორმაციული ხასიათის ცნობების მიწოდებისათვის;

– კრიტიკული და ანალიზური ხასიათის ნაშრომებში გამოქვეყნებული ნაშრომიდან ციტატის მოტანა იმ ზომითა და იმ ხარისხით, რომელიც არ აღემატება კრიტიკული ან ანალიზური მიზნების გონივრულ მოცულობას, თუ იქნება მითითებული დასესხების წყარო და ავტორის სახელი;

– საჯარო წესრიგისა და უსაფრთხოების მიზნებიდან გამომდინარე გამოყენება;

– ადმინისტრაციული, საპარლამენტო ან სასამართლო პროცედურების გასაშუქებლად გამოყენება;

– პოლიტიკური გამოსვლების, საჯარო ლექციების ამონარიდების ან მსგავსი ხასიათის მასალების გამოყენება, როდესაც საინფორმაციო მიზნები მიიღწევა. ამ შემთხვევაში კვლავ სავალდებულოა დასესხების წყაროსი და ავტორის სახელის მითითება;

– საჯარო დაწესებულების მიერ ორგანიზებულ რელიგიურ ან ოფიციალურ ცერემონიაზე გამოყენება;

– საჯარო ადგილას მუდმივად განლაგებული, მაგალითად, არქიტექტურული ნაწარმოების ან ქანდაკების გამოყენება;

– სხვა მასალაში ნაწარმოების მეორეხარისხოვანი მნიშვნელობით გამოყენება;

– საჯარო გამოფენის ან მხატვრული ნაწარმოების გაყიდვის რეკლამისათვის გამოყენება, თუ ასეთი მოქმედება არ ემსახურება მხოლოდ აღნიშნულ მიზნებს;

– კარიკატურის, პაროდის ან პასტიშეს (სხვა ნაწარმოების იმიტაცია) მიზნებისათვის გამოყენება;

– ნაწარმოების გამოყენება დანადგარის სადემონსტრაციო ან შეკეთების მიზნებისათვის;

– მხატვრული ნაწარმოების გამოყენება ასაშენებლად, ნახაზის ან გეგმის გასაკეთებლად, რაც იქნება გამოყენებული შენობის რეკონსტრუქციისათვის;

– მოსახლეობისათვის მიწოდება ან საჯაროდ ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, თუ ასეთი მიზნით წარმოებს კვლევაწარმოება ან, თუ ის პირადი სწავლების მიზანს ისახავს, ხოლო ეს მოქმედებები ზორცილდევ-

ბა საჯარო ბიბლიოთეკების, არქივებისა და მსგავსი დაწესებულების შენობათა ფარგლებში და მათ განკარგულებაში არსებული ნაწარმოებების ან ინტელექტუალური საკუთრების სხვა ობიექტების გამოყენებით;

– სხვა გამონაკლის მსგავს შემთხვევებში გამოყენება, რომლის დროსაც დაცული იქნება ზემოთ მოცემული სამართლებრივი პრინციპები და რომლებსაც გავლენა არ ექნება ნაწარმის ან საქონლის თავისუფალ მიმოქცევაზე ევროკავშირის სივრცეში და არ დაბრკოლდება განსახილველი მუხლით გათვალისწინებული სხვა გამონაკლისებისა ან შეზღუდვების განხორციელება.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის მე-2 მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებით გათვალისწინებული კვლავწარმოების განსაკუთრებული უფლების გამონაკლისებისა და შეზღუდვების მსგავსი გამონაკლისები და შეზღუდვები შეიძლება დაწესდეს განსახილველი მუხლის მე-4 პუნქტის ძალით გავრცელების უფლების მიმართაც, თუ აღნიშნული ჩაეწერება ნებადართული კვლავწარმოების ფარგლებში.

გამონაკლისებისა და შეზღუდვების დამდგენი ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის მე-2 მუხლი მთავრდება ამ მოქმედებათა დაწესების უზოგადესი პრინციპებიდან გამომდინარე მოთხოვნების დაკმაყოფილების აუცილებლობაზე მითითებით, რაც იმას ნიშნავს, რომ ნებისმიერი გამონაკლისის ან შეზღუდვის შესაბამიად განხორციელებული მოქმედება კანონისმიერი იქნება მაშინ, როდესაც არ შეექმნება დაბრკოლება საავტორო უფლებათა მფლობელის მიერ ნაწარმოების ნორმალურ გამოყენებას და სარგებლობას, აგრეთვე, უსაფუძვლოდ არ შეილახება უფლებათა მფლობელის კანონისმიერი ინტერესები.

გარდა აღნიშნულისა ყურადღებაა გასამახვილებელი იმაზე, რომ ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივა, სხვა ღირეპტივების მსგავსად, არ არის მიმართული საავტორო პირადი არაქონებრივი უფლებების პარმონიზაციაზე, მაგრამ მათ გარკვეულწილად მაინც ეხება და მოითხოვს, რომ იყოს დაცული. აღნიშნულის მაგალითია ავტორის სახელის უფლების დაცვა, თუნდაც მაშინ, როდესაც მოითხოვება მისი მითითების აუცილებლობა უფლებათა შეზღუდვის ან გამონაკლისის სახით ნაწარმოების გამოყენების დროს.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის III ნაწილი “ტექნოლოგიური ზომების დაცვა და უფლებათა მართვის ინფორმაცია” ორ

მუხლს მოიცავს, რომლებიც ინტელექტუალურ უფლებებს არც აწესებს და არც ცვლის. ეს ნაწილი მიმართულია ნაწარმოების უნებართვო კანონსაწინააღმდეგო ხელმისაწვდომობის აღკვეთისაკენ და განსაკუთრებული უფლებების, ყველაზე მეტად კი კვლავწარმოების უფლების დარღვევის თავიდან აცილებისაკენ.

საერთაშორისო განფენილების ელექტრონული ქსელების ჩამოყალიბების ადრეულ ხანაშივე – 90-იან წლებში, კარგად იქნა გაცნობიერებული, რომ ცალკე აღებული საავტორო სამართლებრივი სისტემა ვერ უზრუნველყოფს უფლებათა დაცვას ციფრულ სივრცეში. ევროკავშირის ორგანოებმაც, რომლებიც ჩართულნი არიან სამართლებრივი აქტების პარმონიზაციის პროცესში, ევროკავშირის კომისიის ჩათვლით, სპეციალური ყურადღება მიაქციეს საკითხს: როგორ ყოფილიყო დაცული ინფორმაციის მიმოქცევა უნებართვო შეღწევისა და ისეთი აკრძალული მოქმედებების განხორციელებისაგან, რომლებიც საავტორო უფლებათა დარღვევას გამოიწვევდა. საავტორო სამართლებრივი ნორმების პარმონიზაციისაკენ მიმართული ევროკავშირის საქმიანობა თითქმის პარალელურად მიმდინარეობდა ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის მცდელობასთან შეეუბნებინა და შემოეღო იმჟამს წამოჭრილი ეპოქალური, ინფორმაციის “უპრაგუნო” ხელყოფის შესაძლებლობით გამოწვეული პრობლემების აღმკვეთი საერთაშორისო წესრიგი, რასაც მიაღწია “საავტორო უფლებების შესახებ” და “შემსრულებელთა და ფონოგრამების შესახებ” ისმოს მრავალმხრივი ხელშეკრულებების დადებით. ამ ხელშეკრულებების მომზადებისა და ამოქმედების პროცესში, როგორც სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებებისა, აქტიურად იყვნენ ჩაბმული ევროკავშირი და მისი ცალკეული ქვეყნები. შესაბამისად, საკუთარი ძალებით შესწავლილი და ანალიზური მასალების გარდა ევროკავშირს გასული საუკუნის 90-იან წლებში უკვე ჰქონდა საერთაშორისო გამოცდილების ამსახველი მეცნიერული და პრაქტიკული ჯვლეკები, რომლებშიც მოცემული იყო კარგად გააზრებული რეკომენდაციები. წამოჭრილი პრობლემების სამართლებრივ გადაწყვეტას, ბუნებრივია, გვერდს ვერ აუვლიდა ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივა, რომელმაც დაადასტურა და განავითარა ახალი საერთაშორისო წესრიგი, რითაც დაისაზა ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ და ტექნოლოგიურ განვითარებასთან დაკავშირებით ახალი პრობლემების გადაჭრის სათანადო გზები.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპქტივის მიღებით ევროკავშირმა უზრუნველყო ისმოს ხელშეკრულებებთან დაკავშირებით აღებული საერთაშორისო ვალდებულების შესრულება, რომელიც ნათლად გამოხატული საავტორო უფლებათა შესახებ ისმოს ხელშეკრულების მე-11 მუხლით, რის ძალითაც ქვეყნები ვალდებული არიან გაითვალისწინონ, მოვიტანთ ციტატას: “ავტორთა მიერ გამოყენებული ტექნოლოგიური ზომების გვერდის ავლის საწინააღმდეგო, სათანადო და ქმედითი სამართლებრივი დაცვა და საშუალებები, რათა უზრუნველყოფილი იყოს ამ ხელშეკრულებითა და ბერნის კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების განხორციელება...”. ამ საერთაშორისო ნორმამ განაპირობა ციფრულ სივრცეში გავრცელებული ინფორმაციის უნებართვო კვლავწარმოების აღმკვეთი ტექნოლოგიური ზომების განვითარება, ხოლო საავტორო სამართალში დამკვიდრდა ტექნოლოგიური საშუალებების ხელყოფის საწინააღმდეგო ნორმები, რომლებიც პრევენციული მნიშვნელობის გარდა ინფორმაციის გავრცელების მართვის განვითარებას უზრუნველყოფს ციფრულ სივრცეში.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპქტივის მე-6 მუხლი ტექნოლოგიური ზომების მიღების ვალდებულებას აწესებს და ნორმატიულად გამოკვეთს მათ ფარგლებს. უპირველესი ვალდებულებაა ისმოს ხელშეკრულებების შესაბამისი და მის მოთხოვნათა გათვალისწინებით ფორმულირებული, დაცვის სამართლებრივი ნორმების გათვალისწინება უფლებების მფლობელთა მიერ გამოყენებული ტექნოლოგიური ზომების გვერდის ავლის საწინააღმდეგოდ. ღირეპქტია ამ მუხლის ნორმებით სამართლებრივი დაცვის შესაბამის უზრუნველყოფას მოითხოვს იმ მოქმედებათა შესრულების საწინააღმდეგოდ, რომლებიც მიზნად ისახავს ავტორთა ან უფლებათა სხვა მფლობელთა მიერ გამოყენებული ტექნოლოგიური ზომების გვერდის ავლას. ეს მოქმედებებია: წარმოება, იმპორტი, გავრცელება (დისტრიბუცია), გაყიდვა, გაქირავება, რეკლამა, რომლებიც კომერციული დანიშნულებისაა და განკუთვნილია გვერდის ავლისათვის გათვალისწინებული მომსახურების გაწევის წახალისებისათვის. მე-6 მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით დაწესებული, არსობრივ-საგნობრივი ვალდებულების ფარგლების დადგენის დამკისრებული მე-3 პუნქტის ნორმა მოცემულია ამავე მუხლით. აღნიშნული ნორმა მოითხოვს, რომ ევროკავშირის წევრმა ქვეყნებმა ეროვნული კანონებით

დააწესონ ნორმატიული განსაზღვრება, რომლის ფარგლებიც უნდა შეესაბამებოდეს ღირექტივისეულ შემდეგ განსაზღვრებას: “ტექნოლოგიური ზომები” ნიშნავს ნებისმიერ ტექნოლოგიას, მოწყობილობას ან შემაღენელ ნაწილს, რომელიც გამიზნულია თავისი მუშაობით აღკვეთოს ან შეამციროს საავტორო ან საავტოროს მომიჯნავე უფლების მფლობელის მიერ ნებადაურთველი ნებისმიერი ქმედებანი, ნაწარმოებთან ან სხვა ობიექტებთან დაკავშირებით, კანონის ან 96/9/EC ღირექტივის III ნაწილით გათვალისწინებული “*sui generis*” უფლების თანადად.” ამ ნორმიდან ცხადია, რომ მომიჯნავე უფლებათა ნაწილში გამორჩეულად უნდა მიექცეს ყურადღება მონაცემთა ბაზის უფლების მფლობელის უფლებათა დაცვას, რომელიც უზრუნველყოფილია მონაცემთა ბაზების ღირექტივით.

განსახილველი ნორმა უთითებს, აგრეთვე, რომ ტექნოლოგიური ზომები ქმდითად უნდა ჩაითვალოს მაშინ, როდესაც დაცული ნაწარმოების ან სხვა ობიექტის გამოყენება დაქვემდებარებულია უფლებათა მფლობელის კონტროლს. ნაწარმოებთან შეღწევის ზედამხედველობის საშუალების, ან მისი დაცვის ტექნოლოგიური პროცესის გამოყენების მეშვეობით, უფლებათა მფლობელს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა აკონტროლოს საავტორო ან მომიჯნავე უფლების ობიექტისადმი ნებადაურთველი შეღწევის მცდელობა. უფლებათა მფლობელს უნდა შეეძლოს დაცვის ობიექტის დაშიფრვა, ნაწარმოების ან დაცვის სხვა ობიექტის შემაღენელი ნაწილების (ფრაგმენტების) და ა.შ.) გადასხვაფერება ან სხვაგვარად გადაკეთება. აგრეთვე, უფლებათა მფლობელებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა გამოიყენონ ასლების ზედამხედველობის მექანიზმი. ყველა განხილული ტექნოლოგიური საშუალება განკუთვნილი უნდა იყოს უფლებათა მფლობელის უფლებების დაცვისათვის ისეთი გზით, რომელიც არ მისცემს შესაძლებლობას უნებართვოდ მოქმედ პირს მიუწვდეს ხელი დაცული ობიექტისადმი, ან უნებართვოდ გადაიღოს დაცული ობიექტის ასლები. უფლებათა დაცვის ეს საშუალებანი ტექნოლოგიური ხასიათისა და ეროვნულ კანონებში უნდა არსებობდეს ნორმები, რომლებიც უზრუნველყოფენ სამართლებრივი საშუალებების გამოყენებას, როდესაც ტექნოლოგიური საშუალებების ხელყოფის ფაქტი გამოვლინდება.

საქართველოს საავტორო სამართალში შესულია ინფორმაციული საზოგადოების ღირექტივის განხილული ნორმის მოთხოვნების ამახვე-

ლი ცვლილებანი, რომელთა შესაბამისობა ღირეპტივისადმი გასაანალიზებელია, თუნდაც იმიტომ, რომ სააეტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის მე-4 მუხლის ტ) პუნქტის განსაზღვრებითი ნორმა სააეტოროს გარდა უთითებს სხვა უფლებაზე და არ არის გამოკვეთილი რომელი ინსტიტუტით არის გათვალისწინებული ეს უფლება, ხოლო ღირეპტივა სააეტორო სამართლის “sui generis” უფლებაზე ამახვილებს ყურადღებას.

მნიშვნელოვანია ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის მე-6 მუხლის მე-4 პუნქტიც, რომელიც ეეროკავშირის წევრი ქვეყნებისაგან მოითხოვს პქონდეთ გათვალისწინებული სამართლებრივი ნორმები, რომლებიც უფლებათა მფლობელებს მისცემენ საშუალებას დაიკმაყოფილონ საკუთარი ინტერესები, როდესაც დაცული ობიექტის გამოყენება ხდება უფლების მფლობელისაგან ნებართვის მიუღებლად, დაწესებული შეზღუდვებისა და გამონაკლისების ფარგლებში.

ასევე, ეს ნორმა მოითხოვს შეზღუდვებითა და გამონაკლისებით მოსარგებლე პირის ინტერესის დაკმაყოფილებას კლავწარმოების უფლებასთან დაკავშირებით, ამასთან, დაკმაყოფილებული უნდა იყოს უფლების მფლობელის ინტერესი, როდესაც დაცვის ობიექტით სარგებლობენ პირადი მიზნებით გამოყენებისათვის გათვალისწინებული უფლებათა შეზღუდვის ნორმის მიხედვით. ამასთან, უფლებათა მფლობელს არ უნდა წაერთვას ასლების რაოდენობის კონტროლის მექანიზმის გამოყენების შესაძლებლობა. ეს ნორმები გასათვალისწინებელია მაშინაც, როდესაც დაცული ობიექტი სახელმეკრულებო წესით გამოიყენება. მითითებულია, აგრეთვე, რომ განხილული წესი მოქმედებს კომპიუტერული და მონაცემთა ბაზების ღირეპტივების თავისებურებების გათვალისწინებით, თუ ნორმა გამოიყენება ამ ღირეპტივების ურთიერთობების მოსაწესრიგებლად.

III ნაწილი მთავრდება იმ აუცილებელი ვალდებულებების ფარგლების დაწესებით, რომლებიც უნდა გაითვალისწინონ ეეროკავშირის წევრმა ქვეყნებმა ელექტრონულ სივრცეში უფლებების მართვის ინფორმაციასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, უნდა შეიქმნას და არსებობდეს უფლებათა მართვის ელექტრონული სისტემა, რომელსაც მსგავსებაც აქვს და განსხვავებებიც ახლავს ტექნოლოგიური ზომების გამოყენების ელექტრონულ სისტემასთან. უფლებათა ელექტრონული

მართვა უფრო ფართო შესაძლებლობებს იძლევა, ვიდრე ტექნოლოგიური ზომების ელექტრონული სისტემა. ეს უკანასკნელი მიმართულია უბრალოდ ხელი შეუშალოს ან აღკვეთოს უნებართვო წვდომა საავტორო ან მომიჯნავე უფლების ობიექტისადმი (შემცველობისადმი, შიგთავსისადმი) და ასლების კეთება, ხოლო უფლებათა მართვის ელექტრონული სისტემა დაფუძნებულია ელექტრონულ ტექნოლოგიურ საშუალებებზე, რომელიც აღწერს და გამოკვეთს თუ რას წარმოადგენს აღნიშნული ობიექტები და რა გამოარჩევს მათ. ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივა უფლებათა განხორციელების და ზედამხედველობის შესახებ კანონით ან ხელშეკრულებით დადგენილი ნორმების აღსრულებას უწყობს ხელს. ანუ, ტექნოლოგიური ზომების ელექტრონულ სისტემასა და უფლებათა მართვის ელექტრონულ სისტემას შორის მთავარი განსხვავება ის არის, რომ უფლებათა მართვის სისტემა აყალიბებს ისეთ გარემოს, სადაც დაცული ობიექტის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ უფლებათა მფლობელთის მიერ შეთავაზებული წესების დაკმაყოფილების პირობით. მართვის ელექტრონული სისტემა გამოიყენება იმისათვის, რომ იმართოს ტექნოლოგიური საშუალებებისა და ამ პროცესში ისეთი სხვა ელემენტების გამოყენების მეშვეობით, როგორიცაა საფასურის გადახდის მექანიზმი, მომხმარებელთა წრის განსზღერა-შენარჩუნებისა და უფლების მფლობელის მიერ ნებართვის გაცემის სქემები. ყოველივე აღნიშნული უზრუნველყოფს უფლებათა მფლობელის კომერციული ინტერესის დაკმაყოფილებას, რაც პრაქტიკულადაა დადასტურებული ფართოდ გავრცელებული, მაგალითად, ელექტრონულ სივრცეში შეთავაზებული მომსახურებების გაწევის ფარგლებში, კერძოდ: Apple iTunes; Microsoft's, eBook, და სხვ.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივის მე-7 მუხლი აწესებს მოთხოვნებს, რომლებიც უნდა იყოს გათვალისწინებული ევროკავშირის ქვეყნების მიერ უფლებათა მართვის ელექტრონული სისტემის გამართული ფუნქციონირებისათვის. მოითხოვება, რომ იყოს უზრუნველყოფილი ნებისმიერ პირთა მიერ გაცნობიერებულად და უნებართვოდ ისეთი მოქმედებების შესრულების საწინაღმდეგო სამართლებრივი დაცვა, რომლის შედეგადაც იქნება: მოცილებული ან სახეცვლილი (შეცვლილი) უფლებათა მართვის ინფორმაცია; გავრცელებული, იმპორტირებული, მაუწყებლობის ორგანიზაციების მიერ გადაცემული, მოსახლეობი-

სათვის მიწოდებული და ზელმისაწვდომი დაცვის ობიექტი, რომლიდანაც იქნა მოცილებული ან შეცვლილი ელექტრონული მართვის ინფორმაცია. ამ ქმედებათა საწინააღმდეგო ნორმას უნდა ჰქონდეს ძალა იმ პირთა მიმართ, რობლებმაც იციან ან უნდა იცოდნენ, რომ ჩადენილი უნებართვო მოქმედებებით ისინი არღვევენ განსაკუთრებულ უფლებებს, შესაძლებლობას აძღვევენ, ზელს უწყობენ, ანდა მალულად მფარველობენ საავტორო ან მომიჯნავე უფლების დარღვევას.

ამავე მუხლით ინფორმაციული საზოგადოების ღირეექტივა იძლევა უფლებათა მართვის ინფორმაციის არსის განსაზღვრებას, რომელიც ასახულია ჩენის ქვეყნის საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონში. ღირეექტივის განსაზღვრების მიხედვით უფლებათა მართვის ინფორმაციას ეკუთვნის ნებისმიერი მონაცემი, რომელსაც იძლევა უფლებათა მფლობელი და რომელიც ნაწარმოების ან დაცვის სხვა ობიექტის ამოცნობის შესაძლებლობას იძლევა. უფლებათა მართვის ინფორმაციას ეკუთვნის, აგრეთვე, მონაცემები ნაწარმოების ან დაცვის სხვა ობიექტის გამოყენების პირობებისა და მახასიათებლების შესახებ, ციფრები და კოდები, რომლებითაც წარმოდგენილია იგი. უფლებათა მფლობელის მიერ მოცემული ეს ინფორმაცია მთლიანად ან მისი ნაწილი უნდა იკითხებოდეს ნაწარმოებზე ან უნდა აღიქმებოდეს მაყურებლის ან მსმენელის მიერ, როდესაც დაცვის ობიექტი მაუწყებლობით ან ელექტრონული ქსელით, ანდა სხვა გზით მიეწოდება მოსახლეობას.

ინფორმაციული საზოგადოების ღირეექტივის ბოლო, IV ნაწილი ზოგად დებულებებს მოიცავს. ამ ნაშრომის მიზნებიდან გამომდინარე ყურადსაღებია მე-8 მუხლი, რომელიც ევროკავშირის წვერი ქვეყნებისაგან მოითხოვს გაითვალისწინონ უფლებათა დარღვევის შესაბამისი სანქციები და დროებითი ღონისძიებებისა თუ სასამართლო აკრძალვების სხვა ზომები, რომლებიც ზელს შეუწყობენ უფლებათა განხორციელებას მთელი სიგრძე-სიგანით. ჩენი ქვეყნის საავტორო სამართალი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობის თანამედროვე ზომებსა და სასამართლო აკრძალვებს, აგრეთვე, დროებითი ღონისძიებების გატარებას, რომლებიც, თავის მხრივ, მთელი სისრულით არსებობს საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობაში.

დანარჩენი ნორმები მატერიალურ-სამართლებრივი არსისა არ არის და მათი ამ ნაშრომში განხილვა მიზანშეწონილად აღარ ჩავთვალეთ.

**§6. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2001 წლის 27 სექტემბრის
№2001/84/EC დირექტივა ხელოვნების დედანი ნაწარმოების
ავტორის სასარგებლოდ ხელახალ გაყიდვასთან
დაკავშირებული უფლების შესახებ**

**(DIRECTIVE 2001/84/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL
OF 27 SEPTEMBER 2001 ON THE RESALE RIGHT FOR THE BENEFIT OF THE
AUTHOR OF AN ORIGINAL WORK OF ART)**

ხელოვნების ნაწარმოების ავტორთა ქონებრივ უფლებებზე ყურადღება პირველად საფრანგეთში გამახვილდა, რომელმაც მათ სასარგებლოდ შემოიღო ახალი საავტორო სამართლებრივი წესრიგი, რომელსაც “droit de suite” ეწოდა (ფრანგული ეს ტერმინი ფართოდ აიტაცა სხვა ქვეყნებმაც და შემოკლებისათვის ჩვენც მას გამოვიყენებთ განსახილველი ღირებულების დასახელების აღსანიშნავათ), რაც ნაწარმოებისადმი მიყოლების (მიღვენების) უფლებას ნიშნავს. უფლების არსი გამოიხატა იმით, რომ ავტორებს, რომელთა დედანი ნაწარმოებებიც ხელახლა იყიდებოდა მიეცათ შესაძლებლობა მიეღოთ გაყიდვის ფასის გარკვეული წილი. ეს უფლება ემსახურება იმას, რომ არ მოხდეს მხოლოდ გადამყიდველთა გამდიდრება, ხოლო თავად ავტორს ადრაფერი არ ერგოს. როგორც ცნობილია ხელოვანი ავტორები, ჩვეულებრივ სიცოცხლეში დიდ სიღულჭირეს განიცდიან და საკუთარ ნაწარმოებებს “ჩაღის ფასად” ყიდიან, რომლებიც რაც უფრო მეტი დრო გადის მით უფრო მეტი სახელოვნებო ღირებულებისა ხდება და კერძო კოლექციონერთა, თუ მუზეუმთა საგანგებო ინტერესების ფარგლებში ექცევა. შესაბამისად, მკვეთრად იზრდება დედანი ნაწარმოების გასაყიდი ფასიც. ფრანგებმა სწორედ ამ გარემოებას მიაქციეს პირველებმა ყურადღება და ავტორებს რომ ხელახალი გაყიდვის დროს გამოცხადებული ფასის გარკვეული, გონივრული წილი რეგობდოთ, მსოფლიო პრაქტიკაში შემოიტანეს ავტორის ეს პირადი უფლება. მიყოლების უფლების დაწესების საფუძველად აღებული ზოგადი სამართლებრივი პრინციპია: droit de suite უფლებით მოსარგებლე შეიძლება იყოს მხოლოდ ხელოვნების ნაწარმოების (მაღალი დონის) ავტორი – მხატვარი, მოქანდაკე და ა.შ., ამასთან, უფლება მხოლოდ დედანზე უნდა ვრცელდებოდეს. თავისი არსით, ეს უფლება ემსახურებოდა და ემსახურება საკუთრივ ხელოვან ავტორთა ქონებრივ ინტერესებს.

ხელოვან ავტორთა ყოფის გაუმჯობესებისაკენ მიმართული ნაწარმოების ხელახალი გაყიდვისადმი მიყოლების უფლება გათვალისწინებ-

ული იქნა ბერნის კონვენციაშიც, ოღონდ ნებაყოფლობითი და არა სავალდებულო ნორმის სახით, რომელსაც ქვეყნებს შეუძლიათ მიმართონ ნაცვალგების პრინციპის საფუძველზე, როდესაც საქმე ეხება მოცემულ ქვეყანაში უცხოელ ავტორთან დაკავშირებულ ურთიერთობას.

ზემოთ მიმოხილულმა ვითარებამ განაპირობა ის, რომ მრავალი ქვეყნის საავტორო სამართლისათვის არ იყო ცნობილი *droit de suite* უფლება (მათ შორის: ავსტრია, ღიდი ბრიტანეთი, ირლანდია, პოლანდია) ხოლო იმ ქვეყნებში, სადაც ეს უფლება იყო დაწესებული, ავტორთათვის გასამრჯელოს გადახდის ოდენობა და რეჟიმი განსხვავებული იყო. ასევე ქვეყნებში, სადაც ეს უფლება დააწესეს მისი ობიექტები არ იყო ერთნაირი – ზოგ ქვეყანაში ამ უფლების ქვემდებარე ობიექტი არ იყო გათვალისწინებული სხვა ქვეყანაში მოქმედი ამავე უფლების ქვემდებარეთა რიცხვში.

აღნიშნული გარემოება იყო ერთ-ერთი მახიბგებელი ევროკავშირისათვის, რომ ღრმად შეესწავლა საკითხი და მიეღო შესაბამისი ზომები მისი წევრი ქვეყნების კანონების ჰარმონიზაციისათვის, თუ საჭიროდ ჩაითვლებოდა. გარდა ამისა, ყურადღება მიექცა იმ ვითარებასაც, რომ ღირექტივის შემოღებაზე უკვე იყო ჩამოყალიბებული სახვითი და დეკორატიული ხელოვნების ნაწარმოებთა გლობალური ბაზარი, რომელზეც საქონელობრუნვის ოდენობამ, ფულადი გამოხატულებით, 2010 წლისათვის უკვე 43 მილიარდი ევრო შეადგინა, მთელი მსოფლიოს განფენილობით. ევროკავშირის წილად საქონელობრუნვის ბაზარზე მოდიოდა 37%, იგი უსწრებდა აშშ-ს (34%) და ჩინეთს (რომლის წილიც 5%-დან, რომელიც მასზე მოდიოდა 2006 წელს გაიზარდა 14%-მდე)¹. უკვე ეს საბაზრო მონაცემები ცხადყოფს, რომ ხელოვნების ნაწარმოებებით ვაჭრობა ევროკავშირისათვის მნიშვნელოვან ბიზნესს წარმოადგენდა, რომლის მთავარი საბრუნავი ფასეულობის შემქნელები შეიძლება ამ ბიზნესის წარმომქმნელ ირიბ პირებადაც კი მივიჩნიოთ. აღნიშნულიდან გამომდინარე გამოიკვეთა ორი ამოცანა: ხელოვნების ნაწარმოებთა დედნებით ვაჭრობის მზარდი ბაზრის ფუნქციონირების მოწესრიგება და ავტორთათვის დამსახურებული გასამრჯელოს უზრუნველყოფა. ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, ნათელი გახდა ევროკავშირის ქვეყნების კანონთა ჰარმონიზაციის საჭიროება, რაც აისახა ევროკავშირის შესაბა-

¹ Report on the Implementation and Effect of the Resale Right Directive (2001/84/EC), p.4

მის საბუთში. ღირეპტივის მიღებადღე არსებული ვითარება და ამოქმედების შემდგომი ეფექტი კარგად არის მოცემული ეეროპარლამენტის, ეეროსაბჭოს, ეეროპის ეკონომიკური და სოციალური კომიტეტის მიერ 2011 წლეს მომზადებულ და საჯაროდ გამოტანილ ანგარიშში, დასახელებით: “Report on the Implementation and Effect of the Resale Right Directive (2001/84/EC)”. შემოღებული ღირეპტივის მოთხოვნების ძალით მიყოლების უფლება 2012 წლიდან დამკვიდრდა (ეს ვადა ღირეპტივის მოთხოვნათა ეროვნულ კანონებში ჩართვის ბოლო ვადად იყო დასახელებული) ეეროკავშირის ყველა ქვეყანაში.

ეეროკავშირის ერთიან საბაზრო სიერცეში ხელახალი გაყიდვებისას ნაწარმოების დედნისადმი მიყოლების უფლების შემომტანი *droit de suite* ღირეპტივა ისახავდა ორ ძირითად მიზანს:

- სახვითი და ძერწვითი ხელოვნების აეტორთათვის მათი ნაწარმოებების დედნების ეკონომიკური წარმატების კუთვნილი წილის მიღების უზრუნველყოფა;

- მიყოლების უფლების გამოყენებისა და მოქმედების წესების ჰარმონიზაციის მიღწევა.

ძირითადი მიზნების მისაღწევად იყო დასახული არსობრივ-სამართლებრივი ჰარმონიზაციის მიმართულებები, რომლებიც მოყვანილია ზემოთ მითითებულ ეეროკომისიის ანგარიშში. ესენია: მიყოლების უფლების არსებობა და მისი მოქმედების ზანგრძლივობა; ნაწარმოებთა სახეები, რომლებსაც უნდა ეხებოდეს მიყოლების უფლება; ქმედებათა მოცულობა, რაზეც უნდა ვრცელდებოდეს მიყოლების უფლება; აეტორთათვის გადასახდელი თანხის განაკვეთი (ტარიფი); ხელახალი გაყიდვისას ნაწარმოების უმცირესი ფასი, რომელიც იქნება გამოყენებული აეტორის გასამრჯელოს გამოთვლისათვის; ეეროკავშირის გარეთ მყოფი ქვეყნების მოქალაქეთათვის პირობების დადგენა, რომელთა დაკმაყოფილების შემთხვევაში ისინიც მიიღებენ გასამრჯელოს. -

droit de suite ღირეპტივის შემოღების მიზნები დაწვრილებით არის მოცემული მის სადეკლარაციო ნაწილში (პრეამბულაში), რომლის პუნქტების ანალიზიც დაგვეხმარება მისი ნორმებით დადგენილი სამართლებრივი არსის სწორად გაგებაში და შესაბამის ადგილას იქნება ისინი მოშველიებული. სადეკლარაციო ნაწილის გარდა ღირეპტივა წარმოდგენილია 3 ნაწილად დაწოფილი 14 მუხლისაგან. I ნაწილში მოცემულია

უფლების საგნობრივი და სუბიექტური ფარგლების განმსაზღვრელი ორი მუხლი, II ნაწილში წარმოდგენილია სპეციფიკური სამართლებრივი წესრიგის განმსაზღვრელი შვიდი მუხლი, ხოლო III ნაწილი მოიცავს დასკვნითი დებულებების გამომხატველ დანარჩენ 5 ნორმას. წარმოდგენთ I და II ნაწილის არსის ანალიზს.

droit de suite ღირექტივის პირველი მუხლით განსაზღვრულია ხელახალ გაყიდვებთან დაკავშირებული მიყოლების უფლების საგნობრივი და სუბიექტური ფარგლები. დადგენილია, რომ ევროკავშირის წევრი ქვეყნები ვალდებული არიან ეროვნული კანონმდებლობით გაითვალისწინონ ხელოვნების დედან ნაწარმოებთა ავტორებისათვის ხელახალ გაყიდვებთან დაკავშირებული მიყოლების უფლება (resale right), რომელსაც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მეცნიერულ ლიტერატურაში მოიხსენიებენ ფრანგული ტერმინით “droit de suite”¹. ღირექტივა მოითხოვს, რომ ეს უფლება იყოს განუსხვისებელი. არ უნდა შეიძლებოდეს მიყოლების უფლების მიტოვება (მასზე უარის თქმა) არც ერთ შემთხვევაში, მათ შორის, წინასწარ (მაგალითად, დაკვეთით ნაწარმოების შექმნის შემთხვევაში). მიყოლების უფლებას ძალა უნდა ჰქონდეს ყოველთვის, როდესაც იმართება დედანი ნაწარმოების ხელახალი გაყიდვა მას შემდეგ, რაც ის პირველად გაიყიდა ავტორის მიერ.

droit de suite ღირექტივის პირობებიდან გამომდინარე, მიყოლების უფლებით სარგებლობის შედეგად ავტორმა უნდა მიიღოს ყოველი ხელახალი გაყიდვის ფასიდან გარკვეული ანარიცხი. ამ მოთხოვნათა თანახმად მიყოლების უფლებით შეიძლება ისარგებლოს მხოლოდ ავტორმა, ის ქონებრივი ხასიათისაა, მაგრამ, პრაქტიკულად ბრუნვაუნარიანი არ არის და მკაცრად განპიროვნებულია. ამასთან, მიუხედავად ქონებრივი არსისა, ავტორს არა მარტო გასხვისება არ შეუძლია, არამედ უარის თქმაც (ან მიტოვება) არ შეუძლია, შესაბამისად, დაუშვებელია მიყოლების უფლების მოთხოვნის უზრუნველყოფის მიზნით დატვირთვა, გაქირავება და ა.შ. მიყოლების უფლება droit de suite ღირექტივის მიხედვით – მე-ნ მუხლის პირველი პუნქტი, გადადის მხოლოდ მემკვიდრე უფლე-

¹მსჯელობა “droit de suite” უფლების შესატყვისი ქართული ტერმინის შესახებ მოცემულია ჩვენი ავტორობით გამოცემულ ადრინდელ შრომებში, მათ შორის, 2013 წლის წიგნში “ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი”, გამომცემლობა “მერიდიანი”, გვ. 270.

ბამონაცვლებზე. თუმცა, ღირექტივის სადეკლარაციო ნაწილის 27-ე პუნქტიდან ირკვევა, რომ ევროკავშირის ქვეყნები ვალდებული არ არიან მიჰყვნენ მხოლოდ ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებულ მემკვიდრეობითი სამართლის ნორმებს. ამიტომ, ავტორის მიერ დასახელებული პირი უნდა იყოს მიჩნეული ამ უფლებით მოსარგებლე კანონისმიერ პირად, მისი გარდაცვალების შემდეგ.

მიყოლების უფლება ვრცელდება ხელოვნების ნაწარმოების დედნის ყველა ხელახალ გაყიდვაზე, თუ ამ საქმეში ჩართულნი არიან ხელოვნების დედნით ვაჭრობასთან დაკავშირებული პროფესიონალები, მაგალითად: გამყიდველები, მყიდველები, შუამავალები, რომლებიც, თავის მხრივ, შეიძლება საქმიანობას ეწეოდნენ სპეციალურ სავაჭრო ადგილებში, ხელოვნების ნაწარმოებთა გალერეებში და ა.შ., ამასთან, ღირექტივით მითითებულ პროფესიონალთა რიცხვს შეიძლება ეკუთვნოდეს ხელოვნების ნაწარმოებთა ვაჭრობით დაკავებული ნებისმიერი პირი (any dealers in works of art). მიყოლების უფლება მოქმედებს მხოლოდ საჯარო გაყიდვებით წარმოქმნილ ურთიერთობებში. ანუ, თუ ხელახალი გაყიდვა ორ პირს შორის ხდება მათი პირადი შეთანხმების საფუძველზე, მაშინ მიყოლების უფლებით ავტორი ვერ ისარგებლებს. ეს წესი მაშინაც მოქმედებს, როდესაც კერძო პირი, საკუთარი ინიციატივით მიჰყიდის ნაწარმოებს მუზეუმს, რომელიც საჯარო სამართლის პირია (მისი საქმიანობის მიზანი მოგების მიღება არ არის) და საჯაროდ გამოჰყენს შეძენილ ნაწარმოებებს.

ღირექტივა საკვალდებულო მოთხოვნებთან ერთად ითვალისწინებს დისპოზიციურ მოთხოვნებსაც, მაგალითად, ევროკავშირის ქვეყნებს შეუძლიათ მიყოლების უფლება არ გააერცელონ ისეთ ხელახალ გაყიდვაზე, როდესაც ხელახალმა გამყიდველმა ნაწარმოები შეიძინა უშუალოდ ავტორისაგან და ჯერ არ არის გასული 3 წელი, ხოლო ხელახალი გაყიდვის ფასი არ აღემატება 10 000 ევროს, ანუ, თუ ამ თანხაზე მეტ ფასად იყიდება ნაწარმოები, მაშინ მიყოლების უფლება არ შეიძლება იყოს უგულებელყოფილი. ეს წესი განკუთვნილია ხელოვნების ნაწარმოებთა გალერეებისათვის, რომლებიც ნაწარმოებს იძენენ უშუალოდ ავტორებისაგან.

ავტორისათვის გადასახდელი გასამრჯელო უნდა გაიღოს ხელახალმა გამყიდველმა. ღირექტივის სადეკლარაციო ნაწილი უთითებს, რომ გამყიდველად ის პირი უნდა მოიაზრებოდეს, რომლის სახელითაც იმართება ხელახალი გაყიდვა.

droit de suite ღირეპტივა მიყოლების უფლებას დაქემდებარებულ ნაწარმოებთა სახეებს საგანგებოდ ჩამოთვლის მე-2 მუხლით. ეს იმიტომ, რომ ზოგადი მითითება სახვითი და ძერწვითი ხელოვნების ნაწარმოებზე ვერ უზრუნველყოფს ისეთ სიზუსტეს, რომელიც მაქსიმალურად მოხსნის კითხვებს ამ კუთხით. ამასთან, ეს მუხლი იძლევა არსობრივ განსაზღვრებას თუ რომელი ნაწარმოები უნდა იყოს მიჩნეული დედან ნაწარმოებად, ღირეპტივის მიზნებიდან გამომდინარე. მითითებულია, რომ ხელოვნების დედანი ნაწარმოები ნიშნავს სახვითი ან ძერწვითი ხელოვნების ნაწარმოებებს, კერძოდ: პორტრეტებსა და სხვაგვარ ნახატებს, კოლაჟებს, გრაფიურებს, ნაბეჭდ პროდუქციას, ლითოგრაფიულ ნაწარმოებებს, ქანდაკებებს, ხელით ნაქსოვს, თიხისა და მინის ნაწარმს, აგრეთვე, ფოტონაწარმოებებს. როგორც ვხედავთ ამ ჩამონათვალში არ არის მითითებული მწერალთა და კომპოზიტორთა ხელნაწერი ნაწარმოებები. ღირეპტივა ამ სახის ნაწარმოებებზე არ ვრცელდება, რასაც ცხადს ხდის სადეკლარაციო ნაწილის მე-19 პუნქტი. ცალკე განსაზღვრულია ნაწარმოების დედანი და მითითებულია, რომ ნაწარმოების დედნად განიხილება ქმნილება იმ შემთხვევაში, თუ ის საკუთრივ ავტორის ხელს ეკუთვნის ან არის ისეთი ასლი, რომელიც ხელოვნების ნაწარმოების დედნად მიიჩნევა. droit de suite ღირეპტივის მიზნებიდან გამომდინარე განსაზღვრულია, რომ ხელოვნების ნაწარმოებთა ასლები მიყოლების უფლების ქვემდებარეა, თუ ისინი არსებობს მკაცრად განსაზღვრული რაოდენობით და დამზადებულია საკუთრივ ავტორის მიერ, ანდა მისი ზედამხედველობით. ამასთან მოცემულია დამატებითი პირობაც: ასლები უნდა იყოს დანომრილი, ხელმოწერილი ამ სხვაგვარად მონიშნული, რაც იმის მამტკიცებელი იქნება, რომ ასლები ავტორის ხელს ეკუთვნის.

droit de suite ღირეპტივის პირველი ნაწილის არსობრივი მოთხოვნების გარდა მნიშვნელოვანია სპეციფიკური მოთხოვნები, რომლებსაც ეხება II ნაწილი. დადგენილია, რომ ხელახალი გაყიდვების შედეგად გამოცხადებული ფასი, რომელზეც უნდა გავრცელდეს მიყოლების უფლება, არ შეიძლება განისაზღვროს 3000 ევროზე მეტ თანხად. ანუ, თუ ხელახალი გაყიდვის შედეგად ფასი გაუტოლდა ან გადასცდა 3000 ევროს ავტორს უნდა მიეცეს გასამრჯელო და არ შეიძლება მინიმუმ ფასად ეროვნული კანონით დაწესდეს 3000 ევროზე მეტი თანხა. ამავე ნაწილში, მე-4 მუხლით მოცემულია ის წილები (ტარიფი), რომლითაც

უნდა განისაზღვროს ავტორისათვის გასაცემი თანხა. დადგენილი შემდეგი ტარიფების მიხედვით ავტორს გასაყიდი ფასიდან ეკუთვნის (ევრო):

- ა) 4%, თუ გაყიდვის ფასი არ აღემატება 50 000;
- ბ) 3%, თუ გაყიდვის ფასია 50 000, 01 – 200 000;
- გ) 1%, თუ გაყიდვის ფასია 200 000, 01 – 350 000;
- დ) 0,5% თუ გაყიდვის ფასია 350 000, 01 – 500 000;
- ი) 0,25%, თუ გაყიდვის ფასი აღემატება 500 000.

აღსანიშნავია, რომ თავისუფალი ბაზრის პირობებისათვის განკუთვნილი droit de suite ღირებულების გადახდის წესიდან გამომდინარე, თუ ავტორისათვის გასაცემმა თანხამ მიღწია 12500-ზე მეტ ნიშნულს, მაშინ ავტორს არ მიეცემა 12500-ზე მეტი ნიშნულისათვის დადგენილი მაქსიმუმ გასამრჯელოზე მეტი ოდენობის თანხა. საინტერესოა, რომ ამგვარი შეზღუდვა ახასიათებდა სოციალისტური ქვეყნების, კერძოდ, საბჭოთა კავშირის სამართალს, რომელიც საავტორო გასამრჯელოს მაქსიმუმ ოდენობას განსაზღვრავდა იმ ფილოსოფიიდან გამომდინარე, რომ სოციალისტურ სამყაროში დაუშვებელი იყო პიროვნების გამდიდრება. ევროკავშირის შემთხვევაში კი რა უშლის ხელს, რომ ავტორს მეტი თანხა გადაეხადოს, გაუგებარია. მაგალითად, თუ ნაწარმოები ხელახალი გაყიდვის შედეგად იყიდება 90 მილიონ ევროდ, რატომ არ უნდა მიეცეს ავტორს ამ თანხის 0,25% სრულად, რომელიც შეადგენს 225 000 ევროს? საქმე ის არის, რომ ეს წესი მხოლოდ გამყიდველთა ინტერესებს ემსახურება და და მათი ინტერესის გატარებაზეა აგებული, რაც არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ არ იყოს შემოღებული სხვაგვარი წესი ეროვნულ დონეზე, ღირებულების ეს მოთხოვნა იმპერატოულია. მაქსიმუმ გასაცემ თანხასთან ერთად განსაზღვრულია, რომ ავტორს არ შეიძლება დაუდგინდეს 4%-ზე ნაკლები გასამრჯელო, როდესაც გასაყიდი ფასი ვერ დაფიქსირდა 3000 ევროზე მეტი ოდენობით. ასეთი შემთხვევა შეიძლება წარმოიშვას, როდესაც საწყისი გასაყიდი ფასი იყო 3000 ან მეტი ოდენობისა, მაგრამ ნაწარმოები გაიყიდა ნაკლებ ფასად.

მნიშვნელოვანია droit de suite ღირებულების მე-5 მუხლი, რომელიც ავტორის გასამრჯელოს ასათვლელ თანხად თვლის დაბეგერისაგან თავისუფლად (net of tax). ღირებულება იძლევა ავტორისათვის განკუთვნილი გასამრჯელოს აკრების დისპოზიციურ ნორმას, რომლის მიხედვითაც ქვეყნებს შეუძლიათ ეს ამოცანა დაუტოვონ საკუთრივ ავტორთა გან-

მგებლობას ან მისი განხორციელება იმპერატიულად დაავალდებულონ საავტორო უფლებათა კოლექტიური მართვის ორგანიზაციებს.

Droit de suite ღირეპტივის მიხედვით მიყოლების უფლებით შეიძლება ისარგებლოს ევროკავშირისათვის უცხო ქვეყნის მოქალაქე ავტორმაც, თუ მისი მოქალაქეობის ქვეყანა ბერნის კონვენციით გათვალისწინებული ნაცვალგების პრინციპის მიხედვით, აძლევს ასეთსავე უფლებას ევროკავშირის შესაბამისი ქვეყნის მოქალაქე ავტორს. გასაგებია, რომ, თუ ავტორი უცხო ქვეყნის მოქალაქეა, მაგრამ მას აქვს მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი მოცემულ ქვეყანაში, მაშინ ასეთმა ავტორმაც უნდა შეძლოს ისარგებლოს მიყოლების უფლებით. ამ კუთხით განმარტებას სადეკლარაციო ნაწილიც იძლევა და მე-7 მუხლის მე-3 პუნქტიც. დადგენილია, რომ ისეთი სია უნდა იყოს შედგენილი და ხელმისაწვდომი საჯაროდ, რომელშიც მოცემული იქნება ნაცვალგების პრინციპის გამზიარებული ქვეყნები.

მიყოლების უფლებით მოსარგებლე ავტორებს **droit de suite** ღირეპტივა აძლევს უფლებას მიიღონ ინფორმაცია მათი ნაწარმოებების ხელახალი გაყიდვების შესახებ, მათ შორის, ფასის შესახებ. ამ ინფორმაციის მოთხოვნის უფლების ხანდაზმულობა განსაზღვრულია 3 წლით, შემდგარი ხელახალი გაყიდვის დღიდან ათელით.

მიყოლების უფლებით სარგებლობის ვადა განისაზღვრება საავტორო ქონებრივი (განსაკუთრებული) უფლებებისათვის დადგენილი ვადით.

საქართველოს კანონი საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ ითვალისწინებს მიყოლების უფლებას, რომელიც არსობრივად შეესაბამება თუ არა **droit de suite** ღირეპტივის მოთხოვნებს გასარკვევია, რადგან მე-20 მუხლი, რომელიც ადგენს ამ უფლებას და განსაზღვრავს მის ობიექტებსა და სხვა პირობებს ცალსახა პასუხს ვერ იძლევა. კერძოდ, **droit de suite** ღირეპტივა ცალ-ცალკე მოიხსენიებს სახვითი ხელოვნებისა და ძერწვითი ხელოვნების ნაწარმოებებს, ხოლ ჩვენი ქვეყნის კანონის აღნიშნული ნორმა უფლებას მხოლოდ სახვითი ხელოვნებისა და ფოტოგრაფიულ ნაწარმოებებზე აერცელებს. უნდა აღინიშნოს, რომ ქართული კანონმდებლობა ავტორისათვის გასამრჯელოს მაქსიმალური ოდენობის დადგენის კუთხით ღირეპტივის ფარგლებს არ ეთანადება, კერძოდ, მაქსიმუმ გასაცემ თანხად დადგენილია 25 000 ლარი, რაც არ ემთხვევა ღირეპტივით დადგენილ 12 500 ევროს, რადგან წიგნის დაწერის დღის კურსით ეს თანხა უნდა შეადგენდეს 28800 ლარს.

**§8. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2012 წლის 25 ოქტომბრის
2012/28/EU დირექტივა ოგონ ნაწარმოებთა ზოგიერთი სახის
ნაგადართული გამოყენების შესახებ
(DIRECTIVE 2012/28/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL
OF OCTOBER 2012 ON CERTAIN PERMITTED USES OF ORPHAN WORKS)**

დღევანდელი მსოფლიო საზოგადოება წარმოდგენილია ციფრული ბიბლიოთეკების გარეშე, რომელთა ფონდებიც იქმნება ახალი და ძველი ნაშრომების ელექტრონული ტექსტების ჩართვით. ქაღალდზე, ტილოზე და ა.შ. არსებული ძველი ნაწარმოებების შემთხვევაში ელექტრონულ სივრცეში გადატანას ესაჭიროება ტექსტის ან გამოსახულების დასკანირება, ანუ კვლავწარმოება (რეპროდუცირება) და ამის შემდეგ ბიბლიოთეკის ფონდში შეტანა, რომლისადმიც ხელმისაწვდომობა შესაძლებელია ონ-ლაინ (პირდაპირი ელექტრონული კავშირის) რეჟიმში. ასეთი ბიბლიოთეკების არსებობა და ფუნქციონირება თანამედროვე საზოგადოებაში ცოდნის გავრცელებისა და შეძენისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა. ამიტომ, ელექტრონულ სივრცეში გადატანისათვის გასაწევი საქმიანობის განსახორციელებლად ერთ-ერთ ყველაზე გადამწყვეტ ამოცანად არის მიჩნეული ისეთი პირობების შექმნა, რომლის დროსაც ციფრული ბიბლიოთეკებისათვის ხელსაყრელი სამართლებრივი სივრცე წარმოიქმნება. ამ მხრივ, დაბრკოლება შეიძლება შექმილიყო საავტორო სამართლებრივი ნორმების გამო, რომლებიც მოითხოვენ ავტორთა ან საავტორო უფლებათა სხვა მფლობელთა სასარგებლოდ შესაბამის ქმედებებზე ნებართვის აღებას. ავტორის ნებართვის მისაღებ ქმედებად შეიძლება განვიხილოთ, მაგალითად, ტექსტის სკანირება (ამ ქმედებაზე რეპროდუცირების განსაკუთრებული უფლება ვრცელდება), ელექტრონულ ფონდში ჩართვა და მისადმი ხელმისაწვდომობა. ამის შემდეგ მომხმარებელს უკონტროლო “ხელსაყრელი” ვითარება შეიძლება წარმოემუას, ნაწარმოების ასლის უნებართვო გადაღების თვალსაზრისით. თუ მას სურვილი ექნება ყოველგვარი ნებართვის გარეშე კვლავწარმოებს და ისარგებლებს ნაწარმოებით.

როდესაც ნაწარმოები ახალია და მასზე საავტორო უფლებათა მფლობელები ადვილად იძებნება პრობლემა მარტივია, საკმარისია მათდამი მიმართვა და ნებართვის აღება არ იქნება ძნელი. საკითხი მნიშვნელოვნად რთულდება, როდესაც ბიბლიოთეკის ფონდებში ძველი ნაწარ-

მოებების ჩართვა ხდება, რომელთა ავტორები მივიწყებულია, ან საავტორო უფლებათა სხვა მფლობელები საერთოდ უცნობია და მათთან დაკავშირება ვერ ხერხდება. ამ დროს არსებობს შესაძლებლობა, რომ საავტორო უფლებათა მფლობელი გამოჩნდეს და საავტორო სამართლებრივი უფლებების დარღვევისათვის პასუხისმგებლობა მოითხოვოს. ასეთ შემთხვევებში შეიძლება არ იყოს საკმარისი საავტორო განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვების გამოყენება საავტორო უფლებათა მფლობელის მოთხოვნების გაუწებელყოფისათვის, მეტადრე მაშინ, როდესაც ციფრული ბიბლიოთეკა კერძო სამართლის პირია.

ევროკავშირის კომისიამ ღრმად შეისწავლა ნაწარმოებების ციფრულ სივრცეში გადატანასთან დაკავშირებული საჭირობოროტო საკითხები, მოუსმინა დაინტერესებულ მხარეებს, მოაშვადა წინადადებები და დასახა სამართლებრივი მოწესრიგების შესაბამისი გეგმა, რომლის დამაგვირგვინებელ აქტად 2012 წელს “ობოლ ნაწარმოებათა”, როგორც მას უწოდეს, დირექტივის მიღება მოგვევლინა. ამ დირექტივის ამოქმედებით, გარდა იმისა, რომ ერთიანი სამართლებრივი სივრცე შეიქმნა, მიიღწა სხვა მიზნებიც, მაგალითად, ციფრულ ბიბლიოთეკებს სამართლებრივი გაურკვევლობა მოეხსნათ, რის შედეგადაც ისინი დაცული გახდნენ საავტორო უფლებათა დარღვევების კუთხით და იმპედროულად უფლებათა მფლობელებს შეუნარჩუნდათ ნაწარმოების დაცვის სამართლებრივი შესაძლებლობა ახალი გარემოების სათანადოდ და სხვ. განსაკუთრებით ხაზგასმელია ის, რომ დირექტივის შემოღების შედეგად უზრუნველყოფილია ობოლ ნაწარმოებებთან დაუბრკოლებრივი ხელმისაწვდომობა მოცემული ქვეყნის ფარგლებში და მის საზღვრებს გარედან, რადგან მას შემდეგ, რაც ობოლი ნაწარმოები ჩაერთვის სასწავლო დაწესებულებების, მუზეუმებისა და არქივების ელექტრონულ ფონდებში ის ინდექსირდება და მისაწვდომი ხდება ევროკავშირის ყველა ქვეყნის მოქალაქისათვის.

ობოლი ნაწარმოებების სამოქალაქო ბრუნვაში ჩართვასა და გავრცელებასთან დაკავშირებული სამართლებრივი წესრიგის ჩამოყალიბების საჭიროება და მიზნები ნათლად არის გამოხატული მრავალ საბუთში, მათ შორის, ევროპის 2020 წლამდე სტრატეგიული მიზნების ამსახველ “ციფრულ გეგმაში” (Digital Agenda for Europe), რომელშიაც ევროკავშირის ერთიან ციფრულ ბაზარზე ობოლი ნაწარმოებების მიმოქცევის

ერთგავროვანი წესრიგის ჩამოყალიბება ერთ-ერთ საკვანძო საკითხად არის მოცემული. განხილვის საგანთან დაკავშირებული, ევროკავშირის მიერ დასახული ამოცანები და მიზნები, რომლებიც ძირითადად თავსდება ზემოთ წარმოდგენილ მიმოხილვაში გამოკვეთილად არის წარმოჩენილი თავად ღირეპტივაში, კერძოდ კი მის სადეკლარაციო ნაწილში.

ღირეპტივის მომზადების პროცესი საკმაოდ ხანგრძლივი იყო 2006 წელს დაიწყო და 2011 წელს ღირეპტივის მიღებისათვის განკუთვნილი წინადადებების ამსახველი დოკუმენტით დასრულდა, რასაც, როგორც ზემოთ აღენიშნეთ, მოჰყვა მისი ამოქმედება 2012 წლიდან. 2006 წელს შეიქმნა ციფრული ბიბლიოთეკების “მაღალი დონის ექსპერტთა ჯგუფი”, რომელმაც ობოლ ნაწარმოებთა ციფრულ სიერცეში გადაყვანასთან დაკავშირებული და ამ პროცესით გამოწვეული, მათ გავრცელებაში მონაწილე პირთა საჭირობოროტო საკითხები ერთობლივად განიხილა. ამ ჯგუფმა შეიმუშავა და გამოაქვეყნა “საბოლოო ანგარიში ციფრული კონსერვაციის, ობოლი და დაუბეჭდავი ნაწარმოებების შესახებ” (Final Report on Digital Preservation, Orphan Works and Out-of-Print Works). ამას მოჰყვა ბიბლიოთეკების, არქივებისა და უფლებათა მფლობელების მხრიდან “ობოლი ნაწარმოებების ბეჯითი მოძიების სახელმძღვანელოზე შეთანხმების მემორანდუმის” ხელმოწერა (A Memorandum of Understanding on Diligent Search Guidelines for Orphan Works). 2008 წლის “ცოდნაზე დამყარებული ეკონომიკის შესახებ მწვანე საბუთით” (Green Paper on Copyright in the Knowledge Economy) ევროკომისიამ გამოაცხადა განზრახვა მოეზადებინა საბუთი, რომელიც ასახავდა მის შეფასებას, თუ როგორი წესრიგი იყო საჭირო ევროკავშირში ობოლ ნაწარმოებთან მომყრობისათვის. ამ საბუთში გაანალიზებული იყო შემდეგი საკითხები: არსებული რეჟიმის შენარჩუნება; საავტორო სამართლით გათვალისწინებული უფლებათა შეზღუდვები; სუბიექტთა წრის მიმართ გაფართოებული კოლექტიური ლიცენზიები; ობოლი ნაწარმოებების თავისებურებების გამთვალისწინებელი ლიცენზიების გაცემა უფლებათა მართვის კოლექტიური საზოგადოებების მიერ; ასეთივე ლიცენზიების გაცემა უფლებამოსილი საჯარო სამართლის პირის მიერ; ობოლ ნაწარმოებთა მომყრობის ეროვნული გამოცდილებების აღიარება. ამის შემდეგ, 2009 წელს, ევროკავშირის კომისიამ მოუსმინა ყველა დაინტერესებულ მხარეს, გამართა ორმხრივი შეხვედრები და საბოლოოდ ჩამოყალიბდა.

აღნიშნული ღონისძიებების შედეგი აისახა ღირეპტივის პროექტში, რომელიც იყო წარდგენილი დასამტკიცებლად და რომელშიც მნიშვნელოვანი ცვლილებები აღარ შესულა.

ღირეპტივა ობოლ ნაწარმოებთა ზოგიერთი სახის ნებადართული გამოყენების შესახებ (შემდგომ მას “ობოლ ნაწარმოებთა ღირეპტივად” მოვიხსენიებთ) 25 პუნქტიანი სადეკლარაციო ნაწილის გარდა მოიცავს 11 მუხლს.

ობოლ ნაწარმოებთა ღირეპტივის ერთ-ერთი ძირითადი მიზანი არის განსაზღვროს “ობოლი ნაწარმოები” და მისი სტატუსი, აგრეთვე, გამოკვეთოს შესაბამისი სამართლებრივი წესრიგი ცნებების “ნებადართული გამოყენებელი” და “ობლად მიჩნეული ნაწარმოების ან ფონოგრამის ნებადართული გამოყენება” მეშვეობით. ღირეპტივის ამ მიზნის მიღწევა ხელს შეუწყობს 2020 წლისათვის ევროპის ციფრული გეგმის მისწრაფების განხორციელებას. ეს გეგმა ითვალისწინებს სამართლებრივი წესრიგის ჩამოყალიბებას და ციფრულ სივრცეში გადაყვანისა და გავრცელებისათვის ხელშეწყობას საავტორო და მონიჟინავე უფლებებით დაცული, მაგრამ ობლად მიჩნეული ნაწარმოებებისა და სხვა ობიექტების მიმართ.

ობოლ ნაწარმოებთა ღირეპტივის საგნობრივი და სხვა სამართლებრივი ფარგლები განსაზღვრულია პირველი და მე-2 მუხლებით. განსაზღვრების თანახმად, რომელსაც მე-2 მუხლი იძლევა, გამოკვეთილია საგნობრივი ფარგლები. ღირეპტივის წესრიგს დაქვემდებარებული ნაწარმოები ან ფონოგრამა მიიჩნევა ობლად, თუ ვერ ხერხდება მოცემული ნაწარმოების ავტორის ან საავტორო განსაკუთრებული უფლების სხვა მფლობელის, ან ფონოგრამაზე განსაკუთრებული უფლებების მფლობელის დადგენა. ამ განსაზღვრებიდან გამომდინარე, ორი ობიექტია ღირეპტივის მოქმედების ფარგლებში მოქცეული: ნაწარმოები და ფონოგრამა. ფონოგრამა დასახელებულია რათა ინგლისური საავტორო სამართლისეული მიდგომა ყოფილიყო გათვალისწინებული, რადგან ინგლისი ფონოგრამას “ქოპირაით” უფლებით იცავს. აღნიშნულის გამო ობოლი ნაწარმოების ცნება აღემატება კონტინენტური ევროპისათვის ჩვეულებრივად გაგებული “ნაწარმოების” ცნებას და ობოლ ნაწარმოებთა ღირეპტივის მიზნიდან გამომდინარე იგი მოიცავს საავტორო სამართლისეულ ობიექტ “ფონოგრამასაც”, რომელიც ევროპაში დაცულია არა საავტორო, არამედ მომიჯნავე განსაკუთრებული უფლებით.

ობოლ ნაწარმოებად მიიჩნევა, აგრეთვე, ნაწარმოები, რომლის ერთი ან მეტი ავტორი დადგენილია, მაგრამ ვერც ერთის ადგილმდებარეობა ვერ ირკვევა, მიუხედავად უფლებათა მფლობელის გულმოდგინე და ყოველმხრივი მოძიებისა. ამ დანაწესიდან გამომდინარე ობოლ ნაწარმოებად ცნობის ორი კრიტერიუმია მოცემული: ავტორის ან უფლების სხვა მფლობელის დადგენის შეუძლებლობა; დადგენილი ავტორის ან უფლების სხვა მფლობელის ადგილმდებარეობის გარკვევის შეუძლებლობა.

ობოლ ნაწარმოებთა რიცხვს მიკუთვნებულია წიგნად გამოცემული ინტელექტუალური ნაშრომი, პერიოდული ჟურნალი, გაზეთი, დღიური ან სხვა ნაშრომები, რომლებიც არის თაემოყრილი საჯარო ბიბლიოთეკების, სასწავლო დაწესებულებების ან მუზეუმების, ასევე, არქივების ან კინო და რადიო მეშვეობით დაწესებულებების ფონდებში. ობოლ ნაწარმოებებს ეკუთვნის, აგრეთვე, კინემატოგრაფიული, ან აუდიოვიზუალური ნაწარმოები და ფონოგრამა, რომლებიც ზემოთ აღნიშნული ორგანიზაციების ფონდებში ინახება. ცალკე გამოყოფილია ობოლ ნაწარმოებად მისაჩნვეი კინომატოგრაფიული, აუდიოვიზუალური ნაწარმოები და ფონოგრამა, რომლებიც გამოშვებულია საჯარო მომსახურების სამსახურებლო ორგანიზაციების მიერ და ინახება მათსავე არქივებში. ასეთად მიიჩნევა მხოლოდ ის კინომატოგრაფიული ნაწარმოები ან ფონოგრამა, რომელიც პირველად გამოშვებულია ან მაუწყებლობით გავრცელებულია ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოში 2002 წლის 31 დეკემბრამდე.

ობოლ ნაწარმოებად განიხილება ისეთი ნაწარმოებიცა და ფონოგრამაც, რომლებიც არ ყოფილა გამოქვეყნებული ან არ გადაცემულა სამაუწყებლო ორგანიზაციების მიერ, მაგრამ განსაკუთრებულ უფლებათა მფლობელების თანხმობით საჯაროდ ხელმისაწვდომი გახდნენ ზემოთ დასახელებული ორგანიზაციებისა და დაწესებულებების ძალისხმევით. ამასთან, დათქმულია კიდევ ერთი პირობა ასეთი შემთხვევებისათვის, უფლებათა მფლობელები არ უნდა შეეწინააღმდეგნონ ობოლ ნაწარმოებთა ღირეპტივით ნებადართულ გამოყენებს, რომლებიც მოცემულია მე-ნ მუხლში. დათქმულია, რომ ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს აქვთ უფლება შეზღუდონ აღნიშნულ ნაწარმოებთა და ფონოგრამათა რიცხვი ისეთებით, რომლებიც დეპონირებულია საჯარო ბიბლიოთეკების,

სასწავლო დაწესებულებების, მუზეუმების, არქივების ან კინო და რადიო მემკვიდრეობის დაწესებულებების მიერ 2014 წლის 29 დეკემბრამდე.

ობოლ ნაწარმოებთან ერთად განსახილველი ღირეპტივის მოქმედების ფარგლებში მოქცეულია ნაწარმოებები და სხვა ობიექტები, რომლებიც ჩართულია ან შერწყმულია ობოლ ნაწარმოებთან ან ფონოგრაფიასთან, ან შეადგენს მის განუყოფელ შემადგენელ ნაწილს.

პირველი მუხლი თავიდანვე ასახელებს იმ სუბიექტებს, რომლებიც ექვემდებარება ობოლ ნაწარმოებთან ღირეპტივის მოქმედებას. ეს სუბიექტებია: საჯარო ბიბლიოთეკები, სასწავლო დაწესებულებები, მუზეუმები, არქივები, კინო და რადიო მემკვიდრეობის დაწესებულებები, რომლებიც ემსახურება საჯარო ინტერესებს და დაკავებულია ამ ინტერესების ცხოვრებაში გატარებისათვის საჭირო საქმიანობით. ამასთან, ამ სუბიექტებს უფლება აქვთ შეასრულონ მხოლოდ ის მოქმედებანი, რომლებიც განიხილება ნებადართულ გამოყენებად მე-ნ მუხლის მიხედვით. გარდა ამისა, იმ შემთხვევაში, როდესაც არსებობს ობოლი ნაწარმოების ერთზე მეტი უფლებათა მფლობელი და დადგენილია ერთი ან მეტი ასეთი პირი და მისი ადგილსამყოფელი, მაშინ, საკმარისია, რომ ამ პირთა მხრიდან იყოს გაცემული კვლავწარმოების ნებადართვა ობოლ ნაწარმოებთან ღირეპტივით დასახელებული ორგანიზაციებისათვის, ან მიცემული ჰქონდეთ მათთვის თანხმობა, რომ ნაწარმოები მოსახლეობას მიეწოდოს, როგორც ამას ინფორმაციული საზოგადოების ღირეპტივა ითვალისწინებს. ამ მიმართებით ისიც არის აღსანიშნავი, რომ ობოლ ნაწარმოებთან ღირეპტივა არ იჭრება განსაკუთრებული უფლებების ეროვნულ დონეზე მართვის სფეროში.

ობოლ ნაწარმოებთან ღირეპტივის მოქმედებამ არ შეიძლება შელახოს ეროვნული წესები, რომლებიც ძალაშია ანონიმურად და ფსევდონიმით გამოქვეყნებულ ნაწარმოებთან მიმართ. ასეთი ნორმის გამორჩეულად დაწესება გასაგები უნდა იყოს იმ მხრივ, რომ ობოლ ნაწარმოებთან შეიძლება რაიმე კუთხით დაკავშირდეს ნაწარმოები, რომელიც გამოქვეყნებულია ავტორის სახელის მითითების გარეშე, ან რომელიც გამოქვეყნებულია ავტორის მიერ შერჩეული ფსევდონიმით, მაგრამ ის საზოგადოებისათვის ჯერ კიდევ უცნობია. თუ ასეთი ნაწარმოებების უფლებათა მფლობელები და მათი ადგილსამყოფელი ცნობილია, მაშინ ასეთი ნაწარმოები ობოლ ნაწარმოებად ვერ იქნება მიჩნეული და ის

უნდა იყოს დაცული ეროვნული კანონმდებლობის ჩვეულებრივ მოთხოვნათა შესაბამისად. ანუ, მოცემულ შემთხვევაში უფლებათა მფლობელის ინტერესებს განახორციელებს გამოცემული ან სხვა ის პირი, რომელიც იქნება საამისოდ უფლებამოსილი.

ობოლი ნაწარმოების სტატუსის განსაზღვრისათვის საკუთარი მნიშვნელობა აქვს უფლებათა მფლობელის დადგენისა და მისი ადგილსამყოფელის მოძიების პროცესს, რომელიც საკმარისი დაკვირვებულობითა და გულმოდგინედით უნდა ჩატარდეს. შესაბამისად, თუ აღნიშნული პროცესი საკმარისი ძალისხმევით არ წარიმართა, მაშინ უფლებათა მფლობელს, რომელიც შეიძლება მომავალში გამოჩნდეს, სამართლებრივი გაგებით, საკუთარი განსაკუთრებული უფლებების ხელყოფასთან დაკავშირებული მოთხოვნების წამოყენების სრული უფლება ექნება. აღნიშნულ პროცესში დაკვირვებულობას და გულმოდგინებას, რომ დიდი მნიშვნელობა აქვს იუწყება ობოლ ნაწარმოებთა ღირებულების მე-3 მუხლის სათაურივე “Diligent search”. ქართულად სიტყვის “diligent” თარგმნა მხოლოდ ერთი სიტყვით, მაგალითად, “გულმოდგინებით” არ იქნება სრული, რადგან მისი არსის მთელი მოცულობით გადმოცემას ვერ უზრუნველყოფს. ინგლისურ-ინგლისური განმარტებით შემდეგი ახსნა აქვს ამ სიტყვის არსს: “Someone who is diligent works hard in a careful and thorough way”. შესაბამისად ამისა, მე-3 მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით, ღირებულებით დასახელებული ობოლი ნაწარმოების გამოყენების უფლებამოსილი ორგანიზაციები ვალდებული არიან დაამტკიცონ, რომ გულმოდგინე და საკმარისად დაკვირვებული მოძიება აწარმოეს კეთილსინდისიერად, რათა დაედგინათ მოცემული ნაწარმოების ავტორი ან განსაკუთრებული უფლებების მფლობელი სხვა პირი. საამისოდ, მათ უნდა აჩვენონ, რომ მოძიების პროცესში, მიმართეს ნაწარმოების ან სხვა ობიექტის კატეგორიის თავისებურებების ინფორმაციის მქონე წყაროს. მხოლოდ ასეთი მოძიების შედეგის მიხედვით შეეძლება აღნიშნულ ორგანიზაციებს განსაზღვრონ მოცემული ნაწარმოების სტატუსი და მის მიხედვით დაიწყოთ ღირებულებით გათვალისწინებული ნებადართული გამოყენება. მოცემული ნაწარმოების ან სხვა ობიექტის ობოლ ნაწარმოებად მიჩნევისათვის, მონაცემთა ბაზების შესაბამის წყაროს განსაზღვრავს ევროკავშირში შემაჯავლი ყოველი სახელმწიფო, რისთვისაც იგი ვალდებულია მიმართოს უფლებათა მფლობელებსა

და მომხმარებლებს, რომელთა რიცხვშიც აუცილებლად უნდა ჩართონ ღირეპქტივის დანართით ჩამოთვლილი პირები, მაგალითად, უფლებამოსილი სადეპოზიტო ორგანიზაციები (ბიბლიოთეკები და მათი კატალოგები), გამოცემელთა ასოციაციები, კოლექტიური ორგანიზაციები, მონაცემთა ბაზები, საერთაშორისო სტანდარტით გათვალისწინებული სერიული ნომრის მიმნიჭებელი (ISSN), ავტორთა და ჟურნალისტთა ასოციაციები, სახვითი ხელოვნების ნაწარმოებების კოლექციონერები, დამდგმელ რეჟისორთა (პროდიუსერთა) ასოციაციები, კინომატოგრაფიული ნაწარმოებებისა და რადიო ნაწარმოებების მეპკვიდრეობის შემნახავი დაწესებულებები და სხვები. დანართში მოყვანილი ეს ჩამონათვალი დაყოფილია და დაზუსტებულია ცალკეული სახის ნაწარმოებების მიხედვით.

ღირეპქტივა უთითებს, რომ გულმოდგინე და დაკვირვებული მოძიება უნდა ჩატარდეს იმ ქვეყანაში, სადაც პირველად გამოიცა ან გადაიცა (სამაუწყებლო ქსელებში) ნაწარმოები. ზოლო კინემატოგრაფიული ნაწარმოებისა და ფონოგრამის შემთხვევაში, რომელთა პროდიუსერსაც აქვს შტაბ-ბინა, ან საცხოვრებელი ადგილი ევროკავშირის რომელიმე სახელმწიფოში, მოძიება უნდა ჩატარდეს შტაბ-ბინის ან საცხოვრებელი ადგილის მისამართის მიხედვით. ანალოგიურად, ნაწარმოების ან ფონოგრამის პირველი მართლზომიერი გადაცემის შემთხვევაში, მოძიება უნდა ჩატარდეს გადამცემი ორგანიზაციის მისამართის მიხედვით. ღირეპქტივა იმაზეც ამახვილებს ყურადღებას, რომ, თუ უფლებათა მფლობელის ადგილსამყოფელის ევროკავშირის გარეთ მყოფ ქვეყანაში არსებობაზე მოუთითებს მოძიებული მონაცემები, მაშინ იმ სხვა ქვეყანაში მოქმედი წყაროებისაგან უნდა იყოს აღებული ინფორმაცია.

ობოლ ნაწარმოებთა ღირეპქტივით გათვალისწინებული გულმოდგინე მოძიების შედეგები უნდა აისახოს ერთგვაროვან რეესტრში და მოცემული ქვეყნის უფლებამოსილ ორგანიზაციებს უნდა მიეწოდოს ამავე ღირეპქტივით განსაზღვრული, შემდეგი ინფორმაცია: მოძიების შედეგი, რომელიც გახდა საფუძველი ობოლ ნაწარმოებად ცნობისათვის; ნებადართული გამოყენების სახე – ამ ღირეპქტივით გათვალისწინებულთა რიცხვიდან; შესაბამის ორგანიზაციასთან დაკავშირებისათვის საჭირო ინფორმაცია. ობოლ ნაწარმოებთა ღირეპქტივა ავალდებულებს ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს უზრუნველყონ აღნიშნული ინფორმაციის დაუყოვნებელი მიწოდება ყოველი ნაწარმოების ან სხვა ობიექტის შესახებ,

ევროკავშირის შიდა ბაზარზე კარმონიზაციის უწყებისათვის (სასაქონლო ნიშნებსა და ღიზინებთან დაკავშირებით), რომელიც ცნობილია ინგლისური აბრევიატურით OHIM. ამ ორგანიზაციას აქვს დაკისრებული ერთიანი რეესტრის წარმოება.

ევროკავშირის რომელიმე ქვეყნის მიერ ობოლ ნაწარმოებად ერთხელ მიჩნეული ნაწარმოები და მისი სტატუსი ხელახალ გადამოწმებას აღარ უნდა საჭიროებდეს და ღირეტივა ადგენს, რომ ყველა ქვეყანა ვალდებულია სცნოს უკვე დადგენილი სტატუსი. ამასთანავე, მითითებულია, რომ უფლებათა მფლობელს შეუძლია გააუქმოს ობოლი ნაწარმოების სტატუსი, თუ იგი გამოჩნდება და საამისო სურვილს გამოხატავს. ასეთ შემთხვევაში ობოლი ნაწარმოები ჩვეულებრივ ნაწარმოებად იქცევა და მის მიმართ ძალაში იქნება საავტორო სამართლისეული ჩვეულებრივი წესრიგი. უფლებათა მფლობელს არ შეეძლება აკრძალოს მხოლოდ ის მოქმედებანი, რომლებიც განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვად განიხილება ეროვნული კანონმდებლობების ნორმათა მიხედვით.

ობოლი ნაწარმოების სტატუსის გაუქმების შემთხვევაში ევროკავშირის წევრი ქვეყნები ვალდებულნი არიან გადაუხადონ კომპენსაცია გამოჩენილ უფლებათა მფლობელებს, ნაწარმოებების გამოყენებისათვის. ამასთან, სახელმწიფოები უფლებამოსილნი არიან თავად განსაზღვრონ გარემოებები, რომელთა დადგომისასაც შესაძლებელია კომპენსაციის გადახდა. ამ კომპენსაციის ოდენობა უნდა იყოს იმ ფარგლებში, რომელიც დადგენილია ევროკავშირისა და იმ ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობით, რომლის ტერიტორიაზეც არის დაფუძნებული ობოლი ნაწარმოების გამომყენებელი ორგანიზაცია (დაწესებულება).

ობოლ ნაწარმოებთა ღირეტივის მნიშვნელოვან ნორმას წარმოადგენს მე-ნ მუხლი, რომელიც აწესებს ობოლ ნაწარმოებთა გამოყენების სახეთა ნებადართულ შემთხვევებს. ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები ვალდებულნი არიან გაითვალისწინონ ეროვნულ კანონებში გამონაკლისები და შეზღუდვები კვლავწარმოებისა და მოსახლეობისათვის მიწოდების განსაკუთრებული უფლებების მიმართ, ინფორმაციული საზოგადოების ღირეტივის ნორმათა ფარგლებში. ამ საკითხს ზემოთ უკვე შევეხეთ, მაგრამ უფრო მეტი სიცხადისათვის საჭიროა მე-ნ მუხლის მოთხოვნათა მეტი დაწვრილებით გადმოცემა. საჯარო ბიბლოთეკები, სასწავლო დაწესებულებები, მუზეუმები, არქივები, კინო და რადიო მემკვი-

დრეობის დაწესებულებები უფლებამოსილნი არიან გამოიყენონ მათ ფონდებში თავმოყრილი ობოლი ნაწარმოებები მხოლოდ შემდეგი ქმედებების ფარგლებში:

- მიაწოდონ ობოლი ნაწარმოები მოსახლეობას ინფორმაციული საზოგადოების ღირექტივის მე-3 მუხლით გათვალისწინებული პირობებით;

- კვლავწარმოონ ობოლი ნაწარმოები ინფორმაციული საზოგადოების ღირექტივის მე-2 მუხლის მიზნების მიხედვით, კერძოდ, კვლავწარმოებული ობოლი ნაწარმოები გამოიყენონ ციფრულ ფორმატში გადასაყვანად, მოსახლეობისათვის მისაწოდებლად, ინდექსირებისათვის, კატალოგიზაციისათვის, ფონდის შესანარჩუნებლად და უვარგისი ეკზემპლარების აღსადგენად. როგორც აღნიშნულიდან გამომდინარეობს, ობოლ ნაწარმოებთა გამოყენების უფლებამოსილი ორგანიზაციები და დაწესებულებები, გამოყენებისას არ უნდა გასცდნენ საჯარო ინტერესების დაცვის მიზნებს, ამ თავისებურებაზე ღირექტივა ცალკე ამახვილებს ყურადღებას. მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტი ასახელებს ქმედებებს, რომელთა შესრულებაც განიხილება საჯარო ინტერესების ჭრილში, ესენია: ობოლ ნაწარმოებთა შენარჩუნება, აღდგენა, კულტურული და სასწავლო მიზნებისათვის მათდამი წვდომის ხელშეწყობა. ობოლ ნაწარმოებთა ამ მიზნებით გამოყენებისას ნებადართულ ორგანიზაციებს შეუძლიათ მიიღონ შემოსავალი, რომელიც შეიძლება დაიხარჯოს მხოლოდ გაწეული ხარჯების დასაფარად.

მათაღლა, ევროკავშირის ღირექტივები პირად არაქონებრივ უფლებებს არ ეხება, მაგრამ, ზოგჯერ მათი დაცვის აუცილებლობაზე უთითებენ ხოლმე. ობოლ ნაწარმოებთა ღირექტივაც არ არის, ამ მხრივ, გამონაკლისი და ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს ავალებს უზრუნველყონ, რომ გამოყენებელმა ორგანიზაციებმა მიუთითონ ხოლმე ავტორისა და სხვა უფლებათა მფლობელის სახელი (სახელწოდება), ობოლი ნაწარმოების გამოყენების ყველა შემთხვევაში.

ობოლ ნაწარმოებთა ღირექტივა მე-8 მუხლით უთითებს, რომ მისი ნორმების მოქმედებამ არანაირად არ შეიძლება შელახოს ინტელექტუალური და სხვა უფლებების ძალა. ღირექტივის ნორმები ვრცელდება ობიექტებზე, რომლებიც იქნება საავტორო სამართლით დაცული 2014 წლის 29 ოქტომბრის მდგომარეობით. ეს თარიღი დადგენილია ზღვრულ თარიღად, როდისთვისაც ევროკავშირის წევრმა ქვეყნებმა უნდა მოიყ-

ვანონ ეროვნული კანონმდებლობა ობოლ ნაწარმოებთა დირექტივასთან შესაბამისობაში, რის შესახებაც საჭიროა აცნობონ ევროკომისიას.

ევროკავშირის კომისია აწარმოებს დაკვირვებას განხილული დირექტივის მოთხოვნათა შესრულებაზე, იგი აყალიბებს აზრს მისი განვითარების შესახებ (ობიექტების გაფართოების კუთხით) და ობოლ ნაწარმოებთა სტატუსის მონაცემთა რეესტრის წარმოების შესახებ, რაზეც პირველ შეჯამებას გააკეთებს 2015 წლის 29 ოქტომბრისათვის. ამ საქმიანობას იგი მომავალშიც გააგრძელებს და ყოველწლიურ ანგარიშებს გამოაქვეყნებს, სადაც იქნება ასახული ციფრული ბიბლიოთეკების ფუნქციონირების თაობაზე ინფორმაცია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საავტორო და მომხმარებელ უფლებების შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი (ავტორები დავით ძამუკაშვილი, რომან შენგელია, სანდრო ჯორბენაძე, დავით გაბუნია, ვალერი ხრუსტალი) თბილისი, "საქართველოს კანონთა წიგნისა და საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს" რედაქცია, 2003 წ.,

2. David Dzamukashvili, Roman Shengelia, Sandro Jorbenadze, Georgian Law on Author's Rights and Neighbouring Rights, Tbilisi, "Intelekti, 2005

3. დავით ძამუკაშვილი, ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი, თბილისი, "ბონა კაუზა", 2014

4. Charter of Fundamental Rights of the European Union

5. Intellectual Property in Europe, by Guy Tritton, Richard Davis, Michael Edengborough, James Graham, Simon Malinic, Asley Roughton, "Sweet & Maxwell", Second Edition, 2002

6. EU Intellectual Property Law and Policy, by Catherine Seville, Edward Elgar Publishing Limited, 2009, pp. 93, 103, 148

7. The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy. Executive Summary of final report, Institute for Information Law University of Amsterdam, November 2006 <http://www.ivir.nl>

8. Commission Staff Working Paper on the review of the EC legal framework in the field of copyright and related rights, Brussels, 19.7.2004 SEC(2004) 995

9. Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs Brussels, 10.04.2000 COM(2000) 199 final,

10. Commission Staff Working Paper Document accompanying the Proposal for a Council Directive amending Council Directive 2006/116/EC as regards the term of protection of copyright and related rights "Impact Assessment on the Legal and Economic Situation of Performers and Record Producers in the European Union", {COM(2008) 464 final} {SEC(2008) 2288}

11. Copyright in the Knowledge Economy, Green Paper, Brussels, COM(2008) 466/3,

12. Study on the Implementation and Effect in Member States Laws of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of Certain Aspects of Copyright And Related Rights in the Information Society, Executive Summary of final report Institute for Information Law University of Amsterdam, February 2007 <http://www.ivir.nl>

13. The Contribution of Copyright and Related Rights to the European Economy Based on Data from the Year 2000. Final Report, 20 October 2003, Media Group Business Research and Development Centre, Turku School of Economics and

14. Copyright without Frontiers: is there a Future for the Satellite and Cable Directive?, Published in Die Zukunft der Fernsehrichtlinie/The Future of the 'Television without Frontiers' Directive, Proceedings of the conference organised by the Institute of European Media Law (EMR) in cooperation with the European Academy of Law Trier (ERA), Schriftenreihe des Instituts für Europäisches Medienrecht (EMR), Band 29, Baden-Baden: Nomos Verlag 2005.

15. DG Internal Market and Services Working paper, First evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Brussels, 12 December 2005

16. Communication from the Commission of the European Parliament, the Council, The European Economic and social Committee and the Committee of the Regions. A digital Agenda for Europe, 26/08/2010

17. Completing the Internal Market, White Paper from the European Commission to the European Council, June 1985

18. Commission Staff Working Paper "Summary of the Impact Assessment on the Cross-Border Online Access to the Orphan Works, Document accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on certain permitted uses of orphan works, {COM(2011) 289 final}, {SEC(2011) 615 final}

19. Report on the International Protection of Expressions of Folklore Under Intellectual Property Law, Final Report, October 200

20. Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology, Copyright Issues Requiring Immediate Action, Communication from the Commission, 1988

21. European jurisprudence and its impact on copyright protection, in E-Commerce Law & Policy, March 2013

22. Study on the Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States Queen Mary Intellectual Property Research Institute of London, February 2007, Part II

23. Study on the Implementation and Effect in Member States' Laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society, Final Report, Institute for Information Law University of Amsterdam, February 2007

24. Cross-border collective copyright management. European Parliament resolution of 13 March 2007 on the Commission Recommendation of 18 October 2005 on collective cross-border management of copyright and related rights for legitimate online music services (2005/737/EC) (2006/2008(INI)), Official Journal of the European Union EN, C301 E/64, 13.12.2007

25. Memorandum of Understanding on Diligent Search Guidelines for Orphan Works

26. Gasaway, L.: Databases and The Law, Cyberspace law course, Spring 2006, University of North Carolina at Chapel Hill. URL last accessed 2007-04-14

27. Study contract concerning moral rights in the context of the exploitation of works through digital
28. Technology, Final Report, BY Mrs Marjut Salokannel and Mr Alain Strowel with the collaboration of Mrs Estelle Derclaye, April 2000
29. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on certain permitted uses of orphan works (Text with EEA relevance), {SEC(2011) 615 final}, {SEC(2011) 616 final}, Brussels, 24.5.2011, COM(2011), 289 final, 2011/0136 (COD)
30. Amended proposal for a Council Directive on the legal protection of computer programs (presented by the Commission pursuant to Article 149 paragraph 3 of the EEC Treaty). Brussels, 18 October 1990
31. Proposal for a Council Directive on the legal protection of computer programs (presented by the Commission). Brussels, 17 March 1989
32. The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy, final report, Institute for Information Law, University of Amsterdam, November 2006
33. Protection of Computer Software: New Law Covering Software Development, by Alan K. Palmer, Thomas C. Vinje, in *Duke Journal of comparative & International Law*, P. 66
34. Broadcasting and Copyright in the Internal Market, Discussion paper prepared by the Commission of the European Communities on copyright questions concerning cable and satellite broadcasts, Brussels, November 1990
35. Report from the European Commission on the Application of Council Directive 93/83 on the Coordination of Certain Rules Concerning Copyright and Rights Related to Copyright Applicable to Satellite Broadcasting and Cable Retransmission. Brussels, 26.07.2002
36. Study on Copyright Limitations and Exceptions for the Visually Impaired, prepared by Judith Sullivan, Consultant, Copyright and Government Affairs, WIPO, 2007, SCCR/15/17.
37. Harmonization of Copyright and Related Rights in the European Union, Lecture by Mr. Volker Schöfisch, presented on WIPO National Seminar on Copyright and Related Rights, organized by the World Intellectual Property Organization (WIPO) in cooperation with the State Intellectual Property Office of the Republic of Croatia, Opatjia, June 17 to 19, 1998

CONTENTS

DIRECTIVE 2009/24/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 23 APRIL 2009 ON THE LEGAL PROTECTION OF COMPUTER PROGRAMS.....	136
DIRECTIVE 2006/115/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF THE 12 DECEMBER 2006 ON RENTAL RIGHT AND LENDING RIGHT AND ON CERTAIN RIGHTS RELATED TO COPYRIGHT IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY.....	144
COUNCIL DIRECTIVE 93/83/EEC OF 27 SEPTEMBER 1993 ON THE COORDINATION OF CERTAIN RULES CONCERNING COPYRIGHT AND RIGHTS RELATED TO COPYRIGHT APPLICABLE TO SATELITE BROADCASTING AND CABLE RETRANSMISSION.....	153
DIRECTIVE 2006/116/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 12 DECEMBER 2006 ON THE TERM OF PROTECTION OF COPYRIGHT AND CERTAIN RELATED RIGHTS (CODIFIED VERSION).....	164
DIRECTIVE 2011/77/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 27 SEPTEMBER 2011 AMENDING DIRECTIVE 2006/116/EC ON THE TERM OF PROTECTION OF COPYRIGHT AND CERTAIN RELATED RIGHTS	172
DIRECTIVE 96/9/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 11 MARCH 1996 ON THE LEGAL PROTECTION OF DATABASES.....	179
DIRECTIVE 2001/29/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 22 MAY 2001 ON THE HARMONISATION OF CERTAIN ASPECTS OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS IN THE INFORMATION SOCIETY.....	192
DIRECTIVE 2001/84/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 27 SEPTEMBER 2001 ON THE RESALE RIGHT FOR THE BENEFIT OF THE AUTHOR OF AN ORIGINAL WORK OF ART.....	211
DIRECTIVE 2012/28/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 25 OCTOBER 2012 ON CERTAIN PERMITTED USES OF ORPHAN WORKS (TEXT WITH EEA RELEVANCE)	220

**DIRECTIVE 2009/24/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT
AND OF THE COUNCIL OF 23 APRIL 2009 ON THE LEGAL
PROTECTION OF COMPUTER PROGRAMS**
(Codified version)
(Text with EEA relevance)

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community and in particular Article 95 thereof,

Having regard to the proposal from the Commission,

Having regard to the opinion of the European Economic and Social Committee¹,

Acting in accordance with the procedure laid down in Article 251 of the Treaty²,

Whereas:

(1) The content of Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs³ has been amended⁴. In the interests of clarity and rationality the said Directive should be codified.

(2) The development of computer programs requires the investment of considerable human, technical and financial resources while computer programs can be copied at a fraction of the cost needed to develop them independently.

(3) Computer programs are playing an increasingly important role in a broad range of industries and computer program technology can accordingly be considered as being of fundamental importance for the Community's industrial development.

(4) Certain differences in the legal protection of computer programs offered by the laws of the Member States have direct and negative effects on the functioning of the internal market as regards computer programs.

(5) Existing differences having such effects need to be removed and new ones prevented from arising, while differences not adversely affecting the functioning of the internal market to a substantial degree need not be removed or prevented from arising.

(6) The Community's legal framework on the protection of computer programs can accordingly in the first instance be limited to establishing that Member States should accord protection to computer programs under copyright law as literary works and, further, to establishing who and what should be protected, the exclusive rights on which protected persons should be able to rely in order to authorise or prohibit certain acts and for how long the protection should apply.

¹ OJ C 204, 9.8.2008, p. 24.

² Opinion of the European Parliament of 17 June 2008 (not yet published in the Official Journal) and Council Decision of 23 March 2009.

³ OJ L 122, 17.5.1991, p. 42.

⁴ Sec Annex I, Part A.

(7) For the purpose of this Directive, the term 'computer program' shall include programs in any form, including those which are incorporated into hardware. This term also includes preparatory design work leading to the development of a computer program provided that the nature of the preparatory work is such that a computer program can result from it at a later stage.

(8) In respect of the criteria to be applied in determining whether or not a computer program is an original work, no tests as to the qualitative or aesthetic merits of the program should be applied.

(9) The Community is fully committed to the promotion of international standardisation.

(10) The function of a computer program is to communicate and work together with other components of a computer system and with users and, for this purpose, a logical and, where appropriate, physical interconnection and interaction is required to permit all elements of software and hardware to work with other software and hardware and with users in all the ways in which they are intended to function. The parts of the program which provide for such interconnection and interaction between elements of software and hardware are generally known as 'interfaces'. This functional interconnection and interaction is generally known as 'interoperability'; such interoperability can be defined as the ability to exchange information and mutually to use the information which has been exchanged.

(11) For the avoidance of doubt, it has to be made clear that only the expression of a computer program is protected and that ideas and principles which underlie any element of a program, including those which underlie its interfaces, are not protected by copyright under this Directive. In accordance with this principle of copyright, to the extent that logic, algorithms and programming languages comprise ideas and principles, those ideas and principles are not protected under this Directive. In accordance with the legislation and case-law of the Member States and the international copyright conventions, the expression of those ideas and principles is to be protected by copyright.

(12) For the purposes of this Directive, the term 'rental' means the making available for use, for a limited period of time and for profit-making purposes, of a computer program or a copy thereof. This term does not include public lending, which, accordingly, remains outside the scope of this Directive.

(13) The exclusive rights of the author to prevent the unauthorised reproduction of his work should be subject to a limited exception in the case of a computer program to allow the reproduction technically necessary for the use of that program by the lawful acquirer. This means that the acts of loading and running necessary for the use of a copy of a program which has been lawfully acquired, and the act of correction of its errors, may not be prohibited by contract. In the absence of specific contractual provisions, including when a copy of the program has been sold, any other act necessary for the use of the copy of a program may be performed in accordance with its intended purpose by a lawful acquirer of that copy.

(14) A person having a right to use a computer program should not be prevented from performing acts necessary to observe, study or test the functioning of the program, provided that those acts do not infringe the copyright in the program.

(15) The unauthorised reproduction, translation, adaptation or transformation of the form of the code in which a copy of a computer program has been made available constitutes an infringement of the exclusive rights of the author. Nevertheless, circumstances may exist when such a reproduction of the code and translation of its form are indispensable to obtain the necessary information to achieve the interoperability of an independently created program with other programs. It has therefore to be considered that, in these limited circumstances only, performance of the acts of reproduction and translation by or on behalf of a person having a right to use a copy of the program is legitimate and compatible with fair practice and must therefore be deemed not to require the authorisation of the rightholder. An objective of this exception is to make it possible to connect all components of a computer system, including those of different manufacturers, so that they can work together. Such an exception to the author's exclusive rights may not be used in a way which prejudices the legitimate interests of the rightholder or which conflicts with a normal exploitation of the program. (16) Protection of computer programs under copyright laws should be without prejudice to the application, in appropriate cases, of other forms of protection. However, any contractual provisions contrary to the provisions of this Directive laid down in respect of decompilation or to the exceptions provided for by this Directive with regard to the making of a back-up copy or to observation, study or testing of the functioning of a program should be null and void. (17) The provisions of this Directive are without prejudice to the application of the competition rules under Articles 81 and 82 of the Treaty if a dominant supplier refuses to make information available which is necessary for interoperability as defined in this Directive. (18) The provisions of this Directive should be without prejudice to specific requirements of Community law already enacted in respect of the publication of interfaces in the telecommunications sector or Council Decisions relating to standardisation in the field of information technology and telecommunication.

(19) This Directive does not affect derogations provided for under national legislation in accordance with the Berne Convention on points not covered by this Directive.

(20) This Directive should be without prejudice to the obligations of the Member States relating to the time-limits for transposition into national law of the Directives set out in Annex I, Part B,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

Article 1. Object of protection

1. In accordance with the provisions of this Directive, Member States shall protect computer programs, by copyright, as literary works within the meaning of

the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. For the purposes of this Directive, the term 'computer programs' shall include their preparatory design material.

2. Protection in accordance with this Directive shall apply to the expression in any form of a computer program. Ideas and principles which underlie any element of a computer program, including those which underlie its interfaces, are not protected by copyright under this Directive.

3. A computer program shall be protected if it is original in the sense that it is the author's own intellectual creation. No other criteria shall be applied to determine its eligibility for protection. 4. The provisions of this Directive shall apply also to programs created before 1 January 1993, without prejudice to any acts concluded and rights acquired before that date.

Article 2. Authorship of computer programs

1. The author of a computer program shall be the natural person or group of natural persons who has created the program or, where the legislation of the Member State permits, the legal person designated as the rightholder by that legislation. Where collective works are recognised by the legislation of a Member State, the person considered by the legislation of the Member State to have created the work shall be deemed to be its author.

2. In respect of a computer program created by a group of natural persons jointly, the exclusive rights shall be owned jointly.

3. Where a computer program is created by an employee in the execution of his duties or following the instructions given by his employer, the employer exclusively shall be entitled to exercise all economic rights in the program so created, unless otherwise provided by contract.

Article 3. Beneficiaries of protection

Protection shall be granted to all natural or legal persons eligible under national copyright legislation as applied to literary works.

Article 4. Restricted acts

1. Subject to the provisions of Articles 5 and 6, the exclusive rights of the rightholder within the meaning of Article 2 shall include the right to do or to authorise:

(a) the permanent or temporary reproduction of a computer program by any means and in any form, in part or in whole; in so far as loading, displaying, running, transmission or storage of the computer program necessitate such reproduction, such acts shall be subject to authorisation by the rightholder;

(b) the translation, adaptation, arrangement and any other alteration of a computer program and the reproduction of the results thereof, without prejudice to the rights of the person who alters the program;

(c) any form of distribution to the public, including the rental, of the original computer program or of copies thereof.

2. The first sale in the Community of a copy of a program by the rightholder or with his consent shall exhaust the distribution right within the Community of that copy, with the exception of the right to control further rental of the program or a copy thereof.

Article 5. Exceptions to the restricted acts

1. In the absence of specific contractual provisions, the acts referred to in points (a) and (b) of Article 4(1) shall not require authorisation by the rightholder where they are necessary for the use of the computer program by the lawful acquirer in accordance with its intended purpose, including for error correction.

2. The making of a back-up copy by a person having a right to use the computer program may not be prevented by contract in so far as it is necessary for that use. EN L 111/18 Official Journal of the European Union 5.5.2009

3. The person having a right to use a copy of a computer program shall be entitled, without the authorisation of the rightholder, to observe, study or test the functioning of the program in order to determine the ideas and principles which underlie any element of the program if he does so while performing any of the acts of loading, displaying, running, transmitting or storing the program which he is entitled to do.

Article 6. Decompilation 1.

The authorisation of the rightholder shall not be required where reproduction of the code and translation of its form within the meaning of points (a) and (b) of Article 4(1) are indispensable to obtain the information necessary to achieve the interoperability of an independently created computer program with other programs, provided that the following conditions are met:

(a) those acts are performed by the licensee or by another person having a right to use a copy of a program, or on their behalf by a person authorised to do so;

(b) the information necessary to achieve interoperability has not previously been readily available to the persons referred to in point (a); and

(c) those acts are confined to the parts of the original program which are necessary in order to achieve interoperability.

2. The provisions of paragraph 1 shall not permit the information obtained through its application:

(a) to be used for goals other than to achieve the interoperability of the independently created computer program;

(b) to be given to others, except when necessary for the interoperability of the independently created computer program; or

(c) to be used for the development, production or marketing of a computer program substantially similar in its expression, or for any other act which infringes copyright.

3. In accordance with the provisions of the Berne Convention for the protection of Literary and Artistic Works, the provisions of this Article may not be

interpreted in such a way as to allow its application to be used in a manner which unreasonably prejudices the rightholder's legitimate interests or conflicts with a normal exploitation of the computer program.

Article 7. Special measures of protection

1. Without prejudice to the provisions of Articles 4, 5 and 6, Member States shall provide, in accordance with their national legislation, appropriate remedies against a person committing any of the following acts:

(a) any act of putting into circulation a copy of a computer program knowing, or having reason to believe, that it is an infringing copy;

(b) the possession, for commercial purposes, of a copy of a computer program knowing, or having reason to believe, that it is an infringing copy;

(c) any act of putting into circulation, or the possession for commercial purposes of, any means the sole intended purpose of which is to facilitate the unauthorised removal or circumvention of any technical device which may have been applied to protect a computer program.

2. Any infringing copy of a computer program shall be liable to seizure in accordance with the legislation of the Member State concerned.

3. Member States may provide for the seizure of any means referred to in point (c) of paragraph 1.

Article 8. Continued application of other legal provisions

The provisions of this Directive shall be without prejudice to any other legal provisions such as those concerning patent rights, trade-marks, unfair competition, trade secrets, protection of semi-conductor products or the law of contract.

Any contractual provisions contrary to Article 6 or to the exceptions provided for in Article 5(2) and (3) shall be null and void.

Article 9. Communication

Member States shall communicate to the Commission the provisions of national law adopted in the field governed by this Directive. EN 5.5.2009 Official Journal of the European Union L 111/19

Article 10. Repeal

Directive 91/250/EEC, as amended by the Directive indicated in Annex I, Part A, is repealed, without prejudice to the obligations of the Member States relating to the time-limits for transposition into national law of the Directives set out in Annex I, Part B.

References to the repealed Directive shall be construed as references to this Directive and shall be read in accordance with the correlation table in Annex II.

Article 11. Entry into force

This Directive shall enter into force on the 20th day following its publication in the *Official Journal of the European Union*.

Article 12. Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Strasbourg, 23 April 2009.

For the European European Parliament
The president
H.-G. PÖTTERING

For the Council
The President
P. NEEAS

ANNEX I

PART A

**Repealed Directive with its amendment
(referred to in Article 10)**

Council Directive 91/250/EEC (OJ L 122, 17.5.1991, p. 42)

Council Directive 93/98/EEC (OJ L 290, 24.11.1993, p. 9)

Article 11(1) only

PART B

**List of time-limits for transposition into national law
(referred to in Article 10)**

Directive
91/250/EEC
93/98/EEC

Time-limit for transposition
31 December 1992
30 June 1995

ANNEX II

Correlation table

Directive 91/250/EEC
Article 1(1), (2) and (3)
Article 2(1), first sentence
Article 2(1), second sentence

This Directive
Article 1(1), (2) and (3)
Article 2(1), first subparagraph
Article 2(1), second subparagraph

Article 2(2) and (3)
Article 3
Article 4, introductory words
Article 4(a)
Article 4(b)
Article 4(c), first sentence
Article 4(c), second sentence
Articles 5, 6 and 7
Article 9(1), first sentence
Article 9(1), second sentence
Article 9(2)
Article 10(1)
Article 10(2)

—

—

Article 11

—

—

Article 2(2) and (3)
Article 3
Article 4(1), introductory words
Article 4(1), point (a)
Article 4(1), point (b)
Article 4(1), point (c)
Article 4(2)
Articles 5, 6 and 7
Article 8, first paragraph
Article 8, second paragraph
Article 1(4)

—

Article 9

Article 10

Article 11

Article 12

Annex I

Annex II

**DIRECTIVE 2006/115/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE
COUNCIL OF 12 DECEMBER 2006 ON RENTAL RIGHT AND LENDING
RIGHT AND ON CERTAIN RIGHTS RELATED TO COPYRIGHT IN THE
FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY**
(codified version)

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community, and in particular Articles 47(2), 55 and 95 thereof, Having regard to the proposal from the Commission, Having regard to the opinion of the European Economic and Social Committee, Acting in accordance with the procedure laid down in Article 251 of the Treaty¹,

Whereas:

(1) Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property² has been substantially amended several times³. In the interests of clarity and rationality the said Directive should be codified.

(2) Rental and lending of copyright works and the subject matter of related rights protection is playing an increasingly important role in particular for authors, performers and producers of phonograms and films. Piracy is becoming an increasing threat.

(3) The adequate protection of copyright works and subject matter of related rights protection by rental and lending rights as well as the protection of the subject matter of related rights protection by the fixation right, distribution right, right to broadcast and communication to the public can accordingly be considered as being of fundamental importance for the economic and cultural development of the Community.

(4) Copyright and related rights protection must adapt to new economic developments such as new forms of exploitation.

(5) The creative and artistic work of authors and performers necessitates an adequate income as a basis for further creative and artistic work, and the investments required particularly for the production of phonograms and films are especially high and risky. The possibility of securing that income and recouping that investment can be effectively guaranteed only through adequate legal protection of the rightholders concerned.

(6) These creative, artistic and entrepreneurial activities are, to a large extent, activities of self-employed persons. The pursuit of such activities should be made

¹ Opinion of the European Parliament delivered on 12 October 2006 (not yet published in the Official Journal).

² OJ L 346, 27.11.1992, p. 61. Directive as last amended by Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council (OJ L 167, 22.6.2001, p. 10).

³ See Annex I, Part A.

easier by providing a harmonised legal protection within the Community. To the extent that these activities principally constitute services, their provision should equally be facilitated by a harmonised legal framework in the Community.

(7) The legislation of the Member States should be approximated in such a way as not to conflict with the international conventions on which the copyright and related rights laws of many Member States are based.

(8) The legal framework of the Community on the rental right and lending right and on certain rights related to copyright can be limited to establishing that Member States provide rights with respect to rental and lending for certain groups of rightholders and further to establishing the

rights of fixation, distribution, broadcasting and communication to the public for certain groups of rightholders in the field of related rights protection.

(9) It is necessary to define the concepts of rental and lending for the purposes of this Directive.

(10) It is desirable, with a view to clarity, to exclude from rental and lending within the meaning of this Directive certain forms of making available, as for instance making available phonograms or films for the purpose of public performance or broadcasting, making available for the purpose of exhibition, or making available for on-the-spot reference use. Lending within the meaning of this Directive should not include making available between establishments which are accessible to the public.

(11) Where lending by an establishment accessible to the public gives rise to a payment the amount of which does not go beyond what is necessary to cover the operating costs of the establishment, there is no direct or indirect economic or commercial advantage within the meaning of this Directive.

(12) It is necessary to introduce arrangements ensuring that an unwaivable equitable remuneration is obtained by authors and performers who must remain able to entrust the administration of this right to collecting societies representing them.

(13) The equitable remuneration may be paid on the basis of one or several payments at any time on or after the conclusion of the contract. It should take account of the importance of the contribution of the authors and performers concerned to the phonogram or film.

(14) It is also necessary to protect the rights at least of authors as regards public lending by providing for specific arrangements. However, any measures taken by way of derogation from the exclusive public lending right should comply in particular with Article 12 of the Treaty.

(15) The provisions laid down in this Directive as to rights related to copyright should not prevent Member States from extending to those exclusive rights the presumption provided for in this Directive with regard to contracts concerning film production concluded individually or collectively by performers with a film producer. Furthermore, those provisions should not prevent Member States from providing for a rebuttable presumption of the authorisation of exploitation in respect of the

exclusive rights of performers provided for in the relevant provisions of this Directive, in so far as such presumption is compatible with the International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organisations (hereinafter referred to as the Rome Convention).

(16) Member States should be able to provide for more far-reaching protection for owners of rights related to copyright than that required by the provisions laid down in this Directive in respect of broadcasting and communication to the public.

(17) The harmonised rental and lending rights and the harmonised protection in the field of rights related to copyright should not be exercised in a way which constitutes a disguised restriction on trade between Member States or in a way which is contrary to the rule of media exploitation chronology, as recognised in the judgment handed down in *Société Cinéthèque v. FNCF*⁴.

(18) This Directive should be without prejudice to the obligations of the Member States relating to the time-limits for transposition into national law of the Directives as set out in Part B of Annex I,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

CHAPTER I

RENTAL AND LENDING RIGHT

Article 1. Object of harmonisation

1. In accordance with the provisions of this Chapter, Member States shall provide, subject to Article 6, a right to authorise or prohibit the rental and lending of originals and copies of copyright works, and other subject matter as set out in Article 3(1).

2. The rights referred to in paragraph 1 shall not be exhausted by any sale or other act of distribution of originals and copies of copyright works and other subject matter as set out in Article 3(1).

Article 2. Definitions

1. For the purposes of this Directive the following definitions shall apply:

(a) 'rental' means making available for use, for a limited period of time and for direct or indirect economic or commercial advantage;

(b) 'lending' means making available for use, for a limited period of time and not for direct or indirect economic or commercial advantage, when it is made through establishments which are accessible to the public;

(c) 'film' means a cinematographic or audiovisual work or moving images, whether or not accompanied by sound.

2. The principal director of a cinematographic or audiovisual work shall be considered as its author or one of its authors. Member States may provide for others to be considered as its co-authors.

⁴ Joined Cases 60/84 and 61/84 [1985] ECR 2 605.

Article 3. Rightholders and subject matter of rental and lending right

1. The exclusive right to authorise or prohibit rental and lending shall belong to the following:

- (1) Joined Cases 60/84 and 61/84 [1985] ECR 2 605. (a) the author in respect of the original and copies of his work;
- (b) the performer in respect of fixations of his performance;
- (c) the phonogram producer in respect of his phonograms;
- (d) the producer of the first fixation of a film in respect of the original and copies of his film.

2. This Directive shall not cover rental and lending rights in relation to buildings and to works of applied art.

3. The rights referred to in paragraph 1 may be transferred, assigned or subject to the granting of contractual licences.

4. Without prejudice to paragraph 6, when a contract concerning film production is concluded, individually or collectively, by performers with a film producer, the performer covered by this contract shall be presumed, subject to contractual clauses to the contrary, to have transferred his rental right, subject to Article 5.

5. Member States may provide for a similar presumption as set out in paragraph 4 with respect to authors.

6. Member States may provide that the signing of a contract concluded between a performer and a film producer concerning the production of a film has the effect of authorising rental, provided

that such contract provides for an equitable remuneration within the meaning of Article 5. Member States may also provide that this paragraph shall apply *mutatis mutandis* to the rights included in Chapter II.

Article 4. Rental of computer programs

This Directive shall be without prejudice to Article 4(c) of Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs⁵.

Article 5. Unwaivable right to equitable remuneration

1. Where an author or performer has transferred or assigned his rental right concerning a phonogram or an original or copy of a film to a phonogram or film producer, that author or performer shall retain the right to obtain an equitable remuneration for the rental.

2. The right to obtain an equitable remuneration for rental cannot be waived by authors or performers.

3. The administration of this right to obtain an equitable remuneration may be entrusted to collecting societies representing authors or performers.

⁵ OJ L 122, 17.5.1991, p. 42. Directive as amended by Directive 93/98/EEC (OJ L 290, 24.11.1993, p. 9).

4. Member States may regulate whether and to what extent administration by collecting societies of the right to obtain an equitable remuneration may be imposed, as well as the question from whom this remuneration may be claimed or collected.

Article 6. Derogation from the exclusive public lending right

1. Member States may derogate from the exclusive right provided for in Article 1 in respect of public lending, provided that at least authors obtain a remuneration for such lending. Member States shall be free to determine this remuneration taking account of their cultural promotion objectives.

2. Where Member States do not apply the exclusive lending right provided for in Article 1 as regards phonograms, films and computer programs, they shall introduce, at least for authors, a remuneration.

3. Member States may exempt certain categories of establishments from the payment of the remuneration referred to in paragraphs 1 and 2.

CHAPTER II RIGHTS RELATED TO COPYRIGHT

Article 7. Fixation right

1. Member States shall provide for performers the exclusive right to authorise or prohibit the fixation of their performances.

2. Member States shall provide for broadcasting organisations the exclusive right to authorise or prohibit the fixation of their broadcasts, whether these broadcasts are transmitted by wire or over the air, including by cable or satellite.

3. A cable distributor shall not have the right provided for in paragraph 2 where it merely retransmits by cable the broadcasts of broadcasting organisations.

Article 8. Broadcasting and communication to the public

1. Member States shall provide for performers the exclusive right to authorise or prohibit the broadcasting by wireless means and the communication to the public of their performances, except where the performance is itself already a broadcast performance or is made from a fixation.

2. Member States shall provide a right in order to ensure that a single equitable remuneration is paid by the user, if a phonogram published for commercial purposes, or a reproduction of such phonogram, is used for broadcasting by wireless means or for any communication to the public, and to ensure that this remuneration is shared between the relevant performers and phonogram producers. Member States may, in the absence of agreement between the performers and phonogram producers, lay down the conditions as to the sharing of this remuneration between them.

3. Member States shall provide for broadcasting organisations the exclusive right to authorise or prohibit the rebroadcasting of their broadcasts by wireless means, as well as the communication to the public of their broadcasts if such communication is made in places accessible to the public against payment of an entrance fee.

Article 9. Distribution right

1. Member States shall provide the exclusive right to make available to the public, by sale or otherwise, the objects indicated in points (a) to (d), including copies thereof, hereinafter 'the distribution right':

- (a) for performers, in respect of fixations of their performances;
- (b) for phonogram producers, in respect of their phonograms;
- (c) for producers of the first fixations of films, in respect of the original and copies of their films;
- (d) for broadcasting organisations, in respect of fixations of their broadcasts as set out in Article 7(2).

2. The distribution right shall not be exhausted within the Community in respect of an object as referred to in paragraph 1, except where the first sale in the Community of that object is made by the rightholder or with his consent.

3. The distribution right shall be without prejudice to the specific provisions of Chapter I, in particular Article 1(2).

4. The distribution right may be transferred, assigned or subject to the granting of contractual licences.

Article 10. Limitations to rights

1. Member States may provide for limitations to the rights referred to in this Chapter in respect of: -

- (a) private use;
- (b) use of short excerpts in connection with the reporting of current events;
- (c) ephemeral fixation by a broadcasting organisation by means of its own facilities and for its own broadcasts;
- (d) use solely for the purposes of teaching or scientific research.

2. Irrespective of paragraph 1, any Member State may provide for the same kinds of limitations with regard to the protection of performers, producers of phonograms, broadcasting organisations and of producers of the first fixations of films, as it provides for in connection with the protection of copyright in literary and artistic works. However, compulsory licences may be provided for only to the extent to which they are compatible with the Rome Convention.

3. The limitations referred to in paragraphs 1 and 2 shall be applied only in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the subject matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.

CHAPTER III COMMON PROVISIONS

Article 11. Application in time

1. This Directive shall apply in respect of all copyright works, performances, phonograms, broadcasts and first fixations of films referred to in this Directive which were, on 1 July 1994, still protected by the legislation of the Member States

in the field of copyright and related rights or which met the criteria for protection under this Directive on that date.

2. This Directive shall apply without prejudice to any acts of exploitation performed before 1 July 1994.

3. Member States may provide that the rightholders are deemed to have given their authorisation to the rental or lending of an object referred to in points (a) to (d) of Article 3(1) which is proven to have been made available to third parties for this purpose or to have been acquired before 1 July 1994. However, in particular where such an object is a digital recording, Member States may provide that rightholders shall have a right to obtain an adequate remuneration for the rental or lending of that object.

4. Member States need not apply the provisions of Article 2(2) to cinematographic or audiovisual works created before 1 July 1994.

5. This Directive shall, without prejudice to paragraph 3 and subject to paragraph 7, not affect any contracts concluded before 19 November 1992.

6. Member States may provide, subject to the provisions of paragraph 7, that when rightholders who acquire new rights under the national provisions adopted in implementation of this Directive have, before 1 July 1994, given their consent for exploitation, they shall be presumed to have transferred the new exclusive rights.

7. For contracts concluded before 1 July 1994, the unwaivable right to an equitable remuneration provided for in Article 5 shall apply only where authors or performers or those representing them have submitted a request to that effect before 1 January 1997. In the absence of agreement between rightholders concerning the level of remuneration, Member States may fix the level of equitable remuneration.

Article 12. Relation between copyright and related rights

Protection of copyright-related rights under this Directive shall leave intact and shall in no way affect the protection of copyright.

Article 13. Communication

Member States shall communicate to the Commission the main provisions of national law adopted in the field covered by this Directive.

Article 14. Repeal

Directive 92/100/EEC is hereby repealed, without prejudice to the obligations of the Member States relating to the time-limits for transposition into national law of the Directives as set out in Part B of Annex I. References made to the repealed Directive shall be construed as being made to this Directive and should be read in accordance with the correlation table in Annex II.

Article 15. Entry into force

This Directive shall enter into force on the twentieth day following that of its publication in the Official Journal of the European Union.

Article 16. Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Strasbourg, 12 December 2006.

For the European Parliament
The President
J. BORRELL FONTELLES

For the Council
The President
M. PEKKARINEN

ANNEX I

PART A

Repealed Directive with its successive amendments

Council Directive 92/100/EEC

(OJ L 346, 27.11.1992, p. 61)

Council Directive 93/98/EEC

(OJ L 290, 24.11.1993, p. 9)

Article 11(2) only

Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council

Article 11(1) only

(OJ L 167, 22.6.2001, p. 10)

PART B

List of time-limits for transposition into national law (referred to in Article 14)

Directive
92/100/EEC
93/98/EEC
2001/29/EC

Time-limit for transposition
1 July 1994
30 June 1995
21 December 2002

ANNEX II

CORRELATION TABLE

Directive 92/100/EEC

This Directive

Article 1(1)

Article 1(2)

Article 1(3)

Article 1(4)

Article 2(1), introductory words

Article 2(1), first indent

Article 2(1), second indent

Article 2(1), third indent

Article 2(1), fourth indent, first sentence

Article 1(1)

Article 2(1), introductory words and point (a)

Article 2(1), point (b)

Article 1(2)

Article 3(1), introductory words

Article 3(1)(a)

Article 3(1)(b)

Article 3(1)(c)

Article 3(1)(d)

Article 2(1), fourth indent, second sentence	Article 2(1), point(c)
Article 2(2)	Article 2(2)
Article 2(3)	Article 3(2)
Article 2(4)b	Article 3(3)
Article 2(5)	Article 3(4)
Article 2(6)	Article 3(5)
Article 2(7)	Article 3(6)
Article 3	Article 4
Article 4	Article 5
Article 5(1) to (3)	Article 6(1) to (3)
Article 5(4)	—
Article 6	Article 7
Article 8	Article 8
Article 9(1), introductory words and final words	Article 9(1), introductory words
Article 9(1), first indent	Article 9(1)(a)
Article 9(1), second indent	Article 9(1)(b)
Article 9(1), third indent	Article 9(1)(c)
Article 9(1), fourth indent	Article 9(1)(d)
Article 9(2), (3) and (4)	Article 9(2), (3) and (4)
Article 10(1)	Article 10(1)
Article 10(2), first sentence	Article 10(2), first subparagraph
Article 10(2), second sentence	Article 10(2), second subparagraph
Article 10(3)	Article 10(3)
Article 13(1) and (2)	Article 11(1) and (2)
Article 13(3), first sentence	Article 11(3), first subparagraph
Article 13(3), second sentence	Article 11(3), second subparagraph
Article 13(4)	Article 11(4)
Article 13(5)	—
Article 13(6)	Article 11(5)
Article 13(7)	Article 11(6)
Directive 92/100/EEC	This Directive
Article 13(8)	—
Article 13(9)	Article 11(7)
Article 14	Article 12
Article 15(1)	—
Article 15(2)	Article 13
—	Article 14
—	Article 15
Article 16	Article 16
—	Annex I
—	Annex II

COUNCIL DIRECTIVE 93/83/EEC OF 27 SEPTEMBER 1993 ON THE COORDINATION OF CERTAIN RULES CONCERNING COPYRIGHT AND RIGHTS RELATED TO COPYRIGHT APPLICABLE

THE COUNCIL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES,

Having regard to the Treaty establishing the European Economic Community, and in particular Articles 57 (2) and 66 thereof,

Having regard to the proposal from the Commission ¹,

In cooperation with the European Parliament ²,

Having regard to the opinion of the Economic and Social Committee ³,

(1) Whereas the objectives of the Community as laid down in the Treaty include establishing an ever closer union among the peoples of Europe, fostering closer relations between the States belonging to the Community and ensuring the economic and social progress of the Community countries by common action to eliminate the barriers which divide Europe;

(2) Whereas, to that end, the Treaty provides for the establishment of a common market and an area without internal frontiers; whereas measures to achieve this include the abolition of obstacles to the free movement of services and the institution of a system ensuring that competition in the common market is not distorted; whereas, to that end, the Council may adopt directives for the coordination of the provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the taking up and pursuit of activities as self-employed persons;

(3) Whereas broadcasts transmitted across frontiers within the Community, in particular by satellite and cable, are one of the most important ways of pursuing these Community objectives, which are at the same time political, economic, social, cultural and legal;

(4) Whereas the Council has already adopted Directive 89/552/EEC of 3 October 1989 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities ⁴, which makes provision for the promotion of the distribution and production of European television programmes and for advertising and sponsorship, the protection of minors and the right of reply;

(5) Whereas, however, the achievement of these objectives in respect of cross-border satellite broadcasting and the cable retransmission of programmes from other Member States is currently still obstructed by a series of differences between national rules of copyright and some degree of legal uncertainty; whereas this means that holders of rights are exposed to the threat of seeing their works

¹ OJ No C 255, 1. 10. 1991, p. 3 and OJ No C 25, 28. 1. 1993, p. 43.

² OJ No C 305, 23. 11. 1992, p. 129 and OJ No C 255, 20. 9. 1993.

³ OJ No C 98, 21. 4. 1992, p. 44.

⁴ OJ No L 298, 17. 10. 1989, p. 23.

exploited without payment of remuneration or that the individual holders of exclusive rights in various Member States block the exploitation of their rights; whereas the legal uncertainty in particular constitutes a direct obstacle in the free circulation of programmes within the Community;

(6) Whereas a distinction is currently drawn for copyright purposes between communication to the public by direct satellite and communication to the public by communications satellite; whereas, since individual reception is possible and affordable nowadays with both types of satellite, there is no longer any justification for this differing legal treatment;

(7) Whereas the free broadcasting of programmes is further impeded by the current legal uncertainty over whether broadcasting by a satellite whose signals can be received directly affects the rights in the country of transmission only or in all countries of reception together; whereas, since communications satellites and direct satellites are treated alike for copyright purposes, this legal uncertainty now affects almost all programmes broadcast in the Community by satellite;

(8) Whereas, furthermore, legal certainty, which is a prerequisite for the free movement of broadcasts within the Community, is missing where programmes transmitted across frontiers are fed into and retransmitted through cable networks;

(9) Whereas the development of the acquisition of rights on a contractual basis by authorization is already making a vigorous contribution to the creation of the desired European audiovisual area; whereas the continuation of such contractual agreements should be ensured and their smooth application in practice should be promoted wherever possible;

(10) Whereas at present cable operators in particular cannot be sure that they have actually acquired all the programme rights covered by such an agreement;

(11) Whereas, lastly, parties in different Member States are not all similarly bound by obligations which prevent them from refusing without valid reason to negotiate on the acquisition of the rights necessary for cable distribution or allowing such negotiations to fail;

(12) Whereas the legal framework for the creation of a single audiovisual area laid down in Directive 89/552/EEC must, therefore, be supplemented with reference to copyright;

(13) Whereas, therefore, an end should be put to the differences of treatment of the transmission of programmes by communications satellite which exist in the Member States, so that the vital distinction throughout the Community becomes whether works and other protected subject matter are communicated to the public; whereas this will also ensure equal treatment of the suppliers of cross-border broadcasts, regardless of whether they use a direct broadcasting satellite or a communications satellite;

(14) Whereas the legal uncertainty regarding the rights to be acquired which impedes cross-border satellite broadcasting should be overcome by defining the notion of communication to the public by satellite at a Community level; whereas this definition should at the same time specify where the act of communication

takes place; whereas such a definition is necessary to avoid the cumulative application of several national laws to one single act of broadcasting; whereas communication to the public by satellite occurs only when, and in the Member State where, the programme-carrying signals are introduced under the control and responsibility of the broadcasting organization into an uninterrupted chain of communication leading to the satellite and down towards the earth; whereas normal technical procedures relating to the programme-carrying signals should not be considered as interruptions to the chain of broadcasting;

(15) Whereas the acquisition on a contractual basis of exclusive broadcasting rights should comply with any legislation on copyright and rights related to copyright in the Member State in which communication to the public by satellite occurs;

(16) Whereas the principle of contractual freedom on which this Directive is based will make it possible to continue limiting the exploitation of these rights, especially as far as certain technical means of transmission or certain language versions are concerned;

(17) Whereas, in arriving at the amount of the payment to be made for the rights acquired, the parties should take account of all aspects of the broadcast, such as the actual audience, the potential audience and the language version;

(18) Whereas the application of the country-of-origin principle contained in this Directive could pose a problem with regard to existing contracts; whereas this Directive should provide for a period of five years for existing contracts to be adapted, where necessary, in the light of the Directive; whereas the said country-of-origin principle should not, therefore, apply to existing contracts which expire before 1 January 2000; whereas if by that date parties still have an interest in the contract, the same parties should be entitled to renegotiate the conditions of the contract;

(19) Whereas existing international co-production agreements must be interpreted in the light of the economic purpose and scope envisaged by the parties upon signature; whereas in the past international co-production agreements have often not expressly and specifically addressed communication to the public by satellite within the meaning of this Directive a particular form of exploitation; whereas the underlying philosophy of many existing international co-production agreements is that the rights in the co-production are exercised separately and independently by each co-producer, by dividing the exploitation rights between them along territorial lines; whereas, as a general rule, in the situation where a communication to the public by satellite authorized by one co-producer would prejudice the value of the exploitation rights of another co-producer, the interpretation of such an existing agreement would normally suggest that the latter co-producer would have to give his consent to the authorization, by the former co-producer, of the communication to the public by satellite; whereas the language exclusivity of the latter co-producer will be prejudiced where the language version or versions of the communication to the public, including where the version is

dubbed or subtitled, coincide(s) with the language or the languages widely understood in the territory allotted by the agreement to the latter co-producer; whereas the notion of exclusivity should be understood in a wider sense where the communication to the public by satellite concerns a work which consists merely of images and contains no dialogue or subtitles; whereas a clear rule is necessary in cases where the international co-production agreement does not expressly regulate the division of rights in the specific case of communication to the public by satellite within the meaning of this Directive;

(20) Whereas communications to the public by satellite from non-member countries will under certain conditions be deemed to occur within a Member State of the Community;

(21) Whereas it is necessary to ensure that protection for authors, performers, producers of phonograms and broadcasting organizations is accorded in all Member States and that this protection is not subject to a statutory licence system; whereas only in this way is it possible to ensure that any difference in the level of protection within the common market will not create distortions of competition;

(22) Whereas the advent of new technologies is likely to have an impact on both the quality and the quantity of the exploitation of works and other subject matter;

(23) Whereas in the light of these developments the level of protection granted pursuant to this Directive to all rightholders in the areas covered by this Directive should remain under consideration;

(24) Whereas the harmonization of legislation envisaged in this Directive entails the harmonization of the provisions ensuring a high level of protection of authors, performers, phonogram producers and broadcasting organizations; whereas this harmonization should not allow a broadcasting organization to take advantage of differences in levels of protection by relocating activities, to the detriment of audiovisual productions;

(25) Whereas the protection provided for rights related to copyright should be aligned on that contained in Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property⁵ for the purposes of communication to the public by satellite; whereas, in particular, this will ensure that performers and phonogram producers are guaranteed an appropriate remuneration for the communication to the public by satellite of their performances or phonograms;

(26) Whereas the provisions of Article 4 do not prevent Member States from extending the presumption set out in Article 2 (5) of Directive 92/100/EEC to the exclusive rights referred to in Article 4; whereas, furthermore, the provisions of Article 4 do not prevent Member States from providing for a rebuttable presumption of the authorization of exploitation in respect of the exclusive rights of performers referred to in that Article, in so far as such presumption is compatible with the

⁵ OJ No L 346, 27. 11. 1992, p. 61.

International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations;

(27) Whereas the cable retransmission of programmes from other Member States is an act subject to copyright and, as the case may be, rights related to copyright; whereas the cable operator must, therefore, obtain the authorization from every holder of rights in each part of the programme retransmitted; whereas, pursuant to this Directive, the authorizations should be granted contractually unless a temporary exception is provided for in the case of existing legal licence schemes;

(28) Whereas, in order to ensure that the smooth operation of contractual arrangements is not called into question by the intervention of outsiders holding rights in individual parts of the programme, provision should be made, through the obligation to have recourse to a collecting society, for the exclusive collective exercise of the authorization right to the extent that this is required by the special features of cable retransmission; whereas the authorization right as such remains intact and only the exercise of this right is regulated to some extent, so that the right to authorize a cable retransmission can still be assigned; whereas this Directive does not affect the exercise of moral rights;

(29) Whereas the exemption provided for in Article 10 should not limit the choice of holders of rights to transfer their rights to a collecting society and thereby have a direct share in the remuneration paid by the cable distributor for cable retransmission;

(30) Whereas contractual arrangements regarding the authorization of cable retransmission should be promoted by additional measures; whereas a party seeking the conclusion of a general contract should, for its part, be obliged to submit collective proposals for an agreement; whereas, furthermore, any party shall be entitled, at any moment, to call upon the assistance of impartial mediators whose task is to assist negotiations and who may submit proposals; whereas any such proposals and any opposition thereto should be served on the parties concerned in accordance with the applicable rules concerning the service of legal documents, in particular as set out in existing international conventions; whereas, finally, it is necessary to ensure that the negotiations are not blocked without valid justification or that individual holders are not prevented without valid justification from taking part in the negotiations; whereas none of these measures for the promotion of the acquisition of rights calls into question the contractual nature of the acquisition of cable retransmission rights;

(31) Whereas for a transitional period Member States should be allowed to retain existing bodies with jurisdiction in their territory over cases where the right to retransmit a programme by cable to the public has been unreasonably refused or offered on unreasonable terms by a broadcasting organization; whereas it is understood that the right of parties concerned to be heard by the body should be guaranteed and that the existence of the body should not prevent the parties concerned from having normal access to the courts;

(32) Whereas, however, Community rules are not needed to deal with all of those matters, the effects of which perhaps with some commercially insignificant exceptions, are felt only inside the borders of a single Member State;

(33) Whereas minimum rules should be laid down in order to establish and guarantee free and uninterrupted cross-border broadcasting by satellite and simultaneous, unaltered cable retransmission of programmes broadcast from other Member States, on an essentially contractual basis;

(34) Whereas this Directive should not prejudice further harmonization in the field of copyright and rights related to copyright and the collective administration of such rights; whereas the possibility for Member States to regulate the activities of collecting societies should not prejudice the freedom of contractual negotiation of the rights provided for in this Directive, on the understanding that such negotiation takes place within the framework of general or specific national rules with regard to competition law or the prevention of abuse of monopolies;

(35) Whereas it should, therefore, be for the Member States to supplement the general provisions needed to achieve the objectives of this Directive by taking legislative and administrative measures in their domestic law, provided that these do not run counter to the objectives of this Directive and are compatible with Community law;

(36) Whereas this Directive does not affect the applicability of the competition rules in Articles 85 and 86 of the Treaty,

HAS ADOPTED THIS DIRECTIVE:

CHAPTER I DEFINITIONS

Article 1. Definitions

1. For the purpose of this Directive, 'satellite' means any satellite operating on frequency bands which, under telecommunications law, are reserved for the broadcast of signals for reception by the public or which are reserved for closed, point-to-point communication. In the latter case, however, the circumstances in which individual reception of the signals takes place must be comparable to those which apply in the first case.

2. (a) For the purpose of this Directive, 'communication to the public by satellite' means the act of introducing, under the control and responsibility of the broadcasting organization, the programme-carrying signals intended for reception by the public into an uninterrupted chain of communication leading to the satellite and down towards the earth.

(b) The act of communication to the public by satellite occurs solely in the Member State where, under the control and responsibility of the broadcasting organization, the programme-carrying signals are introduced into an uninterrupted chain of communication leading to the satellite and down towards the earth.

(c) If the programme-carrying signals are encrypted, then there is communication to the public by satellite on condition that the means for decrypting the broadcast are provided to the public by the broadcasting organization or with its consent.

(d) Where an act of communication to the public by satellite occurs in a non-Community State which does not provide the level of protection provided for under Chapter II,

(i) if the programme-carrying signals are transmitted to the satellite from an uplink situation situated in a Member State, that act of communication to the public by satellite shall be deemed to have occurred in that Member State and the rights provided for under Chapter II shall be exercisable against the person operating the uplink station; or

(ii) if there is no use of an uplink station situated in a Member State but a broadcasting organization established in a Member State has commissioned the act of communication to the public by satellite, that act shall be deemed to have occurred in the Member State in which the broadcasting organization has its principal establishment in the Community and the rights provided for under Chapter II shall be exercisable against the broadcasting organization.

3. For the purposes of this Directive, 'cable retransmission' means the simultaneous, unaltered and unabridged retransmission by a cable or microwave system for reception by the public of an initial transmission from another Member State, by wire or over the air, including that by satellite, of television or radio programmes intended for reception by the public.

4. For the purposes of this Directive 'collecting society' means any organization which manages or administers copyright or rights related to copyright as its sole purpose or as one of its main purposes.

5. For the purposes of this Directive, the principal director of a cinematographic or audiovisual work shall be considered as its author or one of its authors. Member States may provide for others to be considered as its co-authors.

CHAPTER II

BROADCASTING OF PROGRAMMES BY SATELLITE

Article 2. Broadcasting right

Member States shall provide an exclusive right for the author to authorize the communication to the public by satellite of copyright works, subject to the provisions set out in this chapter.

Article 3. Acquisition of broadcasting rights

1. Member States shall ensure that the authorization referred to in Article 2 may be acquired only by agreement.

2. A Member State may provide that a collective agreement between a collecting society and a broadcasting organization concerning a given category of works may be extended to rightholders of the same category who are not represented by the collecting society, provided that:

- the communication to the public by satellite simulcasts a terrestrial broadcast by the same broadcaster, and
- the unrepresented rightholder shall, at any time, have the possibility of excluding the extension of the collective agreement to his works and of exercising his rights either individually or collectively.

3. Paragraph 2 shall not apply to cinematographic works, including works created by a process analogous to cinematography.

4. Where the law of a Member State provides for the extension of a collective agreement in accordance with the provisions of paragraph 2, that Member States shall inform the Commission which broadcasting organizations are entitled to avail themselves of that law. The Commission shall publish this information in the Official Journal of the European Communities (C series).

Article 4. Rights of performers, phonogram producers and broadcasting organizations

1. For the purposes of communication to the public by satellite, the rights of performers, phonogram producers and broadcasting organizations shall be protected in accordance with the provisions of Articles 6, 7, 8 and 10 of Directive 92/100/EEC.

2. For the purposes of paragraph 1, 'broadcasting by wireless means' in Directive 92/100/EEC shall be understood as including communication to the public by satellite.

3. With regard to the exercise of the rights referred to in paragraph 1, Articles 2 (7) and 12 of Directive 92/100/EEC shall apply.

Article 5. Relation between copyright and related rights

Protection of copyright-related rights under this Directive shall leave intact and shall in no way affect the protection of copyright.

Article 6. Minimum protection

1. Member States may provide for more far-reaching protection for holders of rights related to copyright than that required by Article 8 of Directive 92/100/EEC.

2. In applying paragraph 1 Member States shall observe the definitions contained in Article 1 (1) and (2).

Article 7. Transitional provisions

1. With regard to the application in time of the rights referred to in Article 4 (1) of this Directive, Article 13 (1), (2), (6) and (7) of Directive 92/100/EEC shall apply. Article 13 (4) and (5) of Directive 92/100/EEC shall apply *mutatis mutandis*.

2. Agreements concerning the exploitation of works and other protected subject matter which are in force on the date mentioned in Article 14 (1) shall be subject to the provisions of Articles 1 (2), 2 and 3 as from 1 January 2000 if they expire after that date.

3. When an international co-production agreement concluded before the date mentioned in Article 14 (1) between a co-producer from a Member State and one or more co-producers from other Member States or third countries expressly provides for a system of division of exploitation rights between the co-producers by geographical areas for all means of communication to the public, without distinguishing the arrangement applicable to communication to the public by satellite from the provisions applicable to the other means of communication, and where communication to the public by satellite of the co-production would prejudice the exclusivity, in particular the language exclusivity, of one of the co-producers or his assignees in a given territory, the authorization by one of the co-producers or his assignees for a communication to the public by satellite shall require the prior consent of the holder of that exclusivity, whether co-producer or assignee.

CHAPTER III CABLE RETRANSMISSION

Article 8. Cable retransmission right

1. Member States shall ensure that when programmes from other Member States are retransmitted by cable in their territory the applicable copyright and related rights are observed and that such retransmission takes place on the basis of individual or collective contractual agreements between copyright owners, holders of related rights and cable operators.

2. Notwithstanding paragraph 1, Member States may retain until 31 December 1997 such statutory licence systems which are in operation or expressly provided for by national law on 31 July 1991.

Article 9. Exercise of the cable retransmission right

1. Member States shall ensure that the right of copyright owners and holders or related rights to grant or refuse authorization to a cable operator for a cable retransmission may be exercised only through a collecting society.

2. Where a rightholder has not transferred the management of his rights to a collecting society, the collecting society which manages rights of the same category shall be deemed to be mandated to manage his rights. Where more than one collecting society manages rights of that category, the rightholder shall be free to choose which of those collecting societies is deemed to be mandated to manage his rights. A rightholder referred to in this paragraph shall have the same rights and obligations resulting from the agreement between the cable operator and the collecting society which is deemed to be mandated to manage his rights as the rightholders who have mandated that collecting society and he shall be able to claim those rights within a period, to be fixed by the Member State concerned, which shall not be shorter than three years from the date of the cable retransmission which includes his work or other protected subject matter.

3. A Member State may provide that, when a rightholder authorizes the initial transmission within its territory of a work or other protected subject matter,

he shall be deemed to have agreed not to exercise his cable retransmission rights on an individual basis but to exercise them in accordance with the provisions of this Directive.

Article 10. Exercise of the cable retransmission right by broadcasting organizations

Member States shall ensure that Article 9 does not apply to the rights exercised by a broadcasting organization in respect of its own transmission, irrespective of whether the rights concerned are its own or have been transferred to it by other copyright owners and/or holders of related rights.

Article 11. Mediators

1. Where no agreement is concluded regarding authorization of the cable retransmission of a broadcast. Member States shall ensure that either party may call upon the assistance of one or more mediators.

2. The task of the mediators shall be to provide assistance with negotiation. They may also submit proposals to the parties.

3. It shall be assumed that all the parties accept a proposal as referred to in paragraph 2 if none of them expresses its opposition within a period of three months. Notice of the proposal and of any opposition thereto shall be served on the parties concerned in accordance with the applicable rules concerning the service of legal documents.

4. The mediators shall be so selected that their independence and impartiality are beyond reasonable doubt.

Article 12. Prevention of the abuse of negotiating positions

1. Member States shall ensure by means of civil or administrative law, as appropriate, that the parties enter and conduct negotiations regarding authorization for cable retransmission in good faith and do not prevent or hinder negotiation without valid justification.

2. A Member State which, on the date mentioned in Article 14 (1), has a body with jurisdiction in its territory over cases where the right to retransmit a programme by cable to the public in that Member State has been unreasonably refused or offered on unreasonable terms by a broadcasting organization may retain that body.

3. Paragraph 2 shall apply for a transitional period of eight years from the date mentioned in Article 14 (1).

CHAPTER IV GENERAL PROVISIONS

Article 13. Collective administration of rights

This Directive shall be without prejudice to the regulation of the activities of collecting societies by the Member States.

Article 14. Final provisions

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive before 1 January 1995. They shall immediately inform the Commission thereof.

When Member States adopt these measures, the latter shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such reference at the time of their official publication. The methods of making such a reference shall be laid down by the Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the provisions of national law which they adopt in the field covered by this Directive.

3. Not later than 1 January 2000, the Commission shall submit to the European Parliament, the Council and the Economic and Social Committee a report on the application of this Directive and, if necessary, make further proposals to adapt it to developments in the audio and audiovisual sector.

Article 15. This Directive is addressed to the Member States.

Done at Brussels, 27 September 1993.

For the Council
The President
R. URBAIN

DIRECTIVE 2006/116/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 12 DECEMBER 2006 ON THE TERM OF PROTECTION OF COPYRIGHT AND CERTAIN RELATED RIGHTS (CODIFIED VERSION)

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community, and in particular Articles 47(2), 55 and 95 thereof,

Having regard to the proposal from the Commission,

Having regard to the opinion of the European Economic and Social Committee¹,

Acting in accordance with the procedure laid down in Article 251 of the Treaty²,

Whereas:

(1) Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonising the term of protection of copyright and certain related rights³ has been substantially amended⁴. In the interests of clarity and rationality the said Directive should be codified.

(2) The Berne Convention for the protection of literary and artistic works and the International Convention for the protection of performers, producers of phonograms and broadcasting organisations (Rome Convention) lay down only minimum terms of protection of the rights they refer to, leaving the Contracting States free to grant longer terms. Certain Member States have exercised this entitlement. In addition, some Member States have not yet become party to the Rome Convention.

(3) There are consequently differences between the national laws governing the terms of protection of copyright and related rights, which are liable to impede the free movement of goods and freedom to provide services and to distort competition in the common market. Therefore, with a view to the smooth operation of the internal market, the laws of the Member States should be harmonised so as to make terms of protection identical throughout the Community.

(4) It is important to lay down not only the terms of protection as such, but also certain implementing arrangements, such as the date from which each term of protection is calculated.

(5) The provisions of this Directive should not affect the application by the Member States of the provisions of Article 14 bis (2)(b), (c) and (d) and (3) of the Berne Convention.

¹ Opinion of 26 October 2006 (not yet published in the Official Journal).

² Opinion of the European Parliament of 12 October 2006 (not yet published in the Official Journal) and Council Decision of 30 November 2006.

³ OJ L 290, 24.11.1993, p. 9. Directive as amended by Directive 2001/ 29/EC of the European Parliament and of the Council (OJ L 167, 22.6.2001, p. 10).

⁴ See Annex I, Part A.

(6) The minimum term of protection laid down by the Berne Convention, namely the life of the author and 50 years after his death, was intended to provide protection for the author and the first two generations of his descendants. The average lifespan in the Community has grown longer, to the point where this term is no longer sufficient to cover two generations.

(7) Certain Member States have granted a term longer than 50 years after the death of the author in order to offset the effects of the world wars on the exploitation of authors' works.

(8) For the protection of related rights certain Member States have introduced a term of 50 years after lawful publication or lawful communication to the public.

(9) The Diplomatic Conference held in December 1996, under the auspices of the World Intellectual Property Organization (WIPO), led to the adoption of the WIPO Performances and Phonograms Treaty, which deals with the protection of performers and producers of phonograms. This Treaty took the form of a substantial up-date of the international protection of related rights.

(10) Due regard for established rights is one of the general principles of law protected by the Community legal order. Therefore, the terms of protection of copyright and related rights established by Community law cannot have the effect of reducing the protection enjoyed by rightholders in the Community before the entry into force of Directive 93/98/EEC. In order to keep the effects of transitional measures to a minimum and to allow the internal market to function smoothly, those terms of protection should be applied for long periods.

(11) The level of protection of copyright and related rights should be high, since those rights are fundamental to intellectual creation. Their protection ensures the maintenance and development of creativity in the interest of authors, cultural industries, consumers and society as a whole.

(12) In order to establish a high level of protection which at the same time meets the requirements of the internal market and the need to establish a legal environment conducive to the harmonious development of literary and artistic creation in the Community, the term of protection for copyright should be harmonised at 70 years after the death of the author or 70 years after the work is lawfully made available to the public, and for related rights at 50 years after the event which sets the term running.

(13) Collections are protected according to Article 2(5) of the Berne Convention when, by reason of the selection and arrangement of their content, they constitute intellectual creations. Those works are protected as such, without prejudice to the copyright in each of the works forming part of such collections. Consequently, specific terms of protection may apply to works included in collections.

(14) In all cases where one or more physical persons are identified as authors, the term of protection should be calculated after their death. The question of authorship of the whole or a part of a work is a question of fact which the national courts may have to decide.

(15) Terms of protection should be calculated from the first day of January of the year following the relevant event, as they are in the Berne and Rome Conventions.

(16) The protection of photographs in the Member States is the subject of varying regimes. A photographic work within the meaning of the Berne Convention is to be considered original if it is the author's own intellectual creation reflecting his personality, no other criteria such as merit or purpose being taken into account. The protection of other photographs should be left to national law.

(17) In order to avoid differences in the term of protection as regards related rights it is necessary to provide the same starting point for the calculation of the term throughout the Community. The performance, fixation, transmission, lawful publication, and lawful communication to the public, that is to say the means of making a subject of a related right perceptible in all appropriate ways to persons in general, should be taken into account for the calculation of the term of protection regardless of the country where this performance, fixation, transmission, lawful publication, or lawful communication to the public takes place.

(18) The rights of broadcasting organisations in their broadcasts, whether these broadcasts are transmitted by wire or over the air, including by cable or satellite, should not be perpetual. It is therefore necessary to have the term of protection running from the first transmission of a particular broadcast only. This provision is understood to avoid a new term running in cases where a broadcast is identical to a previous one.

(19) The Member States should remain free to maintain or introduce other rights related to copyright in particular in relation to the protection of critical and scientific publications. In order to ensure transparency at Community level, it is however necessary for Member States which introduce new related rights to notify the Commission.

(20) It should be made clear that this Directive does not apply to moral rights.

(21) For works whose country of origin within the meaning of the Berne Convention is a third country and whose author is not a Community national, comparison of terms of protection should be applied, provided that the term accorded in the Community does not exceed the term laid down in this Directive.

(22) Where a rightholder who is not a Community national qualifies for protection under an international agreement, the term of protection of related rights should be the same as that laid down in this Directive. However, this term should not exceed that fixed in the third country of which the rightholder is a national.

(23) Comparison of terms should not result in Member States being brought into conflict with their international obligations.

(24) Member States should remain free to adopt provisions on the interpretation, adaptation and further execution of contracts on the exploitation of protected works and other subject matter which were concluded before the extension of the term of protection resulting from this Directive.

(25) Respect of acquired rights and legitimate expectations is part of the Community legal order. Member States may provide in particular that in certain circumstances the copyright and related rights which are revived pursuant to this Directive may not give rise to payments by persons who undertook in good faith the exploitation of the works at the time when such works lay within the public domain.

(26) This Directive should be without prejudice to the obligations of the Member States relating to the time-limits

for transposition into national law and application of the Directives, as set out in Part B of Annex I,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

Article 1. Duration of authors' rights

1. The rights of an author of a literary or artistic work within the meaning of Article 2 of the Berne Convention shall run for the life of the author and for 70 years after his death, irrespective of the date when the work is lawfully made available to the public.

2. In the case of a work of joint authorship, the term referred to in paragraph 1 shall be calculated from the death of the last surviving author.

3. In the case of anonymous or pseudonymous works, the term of protection shall run for 70 years after the work is lawfully made available to the public. However, when the pseudonym adopted by the author leaves no doubt as to his identity, or if the author discloses his identity during the period referred to in the first sentence, the term of protection applicable shall be that laid down in paragraph 1.

4. Where a Member State provides for particular provisions on copyright in respect of collective works or for a legal person to be designated as the rightholder, the term of protection shall be calculated according to the provisions of paragraph 3, except if the natural persons who have created the work are identified as such in the versions of the work which are made available to the public. This paragraph is without prejudice to the rights of identified authors whose identifiable contributions are included in such works, to which contributions paragraph 1 or 2 shall apply.

5. Where a work is published in volumes, parts, instalments, issues or episodes and the term of protection runs from the time when the work was lawfully made available to the public, the term of protection shall run for each such item separately.

6. In the case of works for which the term of protection is not calculated from the death of the author or authors and which have not been lawfully made available to the public within 70 years from their creation, the protection shall terminate.

Article 2. Cinematographic or audiovisual works

1. The principal director of a cinematographic or audiovisual work shall be considered as its author or one of its authors. Member States shall be free to designate other co-authors.

2. The term of protection of cinematographic or audiovisual works shall expire 70 years after the death of the last of the following persons to survive, whether or not these persons are designated as co-authors: the principal director, the author of the screenplay, the author of the dialogue and the composer of music specifically created for use in the cinematographic or audiovisual work.

Article 3. Duration of related rights

1. The rights of performers shall expire 50 years after the date of the performance. However, if a fixation of the performance is lawfully published or lawfully communicated to the public within this period, the rights shall expire 50 years from the date of the first such publication or the first such communication to the public, whichever is the earlier.

2. The rights of producers of phonograms shall expire 50 years after the fixation is made. However, if the phonogram has been lawfully published within this period, the said rights shall expire 50 years from the date of the first lawful publication. If no lawful publication has taken place within the period mentioned in the first sentence, and if the phonogram has been lawfully communicated to the public within this period, the said rights shall expire 50 years from the date of the first lawful communication to the public. However, this paragraph shall not have the effect of protecting anew the rights of producers of phonograms where, through the expiry of the term of protection granted them pursuant to Article 3(2) of Directive 93/98/EEC in its version before amendment by Directive 2001/29/EEC, they were no longer protected on 22 December 2002.

3. The rights of producers of the first fixation of a film shall expire 50 years after the fixation is made. However, if the film is lawfully published or lawfully communicated to the public during this period, the rights shall expire 50 years from the date of the first such publication or the first such communication to the public, whichever is the earlier. The term 'film' shall designate a cinematographic or audiovisual work or moving images, whether or not accompanied by sound.

4. The rights of broadcasting organisations shall expire 50 years after the first transmission of a broadcast, whether this broadcast is transmitted by wire or over the air, including by cable or satellite.

Article 4. Protection of previously unpublished works

Any person who, after the expiry of copyright protection, for the first time lawfully publishes or lawfully communicates to the public a previously unpublished work, shall benefit from a protection equivalent to the economic rights of the author. The term of protection of such rights shall be 25 years from the time when the work was first lawfully published or lawfully communicated to the public.

Article 5. Critical and scientific publications

Member States may protect critical and scientific publications of works which have come into the public domain. The maximum term of protection of such rights shall be 30 years from the time when the publication was first lawfully published.

Article 6. Protection of photographs

Photographs which are original in the sense that they are the author's own intellectual creation shall be protected in accordance with Article 1. No other criteria shall be applied to determine their eligibility for protection. Member States may provide for the protection of other photographs.

Article 7. Protection vis-à-vis third countries

1. Where the country of origin of a work, within the meaning of the Berne Convention, is a third country, and the author of the work is not a Community national, the term of protection granted by the Member States shall expire on the date of expiry of the protection granted in the country of origin of the work, but may not exceed the term laid down in Article 1.

2. The terms of protection laid down in Article 3 shall also apply in the case of rightholders who are not Community nationals, provided Member States grant them protection. However, without prejudice to the international obligations of the Member States, the term of protection granted by Member States shall expire no later than the date of expiry of the protection granted in the country of which the rightholder is a national and may not exceed the term laid down in Article 3.

3. Member States which, on 29 October 1993, in particular pursuant to their international obligations, granted a longer term of protection than that which would result from the provisions of paragraphs 1 and 2 may maintain this protection until the conclusion of international agreements on the term of protection of copyright or related rights.

Article 8. Calculation of terms

The terms laid down in this Directive shall be calculated from the first day of January of the year following the event which gives rise to them.

Article 9. Moral rights

This Directive shall be without prejudice to the provisions of the Member States regulating moral rights.

Article 10. Application in time

1. Where a term of protection which is longer than the corresponding term provided for by this Directive was already running in a Member State on 1 July 1995, this Directive shall not have the effect of shortening that term of protection in that Member State.

2. The terms of protection provided for in this Directive shall apply to all works and subject matter which were protected in at least one Member State on the date referred to in paragraph 1, pursuant to national provisions on copyright or related rights, or which meet the criteria for protection under [Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property] ⁶.

3. This Directive shall be without prejudice to any acts of exploitation performed before the date referred to in paragraph 1. Member States shall adopt the necessary provisions to protect in particular acquired rights of third parties.

4. Member States need not apply the provisions of Article 2(1) to cinematographic or audiovisual works created before 1 July 1994.

Article 11. Notification and communication

1. Member States shall immediately notify the Commission of any governmental plan to grant new related rights, including the basic reasons for their introduction and the term of protection envisaged.

2. Member States shall communicate to the Commission the texts of the provisions of internal law which they adopt in the field governed by this Directive.

Article 12. Repeal

Directive 93/98/EEC is hereby repealed, without prejudice to the obligations of the Member States relating to the time-limits for transposition into national law, as set out in Part B of Annex I, of the Directives, and their application. References made to the repealed Directive shall be construed as being made to this Directive and should be read in accordance with the correlation table in Annex II.

Article 13. Entry into force

This Directive shall enter into force on the twentieth day following that of its publication in the Official Journal of the European Union.

Article 14. Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Strasbourg, the 12 December 2006.

Done at Strasbourg, 12 December 2006.

For the European Parliament
The President
J. BORRELL FONTELLES

For the Council
The President
M. PEKKARINEN

⁶OJ L 346, 27.11.1992, p. 61. Directive as last amended by Directive 2001/29/EC.

PART A**Repealed Directive with its amendment**

Council Directive 93/98/EEC
(OJ L 290, 24.11.1993, p. 9)

Article 11(2) only

Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council
(OJ L 167, 22.6.2001, p. 10)

PART B

List of time-limits for transposition into national law and application
(referred to in Article 12)

Directive	Time-limit for transposition	Date of application
93/98/EEC	1 July 1995 (Articles 1 to 11)	19 November 1993 (Article 12) 1 July 1997 at the latest as regards Article 2(1) (Article 10(5))
2001/29/EC 22	December 2002	

ANNEX II

Correlation Table

Directive 93/98/EEC	This Directive
Articles 1 to 9	Articles 1 to 9
Article 10(1) to (4)	Article 10(1) to (4)
Article 10(5)	—
Article 11	—
Article 12	Article 11(1)
Article 13(1), first subparagraph	—
Article 13(1), second subparagraph	—
Article 13(1), third subparagraph	Article 11(2)
Article 13(2)	—
—	Article 12
—	Article 13
Article 14	Article 14
—	Annex I
—	Annex II

**DIRECTIVE 2011/77/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE
COUNCIL OF 27 SEPTEMBER 2011 AMENDING DIRECTIVE 2006/116/EC
ON THE TERM OF PROTECTION OF COPYRIGHT AND CERTAIN
RELATED RIGHTS**

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty on the Functioning of the European Union, and in particular Articles 53(1), 62 and 114 thereof,

Having regard to the proposal from the European Commission,

Having regard to the opinion of the European Economic and Social Committee¹,

Acting in accordance with the ordinary legislative procedure²,

Whereas:

(1) Under Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council³, the term of protection for performers and producers of phonograms is 50 years.

(2) In the case of performers this period starts with the performance or, when the fixation of the performance is lawfully published or lawfully communicated to the public within 50 years after the performance is made, with the first such publication or the first such communication to the public, whichever is the earliest.

(3) For phonogram producers the period starts with the fixation of the phonogram or its lawful publication within 50 years after fixation, or, if it is not so published, its lawful communication to the public within 50 years after fixation.

(4) The socially recognised importance of the creative contribution of performers should be reflected in a level of protection that acknowledges their creative and artistic contribution.

(5) Performers generally start their careers young and the current term of protection of 50 years applicable to fixations of performances often does not protect their performances for their entire lifetime. Therefore, some performers face an income gap at the end of their lifetime. In addition, performers are often unable to rely on their rights to prevent or restrict an objectionable use of their performances that may occur during their lifetime.

(6) The revenue derived from the exclusive rights of reproduction and making available, as provided for in Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society⁴, as well as fair compensation for reproductions for private use within the meaning of that Directive, and from the exclusive rights of distribution and rental within the

¹ OJ C 182, 4.8.2009, p. 36.

² Position of the European Parliament of 23 April 2009 (OJ C 184 E, 8.7.2010, p. 331) and Decision of the Council of 12 September 2011.

³ OJ L 372, 27.12.2006, p. 12.

⁴ OJ L 167, 22.6.2001, p. 10.

meaning of Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property⁵, should be available to performers for at least their lifetime.

(7) The term of protection for fixations of performances and for phonograms should therefore be extended to 70 years after the relevant event.

(8) The rights in the fixation of the performance should revert to the performer if a phonogram producer refrains from offering for sale in sufficient quantity, EN 11.10.2011 Official Journal of the European Union L 265/1 within the meaning of the International Convention on the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organisations, copies of a phonogram which, but for the term extension, would be in the public domain, or refrains from making such a phonogram available to the public. That option should be available on expiry of a reasonable period of time for the phonogram producer to carry out both of these acts of exploitation. The rights of the phonogram producer in the phonogram should therefore expire, in order to avoid a situation in which these rights would coexist with those of the performer in the fixation of the performance while the latter rights are no longer transferred or assigned to the phonogram producer.

(9) Upon entering into a contractual relationship with a phonogram producer, performers normally have to transfer or assign to the phonogram producer their exclusive rights of reproduction, distribution, rental and making available of fixations of their performances. In exchange, some performers are paid an advance on royalties and enjoy payments only once the phonogram producer has recouped the initial advance and made any contractually defined deductions. Other performers transfer or assign their exclusive rights in return for a one-off payment (non-recurring remuneration). This is particularly the case for performers who play in the background and do not appear in the credits (non-featured performers) but sometimes also for performers who appear in the credits (featured performers).

(10) In order to ensure that performers who have transferred or assigned their exclusive rights to phonogram producers actually benefit from the term extension, a series of accompanying measures should be introduced.

(11) A first accompanying measure should be the imposition on phonogram producers of an obligation to set aside, at least once a year, a sum corresponding to 20 % of the revenue from the exclusive rights of distribution, reproduction and making available of phonograms. 'Revenue' means the revenue derived by the phonogram producer before deducting costs.

(12) Payment of those sums should be reserved solely for the benefit of performers whose performances are fixed in a phonogram and who have transferred or assigned their rights to the phonogram producer in return for a one-off payment. The sums set aside in this manner should be distributed to non-featured performers at least once a year on an individual basis. Such distribution should be entrusted

⁵ OJ L 376, 27.12.2006, p. 28.

to collecting societies and national rules on non-distributable revenue may be applied. In order to avoid the imposition of a disproportionate burden in the collection and administration of that revenue, Member States should be able to regulate the extent to which micro-enterprises are subject to the obligation to contribute where such payments would appear unreasonable in relation to the costs of collecting and administering such revenue.

(13) However, Article 5 of Directive 2006/115/EC already grants performers an unwaivable right to equitable remuneration for the rental of, inter alia, phonograms. Likewise, in contractual practice performers do not usually transfer or assign to phonogram producers their rights to claim a single equitable remuneration for broadcasting and communication to the public under Article 8(2) of Directive 2006/115/EC and to fair compensation for reproductions for private use under point (b) of Article 5(2) of Directive 2001/29/EC. Therefore, in the calculation of the overall amount to be dedicated by a phonogram producer to payments of the supplementary remuneration, no account should be taken of revenue which the phonogram producer has derived from the rental of phonograms, of the single equitable remuneration received for broadcasting and communication to the public or of the fair compensation received for private copying.

(14) A second accompanying measure designed to rebalance contracts whereby performers transfer their exclusive rights on a royalty basis to a phonogram producer, should be a 'clean slate' for those performers who have assigned their above-mentioned exclusive rights to phonogram producers in return for royalties or remuneration. In order for performers to benefit fully from the extended term of protection, Member States should ensure that, under agreements between phonogram producers and performers, a royalty or remuneration rate unencumbered by advance payments or contractually defined deductions is paid to performers during the extended period.

(15) For the sake of legal certainty it should be provided that, in the absence of clear indications to the contrary in the contract, a contractual transfer or assignment of rights in the fixation of the performance concluded before the date by which Member States are to adopt measures implementing this Directive shall continue to produce its effects for the extended term.

(16) Member States should be able to provide that certain terms in those contracts which provide for recurring payments can be renegotiated for the benefit of performers. Member States should have procedures in place to cover the eventuality that the renegotiation fails.

(17) This Directive should not affect national rules and agreements which are compatible with its provisions, such as collective agreements concluded in Member States between organisations representing performers and organisations representing producers.

(18) In some Member States, musical compositions with words are given a single term of protection, calculated from the death of the last surviving author, while in other Member States separate terms of protection apply for music and

lyrics. Musical compositions with words are overwhelmingly co-written. For example, an opera is often the work of a librettist and a composer. Moreover, in musical genres such as jazz, rock and pop music, the creative process is often collaborative in nature.

(19) Consequently, the harmonisation of the term of protection in respect of musical compositions with words the lyrics and music of which were created in order to be used together is incomplete, giving rise to obstacles to the free movement of goods and services, such as cross-border collective management services. In order to ensure the removal of such obstacles, all such works in protection at the date by which the Member States are required to transpose this Directive should have the same harmonised term of protection in all Member States.

(20) Directive 2006/116/EC should therefore be amended accordingly.

(21) Since the objectives of the accompanying measures cannot be sufficiently achieved by the Member States, inasmuch as national measures in that field would either lead to distortion of competition or affect the scope of exclusive rights of the phonogram producer which are defined by Union legislation, and can therefore be better achieved at Union level, the Union may adopt measures, in accordance with the principle of subsidiarity as set out in Article 5 of the Treaty on European Union. In accordance with the principle of proportionality, as set out in that Article, this Directive does not go beyond what is necessary in order to achieve those objectives.

(22) In accordance with point 34 of the interinstitutional agreement on better law-making⁶, Member States are encouraged to draw up, for themselves and in the interests of the Union, their own tables which will, as far as possible, illustrate the correlation between this Directive and their transposition measures, and to make them public,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

Article 1. Amendments to Directive 2006/116/EC

Directive 2006/116/EC is hereby amended as follows:

(1) The following paragraph shall be added to Article 1:

‘7. The term of protection of a musical composition with words shall expire 70 years after the death of the last of the following persons to survive, whether or not those persons are designated as co-authors: the author of the lyrics and the composer of the musical composition, provided that both contributions were specifically created for the respective musical composition with words.’.

(2) Article 3 shall be amended as follows:

(a) in paragraph 1, the second sentence shall be replaced by the following: ‘However,

— if a fixation of the performance otherwise than in a phonogram is lawfully published or lawfully communicated to the public within this period, the rights

⁶OJ C 321, 31.12.2003, p. 1.

shall expire 50 years from the date of the first such publication or the first such communication to the public, whichever is the earlier,

— if a fixation of the performance in a phonogram is lawfully published or lawfully communicated to the public within this period, the rights shall expire 70 years from the date of the first such publication or the first such communication to the public, whichever is the earlier.’;

(b) in the second and third sentences of paragraph 2, the number ‘50’ shall be replaced by ‘70’;

(c) the following paragraphs shall be inserted:

‘2a. If, 50 years after the phonogram was lawfully published or, failing such publication, 50 years after it was lawfully communicated to the public, the phonogram producer does not offer copies of the phonogram for sale in sufficient quantity or does not make it available to the public, by wire or wireless means, in such a way that members of the public may access it from a place and at a time individually chosen by them, the performer may terminate the contract by which the performer has transferred or assigned his rights in the fixation of his performance to a phonogram producer (hereinafter a “contract on transfer or assignment”). The right to terminate the contract on transfer or assignment may be exercised if the producer, within a year from the notification by the performer of his intention to terminate the contract on transfer or assignment pursuant to the previous sentence, fails to carry out both of the acts of exploitation referred to in that sentence. This right to terminate may not be waived by the performer. Where a phonogram contains the fixation of the performances of a plurality of performers, they may terminate their contracts on transfer or assignment in accordance with applicable national law. If the contract on transfer or assignment is terminated pursuant to this paragraph, the rights of the phonogram producer in the phonogram shall expire.

2b. Where a contract on transfer or assignment gives the performer a right to claim a non-recurring remuneration, the performer shall have the right to obtain an annual supplementary remuneration from the phonogram producer for each full year immediately following the 50th year after the phonogram was lawfully published or, failing such publication, the 50th year after it was lawfully communicated to the public. The right to obtain such annual supplementary remuneration may not be waived by the performer.

2c. The overall amount to be set aside by a phonogram producer for payment of the annual supplementary remuneration referred to in paragraph 2b shall correspond to 20 % of the revenue which the phonogram producer has derived, during the year preceding that for which the said remuneration is paid, from the reproduction, distribution and making available of the phonogram in question, following the 50th year after it was lawfully published or, failing such publication, the 50th year after it was lawfully communicated to the public.

Member States shall ensure that phonogram producers are required on request to provide to performers who are entitled to the annual supplementary remuneration referred to in paragraph 2b any information which may be necessary in order to secure payment of that remuneration.

2d. Member States shall ensure that the right to obtain an annual supplementary remuneration as referred to in paragraph 2b is administered by collecting societies.

2e. Where a performer is entitled to recurring payments, neither advance payments nor any contractually defined deductions shall be deducted from the payments made to the performer following the 50th year after the phonogram was lawfully published or, failing such publication, the 50th year after it was lawfully communicated to the public.’

(3) The following paragraphs shall be added to Article 10:

‘5. Article 3(1) to (2e) in the version thereof in force on 31 October 2011 shall apply to fixations of performances and phonograms in regard to which the performer and the phonogram producer are still protected, by virtue of those provisions in the version thereof in force on 30 October 2011, as at 1 November 2013 and to fixations of performances and phonograms which come into being after that date.

6. Article 1(7) shall apply to musical compositions with words of which at least the musical composition or the lyrics are protected in at least one Member State on 1 November 2013, and to musical compositions with words which come into being after that date.

The first subparagraph of this paragraph shall be without prejudice to any acts of exploitation performed before 1 November 2013. Member States shall adopt the necessary provisions to protect, in particular, acquired rights of third parties.’

(4) The following Article shall be inserted:

‘Article 10a

Transitional measures

1. In the absence of clear contractual indications to the contrary, a contract on transfer or assignment concluded before 1 November 2013 shall be deemed to continue to produce its effects beyond the moment at which, by virtue of Article 3(1) in the version thereof in force on 30 October 2011, the performer would no longer be protected.

2. Member States may provide that contracts on transfer or assignment which entitle a performer to recurring payments and which are concluded before 1 November 2013 can be modified following the 50th year after the phonogram was lawfully published or, failing such publication, the 50th year after it was lawfully communicated to the public.’

—

Article 2. Transposition

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive by 1 November 2013. They shall forthwith inform the Commission thereof.

When Member States adopt those measures, they shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such a reference on the occasion of their official publication. The methods of making such reference shall be laid down by Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the text of the main provisions of national law which they adopt in the field covered by this Directive.

Article 3. Reporting

1. By 1 November 2016, the Commission shall submit to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee a report on the application of this Directive in the light of the development of the digital market, accompanied, where appropriate, by a proposal for the further amendment of Directive 2006/116/EC. EN L 265/4 Official Journal of the European Union 11.10.2011

2. By 1 January 2012, the Commission shall submit a report to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, assessing the possible need for an extension of the term of protection of rights to performers and producers in the audiovisual sector. If appropriate, the Commission shall submit a proposal for the further amendment of Directive 2006/116/EC.

Article 4. Entry into force

This Directive shall enter into force on the 20th day following its publication in the *Official Journal of the European Union*.

Article 5. Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Strasbourg,
27 September 2011.

For the European Parliament
The President
J. BUZEK

For the Council
The President
M. DOWGIELEWICZ

DIRECTIVE 96/9/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 11 MARCH 1996 ON THE LEGAL PROTECTION OF DATABASES

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community, and in particular Article 57 (2), 66 and 100a thereof,

Having regard to the proposal from the Commission ¹,

Having regard to the opinion of the Economic and Social Committee ²,

Acting in accordance with the procedure laid down in Article 189b of the Treaty ³,

(1) Whereas databases are at present not sufficiently protected in all Member States by existing legislation; whereas such protection, where it exists, has different attributes;

(2) Whereas such differences in the legal protection of databases offered by the legislation of the Member States have direct negative effects on the functioning of the internal market as regards databases and in particular on the freedom of natural and legal persons to provide on-line database goods and services on the basis of harmonized legal arrangements throughout the Community; whereas such differences could well become more pronounced as Member States introduce new legislation in this field, which is now taking on an increasingly international dimension;

(3) Whereas existing differences distorting the functioning of the internal market need to be removed and new ones prevented from arising, while differences not adversely affecting the functioning of the internal market or the development of an information market within the Community need not be removed or prevented from arising;

(4) Whereas copyright protection for databases exists in varying forms in the Member States according to legislation or case-law, and whereas, if differences in legislation in the scope and conditions of protection remain between the Member States, such unharmonized intellectual property rights can have the effect of preventing the free movement of goods or services within the Community;

(5) Whereas copyright remains an appropriate form of exclusive right for authors who have created databases;

(6) Whereas, nevertheless, in the absence of a harmonized system of unfair-competition legislation or of case-law, other measures are required in addition to

¹ OJ No C 156, 23. 6. 1992, p. 4 and OJ No C 308, 15. 11. 1993, p. 1.

² OJ No C 19, 25. 1. 1993, p. 3.

³ Opinion of the European Parliament of 23 June 1993 (OJ No C 194, 19. 7. 1993, p. 144), Common Position of the Council of 10 July 1995 (OJ No C 288, 30. 10. 1995, p. 14), Decision of the European Parliament of 14 December 1995 (OJ No C 17, 22. 1. 1996) and Council Decision of 26 February 1996.

prevent the unauthorized extraction and/or re-utilization of the contents of a database;

(7) Whereas the making of databases requires the investment of considerable human, technical and financial resources while such databases can be copied or accessed at a fraction of the cost needed to design them independently;

(8) Whereas the unauthorized extraction and/or re-utilization of the contents of a database constitute acts which can have serious economic and technical consequences;

(9) Whereas databases are a vital tool in the development of an information market within the Community; whereas this tool will also be of use in many other fields;

(10) Whereas the exponential growth, in the Community and worldwide, in the amount of information generated and processed annually in all sectors of commerce and industry calls for investment in all the Member States in advanced information processing systems;

(11) Whereas there is at present a very great imbalance in the level of investment in the database sector both as between the Member States and between the Community and the world's largest database-producing third countries;

(12) Whereas such an investment in modern information storage and processing systems will not take place within the Community unless a stable and uniform legal protection regime is introduced for the protection of the rights of makers of databases;

(13) Whereas this Directive protects collections, sometimes called 'compilations', of works, data or other materials which are arranged, stored and accessed by means which include electronic, electromagnetic or electro-optical processes or analogous processes;

(14) Whereas protection under this Directive should be extended to cover non-electronic databases;

(15) Whereas the criteria used to determine whether a database should be protected by copyright should be defined to the fact that the selection or the arrangement of the contents of the database is the author's own intellectual creation; whereas such protection should cover the structure of the database;

(16) Whereas no criterion other than originality in the sense of the author's intellectual creation should be applied to determine the eligibility of the database for copyright protection, and in particular no aesthetic or qualitative criteria should be applied;

(17) Whereas the term 'database' should be understood to include literary, artistic, musical or other collections of works or collections of other material such as texts, sound, images, numbers, facts, and data; whereas it should cover collections of independent works, data or other materials which are systematically or methodically arranged and can be individually accessed; whereas this means that a recording or an audiovisual, cinematographic, literary or musical work as such does not fall within the scope of this Directive;

(18) Whereas this Directive is without prejudice to the freedom of authors to decide whether, or in what manner, they will allow their works to be included in a database, in particular whether or not the authorization given is exclusive; whereas the protection of databases by the sui generis right is without prejudice to existing rights over their contents, and whereas in particular where an author or the holder of a related right permits some of his works or subject matter to be included in a database pursuant to a non-exclusive agreement, a third party may make use of those works or subject matter subject to the required consent of the author or of the holder of the related right without the sui generis right of the maker of the database being invoked to prevent him doing so, on condition that those works or subject matter are neither extracted from the database nor re-utilized on the basis thereof;

(19) Whereas, as a rule, the compilation of several recordings of musical performances on a CD does not come within the scope of this Directive, both because, as a compilation, it does not meet the conditions for copyright protection and because it does not represent a substantial enough investment to be eligible under the sui generis right;

(20) Whereas protection under this Directive may also apply to the materials necessary for the operation or consultation of certain databases such as thesaurus and indexation systems;

(21) Whereas the protection provided for in this Directive relates to databases in which works, data or other materials have been arranged systematically or methodically; whereas it is not necessary for those materials to have been physically stored in an organized manner;

(22) Whereas electronic databases within the meaning of this Directive may also include devices such as CD-ROM and CD-i;

(23) Whereas the term 'database' should not be taken to extend to computer programs used in the making or operation of a database, which are protected by Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs⁴;

(24) Whereas the rental and lending of databases in the field of copyright and related rights are governed exclusively by Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property⁵;

(25) Whereas the term of copyright is already governed by Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonizing the term of protection of copyright and certain related rights⁶;

(26) Whereas works protected by copyright and subject matter protected by related rights, which are incorporated into a database, remain nevertheless

⁴ OJ No L 122, 17. 5. 1991, p. 42. Directive as last amended by Directive 93/98/EEC (OJ No L 290, 24. 11. 1993, p. 9.)

⁵ OJ No L 346, 27. 11. 1992, p. 61.

⁶ OJ No L 290, 24. 11. 1993, p. 9.

protected by the respective exclusive rights and may not be incorporated into, or extracted from, the database without the permission of the rightholder or his successors in title;

(27) Whereas copyright in such works and related rights in subject matter thus incorporated into a database are in no way affected by the existence of a separate right in the selection or arrangement of these works and subject matter in a database;

(28) Whereas the moral rights of the natural person who created the database belong to the author and should be exercised according to the legislation of the Member States and the provisions of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works; whereas such moral rights remain outside the scope of this Directive;

(29) Whereas the arrangements applicable to databases created by employees are left to the discretion of the Member States; whereas, therefore nothing in this Directive prevents Member States from stipulating in their legislation that where a database is created by an employee in the execution of his duties or following the instructions given by his employer, the employer exclusively shall be entitled to exercise all economic rights in the database so created, unless otherwise provided by contract;

(30) Whereas the author's exclusive rights should include the right to determine the way in which his work is exploited and by whom, and in particular to control the distribution of his work to unauthorized persons;

(31) Whereas the copyright protection of databases includes making databases available by means other than the distribution of copies;

(32) Whereas Member States are required to ensure that their national provisions are at least materially equivalent in the case of such acts subject to restrictions as are provided for by this Directive;

(33) Whereas the question of exhaustion of the right of distribution does not arise in the case of on-line databases, which come within the field of provision of services; whereas this also applies with regard to a material copy of such a database made by the user of such a service with the consent of the rightholder; whereas, unlike CD-ROM or CD-i, where the intellectual property is incorporated in a material medium, namely an item of goods, every on-line service is in fact an act which will have to be subject to authorization where the copyright so provides;

(34) Whereas, nevertheless, once the rightholder has chosen to make available a copy of the database to a user, whether by an on-line service or by other means of distribution, that lawful user must be able to access and use the database for the purposes and in the way set out in the agreement with the rightholder, even if such access and use necessitate performance of otherwise restricted acts;

(35) Whereas a list should be drawn up of exceptions to restricted acts, taking into account the fact that copyright as covered by this Directive applies only to the selection or arrangements of the contents of a database; whereas Member States should be given the option of providing for such exceptions in

certain cases; whereas, however, this option should be exercised in accordance with the Berne Convention and to the extent that the exceptions relate to the structure of the database; whereas a distinction should be drawn between exceptions for private use and exceptions for reproduction for private purposes, which concerns provisions under national legislation of some Member States on levies on blank media or recording equipment;

(36) Whereas the term 'scientific research' within the meaning of this Directive covers both the natural sciences and the human sciences;

(37) Whereas Article 10 (1) of the Berne Convention is not affected by this Directive;

(38) Whereas the increasing use of digital recording technology exposes the database maker to the risk that the contents of his database may be copied and rearranged electronically, without his authorization, to produce a database of identical content which, however, does not infringe any copyright in the arrangement of his database;

(39) Whereas, in addition to aiming to protect the copyright in the original selection or arrangement of the contents of a database, this Directive seeks to safeguard the position of makers of databases against misappropriation of the results of the financial and professional investment made in obtaining and collection the contents by protecting the whole or substantial parts of a database against certain acts by a user or competitor;

(40) Whereas the object of this sui generis right is to ensure protection of any investment in obtaining, verifying or presenting the contents of a database for the limited duration of the right; whereas such investment may consist in the deployment of financial resources and/or the expending of time, effort and energy;

(41) Whereas the objective of the sui generis right is to give the maker of a database the option of preventing the unauthorized extraction and/or re-utilization of all or a substantial part of the contents of that database; whereas the maker of a database is the person who takes the initiative and the risk of investing; whereas this excludes subcontractors in particular from the definition of maker;

(42) Whereas the special right to prevent unauthorized extraction and/or re-utilization relates to acts by the user which go beyond his legitimate rights and thereby harm the investment; whereas the right to prohibit extraction and/or re-utilization of all or a substantial part of the contents relates not only to the manufacture of a parasitical competing product but also to any user who, through his acts, causes significant detriment, evaluated qualitatively or quantitatively, to the investment;

(43) Whereas, in the case of on-line transmission, the right to prohibit re-utilization is not exhausted either as regards the database or as regards a material copy of the database or of part thereof made by the addressee of the transmission with the consent of the rightholder;

(44) Whereas, when on-screen display of the contents of a database necessitates the permanent or temporary transfer of all or a substantial part of such

contents to another medium, that act should be subject to authorization by the rightholder;

(45) Whereas the right to prevent unauthorized extraction and/or re-utilization does not in any way constitute an extension of copyright protection to mere facts or data;

(46) Whereas the existence of a right to prevent the unauthorized extraction and/or re-utilization of the whole or a substantial part of works, data or materials from a database should not give rise to the creation of a new right in the works, data or materials themselves;

(47) Whereas, in the interests of competition between suppliers of information products and services, protection by the sui generis right must not be afforded in such a way as to facilitate abuses of a dominant position, in particular as regards the creation and distribution of new products and services which have an intellectual, documentary, technical, economic or commercial added value; whereas, therefore, the provisions of this Directive are without prejudice to the application of Community or national competition rules;

(48) Whereas the objective of this Directive, which is to afford an appropriate and uniform level of protection of databases as a means to secure the remuneration of the maker of the database, is different from the aim of Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data⁷, which is to guarantee free circulation of personal data on the basis of harmonized rules designed to protect fundamental rights, notably the right to privacy which is recognized in Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms; whereas the provisions of this Directive are without prejudice to data protection legislation;

(49) Whereas, notwithstanding the right to prevent extraction and/or re-utilization of all or a substantial part of a database, it should be laid down that the maker of a database or rightholder may not prevent a lawful user of the database from extracting and re-utilizing insubstantial parts; whereas, however, that user may not unreasonably prejudice either the legitimate interests of the holder of the sui generis right or the holder of copyright or a related right in respect of the works or subject matter contained in the database;

(50) Whereas the Member States should be given the option of providing for exceptions to the right to prevent the unauthorized extraction and/or re-utilization of a substantial part of the contents of a database in the case of extraction for private purposes, for the purposes of illustration for teaching or scientific research, or where extraction and/or re-utilization are/is carried out in the interests of public security or for the purposes of an administrative or judicial procedure; whereas such operations must not prejudice the exclusive rights of the maker to exploit the database and their purpose must not be commercial;

⁷ OJ No L 281, 23. 11. 1995, p. 31.

(51) Whereas the Member States, where they avail themselves of the option to permit a lawful user of a database to extract a substantial part of the contents for the purposes of illustration for teaching or scientific research, may limit that permission to certain categories of teaching or scientific research institution;

(52) Whereas those Member States which have specific rules providing for a right comparable to the *sui generis* right provided for in this Directive should be permitted to retain, as far as the new right is concerned, the exceptions traditionally specified by such rules;

(53) Whereas the burden of proof regarding the date of completion of the making of a database lies with the maker of the database;

(54) Whereas the burden of proof that the criteria exist for concluding that a substantial modification of the contents of a database is to be regarded as a substantial new investment lies with the maker of the database resulting from such investment;

(55) Whereas a substantial new investment involving a new term of protection may include a substantial verification of the contents of the database;

(56) Whereas the right to prevent unauthorized extraction and/or re-utilization in respect of a database should apply to databases whose makers are nationals or habitual residents of third countries or to those produced by legal persons not established in a Member State, within the meaning of the Treaty, only if such third countries offer comparable protection to databases produced by nationals of a Member State or persons who have their habitual residence in the territory of the Community;

(57) Whereas, in addition to remedies provided under the legislation of the Member States for infringements of copyright or other rights, Member States should provide for appropriate remedies against unauthorized extraction and/or re-utilization of the contents of a database;

(58) Whereas, in addition to the protection given under this Directive to the structure of the database by copyright, and to its contents against unauthorized extraction and/or re-utilization under the *sui generis* right, other legal provisions in the Member States relevant to the supply of database goods and services continue to apply;

(59) Whereas this Directive is without prejudice to the application to databases composed of audiovisual works of any rules recognized by a Member State's legislation concerning the broadcasting of audiovisual programmes;

(60) Whereas some Member States currently protect under copyright arrangements databases which do not meet the criteria for eligibility for copyright protection laid down in this Directive; whereas, even if the databases concerned are eligible for protection under the right laid down in this Directive to prevent unauthorized extraction and/or re-utilization of their contents, the term of protection under that right is considerably shorter than that which they enjoy under the national arrangements currently in force; whereas harmonization of the criteria for determining whether a database is to be protected by copyright may not have the

effect of reducing the term of protection currently enjoyed by the rightholders concerned; whereas a derogation should be laid down to that effect; whereas the effects of such derogation must be confined to the territories of the Member States concerned,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

CHAPTER I

SCOPE

Article 1. Scope

1. This Directive concerns the legal protection of databases in any form.
2. For the purposes of this Directive, 'database' shall mean a collection of independent works, data or other materials arranged in a systematic or methodical way and individually accessible by electronic or other means.
3. Protection under this Directive shall not apply to computer programs used in the making or operation of databases accessible by electronic means.

Article 2. Limitations on the scope

This Directive shall apply without prejudice to Community provisions relating to:

- (a) the legal protection of computer programs;
- (b) rental right, lending right and certain rights related to copyright in the field of intellectual property;
- (c) the term of protection of copyright and certain related rights.

CHAPTER II

COPYRIGHT

Article 3. Object of protection

1. In accordance with this Directive, databases which, by reason of the selection or arrangement of their contents, constitute the author's own intellectual creation shall be protected as such by copyright. No other criteria shall be applied to determine their eligibility for that protection.
2. The copyright protection of databases provided for by this Directive shall not extend to their contents and shall be without prejudice to any rights subsisting in those contents themselves.

Article 4. Database authorship

1. The author of a database shall be the natural person or group of natural persons who created the base or, where the legislation of the Member States so permits, the legal person designated as the rightholder by that legislation.
2. Where collective works are recognized by the legislation of a Member State, the economic rights shall be owned by the person holding the copyright.
3. In respect of a database created by a group of natural persons jointly, the exclusive rights shall be owned jointly.

Article 5. Restricted acts

In respect of the expression of the database which is protectable by copyright, the author of a database shall have the exclusive right to carry out or to authorize:

(a) temporary or permanent reproduction by any means and in any form, in whole or in part;

(b) translation, adaptation, arrangement and any other alteration;

(c) any form of distribution to the public of the database or of copies thereof.

The first sale in the Community of a copy of the database by the rightholder or with his consent shall exhaust the right to control resale of that copy within the Community;

(d) any communication, display or performance to the public;

(e) any reproduction, distribution, communication, display or performance to the public of the results of the acts referred to in (b).

Article 6. Exceptions to restricted acts

1. The performance by the lawful user of a database or of a copy thereof of any of the acts listed in Article 5 which is necessary for the purposes of access to the contents of the databases and normal use of the contents by the lawful user shall not require the authorization of the author of the database. Where the lawful user is authorized to use only part of the database, this provision shall apply only to that part.

2. Member States shall have the option of providing for limitations on the rights set out in Article 5 in the following cases:

(a) in the case of reproduction for private purposes of a non-electronic database;

(b) where there is use for the sole purpose of illustration for teaching or scientific research, as long as the source is indicated and to the extent justified by the non-commercial purpose to be achieved;

(c) where there is use for the purposes of public security or for the purposes of an administrative or judicial procedure;

(d) where other exceptions to copyright which are traditionally authorized under national law are involved, without prejudice to points (a), (b) and (c).

3. In accordance with the Berne Convention for the protection of Literary and Artistic Works, this Article may not be interpreted in such a way as to allow its application to be used in a manner which unreasonably prejudices the rightholder's legitimate interests or conflicts with normal exploitation of the database.

CHAPTER III SUI GENERIS RIGHT

Article 7. Object of protection

1. Member States shall provide for a right for the maker of a database which shows that there has been qualitatively and/or quantitatively a substantial investment in either the obtaining, verification or presentation of the contents to

prevent extraction and/or re-utilization of the whole or of a substantial part, evaluated qualitatively and/or quantitatively, of the contents of that database.

2. For the purposes of this Chapter:

(a) 'extraction' shall mean the permanent or temporary transfer of all or a substantial part of the contents of a database to another medium by any means or in any form;

(b) 're-utilization' shall mean any form of making available to the public all or a substantial part of the contents of a database by the distribution of copies, by renting, by on-line or other forms of transmission. The first sale of a copy of a database within the Community by the rightholder or with his consent shall exhaust the right to control resale of that copy within the Community;

Public lending is not an act of extraction or re-utilization.

3. The right referred to in paragraph 1 may be transferred, assigned or granted under contractual licence.

4. The right provided for in paragraph 1 shall apply irrespective of the eligibility of that database for protection by copyright or by other rights. Moreover, it shall apply irrespective of eligibility of the contents of that database for protection by copyright or by other rights. Protection of databases under the right provided for in paragraph 1 shall be without prejudice to rights existing in respect of their contents.

5. The repeated and systematic extraction and/or re-utilization of insubstantial parts of the contents of the database implying acts which conflict with a normal exploitation of that database or which unreasonably prejudice the legitimate interests of the maker of the database shall not be permitted.

Article 8. Rights and obligations of lawful users

1. The maker of a database which is made available to the public in whatever manner may not prevent a lawful user of the database from extracting and/or re-utilizing insubstantial parts of its contents, evaluated qualitatively and/or quantitatively, for any purposes whatsoever. Where the lawful user is authorized to extract and/or re-utilize only part of the database, this paragraph shall apply only to that part.

2. A lawful user of a database which is made available to the public in whatever manner may not perform acts which conflict with normal exploitation of the database or unreasonably prejudice the legitimate interests of the maker of the database.

3. A lawful user of a database which is made available to the public in any manner may not cause prejudice to the holder of a copyright or related right in respect of the works or subject matter contained in the database.

Article 9. Exceptions to the sui generis right

Member States may stipulate that lawful users of a database which is made available to the public in whatever manner may, without the authorization of its maker, extract or re-utilize a substantial part of its contents:

(a) in the case of extraction for private purposes of the contents of a non-electronic database;

(b) in the case of extraction for the purposes of illustration for teaching or scientific research, as long as the source is indicated and to the extent justified by the non-commercial purpose to be achieved;

(c) in the case of extraction and/or re-utilization for the purposes of public security or an administrative or judicial procedure.

Article 10. Term of protection

1. The right provided for in Article 7 shall run from the date of completion of the making of the database. It shall expire fifteen years from the first of January of the year following the date of completion.

2. In the case of a database which is made available to the public in whatever manner before expiry of the period provided for in paragraph 1, the term of protection by that right shall expire fifteen years from the first of January of the year following the date when the database was first made available to the public.

3. Any substantial change, evaluated qualitatively or quantitatively, to the contents of a database, including any substantial change resulting from the accumulation of successive additions, deletions or alterations, which would result in the database being considered to be a substantial new investment, evaluated qualitatively or quantitatively, shall qualify the database resulting from that investment for its own term of protection.

Article 11. Beneficiaries of protection under the sui generis right

1. The right provided for in Article 7 shall apply to database whose makers or rightholders are nationals of a Member State or who have their habitual residence in the territory of the Community.

2. Paragraph 1 shall also apply to companies and firms formed in accordance with the law of a Member State and having their registered office, central administration or principal place of business within the Community; however, where such a company or firm has only its registered office in the territory of the Community, its operations must be genuinely linked on an ongoing basis with the economy of a Member State.

3. Agreements extending the right provided for in Article 7 to databases made in third countries and falling outside the provisions of paragraphs 1 and 2 shall be concluded by the Council acting on a proposal from the Commission. The term of any protection extended to databases by virtue of that procedure shall not exceed that available pursuant to Article 10.

CHAPTER IV COMMON PROVISIONS

Article 12. Remedies

Member States shall provide appropriate remedies in respect of infringements of the rights provided for in this Directive.

Article 13. Continued application of other legal provisions

This Directive shall be without prejudice to provisions concerning in particular copyright, rights related to copyright or any other rights or obligations subsisting in the data, works or other materials incorporated into a database, patent rights, trade marks, design rights, the protection of national treasures, laws on restrictive practices and unfair competition, trade secrets, security, confidentiality, data protection and privacy, access to public documents, and the law of contract.

Article 14. Application over time

1. Protection pursuant to this Directive as regards copyright shall also be available in respect of databases created prior to the date referred to Article 16 (1) which on that date fulfil the requirements laid down in this Directive as regards copyright protection of databases.

2. Notwithstanding paragraph 1, where a database protected under copyright arrangements in a Member State on the date of publication of this Directive does not fulfil the eligibility criteria for copyright protection laid down in Article 3 (1), this Directive shall not result in any curtailing in that Member State of the remaining term of protection afforded under those arrangements.

3. Protection pursuant to the provisions of this Directive as regards the right provided for in Article 7 shall also be available in respect of databases the making of which was completed not more than fifteen years prior to the date referred to in Article 16 (1) and which on that date fulfil the requirements laid down in Article 7.

4. The protection provided for in paragraphs 1 and 3 shall be without prejudice to any acts concluded and rights acquired before the date referred to in those paragraphs.

5. In the case of a database the making of which was completed not more than fifteen years prior to the date referred to in Article 16 (1), the term of protection by the right provided for in Article 7 shall expire fifteen years from the first of January following that date.

Article 15. Binding nature of certain provisions

Any contractual provision contrary to Articles 6 (1) and 8 shall be null and void.

Article 16. Final provisions

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive before 1 January 1998.

When Member States adopt these provisions, they shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such reference on the occasion of their official publication. The methods of making such reference shall be laid down by Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the text of the provisions of domestic law which they adopt in the field governed by this Directive.

3. Not later than at the end of the third year after the date referred to in paragraph 1, and every three years thereafter, the Commission shall submit to the European Parliament, the Council and the Economic and Social Committee a report on the application of this Directive, in which, inter alia, on the basis of specific information supplied by the Member States, it shall examine in particular the application of the sui generis right, including Articles 8 and 9, and shall verify especially whether the application of this right has led to abuse of a dominant position or other interference with free competition which would justify appropriate measures being taken, including the establishment of non-voluntary licensing arrangements. Where necessary, it shall submit proposals for adjustment of this Directive in line with developments in the area of databases.

Article 17. This Directive is addressed to the Member States.
Done at Strasbourg, 11 March 1996.

For the European Parliament
The President
K. HÄNSCH

For the Council
The President
L. DINI

DIRECTIVE 2001/29/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 22 MAY 2001 ON THE HARMONISATION OF CERTAIN ASPECTS OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS IN THE INFORMATION SOCIETY

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community, and in particular Articles 7(2), 55 and 95 thereof, Having regard to the proposal from the Commission ¹, Having regard to the opinion of the Economic and Social Committee², Acting in accordance with the procedure laid down in Article 251 of the Treaty³,

Whereas:

(1) The Treaty provides for the establishment of an internal market and the institution of a system ensuring that competition in the internal market is not distorted. Harmonisation of the laws of the Member States on copyright and related rights contributes to the achievement of these objectives.

(2) The European Council, meeting at Corfu on 24 and 25 June 1994, stressed the need to create a general and flexible legal framework at Community level in order to foster the development of the information society in Europe. This requires, *inter alia*, the existence of an internal market for new products and services. Important Community legislation to ensure such a regulatory framework is already in place or its adoption is well under way. Copyright and related rights play an important role in this context as they protect and stimulate the development and marketing of new products and services and the creation and exploitation of their creative content.

(3) The proposed harmonisation will help to implement the four freedoms of the internal market and relates to compliance with the fundamental principles of law and especially of property, including intellectual property, and freedom of expression and the public interest.

(4) A harmonised legal framework on copyright and related rights, through increased legal certainty and while providing for a high level of protection of intellectual property, will foster substantial investment in creativity and innovation, including network infrastructure, and lead in turn to growth and increased competitiveness of European industry, both in the area of content provision and information technology and more generally across a wide range of industrial and cultural sectors. This will safeguard employment and encourage new job creation.

¹ OJ C 108, 7.4.1998, p. 6 and OJ C 180, 25.6.1999, p. 6.

² OJ C 407, 28.12.1998, p. 30.

³ Opinion of the European Parliament of 10 February 1999 (OJ C 150, 28.5.1999, p. 171), Council Common Position of 28 September 2000 (OJ C 344, 1.12.2000, p. 1) and Decision of the European Parliament of 14 February 2001 (not yet published in the Official Journal). Council Decision of 9 April 2001.

(5) Technological development has multiplied and diversified the vectors for creation, production and exploitation. While no new concepts for the protection of intellectual property are needed, the current law on copyright and related rights should be adapted and supplemented to respond adequately to economic realities such as new forms of exploitation.

(6) Without harmonisation at Community level, legislative activities at national level which have already been initiated in a number of Member States in order to respond to the technological challenges might result in significant differences in protection and thereby in restrictions on the free movement of services and products incorporating, or based on, intellectual property, leading to a refragmentation of the internal market and legislative inconsistency. The impact of such legislative differences and uncertainties will become more significant with the further development of the information society, which has already greatly increased transborder exploitation of intellectual property. This development will and should further increase. Significant legal differences and uncertainties in protection may hinder economies of scale for new products and services containing copyright and related rights.

(7) The Community legal framework for the protection of copyright and related rights must, therefore, also be adapted and supplemented as far as is necessary for the smooth functioning of the internal market. To that end, those national provisions on copyright and related rights which vary considerably from one Member State to another or which cause legal uncertainties hindering the smooth functioning of the internal market and the proper development of the information society in Europe should be adjusted, and inconsistent national responses to the technological developments should be avoided, whilst differences not adversely affecting the functioning of the internal market need not be removed or prevented.

(8) The various social, societal and cultural implications of the information society require that account be taken of the specific features of the content of products and services.

(9) Any harmonisation of copyright and related rights must take as a basis a high level of protection, since such rights are crucial to intellectual creation. Their protection helps to ensure the maintenance and development of creativity in the interests of authors, performers, producers, consumers, culture, industry and the public at large. Intellectual property has therefore been recognised as an integral part of property.

(10) If authors or performers are to continue their creative and artistic work, they have to receive an appropriate reward for the use of their work, as must producers in order to be able to finance this work. The investment required to produce products such as phonograms, films or multimedia products, and services such as "on-demand" services, is considerable. Adequate legal protection of intellectual property rights is necessary in order to guarantee the availability of such a reward and provide the opportunity for satisfactory returns on this investment.

(11) A rigorous, effective system for the protection of copyright and related rights is one of the main ways of ensuring that European cultural creativity and production receive the necessary resources and of safeguarding the independence and dignity of artistic creators and performers.

(12) Adequate protection of copyright works and subject-matter of related rights is also of great importance from a cultural standpoint. Article 151 of the Treaty requires the Community to take cultural aspects into account in its action.

(13) A common search for, and consistent application at European level of, technical measures to protect works and other subject-matter and to provide the necessary information on rights are essential insofar as the ultimate aim of these measures is to give effect to the principles and guarantees laid down in law.

(14) This Directive should seek to promote learning and culture by protecting works and other subject-matter while permitting exceptions or limitations in the public interest for the purpose of education and teaching.

(15) The Diplomatic Conference held under the auspices of the World Intellectual Property Organisation (WIPO) in December 1996 led to the adoption of two new Treaties, the "WIPO Copyright Treaty" and the "WIPO Performances and Phonograms Treaty", dealing respectively with the protection of authors and the protection of performers and phonogram producers. Those Treaties update the international protection for copyright and related rights significantly, not least with regard to the so-called "digital agenda", and improve the means to fight piracy world-wide. The Community and a majority of Member States have already signed the Treaties and the process of making arrangements for the ratification of the Treaties by the Community and the Member States is under way. This Directive also serves to implement a number of the new international obligations.

(16) Liability for activities in the network environment concerns not only copyright and related rights but also other areas, such as defamation, misleading advertising, or infringement of trademarks, and is addressed horizontally in Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the internal market ("Directive on electronic commerce")⁴, which clarifies and harmonises various legal issues relating to information society services including electronic commerce. This Directive should be implemented within a timescale similar to that for the implementation of the Directive on electronic commerce, since that Directive provides a harmonised framework of principles and provisions relevant inter alia to important parts of this Directive. This Directive is without prejudice to provisions relating to liability in that Directive.

(17) It is necessary, especially in the light of the requirements arising out of the digital environment, to ensure that collecting societies achieve a higher level of rationalisation and transparency with regard to compliance with competition rules.

(18) This Directive is without prejudice to the arrangements in the Member States concerning the management of rights such as extended collective licences.

⁴ OJ L 178, 17.7.2000, p. 1.

(19) The moral rights of rightholders should be exercised according to the legislation of the Member States and the provisions of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, of the WIPO Copyright Treaty and of the WIPO Performances and Phonograms Treaty. Such moral rights remain outside the scope of this Directive.

(20) This Directive is based on principles and rules already laid down in the Directives currently in force in this area, in particular Directives 91/250/EEC⁵, 92/100/EEC⁶, 93/83/EEC⁷, 93/98/EEC⁸ and 96/9/EC⁹, and it develops those principles and rules and places them in the context of the information society. The provisions of this Directive should be without prejudice to the provisions of those Directives, unless otherwise provided in this Directive.

(21) This Directive should define the scope of the acts covered by the reproduction right with regard to the different beneficiaries. This should be done in conformity with the *acquis communautaire*. A broad definition of these acts is needed to ensure legal certainty within the internal market.

(22) The objective of proper support for the dissemination of culture must not be achieved by sacrificing strict protection of rights or by tolerating illegal forms of distribution of counterfeited or pirated works.

(23) This Directive should harmonise further the author's right of communication to the public. This right should be understood in a broad sense covering all communication to the public not present at the place where the communication originates. This right should cover any such transmission or retransmission of a work to the public by wire or wireless means, including broadcasting. This right should not cover any other acts.

(24) The right to make available to the public subject-matter referred to in Article 3(2) should be understood as covering all acts of making available such subject-matter to members of the public not present at the place where the act of making available originates, and as not covering any other acts.

(25) The legal uncertainty regarding the nature and the level of protection of acts of on-demand transmission of copyright works and subject-matter protected by related rights over networks should be overcome by providing for harmonised

⁵ Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs (OJ L 122, 17.5.1991, p. 42). Directive as amended by Directive 93/98/EEC.

⁶ Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property (OJ L 346, 27.11.1992, p. 61). Directive as amended by Directive 93/98/EEC.

⁷ Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission (OJ L 248, 6.10.1993, p. 15).

⁸ Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonising the term of protection of copyright and certain related rights (OJ L 290, 24.11.1993, p. 9).

⁹ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases (OJ L 77, 27.3.1996, p. 20).

protection at Community level. It should be made clear that all rightholders recognised by this Directive should have an exclusive right to make available to the public copyright works or any other subject-matter by way of interactive on-demand transmissions. Such interactive on-demand transmissions are characterised by the fact that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them.

(26) With regard to the making available in on-demand services by broadcasters of their radio or television productions incorporating music from commercial phonograms as an integral part thereof, collective licensing arrangements are to be encouraged in order to facilitate the clearance of the rights concerned.

(27) The mere provision of physical facilities for enabling or making a communication does not in itself amount to communication within the meaning of this Directive.

(28) Copyright protection under this Directive includes the exclusive right to control distribution of the work incorporated in a tangible article. The first sale in the Community of the original of a work or copies thereof by the rightholder or with his consent exhausts the right to control resale of that object in the Community. This right should not be exhausted in respect of the original or of copies thereof sold by the rightholder or with his consent outside the Community. Rental and lending rights for authors have been established in Directive 92/100/EEC. The distribution right provided for in this Directive is without prejudice to the provisions relating to the rental and lending rights contained in Chapter I of that Directive.

(29) The question of exhaustion does not arise in the case of services and on-line services in particular. This also applies with regard to a material copy of a work or other subject-matter made by a user of such a service with the consent of the rightholder. Therefore, the same applies to rental and lending of the original and copies of works or other subject-matter which are services by nature. Unlike CD-ROM or CD-I, where the intellectual property is incorporated in a material medium, namely an item of goods, every on-line service is in fact an act which should be subject to authorisation where the copyright or related right so provides.

(30) The rights referred to in this Directive may be transferred, assigned or subject to the granting of contractual licences, without prejudice to the relevant national legislation on copyright and related rights.

(31) A fair balance of rights and interests between the different categories of rightholders, as well as between the different categories of rightholders and users of protected subject-matter must be safeguarded. The existing exceptions and limitations to the rights as set out by the Member States have to be reassessed in the light of the new electronic environment. Existing differences in the exceptions and limitations to certain restricted acts have direct negative effects on the functioning of the internal market of copyright and related rights. Such differences could well become more pronounced in view of the further development of transborder exploitation of works and cross-border activities. In order to ensure the proper functioning of the internal market, such exceptions and limitations should

be defined more harmoniously. The degree of their harmonisation should be based on their impact on the smooth functioning of the internal market.

(32) This Directive provides for an exhaustive enumeration of exceptions and limitations to the reproduction right and the right of communication to the public. Some exceptions or limitations only apply to the reproduction right, where appropriate. This list takes due account of the different legal traditions in Member States, while, at the same time, aiming to ensure a functioning internal market. Member States should arrive at a coherent application of these exceptions and limitations, which will be assessed when reviewing implementing legislation in the future.

(33) The exclusive right of reproduction should be subject to an exception to allow certain acts of temporary reproduction, which are transient or incidental reproductions, forming an integral and essential part of a technological process and carried out for the sole purpose of enabling either efficient transmission in a network between third parties by an intermediary, or a lawful use of a work or other subject-matter to be made. The acts of reproduction concerned should have no separate economic value on their own. To the extent that they meet these conditions, this exception should include acts which enable browsing as well as acts of caching to take place, including those which enable transmission systems to function efficiently, provided that the intermediary does not modify the information and does not interfere with the lawful use of technology, widely recognised and used by industry, to obtain data on the use of the information. A use should be considered lawful where it is authorised by the rightholder or not restricted by law.

(34) Member States should be given the option of providing for certain exceptions or limitations for cases such as educational and scientific purposes, for the benefit of public institutions such as libraries and archives, for purposes of news reporting, for quotations, for use by people with disabilities, for public security uses and for uses in administrative and judicial proceedings.

(35) In certain cases of exceptions or limitations, rightholders should receive fair compensation to compensate them adequately for the use made of their protected works or other subject-matter. When determining the form, detailed arrangements and possible level of such fair compensation, account should be taken of the particular circumstances of each case. When evaluating these circumstances, a valuable criterion would be the possible harm to the rightholders resulting from the act in question. In cases where rightholders have already received payment in some other form, for instance as part of a licence fee, no specific or separate payment may be due. The level of fair compensation should take full account of the degree of use of technological protection measures referred to in this Directive. In certain situations where the prejudice to the rightholder would be minimal, no obligation for payment may arise.

(36) The Member States may provide for fair compensation for rightholders also when applying the optional provisions on exceptions or limitations which do not require such compensation.

(37) Existing national schemes on reprography, where they exist, do not create major barriers to the internal market. Member States should be allowed to provide for an exception or limitation in respect of reprography.

(38) Member States should be allowed to provide for an exception or limitation to the reproduction right for certain types of reproduction of audio, visual and audio-visual material for private use, accompanied by fair compensation. This may include the introduction or continuation of remuneration schemes to compensate for the prejudice to rightholders. Although differences between those remuneration schemes affect the functioning of the internal market, those differences, with respect to analogue private reproduction, should not have a significant impact on the development of the information society. Digital private copying is likely to be more widespread and have a greater economic impact. Due account should therefore be taken of the differences between digital and analogue private copying and a distinction should be made in certain respects between them.

(39) When applying the exception or limitation on private copying, Member States should take due account of technological and economic developments, in particular with respect to digital private copying and remuneration schemes, when effective technological protection measures are available. Such exceptions or limitations should not inhibit the use of technological measures or their enforcement against circumvention.

(40) Member States may provide for an exception or limitation for the benefit of certain non-profit making establishments, such as publicly accessible libraries and equivalent institutions, as well as archives. However, this should be limited to certain special cases covered by the reproduction right. Such an exception or limitation should not cover uses made in the context of on-line delivery of protected works or other subject-matter. This Directive should be without prejudice to the Member States' option to derogate from the exclusive public lending right in accordance with Article 5 of Directive 92/100/EEC. Therefore, specific contracts or licences should be promoted which, without creating imbalances, favour such establishments and the disseminative purposes they serve.

(41) When applying the exception or limitation in respect of ephemeral recordings made by broadcasting organisations it is understood that a broadcaster's own facilities include those of a person acting on behalf of and under the responsibility of the broadcasting organisation.

(42) When applying the exception or limitation for non-commercial educational and scientific research purposes, including distance learning, the non-commercial nature of the activity in question should be determined by that activity as such. The organisational structure and the means of funding of the establishment concerned are not the decisive factors in this respect.

(43) It is in any case important for the Member States to adopt all necessary measures to facilitate access to works by persons suffering from a disability which constitutes an obstacle to the use of the works themselves, and to pay particular attention to accessible formats.

(44) When applying the exceptions and limitations provided for in this Directive, they should be exercised in accordance with international obligations. Such exceptions and limitations may not be applied in a way which prejudices the legitimate interests of the rightholder or which conflicts with the normal exploitation of his work or other subject-matter. The provision of such exceptions or limitations by Member States should, in particular, duly reflect the increased economic impact that such exceptions or limitations may have in the context of the new electronic environment. Therefore, the scope of certain exceptions or limitations may have to be even more limited when it comes to certain new uses of copyright works and other subject-matter.

(45) The exceptions and limitations referred to in Article 5(2), (3) and (4) should not, however, prevent the definition of contractual relations designed to ensure fair compensation for the rightholders insofar as permitted by national law.

(46) Recourse to mediation could help users and rightholders to settle disputes. The Commission, in cooperation with the Member States within the Contact Committee, should undertake a study to consider new legal ways of settling disputes concerning copyright and related rights.

(47) Technological development will allow rightholders to make use of technological measures designed to prevent or restrict acts not authorised by the rightholders of any copyright, rights related to copyright or the sui generis right in databases. The danger, however, exists that illegal activities might be carried out in order to enable or facilitate the circumvention of the technical protection provided by these measures. In order to avoid fragmented legal approaches that could potentially hinder the functioning of the internal market, there is a need to provide for harmonised legal protection against circumvention of effective technological measures and against provision of devices and products or services to this effect.

(48) Such legal protection should be provided in respect of technological measures that effectively restrict acts not authorised by the rightholders of any copyright, rights related to copyright or the sui generis right in databases without, however, preventing the normal operation of electronic equipment and its technological development. Such legal protection implies no obligation to design devices, products, components or services to correspond to technological measures, so long as such device, product, component or service does not otherwise fall under the prohibition of Article 6. Such legal protection should respect proportionality and should not prohibit those devices or activities which have a commercially significant purpose or use other than to circumvent the technical protection. In particular, this protection should not hinder research into cryptography.

(49) The legal protection of technological measures is without prejudice to the application of any national provisions which may prohibit the private possession of devices, products or components for the circumvention of technological measures.

(50) Such a harmonised legal protection does not affect the specific provisions on protection provided for by Directive 91/250/EEC. In particular, it

should not apply to the protection of technological measures used in connection with computer programs, which is exclusively addressed in that Directive. It should neither inhibit nor prevent the development or use of any means of circumventing a technological measure that is necessary to enable acts to be undertaken in accordance with the terms of Article 5(3) or Article 6 of Directive 91/250/EEC. Articles 5 and 6 of that Directive exclusively determine exceptions to the exclusive rights applicable to computer programs.

(51) The legal protection of technological measures applies without prejudice to public policy, as reflected in Article 5, or public security. Member States should promote voluntary measures taken by rightholders, including the conclusion and implementation of agreements between rightholders and other parties concerned, to accommodate achieving the objectives of certain exceptions or limitations provided for in national law in accordance with this Directive. In the absence of such voluntary measures or agreements within a reasonable period of time, Member States should take appropriate measures to ensure that rightholders provide beneficiaries of such exceptions or limitations with appropriate means of benefiting from them, by modifying an implemented technological measure or by other means. However, in order to prevent abuse of such measures taken by rightholders, including within the framework of agreements, or taken by a Member State, any technological measures applied in implementation of such measures should enjoy legal protection.

(52) When implementing an exception or limitation for private copying in accordance with Article 5(2)(b), Member States should likewise promote the use of voluntary measures to accommodate achieving the objectives of such exception or limitation. If, within a reasonable period of time, no such voluntary measures to make reproduction for private use possible have been taken, Member States may take measures to enable beneficiaries of the exception or limitation concerned to benefit from it. Voluntary measures taken by rightholders, including agreements between rightholders and other parties concerned, as well as measures taken by Member States, do not prevent rightholders from using technological measures which are consistent with the exceptions or limitations on private copying in national law in accordance with Article 5(2)(b), taking account of the condition of fair compensation under that provision and the possible differentiation between various conditions of use in accordance with Article 5(5), such as controlling the number of reproductions. In order to prevent abuse of such measures, any technological measures applied in their implementation should enjoy legal protection.

(53) The protection of technological measures should ensure a secure environment for the provision of interactive on-demand services, in such a way that members of the public may access works or other subject-matter from a place and at a time individually chosen by them. Where such services are governed by contractual arrangements, the first and second subparagraphs of Article 6(4) should not apply. Non-interactive forms of online use should remain subject to those provisions.

(54) Important progress has been made in the international standardisation of technical systems of identification of works and protected subject-matter in digital format. In an increasingly networked environment, differences between technological measures could lead to an incompatibility of systems within the Community. Compatibility and interoperability of the different systems should be encouraged. It would be highly desirable to encourage the development of global systems.

(55) Technological development will facilitate the distribution of works, notably on networks, and this will entail the need for rightholders to identify better the work or other subject-matter, the author or any other rightholder, and to provide information about the terms and conditions of use of the work or other subject-matter in order to render easier the management of rights attached to them. Rightholders should be encouraged to use markings indicating, in addition to the information referred to above, *inter alia* their authorisation when putting works or other subject-matter on networks.

(56) There is, however, the danger that illegal activities might be carried out in order to remove or alter the electronic copyright-management information attached to it, or otherwise to distribute, import for distribution, broadcast, communicate to the public or make available to the public works or other protected subject-matter from which such information has been removed without authority. In order to avoid fragmented legal approaches that could potentially hinder the functioning of the internal market, there is a need to provide for harmonised legal protection against any of these activities.

(57) Any such rights-management information systems referred to above may, depending on their design, at the same time process personal data about the consumption patterns of protected subject-matter by individuals and allow for tracing of on-line behaviour. These technical means, in their technical functions, should incorporate privacy safeguards in accordance with Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and the free movement of such data ¹⁰.

(58) Member States should provide for effective sanctions and remedies for infringements of rights and obligations as set out in this Directive. They should take all the measures necessary to ensure that those sanctions and remedies are applied. The sanctions thus provided for should be effective, proportionate and dissuasive and should include the possibility of seeking damages and/or injunctive relief and, where appropriate, of applying for seizure of infringing material.

(59) In the digital environment, in particular, the services of intermediaries may increasingly be used by third parties for infringing activities. In many cases such intermediaries are best placed to bring such infringing activities to an end. Therefore, without prejudice to any other sanctions and remedies available, rightholders should have the possibility of applying for an injunction against an

¹⁰ OJ L 281, 23.11.1995, p. 31.

intermediary who carries a third party's infringement of a protected work or other subject-matter in a network. This possibility should be available even where the acts carried out by the intermediary are exempted under Article 5. The conditions and modalities relating to such injunctions should be left to the national law of the Member States.

(60) The protection provided under this Directive should be without prejudice to national or Community legal provisions in other areas, such as industrial property, data protection, conditional access, access to public documents, and the rule of media exploitation chronology, which may affect the protection of copyright or related rights.

(61) In order to comply with the WIPO Performances and Phonograms Treaty, Directives 92/100/EEC and 93/98/EEC should be amended,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

CHAPTER I

OBJECTIVE AND SCOPE

Article 1. Scope

1. This Directive concerns the legal protection of copyright and related rights in the framework of the internal market, with particular emphasis on the information society.

2. Except in the cases referred to in Article 11, this Directive shall leave intact and shall in no way affect existing Community provisions relating to:

- (a) the legal protection of computer programs;
- (b) rental right, lending right and certain rights related to copyright in the field of intellectual property;
- (c) copyright and related rights applicable to broadcasting of programmes by satellite and cable retransmission;
- (d) the term of protection of copyright and certain related rights;
- (e) the legal protection of databases.

CHAPTER II

RIGHTS AND EXCEPTIONS

Article 2. Reproduction right

Member States shall provide for the exclusive right to authorise or prohibit direct or indirect, temporary or permanent reproduction by any means and in any form, in whole or in part:

- (a) for authors, of their works;
- (b) for performers, of fixations of their performances;
- (c) for phonogram producers, of their phonograms;
- (d) for the producers of the first fixations of films, in respect of the original and copies of their films;

(e) for broadcasting organisations, of fixations of their broadcasts, whether those broadcasts are transmitted by wire or over the air, including by cable or satellite.

Article 3. Right of communication to the public of works and right of making available to the public other subject-matter

1. Member States shall provide authors with the exclusive right to authorise or prohibit any communication to the public of their works, by wire or wireless means, including the making available to the public of their works in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them.

2. Member States shall provide for the exclusive right to authorise or prohibit the making available to the public, by wire or wireless means, in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them:

(a) for performers, of fixations of their performances;

(b) for phonogram producers, of their phonograms;

(c) for the producers of the first fixations of films, of the original and copies of their films;

(d) for broadcasting organisations, of fixations of their broadcasts, whether these broadcasts are transmitted by wire or over the air, including by cable or satellite.

3. The rights referred to in paragraphs 1 and 2 shall not be exhausted by any act of communication to the public or making available to the public as set out in this Article.

Article 4. Distribution right

1. Member States shall provide for authors, in respect of the original of their works or of copies thereof, the exclusive right to authorise or prohibit any form of distribution to the public by sale or otherwise.

2. The distribution right shall not be exhausted within the Community in respect of the original or copies of the work, except where the first sale or other transfer of ownership in the Community of that object is made by the rightholder or with his consent.

Article 5. Exceptions and limitations

1. Temporary acts of reproduction referred to in Article 2, which are transient or incidental [and] an integral and essential part of a technological process and whose sole purpose is to enable:

(a) a transmission in a network between third parties by an intermediary, or

(b) a lawful use

of a work or other subject-matter to be made, and which have no independent economic significance, shall be exempted from the reproduction right provided for in Article 2.

2. Member States may provide for exceptions or limitations to the reproduction right provided for in Article 2 in the following cases:

(a) in respect of reproductions on paper or any similar medium, effected by the use of any kind of photographic technique or by some other process having similar effects, with the exception of sheet music, provided that the rightholders receive fair compensation;

(b) in respect of reproductions on any medium made by a natural person for private use and for ends that are neither directly nor indirectly commercial, on condition that the rightholders receive fair compensation which takes account of the application or non-application of technological measures referred to in Article 6 to the work or subject-matter concerned;

(c) in respect of specific acts of reproduction made by publicly accessible libraries, educational establishments or museums, or by archives, which are not for direct or indirect economic or commercial advantage;

(d) in respect of ephemeral recordings of works made by broadcasting organisations by means of their own facilities and for their own broadcasts; the preservation of these recordings in official archives may, on the grounds of their exceptional documentary character, be permitted;

(e) in respect of reproductions of broadcasts made by social institutions pursuing non-commercial purposes, such as hospitals or prisons, on condition that the rightholders receive fair compensation.

3. Member States may provide for exceptions or limitations to the rights provided for in Articles 2 and 3 in the following cases:

(a) use for the sole purpose of illustration for teaching or scientific research, as long as the source, including the author's name, is indicated, unless this turns out to be impossible and to the extent justified by the non-commercial purpose to be achieved;

(b) uses, for the benefit of people with a disability, which are directly related to the disability and of a non-commercial nature, to the extent required by the specific disability;

(c) reproduction by the press, communication to the public or making available of published articles on current economic, political or religious topics or of broadcast works or other subject-matter of the same character, in cases where such use is not expressly reserved, and as long as the source, including the author's name, is indicated, or use of works or other subject-matter in connection with the reporting of current events, to the extent justified by the informative purpose and as long as the source, including the author's name, is indicated, unless this turns out to be impossible;

(d) quotations for purposes such as criticism or review, provided that they relate to a work or other subject-matter which has already been lawfully made available to the public, that, unless this turns out to be impossible, the source, including the author's name, is indicated, and that their use is in accordance with fair practice, and to the extent required by the specific purpose;

(e) use for the purposes of public security or to ensure the proper performance or reporting of administrative, parliamentary or judicial proceedings;

(f) use of political speeches as well as extracts of public lectures or similar works or subject-matter to the extent justified by the informatory purpose and provided that the source, including the author's name, is indicated, except where this turns out to be impossible;

(g) use during religious celebrations or official celebrations organised by a public authority;

(h) use of works, such as works of architecture or sculpture, made to be located permanently in public places;

(i) incidental inclusion of a work or other subject-matter in other material;

(j) use for the purpose of advertising the public exhibition or sale of artistic works, to the extent necessary to promote the event, excluding any other commercial use;

(k) use for the purpose of caricature, parody or pastiche;

(l) use in connection with the demonstration or repair of equipment;

(m) use of an artistic work in the form of a building or a drawing or plan of a building for the purposes of reconstructing the building;

(n) use by communication or making available, for the purpose of research or private study, to individual members of the public by dedicated terminals on the premises of establishments referred to in paragraph 2(c) of works and other subject-matter not subject to purchase or licensing terms which are contained in their collections;

(o) use in certain other cases of minor importance where exceptions or limitations already exist under national law, provided that they only concern analogue uses and do not affect the free circulation of goods and services within the Community, without prejudice to the other exceptions and limitations contained in this Article.

4. Where the Member States may provide for an exception or limitation to the right of reproduction pursuant to paragraphs 2 and 3, they may provide similarly for an exception or limitation to the right of distribution as referred to in Article 4 to the extent justified by the purpose of the authorised act of reproduction.

5. The exceptions and limitations provided for in paragraphs 1, 2, 3 and 4 shall only be applied in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work or other subject-matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.

CHAPTER III

PROTECTION OF TECHNOLOGICAL MEASURES AND RIGHTS- MANAGEMENT INFORMATION

Article 6. Obligations as to technological measures

1. Member States shall provide adequate legal protection against the circumvention of any effective technological measures, which the person concerned

carries out in the knowledge, or with reasonable grounds to know, that he or she is pursuing that objective.

2. Member States shall provide adequate legal protection against the manufacture, import, distribution, sale, rental, advertisement for sale or rental, or possession for commercial purposes of devices, products or components or the provision of services which:

(a) are promoted, advertised or marketed for the purpose of circumvention of, or

(b) have only a limited commercially significant purpose or use other than to circumvent, or

(c) are primarily designed, produced, adapted or performed for the purpose of enabling or facilitating the circumvention of,

any effective technological measures.

3. For the purposes of this Directive, the expression "technological measures" means any technology, device or component that, in the normal course of its operation, is designed to prevent or restrict acts, in respect of works or other subject-matter, which are not authorised by the rightholder of any copyright or any right related to copyright as provided for by law or the sui generis right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC. Technological measures shall be deemed "effective" where the use of a protected work or other subject-matter is controlled by the rightholders through application of an access control or protection process, such as encryption, scrambling or other transformation of the work or other subject-matter or a copy control mechanism, which achieves the protection objective.

4. Notwithstanding the legal protection provided for in paragraph 1, in the absence of voluntary measures taken by rightholders, including agreements between rightholders and other parties concerned, Member States shall take appropriate measures to ensure that rightholders make available to the beneficiary of an exception or limitation provided for in national law in accordance with Article 5(2)(a), (2)(c), (2)(d), (2)(e), (3)(a), (3)(b) or (3)(e) the means of benefiting from that exception or limitation, to the extent necessary to benefit from that exception or limitation and where that beneficiary has legal access to the protected work or subject-matter concerned.

A Member State may also take such measures in respect of a beneficiary of an exception or limitation provided for in accordance with Article 5(2)(b), unless reproduction for private use has already been made possible by rightholders to the extent necessary to benefit from the exception or limitation concerned and in accordance with the provisions of Article 5(2)(b) and (5), without preventing rightholders from adopting adequate measures regarding the number of reproductions in accordance with these provisions.

The technological measures applied voluntarily by rightholders, including those applied in implementation of voluntary agreements, and technological measures applied in implementation of the measures taken by Member States, shall enjoy the legal protection provided for in paragraph 1.

The provisions of the first and second subparagraphs shall not apply to works or other subject-matter made available to the public on agreed contractual terms in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them.

When this Article is applied in the context of Directives 92/100/EEC and 96/9/EC, this paragraph shall apply *mutatis mutandis*.

Article 7. Obligations concerning rights-management information

1. Member States shall provide for adequate legal protection against any person knowingly performing without authority any of the following acts:

(a) the removal or alteration of any electronic rights-management information;

(b) the distribution, importation for distribution, broadcasting, communication or making available to the public of works or other subject-matter protected under this Directive or under Chapter III of Directive 96/9/EC from which electronic rights-management information has been removed or altered without authority,

if such person knows, or has reasonable grounds to know, that by so doing he is inducing, enabling, facilitating or concealing an infringement of any copyright or any rights related to copyright as provided by law, or of the *sui generis* right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC.

2. For the purposes of this Directive, the expression “rights-management information” means any information provided by rightholders which identifies the work or other subject-matter referred to in this Directive or covered by the *sui generis* right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC, the author or any other rightholder, or information about the terms and conditions of use of the work or other subject-matter, and any numbers or codes that represent such information.

The first subparagraph shall apply when any of these items of information is associated with a copy of, or appears in connection with the communication to the public of, a work or other subject-matter referred to in this Directive or covered by the *sui generis* right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC.

CHAPTER IV COMMON PROVISIONS

Article 8. Sanctions and remedies

1. Member States shall provide appropriate sanctions and remedies in respect of infringements of the rights and obligations set out in this Directive and shall take all the measures necessary to ensure that those sanctions and remedies are applied. The sanctions thus provided for shall be effective, proportionate and dissuasive.

2. Each Member State shall take the measures necessary to ensure that rightholders whose interests are affected by an infringing activity carried out on

its territory can bring an action for damages and/or apply for an injunction and, where appropriate, for the seizure of infringing material as well as of devices, products or components referred to in Article 6(2).

3. Member States shall ensure that rightholders are in a position to apply for an injunction against intermediaries whose services are used by a third party to infringe a copyright or related right.

Article 9. Continued application of other legal provisions

This Directive shall be without prejudice to provisions concerning in particular patent rights, trade marks, design rights, utility models, topographies of semi-conductor products, type faces, conditional access, access to cable of broadcasting services, protection of national treasures, legal deposit requirements, laws on restrictive practices and unfair competition, trade secrets, security, confidentiality, data protection and privacy, access to public documents, the law of contract.

Article 10. Application over time

1. The provisions of this Directive shall apply in respect of all works and other subject-matter referred to in this Directive which are, on 22 December 2002, protected by the Member States' legislation in the field of copyright and related rights, or which meet the criteria for protection under the provisions of this Directive or the provisions referred to in Article 1(2).

2. This Directive shall apply without prejudice to any acts concluded and rights acquired before 22 December 2002.

Article 11. Technical adaptations

1. Directive 92/100/EEC is hereby amended as follows:

(a) Article 7 shall be deleted;

(b) Article 10(3) shall be replaced by the following: "3. The limitations shall only be applied in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the subject-matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder."

2. Article 3(2) of Directive 93/98/EEC shall be replaced by the following: "2. The rights of producers of phonograms shall expire 50 years after the fixation is made. However, if the phonogram has been lawfully published within this period, the said rights shall expire 50 years from the date of the first lawful publication. If no lawful publication has taken place within the period mentioned in the first sentence, and if the phonogram has been lawfully communicated to the public within this period, the said rights shall expire 50 years from the date of the first lawful communication to the public."

However, where through the expiry of the term of protection granted pursuant to this paragraph in its version before amendment by Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of

certain aspects of copyright and related rights in the information society " the rights of producers of phonograms are no longer protected on 22 December 2002, this paragraph shall not have the effect of protecting those rights anew."

Article 12. Final provisions

1. Not later than 22 December 2004 and every three years thereafter, the Commission shall submit to the European Parliament, the Council and the Economic and Social Committee a report on the application of this Directive, in which, *inter alia*, on the basis of specific information supplied by the Member States, it shall examine in particular the application of Articles 5, 6 and 8 in the light of the development of the digital market. In the case of Article 6, it shall examine in particular whether that Article confers a sufficient level of protection and whether acts which are permitted by law are being adversely affected by the use of effective technological measures. Where necessary, in particular to ensure the functioning of the internal market pursuant to Article 14 of the Treaty, it shall submit proposals for amendments to this Directive.

2. Protection of rights related to copyright under this Directive shall leave intact and shall in no way affect the protection of copyright.

3. A contact committee is hereby established. It shall be composed of representatives of the competent authorities of the Member States. It shall be chaired by a representative of the Commission and shall meet either on the initiative of the chairman or at the request of the delegation of a Member State.

4. The tasks of the committee shall be as follows:

(a) to examine the impact of this Directive on the functioning of the internal market, and to highlight any difficulties;

(b) to organise consultations on all questions deriving from the application of this Directive;

(c) to facilitate the exchange of information on relevant developments in legislation and case-law, as well as relevant economic, social, cultural and technological developments;

(d) to act as a forum for the assessment of the digital market in works and other items, including private copying and the use of technological measures.

Article 13. Implementation

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive before 22 December 2002. They shall forthwith inform the Commission thereof.

When Member States adopt these measures, they shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such reference on the occasion of their official publication. The methods of making such reference shall be laid down by Member States.

¹¹ OJ L 167, 22.6.2001, p. 10.

2. Member States shall communicate to the Commission the text of the provisions of domestic law which they adopt in the field governed by this Directive.

Article 14. Entry into force

This Directive shall enter into force on the day of its publication in the Official Journal of the European Communities.

Article 15. Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Brussels, 22 May 2001.

**For the European Parliament
The President
N. Fontaine**

**For the Council
The President
M. Winberg**

DIRECTIVE 2001/84/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 27 SEPTEMBER 2001 ON THE RESALE RIGHT FOR THE BENEFIT OF THE AUTHOR OF AN ORIGINAL WORK OF ART

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community, and in particular Article 95 thereof,

Having regard to the proposal from the Commission ¹,

Having regard to the opinion of the Economic and Social Committee ²,

Acting in accordance with the procedure laid down in Article 251 of the Treaty ³, and in the light of the joint text approved by the Conciliation Committee on 6 June 2001,

Whereas:

(1) In the field of copyright, the resale right is an unassignable and inalienable right, enjoyed by the author of an original work of graphic or plastic art, to an economic interest in successive sales of the work concerned.

(2) The resale right is a right of a productive character which enables the author/artist to receive consideration for successive transfers of the work. The subject-matter of the resale right is the physical work, namely the medium in which the protected work is incorporated.

(3) The resale right is intended to ensure that authors of graphic and plastic works of art share in the economic success of their original works of art. It helps to redress the balance between the economic situation of authors of graphic and plastic works of art and that of other creators who benefit from successive exploitations of their works.

(4) The resale right forms an integral part of copyright and is an essential prerogative for authors. The imposition of such a right in all Member States meets the need for providing creators with an adequate and standard level of protection.

(5) Under Article 151(4) of the Treaty the Community is to take cultural aspects into account in its action under other provisions of the Treaty.

(6) The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works provides that the resale right is available only if legislation in the country to which

¹ OJ C 178, 21.6.1996, p. 16 and OJ C 125, 23.4.1998, p. 8.

² OJ C 75, 10.3.1997, p. 17.

³ Opinion of the European Parliament of 9 April 1997 (OJ C 132, 28.4.1997, p. 88), confirmed on 27 October 1999, Council Common Position of 19 June 2000 (OJ C 300, 20.10.2000, p. 1) and Decision of the European Parliament of 13 December 2000 (OJ C 232, 17.8.2001, p. 173). Decision of the European Parliament of 3 July 2001 and Decision of the Council of 19 July 2001.

the author belongs so permits. The right is therefore optional and subject to the rule of reciprocity. It follows from the case-law of the Court of Justice of the European Communities on the application of the principle of non-discrimination laid down in Article 12 of the Treaty, as shown in the judgment of 20 October 1993 in Joined Cases C-92/92 and C-326/92 *Phil Collins and Others* ⁴, that domestic provisions containing reciprocity clauses cannot be relied upon in order to deny nationals of other Member States rights conferred on national authors. The application of such clauses in the Community context runs counter to the principle of equal treatment resulting from the prohibition of any discrimination on grounds of nationality.

(7) The process of internationalisation of the Community market in modern and contemporary art, which is now being speeded up by the effects of the new economy, in a regulatory context in which few States outside the EU recognise the resale right, makes it essential for the European Community, in the external sphere, to open negotiations with a view to making Article 14b of the Berne Convention compulsory.

(8) The fact that this international market exists, combined with the lack of a resale right in several Member States and the current disparity as regards national systems which recognise that right, make it essential to lay down transitional provisions as regards both entry into force and the substantive regulation of the right, which will preserve the competitiveness of the European market.

(9) The resale right is currently provided for by the domestic legislation of a majority of Member States. Such laws, where they exist, display certain differences, notably as regards the works covered, those entitled to receive royalties, the rate applied, the transactions subject to payment of a royalty, and the basis on which these are calculated. The application or non-application of such a right has a significant impact on the competitive environment within the internal market, since the existence or absence of an obligation to pay on the basis of the resale right is an element which must be taken into account by each individual wishing to sell a work of art. This right is therefore a factor which contributes to the creation of distortions of competition as well as displacement of sales within the Community.

(10) Such disparities with regard to the existence of the resale right and its application by the Member States have a direct negative impact on the proper functioning of the internal market in works of art as provided for by Article 14 of the Treaty. In such a situation Article 95 of the Treaty constitutes the appropriate legal basis.

(11) The objectives of the Community as set out in the Treaty include laying the foundations of an ever closer union among the peoples of Europe, promoting closer relations between the Member States belonging to the Community, and ensuring their economic and social progress by common action to eliminate the barriers which divide Europe. To that end the Treaty provides for the establishment

⁴ [1993] ECR I-5145.

of an internal market which presupposes the abolition of obstacles to the free movement of goods, freedom to provide services and freedom of establishment, and for the introduction of a system ensuring that competition in the common market is not distorted. Harmonisation of Member States' laws on the resale right contributes to the attainment of these objectives.

(12) The Sixth Council Directive (77/388/EEC) of 17 May 1977 on the harmonisation of the laws of the Member States relating to turnover taxes - common system of value added tax: uniform basis of assessment⁵, progressively introduces a Community system of taxation applicable inter alia to works of art. Measures confined to the tax field are not sufficient to guarantee the harmonious functioning of the art market. This objective cannot be attained without harmonisation in the field of the resale right.

(13) Existing differences between laws should be eliminated where they have a distorting effect on the functioning of the internal market, and the emergence of any new differences of that kind should be prevented. There is no need to eliminate, or prevent the emergence of, differences which cannot be expected to affect the functioning of the internal market.

(14) A precondition of the proper functioning of the internal market is the existence of conditions of competition which are not distorted. The existence of differences between national provisions on the resale right creates distortions of competition and displacement of sales within the Community and leads to unequal treatment between artists depending on where their works are sold. The issue under consideration has therefore transnational aspects which cannot be satisfactorily regulated by action by Member States. A lack of Community action would conflict with the requirement of the Treaty to correct distortions of competition and unequal treatment.

(15) In view of the scale of divergences between national provisions it is therefore necessary to adopt harmonising measures to deal with disparities between the laws of the Member States in areas where such disparities are liable to create or maintain distorted conditions of competition. It is not however necessary to harmonise every provision of the Member States' laws on the resale right and, in order to leave as much scope for national decision as possible, it is sufficient to limit the harmonisation exercise to those domestic provisions that have the most direct impact on the functioning of the internal market.

(16) This Directive complies therefore, in its entirety, with the principles of subsidiarity and proportionality as laid down in Article 5 of the Treaty.

(17) Pursuant to Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonising the term of protection of copyright and certain related rights⁶, the term of copyright runs for 70 years after the author's death. The same period should be laid down for

⁵ OJ L 145, 13.6.1977, p. 1. Directive as last amended by Directive 1999/85/EC (OJ L 277, 28.10.1999, p. 34).

⁶ OJ L 290, 24.11.1993, p. 9.

the resale right. Consequently, only the originals of works of modern and contemporary art may fall within the scope of the resale right. However, in order to allow the legal systems of Member States which do not, at the time of the adoption of this Directive, apply a resale right for the benefit of artists to incorporate this right into their respective legal systems and, moreover, to enable the economic operators in those Member States to adapt gradually to the aforementioned right whilst maintaining their economic viability, the Member States concerned should be allowed a limited transitional period during which they may choose not to apply the resale right for the benefit of those entitled under the artist after his death.

(18) The scope of the resale right should be extended to all acts of resale, with the exception of those effected directly between persons acting in their private capacity without the participation of an art market professional. This right should not extend to acts of resale by persons acting in their private capacity to museums which are not for profit and which are open to the public. With regard to the particular situation of art galleries which acquire works directly from the author, Member States should be allowed the option of exempting from the resale right acts of resale of those works which take place within three years of that acquisition. The interests of the artist should also be taken into account by limiting this exemption to such acts of resale where the resale price does not exceed EUR 10000.

(19) It should be made clear that the harmonisation brought about by this Directive does not apply to original manuscripts of writers and composers.

(20) Effective rules should be laid down based on experience already gained at national level with the resale right. It is appropriate to calculate the royalty as a percentage of the sale price and not of the increase in value of works whose original value has increased.

(21) The categories of works of art subject to the resale right should be harmonised.

(22) The non-application of royalties below the minimum threshold may help to avoid disproportionately high collection and administration costs compared with the profit for the artist. However, in accordance with the principle of subsidiarity, the Member States should be allowed to establish national thresholds lower than the Community threshold, so as to promote the interests of new artists. Given the small amounts involved, this derogation is not likely to have a significant effect on the proper functioning of the internal market.

(23) The rates set by the different Member States for the application of the resale right vary considerably at present. The effective functioning of the internal market in works of modern and contemporary art requires the fixing of uniform rates to the widest possible extent.

(24) It is desirable to establish, with the intention of reconciling the various interests involved in the market for original works of art, a system consisting of a tapering scale of rates for several price bands. It is important to reduce the risk of sales relocating and of the circumvention of the Community rules on the resale right.

(25) The person by whom the royalty is payable should, in principle, be the seller. Member States should be given the option to provide for derogations from this principle in respect of liability for payment. The seller is the person or undertaking on whose behalf the sale is concluded.

(26) Provision should be made for the possibility of periodic adjustment of the threshold and rates. To this end, it is appropriate to entrust to the Commission the task of drawing up periodic reports on the actual application of the resale right in the Member States and on the impact on the art market in the Community and, where appropriate, of making proposals relating to the amendment of this Directive.

(27) The persons entitled to receive royalties must be specified, due regard being had to the principle of subsidiarity. It is not appropriate to take action through this Directive in relation to Member States' laws of succession. However, those entitled under the author must be able to benefit fully from the resale right after his death, at least following the expiry of the transitional period referred to above.

(28) The Member States are responsible for regulating the exercise of the resale right, particularly with regard to the way this is managed. In this respect management by a collecting society is one possibility. Member States should ensure that collecting societies operate in a transparent and efficient manner. Member States must also ensure that amounts intended for authors who are nationals of other Member States are in fact collected and distributed. This Directive is without prejudice to arrangements in Member States for collection and distribution.

(29) Enjoyment of the resale right should be restricted to Community nationals as well as to foreign authors whose countries afford such protection to authors who are nationals of Member States. A Member State should have the option of extending enjoyment of this right to foreign authors who have their habitual residence in that Member State.

(30) Appropriate procedures for monitoring transactions should be introduced so as to ensure by practical means that the resale right is effectively applied by Member States. This implies also a right on the part of the author or his authorised representative to obtain any necessary information from the natural or legal person liable for payment of royalties. Member States which provide for collective management of the resale right may also provide that the bodies responsible for that collective management should alone be entitled to obtain information,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

CHAPTER I

SCOPE

Article 1. Subject matter of the resale right

1. Member States shall provide, for the benefit of the author of an original work of art, a resale right, to be defined as an inalienable right, which cannot be waived, even in advance, to receive a royalty based on the sale price obtained for any resale of the work, subsequent to the first transfer of the work by the author.

2. The right referred to in paragraph 1 shall apply to all acts of resale involving as sellers, buyers or intermediaries art market professionals, such as salesrooms, art galleries and, in general, any dealers in works of art.

3. Member States may provide that the right referred to in paragraph 1 shall not apply to acts of resale where the seller has acquired the work directly from the author less than three years before that resale and where the resale price does not exceed EUR 10000.

4. The royalty shall be payable by the seller. Member States may provide that one of the natural or legal persons referred to in paragraph 2 other than the seller shall alone be liable or shall share liability with the seller for payment of the royalty.

Article 2. Works of art to which the resale right relates

1. For the purposes of this Directive, "original work of art" means works of graphic or plastic art such as pictures, collages, paintings, drawings, engravings, prints, lithographs, sculptures, tapestries, ceramics, glassware and photographs, provided they are made by the artist himself or are copies considered to be original works of art.

2. Copies of works of art covered by this Directive, which have been made in limited numbers by the artist himself or under his authority, shall be considered to be original works of art for the purposes of this Directive. Such copies will normally have been numbered, signed or otherwise duly authorised by the artist.

CHAPTER II PARTICULAR PROVISIONS

Article 3. Threshold

1. It shall be for the Member States to set a minimum sale price from which the sales referred to in Article 1 shall be subject to resale right.

2. This minimum sale price may not under any circumstances exceed EUR 3000.

Article 4. Rates

1. The royalty provided for in Article 1 shall be set at the following rates:

- (a) 4 % for the portion of the sale price up to EUR 50000;
- (b) 3 % for the portion of the sale price from EUR 50000,01 to EUR 200000;
- (c) 1 % for the portion of the sale price from EUR 200000,01 to EUR 350000;
- (d) 0,5 % for the portion of the sale price from EUR 350000,01 to EUR 500000;
- (e) 0,25 % for the portion of the sale price exceeding EUR 500000.

However, the total amount of the royalty may not exceed EUR 12500.

2. By way of derogation from paragraph 1, Member States may apply a rate of 5 % for the portion of the sale price referred to in paragraph 1(a).

3. If the minimum sale price set should be lower than EUR 3000, the Member State shall also determine the rate applicable to the portion of the sale price up to EUR 3000; this rate may not be lower than 4 %.

Article 5. Calculation basis

The sale prices referred to in Articles 3 and 4 are net of tax.

Article 6. Persons entitled to receive royalties

1. The royalty provided for under Article 1 shall be payable to the author of the work and, subject to Article 8(2), after his death to those entitled under him/her.

2. Member States may provide for compulsory or optional collective management of the royalty provided for under Article 1.

Article 7. Third-country nationals entitled to receive royalties

1. Member States shall provide that authors who are nationals of third countries and, subject to Article 8(2), their successors in title shall enjoy the resale right in accordance with this Directive and the legislation of the Member State concerned only if legislation in the country of which the author or his/her successor in title is a national permits resale right protection in that country for authors from the Member States and their successors in title.

2. On the basis of information provided by the Member States, the Commission shall publish as soon as possible an indicative list of those third countries which fulfil the condition set out in paragraph 1. This list shall be kept up to date.

3. Any Member State may treat authors who are not nationals of a Member State but who have their habitual residence in that Member State in the same way as its own nationals for the purpose of resale right protection.

Article 8. Term of protection of the resale right

1. The term of protection of the resale right shall correspond to that laid down in Article 1 of Directive 93/98/EEC.

2. By way of derogation from paragraph 1, those Member States which do not apply the resale right on (the entry into force date referred to in Article 13), shall not be required, for a period expiring not later than 1 January 2010, to apply the resale right for the benefit of those entitled under the artist after his/her death.

3. A Member State to which paragraph 2 applies may have up to two more years, if necessary to enable the economic operators in that Member State to adapt gradually to the resale right system while maintaining their economic viability, before it is required to apply the resale right for the benefit of those entitled under the artist after his/her death. At least 12 months before the end of the period referred to in paragraph 2, the Member State concerned shall inform the Commission giving its reasons, so that the Commission can give an opinion, after appropriate consultations, within three months following the receipt of such information. If the Member State does not follow the opinion of the Commission, it shall within one month inform the Commission and justify its decision. The notification and justification of the Member State and the opinion of the Commission shall be published in the Official Journal of the European Communities and forwarded to the European Parliament.

4. In the event of the successful conclusion, within the periods referred to in Article 8(2) and (3), of international negotiations aimed at extending the resale right at international level, the Commission shall submit appropriate proposals.

Article 9. Right to obtain information

The Member States shall provide that for a period of three years after the resale, the persons entitled under Article 6 may require from any art market professional mentioned in Article 1(2) to furnish any information that may be necessary in order to secure payment of royalties in respect of the resale.

CHAPTER III FINAL PROVISIONS

Article 10. Application in time

This Directive shall apply in respect of all original works of art as defined in Article 2 which, on 1 January 2006, are still protected by the legislation of the Member States in the field of copyright or meet the criteria for protection under the provisions of this Directive at that date.

Article 11. Revision clause

1. The Commission shall submit to the European Parliament, the Council and the Economic and Social Committee not later than 1 January 2009 and every four years thereafter a report on the implementation and the effect of this Directive, paying particular attention to the competitiveness of the market in modern and contemporary art in the Community, especially as regards the position of the Community in relation to relevant markets that do not apply the resale right and the fostering of artistic creativity and the management procedures in the Member States. It shall examine in particular its impact on the internal market and the effect of the introduction of the resale right in those Member States that did not apply the right in national law prior to the entry into force of this Directive. Where appropriate, the Commission shall submit proposals for adapting the minimum threshold and the rates of royalty to take account of changes in the sector, proposals relating to the maximum amount laid down in Article 4(1) and any other proposal it may deem necessary in order to enhance the effectiveness of this Directive.

2. A Contact Committee is hereby established. It shall be composed of representatives of the competent authorities of the Member States. It shall be chaired by a representative of the Commission and shall meet either on the initiative of the Chairman or at the request of the delegation of a Member State.

3. The task of the Committee shall be as follows:

- to organise consultations on all questions deriving from application of this Directive,
- to facilitate the exchange of information between the Commission and the Member States on relevant developments in the art market in the Community.

Article 12. Implementation

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive before 1 January 2006. They shall forthwith inform the Commission thereof.

When Member States adopt these measures, they shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such reference on the occasion of their official publication. The methods of making such a reference shall be laid down by the Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the provisions of national law which they adopt in the field covered by this Directive.

Article 13. Entry into force

This Directive shall enter into force on the day of its publication in the Official Journal of the European Communities.

Article 14. Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Brussels, 27 September 2001.

For the European Parliament
The President
N. Fontaine

For the Council
The President
C. Picqué

**DIRECTIVE 2012/28/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT
AND OF THE COUNCIL OF 25 OCTOBER 2012 ON
CERTAIN PERMITTED USES OF ORPHAN WORKS (TEXT
WITH EEA RELEVANCE)**

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty on the Functioning of the European Union, and in particular Articles 53(1), 62 and 114 thereof,

Having regard to the proposal from the European Commission,

After transmission of the draft legislative act to the national parliaments,

Having regard to the opinion of the European Economic and Social Committee¹,

Acting in accordance with the ordinary legislative procedure²,

Whereas:

(1) Publicly accessible libraries, educational establishments and museums, as well as archives, film or audio heritage institutions and public-service broadcasting organisations, established in the Member States, are engaged in large-scale digitisation of their collections or archives in order to create European Digital Libraries. They contribute to the preservation and dissemination of European cultural heritage, which is also important for the creation of European Digital Libraries, such as Europeana. Technologies for mass digitisation of print materials and for search and indexing enhance the research value of the libraries' collections. Creating large online libraries facilitates electronic search and discovery tools which open up new sources of discovery for researchers and academics who would otherwise have to content themselves with more traditional and analogue search methods.

(2) The need to promote free movement of knowledge and innovation in the internal market is an important component of the Europe 2020 Strategy, as set out in the Communication from the Commission entitled 'Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth', which includes as one of its flagship initiatives the development of a Digital Agenda for Europe.

(3) Creating a legal framework to facilitate the digitisation and dissemination of works and other subject-matter which are protected by copyright or related rights and for which no rightholder is identified or for which the rightholder, even if identified, is not located — so-called orphan works — is a key action of the Digital Agenda for Europe, as set out in the Communication from the Commission entitled 'A Digital Agenda for Europe'. This Directive targets the specific problem of the legal determination of orphan work status and its consequences in terms of

¹ OJ C 376, 22.12.2011, p. 66.

² Position of the European Parliament of 13 September 2012 (not yet published in the Official Journal) and decision of the Council of 4 October 2012.

the permitted users and permitted uses of works or phonograms considered to be orphan works.

(4) This Directive is without prejudice to specific solutions being developed in the Member States to address larger mass digitisation issues, such as in the case of so-called 'out-of-commerce' works. Such solutions take into account the specificities of different types of content and different users and build upon the consensus of the relevant stakeholders. This approach has also been followed in the Memorandum of Understanding on key principles on the digitisation and making available of out-of-commerce works, signed on 20 September 2011 by representatives of European libraries, authors, publishers and collecting societies and witnessed by the Commission. This Directive is without prejudice to that Memorandum of Understanding, which calls on Member States and the Commission to ensure that voluntary agreements concluded between users, rightholders and collective rights management organisations to licence the use of out-of-commerce works on the basis of the principles contained therein benefit from the requisite legal certainty in a national and cross-border context.

(5) Copyright is the economic foundation for the creative industry, since it stimulates innovation, creation, investment and production. Mass digitisation and dissemination of works is therefore a means of protecting Europe's cultural heritage. Copyright is an important tool for ensuring that the creative sector is rewarded for its work.

(6) The rightholders' exclusive rights of reproduction of their works and other protected subject-matter and of making them available to the public, as harmonised under Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society³, necessitate the prior consent of rightholders to the digitisation and the making available to the public of a work or other protected subject-matter.

(7) In the case of orphan works, it is not possible to obtain such prior consent to the carrying-out of acts of reproduction or of making available to the public.

(8) Different approaches in the Member States to the recognition of orphan work status can present obstacles to the functioning of the internal market and the use of, and cross-border access to, orphan works. Such different approaches can also result in restrictions on the free movement of goods and services which incorporate cultural content. Therefore, ensuring the mutual recognition of such status is appropriate, since it will allow access to orphan works in all Member States.

(9) In particular, a common approach to determining the orphan work status and the permitted uses of orphan works is necessary in order to ensure legal certainty in the internal market with respect to the use of orphan works by publicly accessible libraries, educational establishments and museums, as well as by archives, film or audio heritage institutions and public-service broadcasting organisations.

³ OJ L 167, 22.6.2001, p. 10.

(10) Cinematographic or audiovisual works and phonograms in the archives of public-service broadcasting organisations and produced by them include orphan works. Taking into account the special position of broadcasters as producers of phonograms and audiovisual material and the need to adopt measures to limit the phenomenon of orphan works in the future, it is appropriate to set a cut-off date for the application of this Directive to works and phonograms in the archives of broadcasting organisations.

(11) Cinematographic and audiovisual works and phonograms contained in the archives of public-service broadcasting organisations and produced by them, should for the purposes of this Directive be regarded as including cinematographic and audiovisual works and phonograms which are commissioned by such organisations for the exclusive exploitation by them or other co-producing public-service broadcasting organisations. Cinematographic and audiovisual works and phonograms contained in the archives of public-service broadcasting organisations which have not been produced or commissioned by such organisations, but which those organisations have been authorised to use under a licensing agreement, should not fall within the scope of this Directive.

(12) For reasons of international comity, this Directive should apply only to works and phonograms that are first published in the territory of a Member State or, in the absence of publication, first broadcast in the territory of a Member State or, in the absence of publication or broadcast, made publicly accessible by the beneficiaries of this Directive with the consent of the rightholders. In the latter case, this Directive should only apply provided that it is reasonable to assume that the rightholders would not oppose the use allowed by this Directive.

(13) Before a work or phonogram can be considered an orphan work, a diligent search for the rightholders in the work or phonogram, including rightholders in works and other protected subject-matter that are embedded or incorporated in the work or phonogram, should be carried out in good faith. Member States should be permitted to provide that such diligent search may be carried out by the organisations referred to in this Directive or by other organisations. Such other organisations may charge for the service of carrying out a diligent search.

(14) It is appropriate to provide for a harmonised approach concerning such diligent search in order to ensure a high level of protection of copyright and related rights in the Union. A diligent search should involve the consultation of sources that supply information on the works and other protected subject-matter as determined, in accordance with this Directive, by the Member State where the diligent search has to be carried out. In so doing, Member States could refer to the diligent search guidelines agreed in the context of the High Level Working Group on Digital Libraries established as part of the i2010 digital library initiative.

(15) In order to avoid duplication of search efforts, a diligent search should be carried out in the Member State where the work or phonogram was first published or, in cases where no publication has taken place, where it was first broadcast. The diligent search in respect of cinematographic or audiovisual works the producer of

which has his headquarters or habitual residence in a Member State should be carried out in that Member State. In the case of cinematographic or audiovisual works which are co-produced by producers established in different Member States, the diligent search should be carried out in each of those Member States. With regard to works and phonograms which have neither been published nor broadcast but which have been made publicly accessible by the beneficiaries of this Directive with the consent of the rightholders, the diligent search should be carried out in the Member State where the organisation that made the work or phonogram publicly accessible with the consent of the rightholder is established. Diligent searches for the rightholders in works and other protected subject-matter that are embedded or incorporated in a work or phonogram should be carried out in the Member State where the diligent search for the work or phonogram containing the embedded or incorporated work or other protected subject-matter is carried out. Sources of information available in other countries should also be consulted if there is evidence to suggest that relevant information on rightholders is to be found in those other countries. The carrying-out of diligent searches may generate various kinds of information, such as a search record and the result of the search. The search record should be kept on file in order for the relevant organisation to be able to substantiate that the search was diligent.

(16) Member States should ensure that the organisations concerned keep records of their diligent searches and that the results of such searches, consisting in particular of any finding that a work or phonogram is to be considered an orphan work within the meaning of this Directive, as well as information on the change of status and on the use which those organisations make of orphan works, are collected and made available to the public at large, in particular through the recording of the EN L 299/6 Official Journal of the European Union 27.10.2012 relevant information in an online database. Considering in particular the pan-European dimension, and in order to avoid duplication of efforts, it is appropriate to make provision for the creation of a single online database for the Union containing such information and for making it available to the public at large in a transparent manner. This can enable both the organisations which are carrying out diligent searches and the rightholders easily to access such information. The database could also play an important role in preventing and bringing to an end possible copyright infringements, particularly in the case of changes to the orphan work status of the works and phonograms. Under Regulation (EU) No 386/2012⁴, the Office for Harmonization in the Internal Market ('the Office') is entrusted with certain tasks and activities, financed by making use of its own budgetary means, aimed at facilitating and supporting the activities of national authorities, the private sector and the Union

⁴ Regulation (EU) No 386/2012 of the European Parliament and of the Council of 19 April 2012 on entrusting the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs) with tasks related to the enforcement of intellectual property rights, including the assembling of public and private-sector representatives as a European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights (OJ L 129, 16.5.2012, p. 1).

institutions in the fight against, including the prevention of, infringement of intellectual property rights.

In particular, pursuant to point (g) of Article 2(1) of that Regulation, those tasks include providing mechanisms which help to improve the online exchange of relevant information between the Member States' authorities concerned and fostering cooperation between those authorities. It is therefore appropriate to rely on the Office to establish and manage the European database containing information related to orphan works referred to in this Directive.

(17) There can be several rightholders in respect of a particular work or phonogram, and works and phonograms can themselves include other works or protected subject-matter. This Directive should not affect the rights of identified and located rightholders. If at least one rightholder has been identified and located, a work or phonogram should not be considered an orphan work. The beneficiaries of this Directive should only be permitted to use a work or phonogram one or more of the rightholders in which are not identified or not located, if they are authorised to carry out the acts of reproduction and of making available to the public covered by Articles 2 and 3 respectively of Directive 2001/29/EC by those rightholders that have been identified and located, including the rightholders of works and other protected subject-matter which are embedded or incorporated in the works or phonograms. Rightholders that have been identified and located can give this authorisation only in relation to the rights that they themselves hold, either because the rights are their own rights or because the rights were transferred to them, and should not be able to authorise under this Directive any use on behalf of rightholders that have not been identified and located. Correspondingly, when previously non-identified or non-located rightholders come forward in order to claim their rights in the work or phonogram, the lawful use of the work or phonogram by the beneficiaries can continue only if those rightholders give their authorisation to do so under Directive 2001/29/EC in relation to the rights that they hold.

(18) Rightholders should be entitled to put an end to the orphan work status in the event that they come forward to claim their rights in the work or other protected subject-matter. Rightholders that put an end to the orphan work status of a work or other protected subject-matter should receive fair compensation for the use that has been made of their works or other protected subject-matter under this Directive, to be determined by the Member State where the organisation that uses an orphan work is established. Member States should be free to determine the circumstances under which the payment of such compensation may be organised, including the point in time at which the payment is due. For the purposes of determining the possible level of fair compensation, due account should be taken, inter alia, of Member States' cultural promotion objectives, of the non-commercial nature of the use made by the organisations in question in order to achieve aims related to their public-interest missions, such as promoting learning and disseminating culture, and of the possible harm to rightholders.

(19) If a work or phonogram has been wrongly found to be an orphan work, following a search which was not diligent, the remedies for copyright infringement

in Member States' legislation, provided for in accordance with the relevant national provisions and Union law, remain available.

(20) In order to promote learning and the dissemination of culture, Member States should provide for an exception or limitation in addition to those provided for in Article 5 of Directive 2001/29/EC. That exception or limitation should permit certain organisations, as referred to in point (c) of Article 5(2) of Directive 2001/29/EC and film or audio heritage institutions which operate on a non-profit making basis, as well as public-service broadcasting organisations, to reproduce and make available to the public, within the meaning of that Directive, orphan works, provided that such use fulfils their public interest missions, in particular the preservation of, the restoration of, and the provision of cultural and educational access to, their collections, including their digital collections. Film or audio heritage institutions should, for the purposes of this Directive, cover organisations designated by Member States to collect, catalogue, preserve and restore films and other audiovisual works or phonograms forming part of their cultural heritage. Public-service broadcasters should, for the purposes of this Directive, cover broadcasters with a public-service remit as conferred, defined and organised by each Member State. The exception or limitation established by this Directive to permit the use of orphan works is without prejudice to the exceptions and limitations provided for in Article 5 of Directive 2001/29/EC. It can be applied only in certain special cases which do not conflict with the normal exploitation of the work or other protected subject-matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.

(21) In order to incentivise digitisation, the beneficiaries of this Directive should be allowed to generate revenues in relation to their use of orphan works under this Directive in order to achieve aims related to their public-interest missions, including in the context of public-private partnership agreements.

(22) Contractual arrangements may play a role in fostering the digitisation of European cultural heritage, it being understood that publicly accessible libraries, educational establishments and museums, as well as archives, film or audio heritage institutions and public-service broadcasting organisations, should be allowed, with a view to undertaking the uses permitted under this Directive, to conclude agreements with commercial partners for the digitisation and making available to the public of orphan works. Those agreements may include financial contributions by such partners. Such agreements should not impose any restrictions on the beneficiaries of this Directive as to their use of orphan works and should not grant the commercial partner any rights to use, or control the use of, the orphan works.

(23) In order to foster access by the Union's citizens to Europe's cultural heritage, it is also necessary to ensure that orphan works which have been digitised and made available to the public in one Member State may also be made available to the public in other Member States. Publicly accessible libraries, educational establishments and museums, as well as archives, film or audio heritage institutions and public-service broadcasting organisations that use an orphan work in order to achieve their public-interest missions should be able to make the orphan work available to the public in other Member States.

(24) This Directive is without prejudice to the arrangements in the Member States concerning the management of rights such as extended collective licences, legal presumptions of representation or transfer, collective management or similar arrangements or a combination of them, including for mass digitisation.

(25) Since the objective of this Directive, namely ensuring legal certainty with respect to the use of orphan works, cannot be sufficiently achieved by the Member States and can therefore, by reason of the need for uniformity of the rules governing the use of orphan works, be better achieved at Union level, the Union may adopt measures, in accordance with the principle of subsidiarity as set out in Article 5 of the Treaty on European Union. In accordance with the principle of proportionality, as set out in that Article, this Directive does not go beyond what is necessary in order to achieve that objective,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

Article 1. Subject-matter and scope

1. This Directive concerns certain uses made of orphan works by publicly accessible libraries, educational establishments and museums, as well as by archives, film or audio heritage institutions and public-service broadcasting organisations, established in the Member States, in order to achieve aims related to their public-interest missions.

2. This Directive applies to:

(a) works published in the form of books, journals, newspapers, magazines or other writings contained in the collections of publicly accessible libraries, educational establishments or museums as well as in the collections of archives or of film or audio heritage institutions;

(b) cinematographic or audiovisual works and phonograms contained in the collections of publicly accessible libraries, educational establishments or museums as well as in the collections of archives or of film or audio heritage institutions; and

(c) cinematographic or audiovisual works and phonograms produced by public-service broadcasting organisations up to and including 31 December 2002 and contained in their archives;

which are protected by copyright or related rights and which are first published in a Member State or, in the absence of publication, first broadcast in a Member State.

3. This Directive also applies to works and phonograms referred to in paragraph 2 which have never been published or broadcast but which have been made publicly accessible by the organisations referred to in paragraph 1 with the consent of the rightholders, provided that it is reasonable to assume that the rightholders would not oppose the uses referred to in Article 6. Member States may limit the application of this paragraph to works and phonograms which have been deposited with those organisations before 29 October 2014.

4. This Directive shall also apply to works and other protected subject-matter that are embedded or incorporated in, or constitute an integral part of, the works or phonograms referred to in paragraphs 2 and 3.

5. This Directive does not interfere with any arrangements concerning the management of rights at national level. EN L 299/8 Official Journal of the European Union 27.10.2012

Article 2. Orphan works

1. A work or a phonogram shall be considered an orphan work if none of the rightholders in that work or phonogram is identified or, even if one or more of them is identified, none is located despite a diligent search for the rightholders having been carried out and recorded in accordance with Article 3.

2. Where there is more than one rightholder in a work or phonogram, and not all of them have been identified or, even if identified, located after a diligent search has been carried out and recorded in accordance with Article 3, the work or phonogram may be used in accordance with this Directive provided that the rightholders that have been identified and located have, in relation to the rights they hold, authorised the organisations referred to in Article 1(1) to carry out the acts of reproduction and making available to the public covered respectively by Articles 2 and 3 of Directive 2001/29/EC.

3. Paragraph 2 shall be without prejudice to the rights in the work or phonogram of rightholders that have been identified and located.

4. Article 5 shall apply *mutatis mutandis* to the rightholders that have not been identified and located in the works referred to in paragraph 2.

5. This Directive shall be without prejudice to national provisions on anonymous or pseudonymous works.

Article 3. Diligent search

1. For the purposes of establishing whether a work or phonogram is an orphan work, the organisations referred to in Article 1(1) shall ensure that a diligent search is carried out in good faith in respect of each work or other protected subject-matter, by consulting the appropriate sources for the category of works and other protected subject-matter in question. The diligent search shall be carried out prior to the use of the work or phonogram.

2. The sources that are appropriate for each category of works or phonogram in question shall be determined by each Member State, in consultation with rightholders and users, and shall include at least the relevant sources listed in the Annex.

3. A diligent search shall be carried out in the Member State of first publication or, in the absence of publication, first broadcast, except in the case of cinematographic or audiovisual works the producer of which has his headquarters or habitual residence in a Member State, in which case the diligent search shall be carried out in the Member State of his headquarters or habitual residence.

In the case referred to in Article 1(3), the diligent search shall be carried out in the Member State where the organisation that made the work or phonogram publicly accessible with the consent of the rightholder is established.

4. If there is evidence to suggest that relevant information on rightholders is to be found in other countries, sources of information available in those other countries shall also be consulted.

5. Member States shall ensure that the organisations referred to in Article 1(1) maintain records of their diligent searches and that those organisations provide the following information to the competent national authorities:

(a) the results of the diligent searches that the organisations have carried out and which have led to the conclusion that a work or a phonogram is considered an orphan work;

(b) the use that the organisations make of orphan works in accordance with this Directive;

(c) any change, pursuant to Article 5, of the orphan work status of works and phonograms that the organisations use;

(d) the relevant contact information of the organisation concerned.

6. Member States shall take the necessary measures to ensure that the information referred to in paragraph 5 is recorded in a single publicly accessible online database established and managed by the Office for Harmonization in the Internal Market ('the Office') in accordance with Regulation (EU) No 386/2012. To that end, they shall forward that information to the Office without delay upon receiving it from the organisations referred to in Article 1(1).

Article 4. Mutual recognition of orphan work status

A work or phonogram which is considered an orphan work according to Article 2 in a Member State shall be considered an orphan work in all Member States. That work or phonogram may be used and accessed in accordance with this Directive in all Member States. This also applies to works and phonograms referred to in Article 2(2) in so far as the rights of the non-identified or non-located rightholders are concerned.

Article 5. End of orphan work status

Member States shall ensure that a rightholder in a work or phonogram considered to be an orphan work has, at any time, the possibility of putting an end to the orphan work status in so far as his rights are concerned.

Article 6. Permitted uses of orphan works

1. Member States shall provide for an exception or limitation to the right of reproduction and the right of making available to the public provided for respectively in Articles 2 and 3 of Directive 2001/29/EC to ensure that the organisations referred to in Article 1(1) are permitted to use orphan works contained in their collections in the following ways:

(a) by making the orphan work available to the public, within the meaning of Article 3 of Directive 2001/29/EC;

(b) by acts of reproduction, within the meaning of Article 2 of Directive 2001/29/EC, for the purposes of digitisation, making available, indexing, cataloguing, preservation or restoration.

2. The organisations referred to in Article 1(1) shall use an orphan work in accordance with paragraph 1 of this Article only in order to achieve aims related to their public-interest missions, in particular the preservation of, the restoration of, and the provision of cultural and educational access to, works and phonograms contained in their collection. The organisations may generate revenues in the course of such uses, for the exclusive purpose of covering their costs of digitising orphan works and making them available to the public.

3. Member States shall ensure that the organisations referred to in Article 1(1) indicate the name of identified authors and other rightholders in any use of an orphan work.

4. This Directive is without prejudice to the freedom of contract of such organisations in the pursuit of their public-interest missions, particularly in respect of public-private partnership agreements.

5. Member States shall provide that a fair compensation is due to rightholders that put an end to the orphan work status of their works or other protected subject-matter for the use that has been made by the organisations referred to in Article 1(1) of such works and other protected subject-matter in accordance with paragraph 1 of this Article. Member States shall be free to determine the circumstances under which the payment of such compensation may be organised. The level of the compensation shall be determined, within the limits imposed by Union law, by the law of the Member State in which the organisation which uses the orphan work in question is established.

Article 7. Continued application of other legal provisions

This Directive shall be without prejudice to provisions concerning, in particular, patent rights, trade marks, design rights, utility models, the topographies of semi-conductor products, type faces, conditional access, access to cable of broadcasting services, the protection of national treasures, legal deposit requirements, laws on restrictive practices and unfair competition, trade secrets, security, confidentiality, data protection and privacy, access to public documents, the law of contract, and rules on the freedom of the press and freedom of expression in the media.

Article 8. Application in time

1. This Directive shall apply in respect of all works and phonograms referred to in Article 1 which are protected by the Member States' legislation in the field of copyright on or after 29 October 2014.

2. This Directive shall apply without prejudice to any acts concluded and rights acquired before 29 October 2014.

Article 9. Transposition

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive by 29 October 2014. They shall forthwith communicate to the Commission the text of those provisions.

When Member States adopt those provisions, they shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such a reference on the occasion of their official publication. The methods of making such reference shall be laid down by Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the text of the main provisions of national law which they adopt in the field covered by this Directive.

Article 10. Review clause

The Commission shall keep under constant review the development of rights information sources and shall by 29 October 2015, and at annual intervals thereafter, submit a report concerning the possible inclusion in the scope of application of this Directive of publishers and of works or other protected subject-matter not currently included in its scope, and in particular stand-alone photographs and other images.

By 29 October 2015, the Commission shall submit to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee a report on the application of this Directive, in the light of the development of digital libraries.

When necessary, in particular to ensure the functioning of the internal market, the Commission shall submit proposals for amendment of this Directive.

A Member State that has valid reasons to consider that the implementation of this Directive hinders one of the national arrangements concerning the management of rights referred to in Article 1(5) may bring the matter to the attention of the Commission together with all relevant evidence. The Commission shall take such evidence into account when drawing up the report referred to in the second paragraph of this Article and when assessing whether it is necessary to submit proposals for amendment of this Directive.

Article 11. Entry into force

This Directive shall enter into force on the day following that of its publication in the *Official Journal of the European Union*. EN L 299/10 Official Journal of the European Union 27.10.2012

Article 12. Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Strasbourg, 25 October 2012.

For the European Parliament
The President
M. SCHULZ

For the Council
The President
A. D. MAVROYANNIS

The sources referred to in Article 3(2) include the following:

(1) for published books:

(a) legal deposit, library catalogues and authority files maintained by libraries and other institutions;

(b) the publishers' and authors' associations in the respective country;

(c) existing databases and registries, WATCH (Writers, Artists and their Copyright Holders), the ISBN (International Standard Book Number) and databases listing books in print;

(d) the databases of the relevant collecting societies, in particular reproduction rights organisations;

(e) sources that integrate multiple databases and registries, including VIAF (Virtual International Authority Files) and ARROW (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works);

(2) for newspapers, magazines, journals and periodicals:

(a) the ISSN (International Standard Serial Number) for periodical publications;

(b) indexes and catalogues from library holdings and collections;

(c) legal deposit;

(d) the publishers' associations and the authors' and journalists' associations in the respective country;

(e) the databases of relevant collecting societies including reproduction rights organisations;

(3) for visual works, including fine art, photography, illustration, design, architecture, sketches of the latter works and other such works that are contained in books, journals, newspapers and magazines or other works:

(a) the sources referred to in points (1) and (2);

(b) the databases of the relevant collecting societies, in particular for visual arts, and including reproduction rights organisations;

(c) the databases of picture agencies, where applicable;

(4) for audiovisual works and phonograms:

(a) legal deposit;

(b) the producers' associations in the respective country;

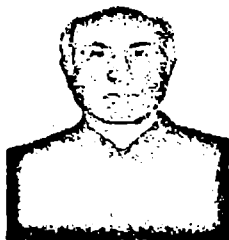
(c) databases of film or audio heritage institutions and national libraries;

(d) databases with relevant standards and identifiers such as ISAN (International Standard Audiovisual Number) for audiovisual material, ISWC (International Standard Music Work Code) for musical works and ISRC (International Standard Recording Code) for phonograms;

(e) the databases of the relevant collecting societies, in particular for authors, performers, phonogram producers and audiovisual producers;

(f) credits and other information appearing on the work's packaging;

(g) databases of other relevant associations representing a specific category of rightholders.

დავით ძამუკაშვილი

ამ წიგნის შემქნელი, დავით ძამუკაშვილი დაიბადა 1947 წელს, მიიღო საინჟინრო და იურიდიული განათლება, არის იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. როგორც ლექტორი მოღვაწეობს კერძო სამართლის სფეროში: სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი; სანიმუშო სამართალი; ვალდებულებითი სამართალი; ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი; შრომის სამართალი. გააჩნია მრავალწლიანი პრაქტიკული გამოცდილება, მათ შორის, ინტელექტუალური სამართლის სფეროში - 1974 წლიდან. მნიშვნელოვანი დამსახურება მიუძღვის საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის „საქპატენტის“ ჩამოყალიბებაში, იყო მისი წინამორბედი - საპატენტო ექსპერტიზის ცენტრის „პატენტ-ცენტრის“ დირექტორი. განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს ინტელექტუალურ უფლებათა სამართლის თანამედროვე პრობლემათა მეცნიერულ გააზრებას. მონაწილეობდა საერთაშორისო და ეროვნულ კონფერენციებზე, სადაც წარმოდგენილი აქვს მოხსენებები. აქვს, აგრეთვე, ასეთი კონფერენციების მოწყობის გამოცდილება.

დავით ძამუკაშვილის ავტორობით სხვადასხვა ენაზე გამოცემულია 60-ზე მეტი ნაშრომი, რომელთა შორისაც გამოქვეყნებულია შემდეგი წიგნები:

1. სამრეწველო საკუთრება. გამოგონება, სასარგებლო მოდელი, სამრეწველო ნიმუში, 1997 წ.
2. სამრეწველო საკუთრება. კომერციული აღნიშვნები, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა, 1998 წ.
3. პარიზის კონვენცია. ბერნის კონვენცია (უზენაესი სასამართლოს დაკვეთით), 2000 წ.
4. ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, 2000 წ.

5. ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი. ლექციათა კურსი (თანაავტორობით), 2001 წ.
6. საერთაშორისო ხელშეკრულებები და კონვენციები, 2002 წ.
7. ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, (გადამუშავებული და შეესხებული) 2002 წ.
8. საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, თანაავტორობით, 2003 წ.
9. საპატენტო კანონის კომენტარი, 2004 წ.
10. სასაქონლო ნიშნების შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, თანაავტორობით, 2004 წ.
11. Georgian Law on Author's Rights and Neighbouring Rights, with co-authorship, 2005
12. ინტელექტუალური უფლებები, 2006 წ.
13. ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, (მეორედ გადამუშავდა და შეივსო) 2006 წ.
14. შრომის სამართალი, 2007 წ.
15. ფოტოგრაფიული ნაწარმოების დაცვა საქართველოში, 2008
16. შრომის სამართალი (დაემატა შრომის საერთაშორისო სამართლის კარი), 2009 წ.
17. დიზაინის სამართალი, 2011 წ.
18. ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი, თბილისი, მერიდიანი, 2012, 584 გვ.
19. შრომის სამართალი, მესამე გამოცემა, თბილისი, ნორმა, 2012, 318 გვ.
20. ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი, თბილისი, მერიდიანი, 2014, 506 გვ.

„ბონა კაუზა“-ს მიერ გამოცემული ნიგნები

მათი შეძენა შეგიძლიათ „ბიბლუსის“ მაღაზიების ქსელში, ქ. თბილისის ნიგნების მაღაზიებში და „ბონა კაუზა“-ს საფირმო მაღაზიაში(მის: ქ.თბილისი, თაბუკაშვილის ქ.№12, ტელ: 299-00-71; 599 78 61 77)

კონსტიტუციები

- საქართველოს კონსტიტუცია
- საქართველოს კონსტიტუცია (რუსულად)
- საქართველოსა და ავტონომიური რესპუბლიკების კონსტიტუციები
- ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუცია
- რუსეთის ფედერაციის კონსტიტუცია

კოდექსები

- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი
- საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი
- საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი
- საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი
- საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი და ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი (ერთ წიგნად)
- საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი
- საქართველოს საგადასახადო კოდექსი
- საქართველოს საგადასახადო კოდექსი (კოდიფიცირებული; მიღების დღიდან შესული ყველა ცვლილებებით)
- საქართველოს საარჩევნო კოდექსი
- საქართველოს ტყის კოდექსი
- საქართველოს საზღვაო კოდექსი
- საქართველოს შრომის კოდექსი
- საქართველოს პატიმრობის კოდექსი
- საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი
- ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი
- პროდუქტის უსაფრთხოების და თავისუფალი მიმოქცევის კოდექსი

ნორმატიული აქტების კრებულები

- მუნიციპალური სამართალი (ყველაფერი ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ)
- საბანკო სამართალი
- საავტორო სამართალი
- საპატენტო სამართალი და სამრეწველო საკუთრების სამართალი

- საბინაო სამართალი
- საარბიტრაჟო სამართალი
- დაზღვევის სამართალი
- საქართველოს კანონი “მეწარმეთა შესახებ”
- საქართველოს კანონი “სახელმწიფო ქონების შესახებ”
- ავტოსატრანსპორტო სამართალი
- სამეწარმეო სამართალი
- სამხედრო სამართალი
- სამშენებლო სამართალი (როგორც ვაშენოთ კანონიერად)
- საერთაშორისო სამართალი და ურთიერთობები
- სანოტარო სამართალი
- საერთაშორისო სავაჭრო სამართალი
- საფინანსო სამართალი
- ეკოლოგიური სამართალი
- საერთაშორისო საზღვაო სამართალი
- დიპლომატიური სამართალი. საკონსულო სამართალი
- საჰაერო სამართალი
- ბავშვის უფლებათა სამართალი
- საერთაშორისო კერძო სამართალი
- საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი
- ლტოლვილთა სამართალი
- სასჯელაღსრულებითი სამართალი
- მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი
- ევროპის სამართალი
- ყველაფერი სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ
- ფასიანი ქაღალდების სამართალი
- მას-მედიის სამართალი
- საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი
- საერთაშორისო სისხლის სამართალი
- მიწის სამართალი
- ადამიანის უფლებათა სამართალი
- ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები
- ყველაფერი ყადაღის შესახებ (ყადაღის დადება, მოხსნა, განაკვეთები)
- სამაგიდო წიგნი ექიმებისათვის
- სამაგიდო წიგნი იურისტებისათვის, ეკონომისტებისათვის, საქმიანი ადამიანებისათვის
- პოლიციელის სამაგიდო წიგნი
- მოსამართლის სამაგიდო წიგნი
- ბუღალტრის სამაგიდო წიგნი

- აუდიტორის სამაგიდო წიგნი
- ადუოკატის სამაგიდო წიგნი
- საჯარო მოსამსახურის სამაგიდო წიგნი
- საინვესტიციო გარემო და ბიზნესის სამართლებრივი საფუძვლები საქართველოში
- ეკონომიკურ დანაშაულობასთან ბრძოლა და საფინანსო წესრიგის დამყარება
- საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტი
- საქართველოს მოქალაქეობა მოქმედ კანონმდებლობაში
- სარჩელის, შესაგებლისა და საჩივრის ფორმათა ნიმუშები სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ საქმეებზე და მათი შეესების ინსტრუქციები
- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო
- შრომის სამართალი
- რა უნდა ეიცოდეთ გადასახადების ადმინისტრირების შესახებ
- სახელმძღვანელო ინსტრუქციები ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი და კერძო სექტორის ორგანიზაციების ბუღალტერთათვის
- საქართველოს კანონმდებლობა განათლების სფეროში
- როგორ გავხდეთ მესაკუთრე
- საპენსიო სამართალი
- გადასახადების ადმინისტრირების სამართალი
- სახელმძღვანელო ინსტრუქციები ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი და კერძო სექტორის ორგანიზაციების ბუღალტერთათვის
- საქართველოს საგადასახადო კოდექსის ცალკეული მუხლების გამოყენების ინსტრუქციები

სამეცნიერო წიგნები

- თანამედროვეობის ძირითადი სამართლებრივი სისტემები (რენე დავიდი)
- სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორია (გიორგი ნადარეიშვილი)
- რომის სამოქალაქო სამართალი (გიორგი ნადარეიშვილი)
- მსოფლიოს პოლიტიკურ და სამართლებრივ მოძღვრებათა ისტორია (გიორგი ნადარეიშვილი)
- ქართული სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორია (გიორგი ნადარეიშვილი)
- საზღვარგარეთის ქვეყნების სამოქალაქო და სავაჭრო სამართლის მოკლე მიმოხილვა (გიორგი ნადარეიშვილი)
- სახელმწიფოსა და სამართლის ზოგადი თეორია (გივი ლობჯანიძე)
- შესავალი სამართლის ფილოსოფიაში (გივი ლობჯანიძე)
- შრომის სამართალი (დ. ძამუკაშვილი)
- მემკვიდრეობის სამართალი (ზ. ახელედიანი)

- გაერცელებული ნარკოლოგიური საშუალებები და პრეკურსორები (ნ. ნადარეიშვილი, დ. ჩაგუნავა)
- სისხლის სამართალი. /დანაშაული/ (ლამარა სურგულაძე)
- კომპიუტერული დანაშაული (ლამარა სურგულაძე)
- ადმინისტრაციული სამართალი (იროდიონ სურგულაძე)
- შესავალი გაკორტების სამართალში (დამხმარე სახელმძღვანელო) (როინ მიგრიაული)
- „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი (კითხვები. პასუხები. რეკომენდაციები) (შორენა ჯანხოთელი)
- სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოება (ლალი ლაზარაშვილი)
- საქართველოს სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის კონსტიტუციური შეთანხმების კომენტარები (დავით ჩიკვაძე)
- კონსტიტუციის სამართლებრივი დაცვა (ბადრი კოჭლამაზაშვილი)
- საეკლესიო სამართლის საკითხები (დავით ჩიკვაძე)
- შესავალი ქართულ სამართალ შემოქმედებაში (როგორ იქნება სამართალი) (რევაზ რიჟამაძე)
- სანიეტო სამართალი (ზურაბ ჭეჭელაშვილი)
- სახელშეკრულებო სამართალი (ზურაბ ჭეჭელაშვილი)
- ყაჩაღობასთან ბრძოლა და მისი პრაქტიკული მნიშვნელობა (რამაზ კვარაცხელია)
- ტიპური ხელშეკრულებების ნიმუშები (თ. ზარანდია, ლ. ლაზარაშვილი, შ. ჯანხოთელი)
- ტესტების ნიმუშები (კონსტიტუციური სამართალი, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი)
- საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარები (აეტორთა კოლექტივი)
- როგორ შეექმნათ და ემართოთ კომერციული, არაკომერციული და საჯარო სამართლის იურიდიული პირები
- ხელშეკრულების განმარტება (ნ. იოსელიანი)
- განზრახ მკვლელობისა და სიცოცხლის მოსპობის სხვა შემადგენლობათა კვალიფიკაცია (რამაზ კვარაცხელია)
- ფრენშაიზინგული ურთიერთობების სამართლებრივი რეგულირება (თინათინ ჩაჩანიძე)
- საბაჟო გადასახდელებით დაბეგვრა საქართველოში (გიორგი ლორია)
- 500 ტესტი სამოქალაქო სამართალში
- გამოძიების პროცესუალური დოკუმენტების ნიმუშები (მ. ლომსაძე)
- სისხლის სამართლის საქმეებზე ჩასატარებელი ექსპერტიზების წესი და სახეები (მ. ლომსაძე)
- უცხო ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილებათა ცნობა და აღსრულება საქართველოში (ბ. ლილუაშვილი)

- ადვოკატი სამოქალაქო საქმეებზე (ბ. კაიშაური)
- ბიზნეს სამართალი (ნ. პეპანაშვილი)
- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი (ტომი პირველი) (ნ. პეპანაშვილი)
- დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესი სამოქალაქო პროცესში (რობიზონ ხურცილაძე)
- კიბერსივრცის სამართალი (ლ. ბოძაშვილი)
- პირადი ცხოვრების დაცვა საქ. სამოქალაქო სამართლის მიხედვით (მ. ბიჭია)
- მფლობელობა და საკუთრება, ფაქტი და უფლება სამოქალაქო სამართალში (ქ. ქოჩაშვილი)
- ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი (დ. ძამუკაშვილი)
- საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლისა საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი და ტრანსნაციონალური კორპორაციები (დავით გეფერიძე, დავით გეფერიძე ავთანდილ ხაზალია)
- ვადები სამოქალაქო და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსების მიხედვით (ს. ჯორბენაძე)
- საკონსულტო სამართალი (ი. ხუცურაული)
- ევროკავშირის საავტორო სამართალი (დ. ძამუკაშვილი)

უცხოელ ავტორთა წიგნები და საერთაშორისო სამართლებრივი აქტები

- ძველი სამართლის ბრძოლა ახალ სამართალთან (გეორგ ელინეკი. რუსულიდან თარგმანი ზაზა ნანობაშვილისა)
- ბრძოლა უფლებისათვის (რუდოლფ იერიხტი. რუსულიდან თარგმანი ზაზა ნანობაშვილისა)
- საერთაშორისო ხელშეკრულებები, პაქტები, კონვენციები
- მოწმის ჩვენების ფსიქოლოგია (ერნ. თრენკელი)
- ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო
- პანდექტები (დერნბურგი)

ლექსიკონები და ცნობარები

- საქართველოს კანონთა ნუსხა. კლასიფიცირებული თემატური და ქრონოლოგიური ნიშნით
- განმარტებითი ლექსიკონი საჯარო მოსამსახურეთათვის
- კონსტიტუციური (სახელმწიფო) სამართლის ლექსიკონი (ინგლისური, რუსული, ფრანგული და გერმანული შესატყვისებით) დავით ჩიკვაიძე

ბროშურები

- საქართველოს კანონი „პროკურატორის შესახებ“
- საქართველოს კანონი „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“
- საქართველოს კანონი „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“
- საქართველოს კანონი “ნორმატიული აქტების შესახებ”
- საქართველოს კანონი „საჯარო სამსახურის შესახებ“
- საქმის წარმოების ერთიანი წესები
- საქართველოს კანონი „საჯარო რეესტრის შესახებ“
- საქართველოს კანონი ლიცენზიების და ნებართვების შესახებ.
- საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ. საქართველოს მთავრობის რეგლამენტი.